

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ I.

Издато око 15. и 30. дана
у месецу.

ГЛАВОДАЈ: Др. ЈОРЂЕ РАДИЋ.

Стапај 40 тутака ч. или 4 фун.
РЕДАЦИЈА:

15. НОВЕМБРА 1870.

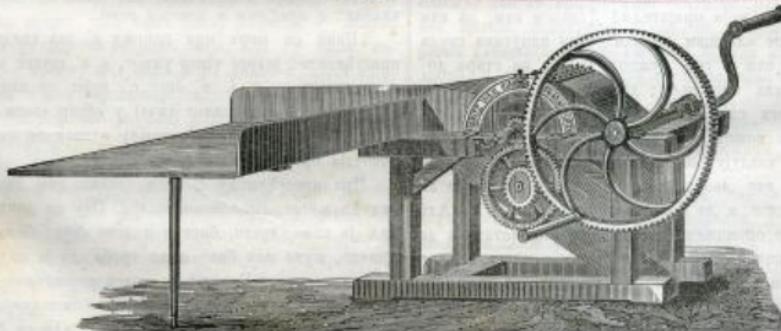
Једно врло добро ручно млатило.

Пошто смо се уверили, да се парна млатила само на великим добрама са успјехом употребити могу, и да је шта више нужно, мање машине склапљати за употребу при мањим добрама, као што су млатила са ватром, пај и ова се немогу свуда употребити због тога, што више простора

који је ову опде у слици представљену ручну машину склонно, и од које је за кратко време, због њених особитих вредна, већ до 2000 разпродато.

Види сада слику — и тако та машина изгледа.

Цела је машина тако велика, као једна мала ветрењача, од којих код наших сељака већ у прв-

занимају, — то су се искусти фабриканти потрудили, да сасвим мале машине за млатење — вршење — класатих усева склопе.

То је у новије доба добро за руком испало Морицу Вајлу млађем у Франкфурту на Мајни,

личном броју има, а тешка је свега 4 и по центе; постоље је од дрвета, а други радећи делови са свим су тачно од гвожђа начињени.

За ред са овом машином нужни су од пријатеље 5—6 особа: 2 су особе нужне за окретање ма-

шице, трећа умеће спољу у ју, а троје деце — могу и жене бити — одгрђују зрно, сламу и плаву. Код оваковог подделења, може се с' том машином за један сат 45 добри спонова испишиће, јечма и разни, сасвим чисто оплатити — оврћи, а да слама читава остане. Млатило и кошар, нису, као обично што је код такови машина, са пречкама, него са ушарфљеним клиничким. Састав те целе машине тако је прост, да ивије за руковање никаква вештина нужна, само пажња при раду. То и јесте било оно, што ју тако јако препоручује, што број и чисто ради, а овамо долази још и јефтиноћа, јер не кошта више од 1000 до 1440 гроша чар.

Изправа, кад је ова машина склоњена, куповане је друштве и општине, опште ради; но почео се она у својим врлинама и за мањег поводеца сасвим удесна показала, где не мора чекати лепа и удесна времена, нит' скуне наднице плаћати, него може са својима у скаку доба, под малим кровом, своју летину број и чисто оплатити. Има у Њемачкој села, у којима ћеш такови машина по 20—30 пањи.

Ја држим, да сам с' овом препоруком нарочито написи сељацима добро дошао, а „друштво за пољску привреду“ неће запети дуго чекати, да овакову машину и себи за опште и препоруку, набави. Два или три домаћина по 340 гроша, пак ето ти млатила, а тиме великоликог добатка у газдалку. Р.

Помози вам Бог!

Ево вашег пријатеља са новим поукацима у ваше коло, драги моји пријатељи! Долазим вам, да вам бриге ваше олакшим, да вам добри напутака свуда дам, где вам је год нужно; да вас на стара добра правила опомињем; да вам сељачке вештиште тајне свега света откривам, да се и ви с' виши користити можете; да вам приповедам: како људи по свету газдују, па, ако би вам се што свидело да је за вас добро и пробитачко, онда да и ви тако радите и до болега добијајте. — Али вас па то опомињем, да све добро прочитате и да онако учите, као што су други искуси сељаци своје цели постизали, и да искрените само: Е, шта он зна! — Зна он многе ствари боље него ви — драги моји пријатељи! Јер ово, што ја вами причам, то је већ све посведочено, учињено и доказано да је добро — ивије то иштига не могуће; — онај, који је што труdom својим произнапашао, грбло је леђма више но и што ћете гробити, кад само његово добро искуство употребите; за вас је

све готово, само да употребите — пак зашто, своје користи раде, неби то учници?

Ал' иштига ипене без божајег благослову! Он нам је пуждан. Бадава труд и муга, кад од Бога благослову нема; бадава добра и добро урађена земља и добро семе, кад кишне и сунца у своје време нема, — све је онда у задуду!

Најбоље је онда, кад су ова три добра у једно скопчана: *труд, памет и божији благослов* — онда све напредује!

Још једаред дакле опомињем наше сељаке, да све упутне добро проуче, који им овде на употребу подносим, а кад почну радити, нека од Бога благослову изишту; а кад тако с' ујединеши се слама и божијим благословом добро што ураде, онда ће их и људи наградити — то смо се бар на нашем излогу уверили.

Дакле, хайдмо напред! радио с' војом и с' уздаљем па Бога, Бог ће нам радњу благословити а људи ће је наградити!

Р.

О пробању и ценењу вина.

Пробати и ценити вино, није било тако лака ствар, као што неки мисле, зато опомињем читаоце, осебито којих се ово нарочито тиче, да овај чланак добро прочитају.

У позији добу изазвало је једно француско дело од дра *J. Гижота*, о „*обдјелавању дозе и поступању с вином*“.

Како је речени писац већ давна познат као, један од најискренији људи ове струке у Француској, то ћу јго из горенаведеног дела извадити чланак: *о пробању и ценењу вина*.

„Вино се мора при ценењу с' два гледишта пресуђивањи: једног чисто умног, а с' другог чисто физиологичног, т. ј. с' оног с' којег се вино по себи (што се вина самог тиче) у обзор узети има.

Умно пресуђивање (ценење) односи се на три човечја органа, на: *око,нос и уста*.

При пресуђивању с' оком, долази нам да пресудимо његов *спољашњи изглед*. Ову се допадне: кад је вино чисто, бистро и лепе боје; било оно црвено, жуто или бело, увек треба да је подупно бистро и чисто. Неможе-ли човек *речима* рећи да је вино добро, ако му је изглед обманљив, онда се увек може рећи, да јије добро, или се бар у најбољем стању не налази, кад му на његову првидљивост и финију разлику у боји двојумити мора. *Решитељна боја и бистрима угодни су знаци*, али никакова јемства за добруту; овима пак противна појављења, покazujuју јамачне недостатке у вину.

При ценењу с' месом, ценимо му мирис. Вино нам па два начина свој мирис открива. Први је је обичан, што га сва вина имају, и то је својствени мирис; овај је мирис тим јачи, што је вино маље; али је овај мирис с' добрим вином неразделиво спојен и он га карактерише, иако да је поседе вино старо. Овај први мирис налази се у кулајућој пари, коју вино од себе издаје, а ова је пара расточено било уље, које је по природи ложе више или мање јаче и које управо лозу карактерише; овај првостепени мирис јамчи за вино, да је право вино, а не каква смеса од воде и којевакава зачина; — мирис је овај први година одвећ јак и лако ветри; кад је пак вино старије, буде овај мирис финији и већ лакше ветри. Другостепени се мирис ствара и развија стромшу винског; што је вино старије, тим се све већма и овај мирис развија, пак опет она гласовита бордовска вина имају њивом првостепеном мирису захвалити, што су тако на гласу — а не другостепеном. Вино не треба да се само оку и носу допадне, јер мирис и боја могу удесни и неудесни, пријатни и непријатни знаци бити, али је пре свега вино питајуће чиње; — оно је наравно добро и угодно, ако су и ова два добра својства с' другима спојена, али опет зато детињацто и смешно било, кад би се човек само са мирисом и бојом задовољио, а особито кад би јошту ту и то доказати хтео, да се изверност вина само у задовољству носа и очију, т. ј. у боји и мирису састоји.

Особену опаску па ово правим: ја сам више људи видео, који већ досадно своје гости на то гониште, да вино, пак шта вине и прашне чаше, у којима је пре тога вино било, мирисе. — Мирис и боја су својства онакова, која, ако су сама, ништа не вреде; кад вина мора даље с' овим својствама и они најглавнији својство — укус спојено бити, и тек ако је овај добар, онда може вино добро бити.

Пре него што ћу о утиску вина на уста, као укусни орган човечки говорити, морам споменути, да је ово један једини орган у целом саставу човечијем, који двоструко осећа, и то му је један на вру и на странима, а други по средију језика и на стражњем делу небца. Први део језика, (даље вр и стране,) осећа онај кисели и најкисели укус, помоћу они двеју главних језичних жила; а други осећа онај слами, кроз оне две жиле на ждрелу (груду).

Укус, ког предња част уста, како код јела, тако и код шића осећа, није онај исти, ког стражњи део уста осећа; узимо само за пример једну од

лужне соли, које се у вину налазе, пак ћемо се уверити, да из предњи део уста осећа киселе и најкиселе, а стражњи их осећа горке.

У чему се даље састоји ценење вина у правом смислу? Узмени-ли даље вино на уста, пак нагнеш главу с' лицем земљи, то ће ти одма језик на вр'у и са стране, вински онај најкисли и опори укуј осетити. Сва ова својства треба да су у једнакој мери мери спојена, и ни једно од њи да непређе границе нужне киселине, сласти, или другог ког својства, јер само нека је једно од њи у већој мери по што треба да буде, — одма вино не вала.

Дигнеш-ли сад главу горе и нагнеш-ли је мало напраг, то ће се вино у стражњи део уста слити, пак га ту неко време придржати мораш; ту је место, где се јачина или слабост, земни (од крутна) укус, неиспособна горчинка и судовни укус осетити даду.

Допаднутиши се сва та укусна својства у цело, без да се и најмање непријатног укуса осетити даје, онда се несме вино одма испљувати, него се мора прогутати, и тек је тиме ценење савршено; јер, како вино крај језика достиже, и стражњи део грађа прође, подигне се неки јачи мирис у нос, која нова и јача својства вина одкрије, која се овде сигурије пеше-ли мирисањем самим доку-чити даду.

Кад је вино сасвим чисто и слободне боје, кад му је мирис пријатан, а својства (киселина, слас и слано) предњем делу језика повољна, и то у изравнаном виду такво, да сва та својства скупа један једини укус покажу, пак дође-ли к овим јошт и осећање стражњег дела уста у јачине, а на по-слатку, ако се при гутању осети природан мирис без никаква непријатна укуса, то је онда вино с' умног гледишта добро. Вино на против није никад добро, и све је горе, што се више једно на друго својство у већем степену развијено, осетити даје, као већом киселином, слашћу, ладноћом, горчином, сланом, безукусношћу, мирисом земним, или судовним.

До данас је јошт не могуће име и својства укуса винског опредељити и назначити, док се год имена за свакојаке укусе не означе, и ово би заиста одвећ нужно било за споразумење при куповању и продавању.

Има људи који мисле, да је ово вино добро, ако је питко, ако грољо незагребе итд. по овим су најбоље судије: стомак, жиле, срце и глава.

Ма да је вино леп мирис и боју имало, ма да је у ути с у први мах пријатно било и проа грољо прошао, без да га је задерало, — опет се зато после и даља својства укажу кад вино неваља, као

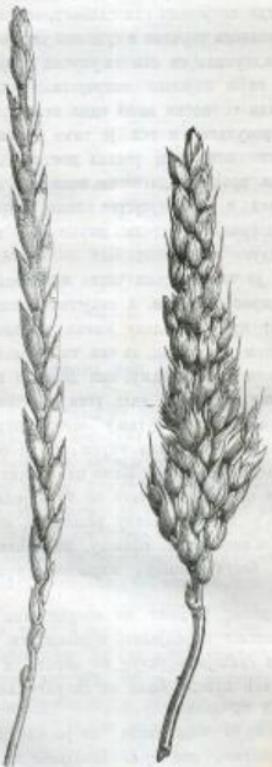
државца, бол у stomaku, главола итд.; како су дакле ово последице од њега, може човек изриком рећи, да вино није добро, јер добро вино ниједно рђаво својство имати несме.

Од доброг је вина човек весео, а од хрђавог труб и неспасан — то је доказано. Живци су од доброг вина сасвим другчије разположени но од хрђавог.

Само се дакле тако и тим начином доброта вина дознати може, — ово из многогодишњег искуства знам и потврђујем*, — вели др. Ј. Гизот.

P.

Узни и широнокласни пир.

Пир је једна врста пшенице, код које зрво тврдо у љусци стоји и мора се особитим справама из љуске измалатити. Многи рђале свање и осталу стоку с' њиме, без да имате зрво из пасне. Њега има

нише врсти, што се боје класа тиче: има га белог, првеног и првог маљавог; — што се спољашњег изгледа класа тиче, има га: шишуљавог (без осија) и са осијама (брковима), има га узког и широнокласног. Ја вам овде стављам на узед један узки и један широнокласни пир.

Пир воле сувљу земљу, а испољеме ни у јакој земљи тако лаго као остале стрмнице. Зрно његово заменује у многим приликама овас и јечам. Мора се радије посејати, ако се оне од њега сигурна дохodka.

Жетва пада обично у другој половини месеца августа, а ако је лето угодно, и пре. У хранењу слизи за коње, стоји у једнакој мери са овцем. P.

Нешто о пресађивању млади војака.

.... Што се самог места тиче, где треба војке садити, држимо, да се не морамо ограничiti само на тако зване војњаке, или домаће пртве (баште, градине), него да се на ту цел може употребити сваки комадић земље, који иначе обично пуст стоји. Чувени економ Хорски у Ческој, засадио је сва своја поља с' војњакама, које ће му доходак у своје време на хиљаде умножити. Ми још не тражимо, да се и код нас сва поља војњакама изпресађују, не због тога, као да не би у томе видели велики напредак у газдоваштву, него зато, што у нас има још сијасет земље, која се има пре корисном учинити. Колико лежији пуста трагира, празни граници с јаловији обронаки, које не можемо боле у корист претворити, већ ако их војњакама засадимо; а колико опет има тек кућа и уз путове густи и широки огради, које служе више дивним грабежницем за брлог, него на корист пољодјелству. Колико би дакле било несигурне и сигурне користи, кад би на таковом месту грмови с' војњакама засађени били. Колико би народ у другим земљама срећан био, кад би могао употребити земљу, која у вас пуста и необрађена лежи. Тим нећу ни како то да кажем, да нема места, која би, док си их за војњак придели, више труда и трошка стадо, него што би војке користи послиле.

Да поменемо нешто о самом пресађивању. Има војака бујна и лепа узраст, ам' од којих неможемо рода дочекати. Нећемо рећи, да је јаловости такових војака једини, аз' у многим, можда и у многим случајевима је шак популарнији узрок, што војак није вељано засађен. У панама и ранцима је тој јаловости узрок попајаше то,

је војка сузине дубоко засађена; јер је обично, да су такове земље подводне, прућасте, или иначе јалове и пусте природе, корење мора у такој дубљини од прекомерне влаге да струне, па' због недостаточне раније војка да окржљали.

Кад дакле војку пресађујем, а ти је усади боље питкто, јер се жиље већ и саме у потребу дубљину прокуву, а напротив, из велике дубљине није им се могуће у висину подићи.

Баш због тога неможемо доволно препоручити начин, како се по најновијем напутку, изјусни у овој струци вештака, војке пресађују. Према величини војке, треба оно место, где ће се војка усадити, само $\frac{1}{2}$ стопе дубоко изкопати, тако се на том месту нагреје земље тако упакојло, да добијеш 2—3 стопе у промеру широку и по стопе високу гомилу (купу), тако се онда у некојану средину — пошто си ју мало ногијојо — војка усади и добро сабије.

Овакова гомилица ће се после слаји и учврстити, те ће војка, као на њој седећи, према својој потреби у дубљину продирати. У обште код пресађивања војака, немој се бојати толико плитког, колико дубљине.

Војар треба да поизаје нарав, не само поједине војке, него и поједине чести дрва; јер је познато, да од тога развијат целига дрвета зависи, како се поједини део војке међу собом саразмерно, или један део више, а други мање пегује. За пример да рекнемо овде само о корену.

Корен вод биљке, а очевидније код дрва, раздвојен је у више дебели или танки, дужи или краћи отрапака; средином се пружа најдебља вретенаста, према крају сме танка жила, којом као да се дебло (стабло) у земљу продужује; она главна жила зоне се срдца и срчаница. Науком и преобријеним општина је доказано, да срчаница има велики утицај на облик и развијат дрва; дрво, који је при пресађивању срчаница одрезана, развија се додуше у поднуду и адраво дрво, али му је дебло остало низко, крупна такође низка и сабренија; војке с' подрезаном срчаницом роде пре, а плод им је укуснији и благороднији. Војне пак, које су с' неупрећеном срчаницом усађене, потерија дебло у високо, у високу и разграђену круну; доцније почну рађати, род није онако благородан, као код војака са подрезаном срчаницом, али су плодније и дуже трају.

Према томе дакле, какова дрва желимо однеговати, вала на корен већ при пресађивању назити. Ко жели имати низке војке, али благороднијега рода, треба да их више пута пресађује и сваки им пут

срчаницу подреже. Томе је већ и сама природа у многим случајевима помогла; такове војке благороднијега рода имају већ од природе слабо развијену срчаницу. Овако ћемо дакле поступати особито с' оним војкама, нашега домаћега војњака, с' којих желимо добивати благородно астакско воје; а па против ћемо на други начин поступати с' оним војкама, којих је плод памењен другим обичним потребама, камо бројимо воје за сумње, пресораче или за нечега раку.

На војке ове друге прсте, обраћамо пажњу особито на оне газде, који мисле војке засађавати поред дрвника и по полу. Овој прсти ће боље одговарати војке с' високим стаблом и разграђеном круном, воје ако и почну касније, али ће зато облатије и дуже родити. Почек се овакове војке више изложене ваздуху и непогодама времена, зато треба да се за рана бриткости ваздуха науче. Зато изјусни вођари тврде, да ће човек с' оваковим војкама, које се не отвореном полу усадити, пре до целих доћи, ако их од првог почетка на месту гаји, т. ј. ако из семена дивљаку одгаји, те ју, не пресађивајући је, на месту оном и облагороди; а благородије војке у растилу гајити и пресађивати дотле, док их на одређено стапимо место не пресади.

На послетку ономе њемо пријатеље војарства на једну оквост, на коју се до сада мало освртало, а инак је за усјејех вођарства врло важна, а то је, пресађивање војака на поднебије. Имајући пред очима главно физиологично начело, да се биљка као и животиња новоме поднебију привиљуји мора, због чега се толико пути и њена нарав промене, морамо преговорити онима, који војке из далека предјела парчују, тако хоће да им истим родом роде, којим и у својој домовини.

Зато се неможмо чудити, ако војка, коју смо из далеки предјела и сасвим други поднебији отишаја пресадили, не роде онаковим родом, као у њеној прадомовини.

„Г. д.“

Нова кошиница.

Један америчанац прави кошице са корлатом, који с' кошицом у сајузу стоји, и у који се у свако доба — без да се ичеле узенемирају —, кад је год пузда, мед или друга нека раша за ичеле метнуту може. Овај је корлат јошт и тако удешен, да се у њему све ичеле грабљавице (које долазе из туђих кошица те мед краду, похватали. Р.

Месечни послови.

Декембар.

Ово је исец још дар од Бога, да се оуга у прашом меју преобрати послови добрини, ако не наступи мраз, те им све послове и љубав и ласка прекаме. Немогу ти драга мој пријатељу! изложено послове спечати.

Суди се вора на то писма, да се нико изодаде узане предузимаје, зарочак од кротче пољеве паких љубави и љасида; зато треба, где се истешто зна, да се од расточене снеге с' краљица ћода па љатома надражава, од јарчаве љубави, куда ће се вода сливати в љубава једна с' промеса обрадилаки поље.

Ал' зато се у кући послови множе. Ово тога се вала побрињу, да се спушташе прво преко љубави добро смаза за домаће употребљавање, најпримоти за добру продуку.

Конци треба да су узек сузи, ако је слага ово нај, одграђи га, да се не узело захваљује у врту, од ког је кони окастен. Зрео треба чврсто прекретати, да се поће уквараји, а да би се в љубави (љажи) скутају.

Од минећа ће сачувати остављено троје само слободним кутијама начаша у који ће ограду, где си крео остатако; од прве љубави и звоничном пољаду паке само чистома и сузанима; где је једна пичетса и па љажном пољу смештена, ту ће та речеши буђа узек буђа. Премаје вора на сакаша начин бити. Ал' је речеши буђе оту начаша, онда ти не остаје писма друго, него једну продати на потрошнице.

Ако обим да ти стома крео име драга остане т' с' пролећа од пролећне болести поистећена, које само од миног почишћег држана долази, — а ти само стому са чистом рјавом ранама и чисто ју држи. Пак, да се стома на кресе и са чистом водом плюјо. У стоги, где се стома излази, не треба никад никога сева, саже, ни друге ране да драги, јер узуче они испарење од стоме у себе, како постоја стома нерадо једе, то иского у ограници пропада.

Стому треба чистити, јесас и друго посуде, уник чисто држати. Особито је то код конопа штето: „добро очишћен, подах узимај.“ Врло је пробитачко некада најдеши стаја са семож. Друго је правило под једанаком једнакост и чистић. Једнако и на обрђејском иреје ранама, то је најбоље и најздравије. Сад више, сад је једно дахти, то ипак добро.

У балти ћала ове послове добрини, који се проклата поседа икоје добрини користи.

Месетарике роткине и аетрокеја можеш на привирајућем ласу који.

У поднрку ћала пријемно прегладети зелен, која је за зиму осталана, или ако је трупти конека, треба је од зараве одједи и најреје троћини. Ако је време довољно, можеш одјукне отворити.

Ако се у њојшму најда драка усаде, тако пастуни сад јака голоморавица, а ти узима сламе или конину око стабла, докле од прваке ћеши савијају; тако ћеши је од првобе сачувати.

Вољко чисти од гусеничке гнесдица.

Копинице чуви од минећа.

ГЛАСНИК.

У ИМЕ ЈЕГОВЕ СВЕТЛОСТИ

ИВАН СПИРОВ

МИЛАНА М. ОБРЕНОВИЋА IV.

НАМЕСНИЦЕ КЊАЖЕВСКОГ ДОСТОЈАНСТВА

ПРОГЛАШАВАМО И ОВЈАДЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, да ће
НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА, и да смо ми потврдили и
ПОТВРДЈУЈЕМО:

ЗАКОН

о УСТАНОВЉЕЊУ ЗЕМЉОДЕЛСКО-ШУМАРСКЕ ШКОЛЕ.

Члан 1.

У намери да се у Србији унапреди земљоделство и шумарство, установљава се земљоделско-шумарска школа* у којој ће се младићи потребном науком и практичним радом спремати за земљоделце и управитеље пољских добара и шума.

Члан 2.

Ова се школа обржажа о трошку фонда школског.

Члан 3.

Земљоделско-шумарска школа стоји под врховним надзором министра финансије, а под нешојредном управом свога управитеља.

Члан 4.

Управитеља, професоре, њихове заступнице (супленте) и друге званичнице ове школе поставља ћеши на предлог министра финансије.

Члан 5.

Учење у земљоделско-шумарској школи траје три године, и по теме дела се цела школа на три разреда.

Члан 6.

У ову школу примају се сваке год. до 25 ученика који су спровези с добрым успехом најмање 4 разре. гимназије или реалке, а доброг су владања, и они ће се издржавати о трошку државе. Но осим ових редовних ученика, могу

и други посјећавати ову школу, издржавајући се о свом трошку, а за учење нису дужни иништа плаћати.

Члан 7.

За редовне ученике ове школе, који ће се о трошку државном издржавати, неће се примити млађи од 15, ни старији од 20 година, а заклетва се да су здрави и да немају телесних недостатака.

Члан 8.

У овој школи предају се ове науке:

I. Но струци економији:

1. Опшите и посебно земљоделство са науком о управи економији;
2. Виноградарство, воћарство, ливадарство и градинарство;
3. Сточарство у опшите са живинарством, сvinjарством, пчеларством и рибарством;
4. Технологија пољско-привреда;
5. Маргине лекарство.

II. Но струци шумарској:

1. Основи шумарства са таквацијом и регулацијом шума;
2. Шумо-производство;
3. Наука о чувању и неговању шума са дозом;
4. Управа шумске са токомањем закона шумарског и земљоделског;
5. Шумарске технологије са науком о употреби шума.

III. Опшите предмети:

1. Наука Христијанска;
2. Минералогија са геогнозијом;
3. Ботаника са нарочитим обзиром на земљоделство и шумарство;
4. Зоологија са обзиром на животиње штетне пољу и шуми;

5., Хемија уопште са хемијском технологијом;
6., Физика;
7., Математика и то: пољско земљемерство и шумарска математика;

8., Илука о грађевинама економии са пртњем;
9., Механика у основу са науком о земљоделским и шумарским оруђима и машинама;

10., Један страни језик.

Члан 9.

Сви избројани предмети обавезни су за све редовне ученике ове школе.

Члан 10.

Осми теоријске наставе, ученици ове школе пише практично вучбање на опитном пољу школском, а биће им приступило и примерно добре економије, где ће идти по могућству све случајеве практичног реда у пољској привреди, сточарству, шумарству и т. д.

Члан 11.

Ради већег практичног усавршавања, ученици ће са својим професорима у одређено време путовати по нашем отаџству.

Члан 12.

Ради унапређења наставе и научног образовања, постојаће при школи библиотека, потребне збирке, разна оруђа, спрале и машине за практично поучавање. Даље постојаће при школи и потребно опитно поље.

Члан 13.

Дужности управитеља, професора, заступника (суплемента) и других званичника ове школе, прописаће министар финансије.

Он ће прописати и правило о томе, како ће се испити подлагати и како ће се унутрашњи поредак у заводу обдржавати.

Члан 14.

Редовни ученици ове школе имају од државе кроз цео три-годишњи течај бесплатно обиталиште, потребну храну, одећу, обућу, па случај болести и ногу као и све друге, што јим је за учење нужно.

Члан 15.

Плате управитељу, професорима и другим званичницима ове школе одређује се буџетом, по обрасцу који код учитељске школе.

Управитељ и професори ове школе имају периодично повиšавање плате као и професори гимназије.

И у погледу пензионирања важи за њи иста законска поређења као и за остала професоре.

Поред плате има ће сви званичници земљоделско-шумарске школе и бесплатан стап, башту за зелен до 300 квадратних хвати у простору и до 12 хвати дрва за огрев.

Члан 16.

Влада ће одредити место, где ће се земљоделско-шумарска школа установити, као и време кад ће се иста школа одпочети.

Препоручујемо нашем министру финансије, да овај закон објародује и о извршењу се његовом стара; властима так заповедамо да по њему поступају, а свакоме да му се покоравају.

У Крагујевцу 24. Октобра, 1870. год.

М. П. Блајанин, с. р.

Јован Ристић, с. р.

Јован Гавриловић, с. р.

(М. П.)
Видио и ставио државни постам.
Чувар државног печата.

Министар прваке.
Ј. Илак, с. р.

Министар финансије.
Панта Јовановић, с. р.

Радња друштвена.

Заводник XXVII. седнице одбора „друштво за пољску привреду“ државе у Београду 10. новембра о. г. под председавањем друштвног председника г. М. Спасића.

Приступ чланови: г. Чед. Мајаговић, Крста Петровић Серг. Станковић, др. Ј. Панчић и др. Б. Радић секретар. Бр. 133.

На предлог г. председника решава се, да се други редовни званичници друштва оптога државе 29. о. м. после службе Божије, да се парочини позив зато у 1. броју „Гласника“ штамка и да се на тај збор у Београду налазећи се чланови посебним позивима позву.

Бр. 136.

За сатиње будета за најдужу годину одређени су г. г. председник друштва, благајник и секретар, и да га пре главног збора одбору поднесе.

Бр. 137.

Г. председник подружници штабче моли друштво да му јави: јесту све од ње послате ствари у Крагујевац на изложату прислаеле.

О јавом ће се подружници из авантичног инвентара уверити.

Бр. 138.

Исти председник јавља, да су поштаром икоју између 27. и 28. августа испорушен 7 друштвених платова.

Захтевено, да се подружници умолни, да тачан извештај о тој штети поднесе.

Бр. 139.

На предлог г. благајника решава се, да се г. председнику ида 16 рубала као дневница за 8 дана, које је дате он у крагујевцу чисто око спремана иклога провео.

Бр. 140.

На предлог секретара решава се, да се напрани инвентари: за друштвене ствари, библиотеку, и књиге које друштво за прајду издаваће.

Закључено и подписано

П О З И В

НА РЕДОВНИ ГЛАВНИ ЗВОР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.“

Попито се овогодишњи редовни главни збор, сходно §. 20. устава друштвог, није могао држати у првој половини месеца Октобра због излата пољскопривредних производа и домаћих рукотворина, то је одбор друштва за пољску привреду, у седници својој од 10. Новембра ове године, закључио, да се:

Редовни главни збор држи у недељу двадесет деветог Новембра ове године.

Овај збор држи се у Београду, и то у зданију код цркве вознесењске, где је друштво смештено.

Седница ће се отворити у 10 сати.

Зато подписаны сходно §. 29. устава друштвених има чист познати сву г.г. чланове, била они редовни, утемељачи, почастни или помагачи, као и све љубитеље народног напредка, да извеле у горе одређено време и место па овај редовни главни збор доњи, где ће се ови предмети на претрес и решење изнети:

1. Читање се извештај о раду друштва од 1. Новембра 1869. до 1. Новембра ове године;
2. Поднеће се рачун о приходу и расходу за 18% годину;
3. Бираће се председник, благајник и одборници, који ће наступавши године друштвени пословима управљати;
4. Бираће се два контролора из помажућих чланова, који ће рачуне друштвене за ову минувши годину прегледати и о тима се изјаснити;
5. Предузеће се избор нових редовних и почастних чланова;
6. Поднеће се па одобрење предратун издатака друштвених за 18%, годину.
7. Имаће се решити: хоће ли се 1871. год. држати *малог земаљског промзвода*, и где?
8. Поднеће се предлоши од подружника или појединих чланова, ако би каквих било, који би у круг радње главног збора спадали.

У Београду 12. Новембра 1870. год.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОДСЕР БЕОГРАД“
М. Спасић с. р.

О ГЛАСИ.

(ЗА ОДЛСКЕ ПЛАЋА СВ ОД СИНОГ РЕДА, ИЛИ МЕСТО ПОДСЕР ОН ЗАУЧИНА: ПРВИ КРУГ 1 ГРОЗ ЧАРИ, А СВАКИ ДРУГИ КРУГ ПО 15 НАРА.)

1. OCKER & COMP.

Saamen- und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговницу са животним и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умереној тојлој соби.

GEITTNER & RAUSCH
Hoebstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденице и сувача своје велико ствариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

карфомала позног з раног, врло крупног и доброг:
од *меекле*, окружле, најсладче; од *спанака*, широког листа; од *гречке*, раног шећерца, најбољег; од *главичасте салате*, и од *кунауса* белог раног, има па продаји. Где? Казаће на заклетвање уредник овога листа.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сечење меса у следећим
пет сортам:

№ 1. за обичну кују по 6 талира пруских.					
№ 2. што исече син, за сват 30 фун. исса по 9 тал. п.					
№ 3. * * * * 50 * * * 12 *					
№ 4. * * * * 100 * * * 22 *					
№ 5. * * * * 500 * * * 45 *					
Има такође машине за падење испасина по 8—12 талира пруских.	4.				1—*

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 2.

Платак сајам 15. и 20. дина
у месецу.

ГРУПАЦИЈА:
Др. ВОЈВОДА РАДИЋ.

Слатки: 40 грава ч. пак 4 коп.
таваница.

30. НОВЕМБРА 1870.

Од чега зависи доброта меса?

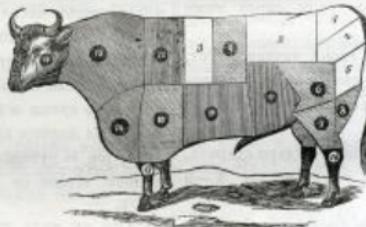
Доброта меса зависи:

1.) *Од соја марвенског*; јер од соја управо зависи, дали марва — и то ћемо овде о рогатој марви сад говорити — то својство има, да је на њој дебело-или танко-жаласто месо; да ли при гојеву сала или масти вата; дали на оним местима, где је месо најукусније, много меса има; дали је танки костију а пуна меса и т. д.

Испусан касанин, кад марву за своју касаницу кујује, гледи увек: да је марва танке и мекаве коже, јер по том суди да је марва добро рађена, и да је здрава и укусног меса; он бира опу марву, која је широког, правог и јаког стражњег дела; пуну ребара и кукова и лака врата, јер зна да је такова марва на кантару тешка, и да на том местима много, најлепших и најбољег меса има.

2.) *Од века*; за касаницу је онда добра кад је још у пуној снази својој. Ако је здрава и па већ остарео, онда ји треба на јасак метути и то јесте, да мало сока у месо добије, јер је од старог

марвиничета месо суво. Наравно да она здрава, која већ зубе губи, никад онако укусно месо имати не може, као теле или јуне. 3.) *Од рода*; здрава, која се вишке пута телила, неможе никад овакво месо имати, бао во при доброј ране, јер теленем иного сока месо губи. 4.) *Од ране*. Од добре и укусне ране, добро је и сочно месо, а од суве ране неможе ни месо сочно бити. 5.) *Од чести телесми*, на којима месо лежи. Енглези су у тој струци много пештија. Они цену определе по месу, то јест с' које је чести тела месо одсечено, и тако деле месо у 4 разреда; првог је разреда месо најскупље, јер је најбоље, најукусније, најптичије и најсочије; пак затим иде други разред, ту је месо дошије и зато јефтиније, за овим трећи, још дошије и јошт јефтиније, а за овим четврти, најдошије и најјефтиније. На дрворезу је први разред бео остављен под бројевима: 1, 2, 3, 4 и 5., другог разреда је месо под бројевима: 6, 7, 8, 9 и 10., у трећи разред спадају бројеви: 11, 12 и 13 а у четврти: 14, 15, 16, 17 и 18.

I.	разред број	1.	зове се:	варка или варка,
"	"	2.	"	бок,
"	"	3.	"	предња ребра,
"	"	4.	"	бедро,
"	"	5.	"	бутине.
II.	"	6.	"	горња слабина
"	"	7.	"	дојна "
"	"	8.	"	лиштени
"	"	9.	"	средња ребра
"	"	10.	"	нападачак.
III.	"	11.	"	уздебрак
"	"	12.	"	плећа
"	"	13.	"	груди
IV.	"	14.	"	подвратак.
"	"	15.	"	врат
"	"	16. и 17.	"	кости (ноге)
"	"	18.	"	глава.

И тако Енглези као што рекосмо по овим разредима месо продају. Исто тако би се могло и код нас продавати, а не да човек, који тако рећи којешта добије, исто онако да плати, као и онако што најбоље месо добије; најправничије би било, да се месо и код нас на разреде раздели, пак како тко плати, онако да му се да.

О резању и подкресивању дудова који су за одрањивање свилени буба намењени и посађени.

Да се дрво, кад је већ на своје постојано место пресађено, подрани, да доста и за бубе доброг линша даје, мора се непрестано умерено и као што треба подкресивати и чистити, да су му грани свагда редке, да ји сунце с' ваздухом скроз може пробијати.

Дуд је свагда по природи својој чичав и густ, и даје се тако подкресивати, као и врба. Подкресивањем дају се и висока дрва и жбуни и обале подигнути.

За високе дудове треба се још у дудари старати, да право расте, и да се тек у висини од 4—6 стопа разгрављавати почну.

Кад се дрвеће младо на своје последње већ мјесто пресади, онда га прве године треба пустити, нек по воли расте. У другој пак, и у трећој години морају му се грани тако сасећи, да као на прилику чапа или тавија изгледају, то јест тако, да му околне грane више остану, а средина његова да је снажа, тим боље ваздух и сунце на дрво дјествује, и лист се лакше бере.

Кресање и сасења ово предузима се свагда у пролеће, пре него што пуне набуче и избузре.

Осим изданака, треба све оне грane сећи, које су врло високо изшибале (зато се и зову шибљике), које се једна уз другу тару, које са стране у средину круне стрше и расте, и све, које су поалећене и озлеђене.

Ово је најбоље чинити, кад се лист бере; јер тако се и лист одсечени грana употребљава, и сва се снага дрвета на друге грane дели, тако, да тог истог лета пренут и позе грапчице истерати могу.

Кресање дрвета и брање листа треба свагда пра суму времену предузимати, аз' не одма после кишне. Резати треба тако, да резница доле гледа, да се на њој пиша не купи и срчи дрвета не шкоди.

Стара, саката дрва, могу се таво подмладити, ако се зашуте, то јест, ако им се све грane у главу одсеку, а раше са дрвеним недељком (Baumkitt) замажу. При сваком кресању треба рашу, или оно место, где је грана канива одсечена, мелемом овим намазати. Мелем се овај прави овако: узми мало голеће баделе и обичног туткали у врућој води распытленог, к' томе додај мало утучене преде и пепела од дрвета, све то смешај заједно, да буде мало гушче од обичне баделе, пак ћеш имати речени мелем. —

Старом спресаном дрвету може се још боље помоћи, кад му се дебло у корену одгрне, пак се опда добрим ћубретом, или изтрулим блатом с' пута добро обасне.

И млада дрва, која су у резању пренебрегнута и зацруштена, могу се зашутити. Због овога расту на зашутеном деблу нове грane, воје су пуне листа. Мали, пизки дудањи у жбунове подрањени, у жећем су боли, од оних велики и високи; једно што се много чешће посадити дају, и обично пре листају; друго: што се лакше беру и режу, јер се не мора човек на њи пукати. Лист се њијов може пре побрати, нежели с' високи дудова, и јест за рашу буба, особито у првом и трећем веку његовом, најзаробитачији. За доцније време боли је опет лист с' високи дрва, јер је пунији смоле и масти. При брању мали дудови штеди се много времена, а то није мала ствар. —

Ови су мали дудови, истини, од велике хасне и користи, аз' нека сваки добро промотри, јесу ли за њега, или не; јер се они немогу на сваком месту садити, као велики, и онде где могу, морају се од нападања марве, која лист дудов радо бржи и дразво чувати. Кад у јесен лист опадне, треба га брижљиво скупити, јер је добар зими за говеда, козе и овце. —

Да се мали дудови добију, морају се још у дудари низко држати и резати. Но сви се морају

казалишћем препотомити; јер обични били дуд, ако се онако мален остави, сав се учичка и у шушањ претвори. — Сасецање мора се јошт у дудари предузети, и онако исто и продолжити, као што смо већ описали, тако да глава дуда на форму чаше изгледа. *Што се више дрво реже, тим сое болни лист добија, а ишо је лист боли, тим је смила лепши и бола.*

Ови мали дудови, кад се већ на своје право место посаде, могу се сваке четврте године скрећивати, и тако ћемо, осим друге користи, и нешто дрова за кућевни огрев добивати. —

Дудови се могу јошт и обалом садити, и то може бити или семеном, или пресађивањем из дударе.

Семеном бива, кад се обала, у којој дудове имати желимо, у јесен добро ископа, а у пролеће опет прекопа. После тога вуче се прања 1 цол дубока браада, по браади се посеје семе, загрие се земљом и колико је нуждно, залије се.

Кад стручни никну, тако ји треба проредити, да на 10 цолова један од другог одстоје. У јесен се састирију с' мазалама. Тако другу и трећу јесен; по све се пуштају на вишке и па шире, док се сасвим нескрпну и не угврде. Но пре тога треба ји једеком или плотом од марве и човеческог песташ-дуга чувати. У овој обали можемо јошт на 4—6 фти све по једно дедо не састиријено дрво оставити.

Ако ли обалу из млади н. пр. двогодишњи стабљика из дудара подићи желимо; онда се стабљике те као што већ треба, у ред на 1 стоплу раздадеско посаде и сасвим низко срубе. После године дана, остави се па сваком дрвцу по једна граничница, која се помоћу куке к' земљи привије и прикучи. И тако ћемо добити обалу, коју после по вољи пресати и стрији можемо; обале ове јошт ранјије, нежели мали дудови или жбунови листају. — II.

Чај.

Будући да ја од неколико година већ, имам прилике више башти походити, то сам увек на то највише пажијо, војним се средствима било у расту унапређује.

Између свеју ствари, војним се по башти гнојило, нашао сам, да је чај најсважније свуд дјејствовања.

Највећа је погрешка код чаја та, што ју у малој количини свака вућа ишати може. То је једна од неопростима грејехова, кад гајде и газдарице, које имају башту, чај као ћубре и незнатну ствар па сокак или на друго место баџе, да га ветар разнесе. Гди сам је виђао по баштама, била је па многим местима онако само нехотице тамо бачена,

без да се мисљао с' љоме ћубрити. Ја дођо у једну башту, где је један део мајмана красно и весело растео, а на тој истој земљи, у једном истом реду, и поред једне и исте неге је сав други део, с' једне и друге стране, крхав и жалостан бајо. Кад сми ја газду за необичну ову разлику запита, рече ми, да ово весело растење сигурно од чаји додазаш, коју су нехотице овде бацали и при копању са земљом измешали.

У другој опет башти упадне ми у очи једна деја, на којој је спанаћ био посејан, и ту је један комад од другог сасвим раалочан бајо. Ту ми опет газда рече, да је онај комад деја, где је спанаћ онако леп, са чајом наглојен. Ја би — рече газда — цељу деју са чајом најубријо бајо, да сам толико имао, ал само сам мало имао, пак сам само ово место, где је спанаћ најлепши, наглојити могао.

Ладе ми један баштован приповедао, да му је господар његов дао један комад земљице, да посеје кромпира. Будући није имао друга гноја, по мало чаји, то му неко рече, да ју не баџи на сокак, по да наглоји своју земљу где ће кромпир сејати, колико му дошре. На овом комаду, где је чајом наглојена земља била, тако, не само да је кромпир лен и крунан бајо, но ишти је труо, нати га је ишта подгрзао и кварило.

Могао би више такови искуства о гнојејој спази чаји говорити; али неке покушаје, које сам сам па војкама искусио, немогу пречи, а да искажем, како ми је чај ишке војке, које су ми угинути хтеле, тако рећи из смрти избавила. Ја сам то искусио овако: Чај је увек, кад је год лемњак чинићен, са земљом измешана, и у авлију у казав буџак одиешена; гомила је већ била прилична. Узимем дакле земље около војке до жиле тако, да жиле ни највише неповреди, а у место те извађене земље, наспрем оне са чајом помешане. Јама је била 2—3 стопле около дебла у округу.

Млађа дрва, која су куњала, извадим сасвим па поље, и предсадим ји на ново са чајом земљом. Чудновато је било видити, како су ова дрва наједанпут оживила; не само да цветају, по и лепе плодове доносе. Са чајом се може гнојати у прољеће као и у јесен, то је све једно.

Све је једно и то, била чај од дрвене или од камено-угљене ватре; од каменот угљена је, веле, снажнија.

Свака кућа има чаји; а то је јако против газдоваја погрешено, кад се овакова ствар па сокак баџа. Треба чај преко целе године купити, оставити га ишке испнути, пак болестна дрва и друга биља подржавати, јер је чај за било права ме-

длица. А из више дамњака покупљена, и са земљом измешана чиј, може за гнојење више леја, на којима је зелен посејана, служити.

P.

Узроци „пометања“ код овца.

Врло се често догађа, да стада, која се добро истегују, да се такова умањавају у место множе, азог неприродног излаза јагњета при јагњењу, будућа овца или пртво јагње ојагњи, или на кратко после јагњења јагње угина. Пастир, који узрок овому неизна, приписује то неизгодним или случајевима; али од такови мисли, које неизстоје, треба се удаљавати; свако појављење има свој истинити узрок, ког пронаћи треба. Гдекоји пута тражамо истину узрок једног или другог појављења и случаја, али га у стању нисмо нађи, особито ако је то ван нашег могућства, као што може то и пр. какав случај бити, поводом подлебих узрока и појављења, који сељаку целу наду у час упунтити могу.

Пометање се највише догађа онда, кад овца по потреби није рађена, а много и од тог зависи, како е за време пошења негована, и како се онда на њу назило. Узроци су пометању:

- 1.) сувиши ранија онда кад петреба;
- 2.) налеба, где је овца или јагње налебло, ако је онда сувишија влаги положена била;

3.) ранење с' онаком ранијом која овцу напиње, и који напони јагњету у материци шкоде, а више се пута догоди, да се ту и угуша.

То је некако обично, да се ове овце, које се неће продавати, преко лета скоро рећи хрђаво раније. Такове овце, које на овај начин неколико месец па гладованоти морају, налазе се за време парења, у доса трајању стаду. Овчари тако поступају, а неизнају да су при таковом гладовану у штети, а не у добитку. Много би боље било, оне овце, које се продати мисле, јошти при концу пролећа продати, пак преко лета скру паљивост и исту на припадните овце обратити, да би до доброг, здравог и берићетног стада дошли.

Да овце у добром стању одржимо, мора им се око половине октобра мало боље раније дати; кад овакове раније јагњићи ће најздравије јагње.

При том је још нуждно, да се овце добро надгледају, као што пошење захтева. Да ово докучимо, морамо овце испрва већ добро почети ранији, и незакаснији, јер се доцније јагње све већма и већма развија, и матери све више раније одузима.

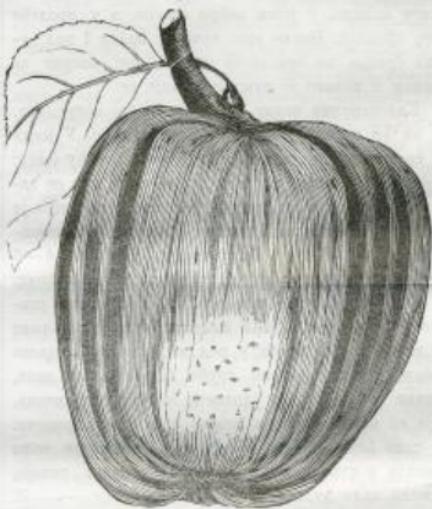
Тешке овце петреба на далек пут терати, а особито кад почну тешке бинати; а петреба ји ни

уско држати, јер је њега нужна онда подужа штетња. У обште треба овце добро равнати и пегогнати; примјетила се пак, да у стаду која овца онада и слаби, треба је таква одјучити, и посебице ранији и надгледати, докле год к' себи не дође и не отаја.

Овце убија највише и то, кад су ветру и кини наложено, то је један од најчешћих узрока, да овце помећу. Један једини дан са ветром и кином може цело стадо упропастити.

P.

Црвенкаста ружица.

Ова врста јакука врло је добра; успјева добро и крај путова; јако и здраво расте. Има врло благордан налик се сладак укус. Многи су је баштовани занемарили због тога, што су врхови млади налазија више пута од зими пострадали. Но и да што је то само у оних воћњацима бити можло, где су изданија у врло масној земљи одвећ бујно нарастали, те преко зими доволно сазрели пењогоче; — ја напротив имам у мој воћњаду више такови дрва, већ 40 година стари, и већада је за то време више пута строжија зама била, — пак им вишта није шкодила. За закуску је особито добра.

Др. Лукас.

О подкивању коња.

Коње, који по селу и по пољу раде, гдје јим конитама неможе шкодити, није пунјио подкивати, а да богме, оне коње, који по калдрми вући и касати морају, те је преко пунјио подкивати, ако желимо, да имају дуго за радњу способни буду. Коња подкивати, није баш тако дај посао, као што неки мисле. Ово је један од најтежих послова. Што толико много коња има, који од конитама болују, то само хријавом подкивању приписати можемо, кад узмемо, да они коње, који никад подковани нису били, на конитама никад неболују.

Коње зато подкивамо, да им коните од брзог квара сачувамо.

Код подкивања се ово у обашр узета мора:

1.) Од коните се мора само онолико одузети, колико је тврдо, иначе ће ковач кониту одма покварити, ако у мекану честицу засече.

2.) Конита се мора тако сматрати као ногат на човечјем прсту. Ако дакле у живап, што кажу, усечемо, извукли ћемо само болове; а код коња је онт горе, јер он на коните сву тежину носи.

3.) Кад ковач кониту за подкове пропраља, не сме струнац у висину држати, јер лако засечи може мекану чест коните, него га мора хосо држати.

4.) Конита се мора једнако доле изсечи, да терет на делу кониту једнако падне, а да је једнако изсеченца, тиле дознати можемо, кад је на разно место метнемо, па пример на даску, как ћемо одма видити моћи, дали све честице коните даску једнако додирају.

5.) Гдикоји ковачи кониту једнако направе, кад сасвим првоутрејајо гвожђе на кониту метну, так је изгору. Ово нико ковачу неје недопушта, јер је за кониту јако шкодљиво.

6.) Подковица се мора управљати по конати, а не конита по подковици, т. ј. нетреба доустити ковачу да изсече кониту као што је он гвожђе направио, него мора гвожђе тако сковати, као што је конита.

7.) Ако је гвожђе од коните веће, то неваља, јер често запиње, пак коњ посрђе пах и падне; а ако је онет мање, онда пређе покат преко подковице, пак се конита крај и квари; дакле треба да је подковица сасвим с конитом једнака.

8.) Подковица не сме ни врло дебела (јер тешко коне иде) ни врло танка бити (јер лако пукне), него у средњу руку.

9.) Подковица мора целе величине њене, једнаке дебљине бити.

10.) Клинови морају у подковици сакривени бити, да се неби број ојеан.

11.) Кланеће морају писке бити, јер значе ше терет на врх коните долази.

12.) Клинови морају од доброг гвожђа бити, да кониту не круне.

13.) Клинови несмedu дебели бити, јер широке јаме у конити праве, и тим начином дају испадају. Они такође ни врло дугачки ни кратки бити несмedu; јер врло дугачак се клин превија при подкивању, а кратак добре не држи.

14.) Сваки подковаша мора с' једне стране четири и с' друге четири клина имати, дакле у свemu осам.

15.) Вр'ови од ударених клинова морају се одинијути.

P.

Дали пчеле између себе разговарају?

Искустви неки кованчија Ета вели, да пчеле имају свој разговор, којим се при раду своме једна с' другом споразумевају. Он је увек код пчела седеђо, и тај разговор научијо, иако вели:

„Неке извјестне изговоре, т. ј. извјестне гласове или знакове, којима се скотови једно с' другим споразумевају, имају и пчеле. Истернањем ваздуха из душника, и извајањем крила њивови, у стању су ишчеле разне гласове од себе дати, и означују с' њима, не само једна другој, него и своме господару разне окодности. И, пр. опасност, жаљост, срђују, радост и т. д. Ако је дакле господар у стању разговор и знаке те сазнати, то је онда за рад његов при неговању пчела много задобија.“

„Ево примера:“

„Приближују се опасност каква кошница, то ћемо примјетити, да се оне из лету стојеће пчеле ужурбају, и са неким кратким, прекидним цв! цв! озапчују, да се нешто непознато кошница приближује; ово је знак опомене за друге у кошници налазеће се пчеле. На ово одлете са лета, так се све више и више тој ствари, која јим ја супрот долази, приближују, иако је прогледају са неким јасним, отевајујим и певајујим гласом. Ово је знак велике сумње. Пођели та ствар хитрије кошници, или покажели иначе какак непријатељски појав, онда се промене оно пређашње певање у цикајуће срдато гласање и призивање други пчела у помоћ; сад се разсрде јако, облеђују зујањем ствар ту, и траже како ће ју изуједати. — У мирном, задовољном стању је њивово гласање одвећ тијо; главу пак и стражњи труп сагну у том случају земљу. Узмеш пчелу, пак је претиснеш, онда пушта од себе неки бојећи се и тужећи глас. Куцнеш ли па

једну адраву кошницу, особито зими, а при том кад наследимо уво на њу, то ћемо чути, како су пчеле то са брали, напрасним вујањем примили, али се то вујање одма на брзо и утиши. Кад се пак на једну болесну кошницу то учини, онда се чује неко тијо и тужно гласање, и то је час ниже час више. И тако пчеле у свако доба и при сваком случају своје гласање и разговор имају, којим се оне, за споразумљење једна с' другом и са својим господаром, служе*.

P.

О квочни.

Избор јаја. За лежење су јаја од млади кокошака најбоља, које су од младог петла рашићене; не треба да су старија од 20 дана, и морају чиста бити и несмешди на води плавати.

Прављење гњизда. Гњизда, ако су од корице направљења или даскама обрађена, морају тако пространа бити, да се квочке у њима по својој воли окретати могу, али само толико, колико је квочка, да сва јаја покрти може. Најбоље и најмирије квочка онда лежати може, ако је на гњизду, са прорештаним заклоцем, поклођена. Што је постела мешавина, тим радије квочка на јаји лежи, а гнездо мора на свом и противу мрази осигураним месту намештено бити. Оно гњиздо које је на подне окренуто, најбоље је и пајсувье увек.

Квочка. Старије су квочке много стрпљивије на јаји лежати, од млађих. За овај посао треба оне извадити, које су најбоље, највише пераја на себи имају, и које се од људи не плаше. Да квочка има на лежење волу*, познаје се по том, што пре ношти престане, друго, немирно по ављији лута, костреши се, а треће, непрестано квоца; на свака јаја, која год само нађе, легне, трбу јој је ватрен, а перје с' њега опадати почне.

Има кокошака, које је тешко на лежење научити, него има средства, с' којима се ово постићи даје, а та су:

1.) Направи гнездо на узком каквом месту, и помећи у њега јаја, пак затвори ту кокошку, те ће се мало по мало на јаја научити.

2.) Овако затворену кокошку рани са кудељним семеном дотле, док не заборави на другу рани излизати.

3.) Оли је са лебом у вину замоченим, пре него што ћеш је на јаја метути, пак је онда на јаји остави.

4.) Отчуји јој перје са трбу'а и удри по го-
лом трбу'у са кончиком, пак ће и сама тражити,

да на јаја дође, јер јој она ладноћа од јаја онда добро чини.

На овај начин можеш и конуна натерати да леже. Најбоље је пак па свакојака јаја метути ћурку да леже, јер она и више јаја закрилита може, и најстрпљивија је на јаји лежати. P.

О усекњивању свеће и о начину да боље гору.

Пријеђено је, а и прорачувано је, да кад свећа неусекнута 11 минута горе, да онда светлост своју у 3 процента губи. Кад неби дакле по рачуну за 30 минута свећу усекнути, онда би б неусекнута свећа толико светlostи само имале, као 1 усекнута. То није све, што код једне неусекнуте свеће губимо, него губимо и лоја, јер једна неусекнута свећа $\frac{1}{3}$ више лоја троши.

О овом се може човек лако и сам уверити, нека узме само две једнаке свеће, пак онда једну пријежно усекнује, а другу искажема и само нека је кадkad усекне. И то није доста, да горећи фитиль дугачак оставимо, па га онда усекнемо, него и па то морамо пазити, да га и сувине кратко неусекнемо, ако мислим "играје светlosti" пред очима избачи, а и једнаку светлост имати; јер кад фитиль на кратко усекнемо, онда је светлост мала, и није у стању нужни лој потрошити, пак онда лој на страну цурити почне, које исто бива и онда, кад није дебљина фитиља са дебљином лоја у правом соразмеру. Штеваринске свеће и лампе су у новије доби боље светлаци, а особито лампе, ако трајају светлост само више њима да светле; штеваринске свеће пак, па да су нам забог тога, што ји усекњивати неморамо и што смрада немају, нешто милије, опет су прилично и скупе.

Лојане свеће много су боље, много светлаје и спорије гору, кад ји два сата, пре него што ћемо ји употребити, у сасвим чисту и врло ладну воду метејмо, пак кад неко време у води постоје извадимо и осушимо. Ове свеће као што рево много спорије и светлаје гору.

ПОЉСКО-ПРИВРЕДНА КЊИЖЕВНОСТ.

1870.

Радић. Ђорђе др. „Гајење пољских усева“. Са 105 додатка. Стоји 10 динара, или 1 фор. а. 10.

Томаж. Илустровани лист са пољском разреду. Издава 15. и по-
следњег дана у месецу. Издаде га „Брунгарт“ за пољску
привреду*, а уређује др. Х. Радић. Са пустранцјем. 40
динара годишње, или 4 фор. а. 10. Година II.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Записник XXVIII. седнице одбора „друштва за војску првреду“ државе у Београду 26. Новембра 1870. под председавањем друштвеног председника г. М. Спасића.

Присути чланови: г. Крста Петровић, Чедомир Мијатовић, Сретије Станковић, др. Ј. Панчић и др. Ђорђе Гадић секретар.

Бр. 141.

Госп. министар финансије јавља друштву, да је аустријска конзулат г. министру иностраних дела јавио, да је влада аустријска одобрила да се 1873. год. држава међународна изложба производа земљоделства, радиности и лепих уметности у Бечу. Конзулат се нада, да ће и наше отаџство учествовати у овом изложу са својим производима. Речени конзулат нису дакле г. министра да га извести: како наша влада приша ово предузеће и можели се очекивати изво сачуваше од страже наших грађана. Господин министар финансије иште ово, изјавље од стране друштва.

Друштво је тога изшиљеа, да би требало да Србија на тој међународној изложби заступљена буде; а уверијени се па нашем прошлом изложу ита отаџство наше производи: друштво је уверено, да ће Србија на реченом изложу баш достојно заступљена бити и да.

Бр. 142.

Председник подружнине изабаче шаље извештај о годишњој свејеј радњи.

Узима се па ване.

Бр. 143.

Газда топчидерски шаље по пареди „друштва“ списак преведеног са сенке, које је изјављено друштвеним члановима.

Решено, да газда топчидерски ово сенче преда благајнику друштвеном, који ће га до времена раздавања при себи чувати.

Бр. 144.

Благајник друштва г. С. Станковић подноси главни извод приказа и издавања на промену 1869-70. годину.

Да се да контролорима за преглед.

Бр. 145.

На застављање подружнине избачке, решава се, да може пропозицоју на изложу блиској древне столице 1. дукат дати, а столица да се из Крагујевца друштву овамо у Београд пошаље.

Бр. 146.

Г. председник подноси од истог, секретара и благајника састављен предрагачи на 1870-71 годину: одбор га је приложио с тим, да се главном збору на одобрење поднесе.

Бр. 147.

Секретар друштва подноси извештај друштвеној радњи за год. 1869-70. која се има главном збору поднети.

Закључено и подписано.

Записник II. редовног гд. збора „друштва за војску првреду“ државе у Београду 29. новембра 1870. под председавањем друштвеног председника г. М. Спасића, у присуству господина Јове Гавриловића памесника ханжеског достојанства, господина министра финансије Панте Јовановића и други одобрани гостију.

Бр. 1.

У десет и по часова пре подне отворио је г. председник главни збор сходном беседом, разјасњавајући, како је друштво ово ове године са приређењим излогом, један од великих својих задатака испунило. После тога је позвао секретара да прочита извештај о друштвеној радњи од 14. октобра прошле године, до 1. новембра о. г.

Потош је секретар извештаја прочитао, позове г председника благајника, да ставе почано друштва овога главног збору на видик изнесе.

Бр. 2.

На поизв г. председника: да друштво по 29. тачки устава себи председника, благајника и одборника за наступајућу годину изабере, — узе реч господин министар финансије и захваљујући досадашњем председнику на његовом доданашњем раду и у својском заузимању око напредка друштва овога, умода госп. М. Спасића, да се и даље председништво прими. Предлог овај господин министар примљен је једногласно од стране главног збора и г. М. Спасић се опет за годину дана председништва драговољно понимо, обећавајући: да ће и од сада свескио за напредак друштва овога радићи.

Г. председник предложи за благајника досадашњег благајника г. Серетију Станковића; овом се предлогу главни збор једногласно одабра, захваљујући г. Серетију на доданашњем његовом труду.

По пословном реду изабрани су, на предлог г. председника, за чланове одбора ова господи: досадашњи чланови Крста Петровић I. секретар у министар финансије, Чедомир Мијатовић начелник у министар финансије, а пони: Љубомир Каерић рудар, Алекса Стојковић секретар у министар Финансије, Јован Есер маркени лекар и Јосиф Пецић директор II. полуугимназије београдске.

Бр. 3.

На поизв г. председника изабрани су за контролоре, који ће рачуне друштвене прегледати г. К. Лекић и Коста Селаковић чиновници у министарству финансије.

Бр. 4.

За редовне чланове буду друштву овоме изабрани г. Јован Трнокопић поручник при арсеналу у Крагујевцу, Радоја Недић земљоделац из Кутлова у округу крагујевачком и Јевр. П. Грудовић секретар у министар Финансије.

Бр. 5.

Г. председник подноси главном збору на одобрење предрагачи за год. 1870-71.

Члан Јован Ристић начелник у министарству грађевина примећује, да је у предрагачу стањена сума за путовање стручни људи од 3000 гроша чар. маља, те се речена сума од 3000 на 6000 гроша чар. повиши.

На предлог члана Ем. Јосимовића професора велике школе, да треба друштво да се из забрку нужни јој модела земљоделских справа, семена,

вова итд. побрине, умете се у предрадун на на-
бавку нужне збирке друштвено 6000 гроша чар.

Бр. 6.

На питање г. председника: „дали да се држи
излог земаљских производа и идуће 1871. и тда?“
решево је после дужег саветовања: да се И. излог
земаљских производа држи и идуће 1871. године
и то у Топчидеру. Време, кад да се држи, опре-
дјељива одбор, који се и о том посаветовати има,
дали да се и од сада сваке године држи излоги и
на који начин.

Бр. 7.

За одостоверење овога записника буду умовљени

г. г. Ем. Јосимовић, Мил. Миловановић и Коста
Јовановић.

Закључено и подписано,

председник „друштва за пољску привреду“

М. Спасић с. р.

секретар „друштва за пољску привреду“

Др. Б. Радић с. р.

Одостоверљиви чланови:

Коста Јовановић с. р.

Јосимовић с. р.

Милисав Миловановић с. р.

П О З И В.

„Друштво за пољску привреду“, закључује своје рачуне сваке године с' концем месеца октобра.
Па како је то време прошло, а из рачуна се види, да је велика сума друштвенога прихода за дугу,
то се овако утично умовљавају: општине и остали предброжинци „Тешака“, и чланови друштва, да свој
дуг, биле за „Тешака“ или за чланство, што пре оду же, да може друштво своје рачуне једном у
ред довести.

Овом приликом јављамо, да смо свима досадашњим предброжинцима 1. број „Тешака“ послали.
Ко неће хтео „Тешака“ и даље држати, тога молимо да нам 1. број натраг пошиље, па ћемо га из
списка предброжиника избрисати, ако нам не пошиље 1. и овај 2. број натраг, тога ћемо сматрати и
даље као напеч предброжинака, и молићемо га, да нам предлату послати извода, тим пре, што ће
друштво са праћењем другога излога 1871. године опет велика трошка имати. — Код оваког зауви-
мања заступљује „друштво“ ово, да га сваки Србин својки подмогне: 1. предалатом на „Тешака“,
који сада у врло лепом виду и великим формату изиздаје, да се на једног европског економског листа
у садржају и упрасу не стиди; а 2. ступањем у чланство.

Цена је „Тешаку“ годишње 40 гроша чарши, или 4 фор. у банкама, а за чланство „помагача“ плаћа
се 20 гроша чарши или 2 фор. у банкама. Чланови „помагача“ добијају од „друштва“ сваког пролећа
разна семења, а при уписивању диплому.

„Друштво за пољску привреду.“

П О З И В.

Кад сам оно пролетос позвао на предлату на књигу „Гајење пољских усева“, уписало се је преко
1400 предброжиника, желећи, да им се имена у књиги штампају. — Ја сам се потрудио да књигу јанко
напишим и дрворезима разјасним, да би сваког од ворсти бити могла. Пресуда је изашла јавно и
она вели: „да овако разумљиво и укремљено пољско-привредну књигу тешко да може и страна изненада-
ност показати, тим изме, што би код Немана и пр. овако укремлена књига бар 3—4 борината стајала,
а г. Радић ју само за 8 гроша или 80 нога, у предлати, а иначе за 10 гроша или 1 фор. даје.“

И од оних 1400 предброжиника, који своја имена печатати дадоше, неодише до данас ни 300!!!

Књига, а сео већ неколико месеци, да је књига ствара угледала.

Ја сам свима скупљачима појединце писао и молио, да паре за књиге, на коју су се предпла-
тили, пошиљу, али молба моја оста без одзива, као оно глас „вашујући у пустињу.“ — Ево хоћу да
издам и другу књижу „Гајење домаће стоке“, а овамо и да прву нисам у стању штампарске трошкове
да подмирим. — Зато молим овако свакога, који се предплатио, а нарочито г. г. скупљаче, да ми повиде
за књигу пошиљу, јер предброжити се и име своје дати штампари да парадира и да свет види како он
књижевност подомаже (?), а овамо књигу неузeti, то је мало смешно. Таково поступање и гони
књижевника од сада, да предлату у наред вигте.

Новице молим у нападеним писмима, а ја ћу сваком скупљачу — осим њему за скупљање препла-
дајуће књиге — по једну или две књиге у име поштарине додати.

У Београду 30. Новембра 1870. год.

Др. Б. Радић,
секретар „друштва за пољску привреду.“

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 3.

ИЗДАВАЧ: ИЗДАВАЧ ДАВИД
У МОСКОВИ.

ИЗДАВАЧ: ДР. ЂОРЂЕ РАДИЋ.

СТАЖ: 40 ГРДАЧА Ч. ПАК 4-ФОР.
РОДИВА.

15. ДЕЦЕМБРА 1870.

Млатило за коњску снагу удешено.

У 1. броју овогодашњега нашега листа, ја сам препоручио за наше околности ручно млатило од Вајла из Франкфурта, и та је препорука већ одазвана наша код неки разумни наши земљорадника, јер ју желе већ наручити.

Ал' ја сам прошле године препоручио и једно млатило за коњску снагу удешено.

И сада њој дајем верну слику

много простије удешеног и јачег млатила, с' којим си у стапу са 2 коња (ал' добро уређена) преко 3000 ока за дан изврши. Ово овде зато стапљам, да има смезу да они ручним млатилом, ал' зато опет: останите ви при ручном млатилу, је ће вашим потребама и околностима поднудно одговорити; јер за оне новце, за које би млатило за коњску снагу удешено купио, могао би три ручна узети, а са ручним нема ни толико галаме, ни поправке, нити подвожни тројнички толико стају.

R.

О производењу семена од свилене бубе.

За приплод или пасмину буба бирају се најбоље, најчврше, најдеште и највеће чаураце од прве класе.

У овим окрутластим, повећим чаурацама, налази се обично женка; у овим пак дугуластим, на среди седластим или угнутиим и нешто мањим, налазе се мужјаци.

Да се доста приличан број мужјака и женки добије, треба доста ови чаури набирати, ал' је нетреба заједно пошешати. Тако исто треба беле од жуте оделити. За 25 драма семена, треба 1 1/2, ока чатрица; но свакда је боље више оставити, јер лако се догодити може, да прво легло озебе.

Ове за семе остављене чауре, треба расирити на сувом и чистом месту, у темплоти од 16—17 ступњи, и гдји сунце на њи не допира; но опет кажем, женке од мужјака раставити паља.

По прујни се управља излазење лентицица; јер ако је то плије, изађи ће пре, а ако је ладније, онда ће доцније изаћи. Обично то бива 12. или 14. дана после сарџеног завијања, а падаја прве или доцније; зато је нужно чаураце те већ после 8 дана често прегледати. Кад се време налетања приближи, лако се да познати, јер је свака чаурица на једном крају мало мокра, пре што ће леп-

твр из њо излетити. То излетите траје 6—10 дана, но обично свака рано ујутру излеће, а то како се сунце рди.

Женке, које су мало веће, дуже и крупније, немачу се скоро ни мало; а мужјаци су врло живи и немирни; за летење није ни једно способно. Како се излеже, испушта свака лептирица неку жуту нечистоту од себе, па зато треба свагда при рађању сунца код буба бити, да се свака, која измали, за крила узме и на један табак артије премести. После једног сата могу се вишне табака напунити, које с' врајевима мало савијене на врете подложити треба. На сваки табак треба у редове једно 30 женки метути, а толико им исто мушкираца дати. Треба и на то пазити, да ни једна женка без свога паре неостане. Око два или три сата после подне, треба мужјака од женки разставити; треба обје за крила уватити.

Мужјаци се остављају у љаку чисту путају, па се сутра дан најживљи од њи опет с' новом женком спарују. Аколи да克 много више женки имају жељу мужјака, онда још у подне неколико мужјака од женки разставити треба, и другима ји, које још нису спарене биле, дати; а то зато треба чинити, јер женке без мужјака празна јајда носе и тако су нам на штету. Пазити даље треба, да свака женка, свога паре добије.

За неколико сата почину већ јајца носити. Да се јајда та депо скупити могу, треба неколико кревета с' чистим, прстим по платном застри и сваког управо горе изправити. На ово се платно разправи, или од мужјака разгасљене женке у реду помешу, тако, да једна од друге један налази (пол) одстоје. Пре него што носити почну, просипа свака из себе неку нечистоту, која платно упрљати несме, и зато се кревети боље узправљају.

Женка сад јајца своја редом једно до другог по платну слаже; по додги се надаља, да по које и доле падне, пај је зато нуждно, да штогод и доле стоји, сад било платно на' папир, да се јајца скинути могу.

Она су јајца најбоља, која су за први 36 сати спенена, доднје су лошија.

Нова су јајца жућкаста, после десет дана поставне, после 16 дана буду ирка, а најпосле, и то око 20 дана поштења, буду сасвим непељаста. И ово је добро сeme; а ако остане жућкасто па' прењкасто — онда не вала.

Кад се све бубе изнесу, онда се крие те депо полагаю савију, пај се гдегод на сувом и ладном месту оставе до времена лежања. Неки складију сeme с' крија, пре него што ће се лећи, покијасе га с' вином и водом, пај га онда тушији појмен са-

стриму. Но ја мислим да је боље сeme на свом месту у миру оставити, док се год и неизадеже, које наше жене обично и чине. Сeme се мора на чистом, сувом (ништо не на влажном!) месту чувати. Од зиме, наиме од мраза га треба чувати, али и од превелике топлоте, јер у топлоти лако узрети и пре времена се излећи може. Неки свидари веле, да је сeme најбоље у сувом подруму држати. Чујен да га наше жене у пепелу чувају. Испусто је је најбољи учитељ, по ком се и ту, као и у склочим владати треба.

Ко је своје бубе добро неговао и рано, тај се и добром семену, а што је и најглавније: свакој години бољој користи надати може.

R.

Нешто о вођарству.

Облагорђавање вођака у обичаје.

1. Вођку облагородити значи, учинити, да боле, лешне и крупније плодове рађа, него што је у природном стању рађала.

2. Пренимањства, која облагорођење са собом доноси, ова су:

а) Разве врсте вођа можеш тиме чисте одржати и умножавати;

б) плодност се тиме увеличава, а доцно сазревање ускршава;

в) величина дрвета може се по потреби умерити, кад се ове врсте, које обично расте, на дивјаки са слабијом снагом накалеми;

г) можеш извјесне врсте и у таком поднебију и земљи однеговати, где на свом деблу неби напредованти и успјевати могле, доким ји на таковој дрво накалемиш, које у хрђајој земљи и оштрем поднебију успјева.

Тако напредују брескве и кајсије, које су на шљани накалемљене, у тешкој и ладној земљи; крушке на белом гају накалемљене успјевaju на каменици, где крушка на крушки накалемљена, успјевати неби могла.

3. Има врло много начина облагорђавања, данас већ преко 100. Најобичнији су ови:

Очење па спавајуће, или терапије ово; спајање са једнако, па' неједнако дебелим гранчицама;

урезивање или пељковање у кору или у процен. Први се научи данас највише употребљавају.

4. Калемљење се мора увек на онакво место предузети, где је кора млада, глатка и сочна, а ако је дебло (подлога) слабо, мора се доле, ближе земљи накалемити. Овде се кајсигурије калами приме, јер рану пајкајим путем и у довољној мери до-

бјуј; а ако војна леп висок раст и лепу круну има, онда се горе на круни калеми.

5. Додека, близу земље калемљене војне, боље су и од ветра заклоњене и рађају сладе и укусније плодове, од они на круни калемљени војака; јер сок, кад дуже кроз днје стабло тече, увек нешто дивнија својства са собом узима, као: опорост, киселину и т. д.

6. Трешње и слабо пртеће тургунье, увек се радије на високо калеме, јер саме појака дебла имају.

7. У средини дебла никад потреба калемита; јер тиме излазе неједнаке гране, које од ветра спретају.

8. И са вештијим подрезивањем, са поправљањем земље, са чешћим пресадјивањем с' једног места на друго, особито код шљива, и кидавањем сувишног плода, код прескомере рађајућег дрвета, добијају се обично лепши, већи, слади и укуснији плодови.

Двојаке или облагородавајуће подлоге.

9. За калемљење определена стабла морају углажену кору иштати, морају здрава бити и на резница не смеду при прстен указати. Нездрава дрна онда одбацити треба.

10. За крунике и јабуке могу се и она стабла за калемљење употребити, која су из семена облагородијенога воја однегована.

11. За писко растеће воје, калеме се: круничка на гуњи и белом глагу, јабуке такођер на гуњи.

12. На гуњи калемљене круничке много радије рађају, али брзо и пропадну; па белом глагу пак чиме средину, пак усјевају и у хрјаву земљу.

13. Трешњама усјеваја само онда, ако је на трешњима калемљена; никако не на вишњама. А вишња се може калемити и на вишњи и на трешњи. На дивљој вишњи усјевају калеми од трешње и вишње.

14. Кајсија (наћиперка) се калеми на тургунье и кајсији. На кајсији калемљене рађају много веће, сладе и укусније плодове, али врло лако обезву.

15. Брескве се калеме на бадему, брескви, тургунье и кајсији. На бадему калемљене брескве, пуштају дубоко жиле своје, заклетвају лану и до бру земљу и топло поднебије, зато се на отвореним местима такови калеми преко зиме покрти морају, бар желе, ако не цело дрво. На брески самој калемљене заклетвају влажну, топлу земљу и ту најбоље роде. На тургуну калемљене не пустију дубоко жиле, ипак зима не исподи, пак су такови калеми најбољи за ладину и тежку земљу. Гди кајсије добро усјевају, може се на њима брескве без брите калемити. Оне голице брескве неусјевају на горкозадему.

16. Туругунье се на тургунјама и њима изданима калеме.

17. Бадеми се облагородавају на бадему и тургунье.

18. Мушмула се калеми на мушмули, белом глагу и врушки.

19. Ораси и кестени се не калеме, јер они добре и лепе плодове рађају кад се просто посеју, пак онда за време раста два-три пута пресаде.

О калемима (шибљикама).

20. Најважније су при калемљењу шиблјике, које ће се за калемљење употребити; њи ножемо душом будућега дрвета назвати, јер оне имају сла добра или хрјава својства у себи. Зато треба такове шиблјике узети само од здрави, плодни и влагавог плода посечи дрва.

21. Једногодишњи, снажни, са мало срче (срца) снабдјевени изданица, са вр'а дрвета и то са сунчане стране и са добро развијеним окцама, то су за калемљење најбољи. Двогодишњи се само у нужди употребити могу.

22. Шиблјика мора бити дрвена, не водњакаста. Код бресака и кајсија је изникла, јер су ту оба онда заједно, али то ништа не чини. Древене су шиблјике оне младе 1—1½, стопе дугачке, које су из вр'а једне гране, од последњег раста, прастаље.

23. То није пуждано, да је дрво, од ког се шиблјике те узимају, већ ионеко (родило); доста је, ако се зна, да је од облагородене војке.

24. У среди шиблјике, од прошле године, излазећа се окца, најбоља су. На двогодишњој шиблјици и на вр'у једногодишње шиблјике налазећа се онца, иску су заштити.

25. За спајање и пелџовање определене шиблјике, морају се зими, у месецу јануару и фебруару сећи, и у сув поднрим у песак метнути, или у башти у какво заклоњено и ладонито место до полак укопати. У обште, морају се ове шиблјике пре одећења, док још инсу покренује.

26. Шиблјике од њежијија дрва треба још пре зими, т. ј. пре мразева одсећи, и то са једним комадићем двогодишњег дрвета, пак ји онда на влажно, од мраза осигурено, али промајно место у песак на у земљу укопати, да само вр'ови неколико падаца па поље вире. Тако место, или онаково, где много промириши, шкодљиво је овим шиблјикама.

27. Ако очен спахове шиблјике да на страни шиблје, мораш ји у влажан какав плод забости, ако и. пр. у кромпир, краставац, репу, јабуку итд., или мораш рез са калем-воском заљешити; мораш ји такођер још и са влажном маовином обложити. У мед умочене држе се по више недеља.

28. Ако си добно увеле шибљике, а ти ји затрајај у земљу. На сочним подлогама успјевају овајкове шибљике јошт боље од фришко одсечени.

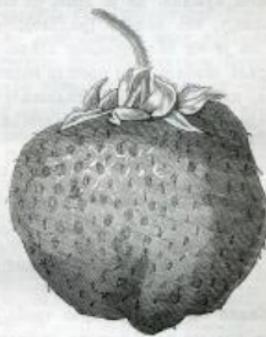
29. Ако крушке и јабуке рано с' пролећа облагорђаваш, можеш ји и са сасвим фришким шибљикама обрагородати. Код јабука се узимају радије тање, а код крушака дебље шибљике.

30. Оне шибљике, од којих неш онда за очење да узмеш, морају сасвим у пуном соку бити, и то ји са сунчане стране узети треба; те шибљике морају од пролећњег изданака бити, са већ отврдљивим дрветом. Те шибљике неваља на великој врућини, него разојутра, или после заода сунца сећи, а најбоље после мало топлије кишне, јер се онда онда најлакше гуљати (скинути) дају.

31. Ако ји (шибљике) имаш на близу, или у твојој башти, а ти ји онда одсечи, кад ји требаш. Ако су из далека доношени, или су много раније одсечене тако зато осушене па' увеле, онда ји законјај у земљу, пак ји онда метни у воду, ту ће се опоравити и одржати једно 2—3 дана. Р.

Неколико најновији врсти јагода.

1. Псевдоас.

У ове је јагоде род врло крупна, округласт, али кадакад и стињен; боје је отворено првена. Семе је прилегнуто. Месо је првенасто, врло сочно и слатко; јак и фини мирис одликује ову врсту јагода особито, пак зато и због њене велике и дивотне родности, врло се добро препоручити може. Али је само за сада одвећ скупа, јер немачки баштовари не могу јефтиније од 30 гроша 1 струк да продају.

Р.

Кад треба кошнице куповати?

Пролеће је најбоље време, кад треба кошнице куповати, јер су презимиле, и лако се даје видити, која је за приплодак добра.

Јаке кошнице с многим народом, особито рођени, јесу понајбољи, који се по том познају, кад је саће до горе бело или жућкасто. А и по самим празнику даје се то лако видити: кад је ков, или фришко поплесети и помазати.

Ако је саће црно, то је знак да је кошница матора, па је се треба манути: јер што је кошница матораја, то је више којекаквој иман и недостатку подложна и слабије се роји. Треба при том гледати, да неби средње саће трутњашко било.

Неки челари на то назе, пак се више пута додоги, да ројеви чак из главе трутњашко саће правите почну; онда им није даја да ји квare, него ји оставе, пак доцније с' вијама кубуре; не могу да ји дотерају, да на том саћу чеслаке чаурице радити почну. Особито пак треба на то пазити, јели кошница здрава, то јест, имали своју матицу, које се по том познаје, кад је црно улегла, које код јаки кошница већ с' почетка месецца фебруара бива, а около првога марта задоста се већ видити даје. Ону дајде кошницу, коју човек купићи жељи, треба подвадити и гледати, јели имају чудну челу већ улегла; не смотрити се таково што, онда је знак, да матице нема, или је слаба, пак због оскудности у меду, није се могла усудити, да таво рано и пре цвета на уиножење чесле мисли. Слабе кошнице нису за приплод, него оне, које су до половине чуве и у пролеће јошт с' доста меда спађају. У којој се кошници само до подака саћа, или јошт мање налази, или ако мало меда и народа имају, те нису за приплод; с' вијама је само кубура, и ко ји задржати жеља, тај ји мора ранити, ако им душу сачувати жеља. Код слаби се кошница, особито у пролеће, чесле јако губе. И ако такове слабице и остану, од њи нема ројева, само тек да се могу ту годину одржати.

Ако су кошнице уместу купљене, и чесле то пролеће јошт излетале нису, то ји треба таки кући пренети и туђину никда неповериши, него ји треба свагда, ако ји знатати жељимо, под својим собственим надзирањем држати.

В.

Паунасти гњетео (фазан).

Код првната живине, коју на дому разнимо, гледимо с' једне стране да је по околностима крупна, ал' гледимо да је и лепа, да нам јата диче.

Може бити да ће ко од читалаца рећи: а шта ће ми ова птица, што ју овај овде насликао? — Ал' није тако; јер и пре неколико десетина година могоше исто тако и за њурака рећи, који није наша домаћа птица, него је тек одомаћена, и око године 1500. донешене су њураке из Америке к' нама, паљ нам пису само од користи, него нам и диче јата наша. Е, исто ће тако да буде и с' овни паунастим гњетеом (фазаном), о коме се добре гааде стварају, да га одомаће, паљ ће он за воју годину и до нас донрети.

Ми немадосмо од како се памтимо друге првната живине од обичног кокошака, доцније дођоше тек стамболе, и ненемадосмо други гусака, од наших обичних, а глесајда имамо поморски и кудрачи; ми немадосмо други голубова од обичних ситни, а сад нам се јата ширене и мешију сваковрстним изгледима — е тако ће, као што сам рекао, и с' овни гњетеом да буде, као што је и с' пауном нашим видо, који се већ губи из наших авлија; иније другчије, — једно губимо, а друго добивамо.

Петко је велики као добар њурак, а кокошак нешто мања; глава и предви део врата је скоро сасвим го и врло леним црвеним перјем обрастао; предња леђа и прила су кестенаста, са мрким пегама и прутама; она дугачка перја на репу су тајкођер кестенаста са белим пегицама; перја другог реда у прилима су врло велика и широка, а дуж целе њине дужине су са 10—15 окасним плавозеленкастим пегама украсена, што птици врло краси, кад прила разшири. Женке и млади мужја-

ци немају ни тако дугачко перје у репу, ни на крили, а немају ни окаси они пега.

Њиво је отачество острв Суматра и Индија. Р.

Реч две о птицама.

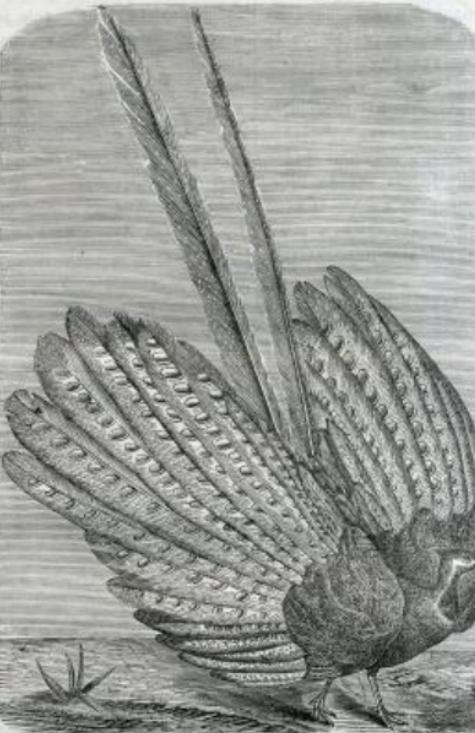
Још у прастаро доба знали су, колика је корист од птица, што требе бубе, цреве и други гад; али тек новија испитивања дала су начин, да се упави и мера те користи означи.

Грк Иродот и Јеврејин Мојсје обећавају благослов небески и дуг живот свима онима, који птице поштују и потпомажу их у њиховом користном по земљоделству послу. Древни Масирци (Египћани), да би птице користне боље сачували, ставили су у божанства оне птице, код војних су познали, да су користне, што тамане школдљиве инсекте и рентијаје (змије итд.), којих би у Мисиру пуно било, кад год би Нил река опала. Богињи Изиди дали су они ластино крило, а богу Озирису дали су главу детинећу. Ко је птицу убио, или јој разорио гњездо, тога су као безбожника прогласили.

И код старих Римљана биле су птице у великој части, те су имале парочите попонве, аугуре, који су се старали за обстанак

птица и морали су по птичијем лету прорицати, што ће се догодити.

Варварска племена, што из татарских пустара у Европу дођоше, као и скитнички Арапи, које мухамедовски фанатизам дотера у Јевропу, донесише и предадоше нам и оне предрасуде, које су они увек имали против птица, особито против врабца и рђе. Мухамед је прокаeo врабца и заповедио: да се подсеће свако дрво, у коме би се врабац могао како склонити. Том глупом наредбом то се постигло, да су данас све оне земље скоро сасвим

опустиле, где је год овладала мухамедова вера. Месопотамија, сретна Арапска, Персија, Сирија, северна Африка и Шпанијска немају више врабца, али немају и некадашње своје плодности. У источнијој и јужној Француској љуто су таманили и своје домаће птице и птице путнице (славује, чворке, роде, ласте итд.), те данас тамошње више слабо рађају, а некада су чувене биле са своје плодности. Ако законодавство и разумевање обите користи небуде брањило птице из обазра на народну привреду: то ће наше културне биљке, које су и онако већ слабе, пропасти код толиких штета, што им износе пасекома, а са тим бљакама могло би се скоро рећи, да ће пропасти и сва модерна цивилизација.

Само птице могу нас сачувати од страшнога умножавања и непасичности пасекома.

Међу птицама има их некојих, поименује врабац и његово племе, који у ревности, да тамане бубе, долејиду, да подсећају и пупољке и воће, на коме су пасекома: то ипак имају право, да их чувамо, јер им је неочекана услуга, коју чине пољоделству, баштама и виноградима.

Искуство у различним земљама, поименује у Угарској, Саској, Пруској, Енглеској и др., доказало је јасно, да би без птица зло било, особито без тако преренога, а тајко кориснога врабца. Било је прилика, да су у некојим пределима, неразумевајући своју корист, врабца или врату и др. утаманили, а после су их куповали и опет запаћивали.

Дакле чувајте птице, оне су разумном сељаку најбољи помоћници.

P.

О неговању конопље (кудеље, кучине). од др. Мачла.

Са овим делцем намерам пробудити пажњу наших земљодјелаца на једну економију биљку, која се по заслуги својој у отаџству нашем вељда одвеше пренебрегава, а то је кудеља. Није ни затражак наводити улогу, коју је она у обитву животу игра, само ћу напоменути неисказану важност при пасовидби сваковремених лађа, и кућевној потреби, јер без ње неби имали уларе, конопце, и пр. који су предмети за сваког тежака од дневне потребе; а шта да заборимо о преобуки? која се од ње добија.

Ближе описивати биљку, излишићо ће бити, почев је она код свију сталежа позната, но за практику њену историју ће неки вељда љубитељи бити. За њену прву домовину се јужна Азија држи, од куд је у Европу пренешена; брижљивим неговањем, разне се

корте изродиле. Висином својом се одликује сибирска, која 10—12 стопа високо порасте, болоњска, која висину од 14 стопа постизава, она па Рајни, која готово дебљину неког младог дрвета заузима.

Да су у најстарије време из ове биљке разни производи прављени, без сваке је сумње, јер^к по најстаријим историским податцима се први начин употребљења. Тако пише Иродот, да су се стари Сидчи његовим дном изапијали. Омир у кући Менелаоса јавља Телемаху преко Хелене, да је бригу за борављајуће птиће, које је било под именом *ненентес*, познато; биљку, из које се то птиће зготвљаше, добио је од неке Мисирске жене из Тебе; по томе Мисирци закључују: да је Омир међу њима морао живети, почев вели: да позије жену, која зна за тајни, бригу разтерујући лег. Уверени су, да се ова тајна оснивала у познавању дејства кудеље. Ово описујуће средство помиње се у Арапским проповедима „Хиљаду и једну ноћ“ под именом „Бент“, јер већ сам Харун ал Рашид га је употребљавао.

Колико се за њену старину зна, толико је познато њено пространство. У источној Италији под различним видовима се позије, на странама Хималаја се место дувана негује, у Персији, у југо-источној Европи, по мухамеданским областима: свуд се њени сокови под различним именима употребљавају. У северној Африци се Маури са њеним производством занимају, а по инутрености Африке је одређен традицијски предмет, где улогу дека и описујући средстава игра. Под именом „даха“ се описују у јужној Африци Хотентоти; а и самим бразилјанским индијанцима позната је важност кудеље и њеног дејства.

Ако се може веровати историчким податцима, то се ова биљка у огромној мноштини по другим различним местима негује, почев се држи, да пајмање 2.300 милиона људи се са њеним производима служе.

Дејство, које њени препарati имају, по свој принципи морају бити прво пријатлија; то се даје закључити по именима, која су себи придобили; тако се називају конопље: копчом пријатељства, будиоцем и држатељем жеља, мноштвељем уживавања, увеселитељем и производитељем заљубљавања у пијансству. У различим државама под различним именом познат сок, који се од кудеље добија; тако се у источној Италији зове Момин, хуруским воском, има и разних других препарата: шиди, пчубја, гуња, хашиб и пр. Француски лекар Морб, онако му својство даје: у мајол количини узимаји хашиб, умерено расположење и раздраженост, а и знатан нагон смејању производи.

Кад се једи фантазија произвешти, мора се већа количина узети, и онда се у почетку исто дејство опажа, "као што се од мале количине виђа, но па скоро обузима човека бенграпично душевно расположење. Истину блаженство се распостире по души и телу човека и то душевно задовољство. Јер блаженство трошача хаштиша, не наличи на осећање гладног човека, кад се добрија јелима наслити, нити на осећање забуђенога кад своје страсти задовољи, но наличи на оно осећање човека, који добар глас чује, који му душу са великим радостим испуњава, на осећање срећног коцаша и играча, на славољубивог, кад му се све жеље испуни.

Ал зато немојмо се дати запети од претеране хвале употребиоца хаштиша. Из почетка смо у стаљу силом воле надвладати својствену силу хаштиша, као што се ограничава љутња; но па скоро пре-стаемо господарите над мислима, свака помисло надвлада душу, сваком се спољном утилну подчини дух. Најмана узрок поремети ток мисли, једно словце, једно движење уда на различите предмете води ум. Зато источњани, који хаштишем живе, ухапшују сваки предмет, који би радости и уживању

противно дејство произвести могао. Но па против склоно средство уграбе, које на рушење морала и њене узрјданости води.

Да се намено источних занешења, који у средини харема свога, у својим сјајним, са пријателими мирисима напуњеним собама, слушају жубор водопада, и удаљене свирке, у кругу лених играчица, уживају опијајући "давамешет," и помоћу своје фантастичне вере, наслажавају се слисти животнога раја, које је њима пророк обећао, и обраћају пажњу на народе, који пудељу ради обзивнијих и за живот користних предмета траже.

Да видимо радњу с' кудељом у Енглеској. Ова држава годишње износи разних предмета од кудеље у вредности од 15—20 милијума фунти штерлинга који по страним државама растура. Ал широм материјал припуштена је из други државе набавити, потпуно ову поглављито намирују Русија и Пољска. Тако Енглеска даје годишње за лав 5 милијума фунти шт.; за лавено семе ради готовљења ојада 1 милион и 8 стотине хиљада ф. шт.; за исто семе ради сејања две стотине хиљада ф. шт. За лепиње од зејтини 600,000 ф. шт., за куДЕЉУ 1,500,000, света 9,100,000 ф. шт. и 91 милион фор. (Предизвикан се)

ГЛАСНИК.

Чланови „помагачи“ друштва за пољску привреду, за годину ^{1870.} /_{11.}

Др. Јован Валента из Београда.

Ант. Петровић учитељ из Сремчевића у окр. шабачком.

Сава Груић капетан артиљ. и управитељ тополовнице у Крагујевцу.

Радња друштвена.

Записник XIX. одборско седнице „друштва за пољску привреду“, држано у Београду 3. децембра 1870. год. под председавањем друштвенога председника г. Милована Спасића.

Приступи чланови: г. Јосиф Пецић, Јован Енер, Алекса Стојковић, Сефије Станковић благајник, и др. Џ. Радић.

Бр. 148.

Како се по пословима друштвеним сваким даном све већина много, нужно је зато секретару и благајнику помоћнике дати, да се пословима неби задржавају, па уск у сваке реду текли, — то је на предлог г. председника гласни збор одбора, да се на једнога експедитора и на помоћ благајнику може надати годишње 3600 гроша чарши, па зато поснова г. председника одбор, да се споразуме, како се горња суме поделити.

Узенини најпре у обзор велику одговорност благајника, па онда дужности експедитора, — одбор је решио, да се благајнику на помоћ да 2016 гр. ч. а експедитору 1584 гр. ч.

годишње, с' тим, да се обожије горње суме несекто на признанице издају, и то почевши од 1. децембра 1870. год.

Бр. 149.

По налогу г. Васе Кљесанџића, чиновника у министарству финансија, унка се исти за експедитора друштвеног, са гореизведеном годишњом платом од 66 талера (1584 гроша ч.), а дужност ће му прописати г. председник са секретаром.

Бр. 150.

Господин председник прибрао је за друштвену библиотеку „Преглед“ радио министарства: 1. унутрашњих дела, 2. грађевина, 3. фанције, 4. просвете и пржењих дела и 5: краље.

У исто време поклана секретар своје дело: „Гајење вољских усева“ друштвеној библиотеци.

Одбор је ове књиге с' хвалом признао, с' тим, да се у инвентар друштвене библиотеке уведу.

Захлучено и подписано.

ИЗПРАВКА.

У записнику II. редовног главног збора, који је у прошлом броју штампан, стоји погрешно напишано, да је за члана одбора изабран г. Јосиф Пецић „директор II. полугимназије београдске“, треба да стоји: г. Јосиф Пецић секретар у министарству просвете и црквених дела. Нека се дакле написана погрешка овим исправи.

О ГЛАСИ.

(ЗА ОВАСЕ ПЛАКА СЕ ОД СИНОГ РЕЛА, ИЛИ МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАРНЯИ: ЕВРЕИ ПУТ 1 ТРОГ ЧАРИ, А СВАКИ ДЕРГИ ПУТ НО 15 ПАРА.)

1. OCKER & COMP. 2—12.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор папира, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умереној тојој соби.

GEITTNER & RAUSCH
Hochstrasse in Pest, № 2.

2. препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари. 2—16.

СЕМЕЊА
B. 0.1. 1—*.

карфиола позног и раног, врло крупног и доброг:

од мекље, окружле, пајсле; од спанака, широког листа; од грамика, раног шећерца, најбољег; од глајичасте салате, и од купуса белог раног, има па продаји. Где? Казаће на зактевање уредник овога листа.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сечкање меса у следећи нет сортаменту:

№ 1.	за обичну куђу по 6 талира пруских.
№ 2.	што исече сл. за сваки 30 фун. меса по 9 тал. п.
№ 3.	" " " 50 " " 12 "
№ 4.	" " " 100 " " 22 "
№ 5.	" " " 500 " " 45 "

Има такође машина за најевавање кобасица по 8—12 талира пруских. 4. 1—*.

5.

1—*.

JOHANN WEITZER'S
Wagenfabrick
in
G r a t z .

Цене од свакојаких кола и каруца, као и од поједињи њихови делова, могу се на писмено зактевање под горњег фабриканта дознати.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 4.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Издадено склоно 15. и 30. даку
у магацин.

БЕОГРАД
Милован Спасић.

У БЕОГРАДУ.

Стапа: 40 грави + нек 5 фот.
РАЗДОЛЯН.

30. ДЕКЕМБРА 1870.

Јабука: „краљица енглеска.“

Ова врста јабука има-
го наличи на нашу срнину;
једна је од најбољих врсти
за домаћу употребу, а
најчешће као астадско во-
ће. И сељаку се може
препоручити за сађење
око њива. Ова сазрева
с' јесени, али се дубоко
у зиму одржати даје. Вро-
ло је родна и због тога
је по швембершкој кра-
љевини врло разпространта
и омиљена врста.

Месо јој је жућкасто-
бело и разтоњиво; укус
је врло пријатан, наки-
сео-сладак и мирисав.

Кожица је светла, жута; на сунцу противној страни
има угласита пегица, а на сунчаној страни је пр-
вено-пругаста. Сазрева од месеца Октобра до Но-
вембра.

Др. Лукас.

Б р о ђ.

Већ смо више пута за-
зали, да се на два начина
наше гајде могу помоћи:
или нека тако поступају,
да изведу на истој земљи
више плодова него до сада, гијећи је доволно
и обједавајући је како
валя, ил' нека саде тако-
ве плодове, које се скупље-
плајају него жито и вино.
Међу онакове плодове
снада и дан, зато смо га
онолико и препоручивали.

— Него да се неможе
на сваком месту сејати;

зато има још и другога била, које се јоште боље
од лана плаја, и то је броф. Ова је трава
имала на тако-звано иванско цвеће, а сада се корена
ради, из којег се цеди красно превенло, звано
„броеасто првено“. Код нас се ова трава слабо
и позије^{*)}, али на југу је више саде, особито у

^{*)} У Банату га, добро познају.

Крајини, по повајвише за домаћу потребу. Највише саде броја у Француској, и оданде га пабљају и аустријски фабриканти. У то име иде у Француску сваке године до 2 милијона фарнита, који би могли сви наим остати, да се осијестимо и да почнемо и ми број садити, јер му наше поднебије угађа, он плаћа добро уложен у њега труд, а пундажа му такође нефали, јер га се у царевини аустријској сила Божија троши. То је разабрало и запоједињашто балатске војничке крајне, па да подбада граничаре из сађење броја, дало је инштампацију о сађењу и обједавању броја, пак како је писала ова у свему и за нашу оконости агодна, то садржај њен овде стављамо, да се и наш народ користи.

Земља. Најбоља је земља за број, која је прха, плодна, дубока, тако звана грушица или правуља, не превећ влакина, и колико могуће кречовита.

Што се земља дубље разтраши, што се боље најубри, и што је заклонитија ладом на препеки, тим ће се број боље развати, а и вишне корена дати.

Земља на којој је бијо пре кукуруз, кромпир, пасуљ, или која му драго окопавина (растење, које се окопава), најудеснија је за број зато, што је разтрошена, и лакше се даје обједавати.

Број се може или садити или сејати на истој виши вишне пута једно за другим, и неће се там ред умалити; само ваља сваки пут земљу добро најубрить.

Гнојење (ђубрење). Прилу земљу за прву усев потреба гнојити, тим вишне паса треба дебелу земљу, која ће слабо рађати, ако се добро негатији. Ваља, у колико је могуће, под јесен гнојити, и стари патрули гној употребљавати, а где је земља дебела, ту се може узинати и млађи, сламом измешани гној. Добра је свака врста гноја, али је конски или овчији као повајбогљи.

На један данац земље треба 8 до 10 кола гноја.

Гној треба једнако по земљи разастрти, и касније, кад се радити почне, треба га земљом измешати,

Обрађивање земље. Земља, која је за број одређена, мора се у јесен на I до 1½ стопе дубоко изкопати (или узорати). То се ради или са ашовом или са два плауга, који по истој бразди један за другим ору. То исто може тежак и ашовом учинити, ако после првога плауга још дубље у земљу удари и узконка. Тако узорана вишина оставља се преко зиме да изирне.

Месеци марта треба исту вишу попреко преорати, да се земља добро раздроби, а после брањем израв-

нати. Њива се после дели на греде (леје), нет стопа широке, а леја од леје да је па 1½, стопе даље. После овога треба почети сејати или садити.

Сејање и садење. Број се иза сеје иза сади. Прво бива семепом, а друго пресађивањем једногодишњи клица (изданака) у пролећу.

Сејање се почиње у пролеће, чим јачи мразеви престану.

Будући да број треба силне влаге, да би прије никло, то се ваза у пролеће одма после јачи мразеви пожурити с' радном, да будемо пре готови, него што пролећне кишне започнују, јер онда ће бити усев овај још хасновитији, кад га и каша пакваси.

Број се обично сеја на редове. Уадуж леја (греда) на 10 налаца од краја, исконца се мотиком бразда 1½ до 2½, палца дубока. Иза копача баца жена иза дете семе. Узпоред прве бразде исконца се друга, те земљом од друге бразде покрића се семе у првој бразди. На исти начин исконца се 3., 4. и 5. бразда, а свака се покрије земљом од прашине бразде, а четврта се покрије оном земљом, што раставља греду од греде (т. ј. леју од леје), и иста ће бразда доћи од 10 налаца од другога краја леје.

На једно јутро потреба вишне од 80 до 90 футнити семена.

Какво је семе и какве су клице (никли, Triebe), показање и пакав ће род бити. Семе, ако је могуће, треба да буде од двогодишњега броја, и никако несме бити старије од две године, јер ће значи слабо проклапити. Ако је клица на ару бела, знак је да је добро, ако је пак жута или смеђа, то је покварено, и никошто га неваље сејати, јер ће бити иза слабе иза пакаже хасне. Веле, да је оно семе најбоље, које се је пре сејања једно 8 до 10 сати у разкији, млеку, или у води квасило. Јако нала пазити, да се на семе пешавгриће вишне од 2 налаца, јер се другији проклапијавање отешчава.

Ако се после сејања мекота скорјеши, прије него што је семе никло, пограбујај леје, да размрши опу земљану пору и олакшаши семену клијање.

Добро усвојено семе проклапија за 3 до 4 недеље; то зависи од времена, као му угоди.

Узрој, међурод. Празни они простори између греда могу се прве године власити целом, купусом на бобом. Желели твоје између броја кукуруз иза конопљу (куделу) сејати, то мора за њу даје попреко правити, али па једно 16 налаца раздалеко. Овакав усев врло је хасновит за број, јер га при прериски замакња. У овом случају биће истине између броја, али се то засецјаним узродом надокнадијава.

Садење. Број се ево овако сади: Кад су у јесен земљом покривене греде у пролеће изобиљно проклапи-

јале, онда им вала земљу добро умекшати, а клице опрезно вадити.

Њива, на којој ће се број пресађивати, уређује се исто онако као и за сејање.

Бразде вала дубље изкопати па' узорати, пак онда клице на 1 до 2 палца раздалеко садити, али да ни је вршак бар 2 до 3 палца над земљом непокривен. Сваку клицу вала добро притиснути, јер се неће другачије примити. Ако је велика суша, онда зале клице. Ако клице после расађивања и почну венети, за 3 до 4 дана опоравање се. Другије посао при садију јисти, који и при сејању.

Радња пре године. Као се клице из земље промоле, таки ји треба оплевити и окопати, али памти, да се леје неутгасе. Клице, или биле од сејања па' од расађивања, треба ји више пута оплевити и окопати, док се са коровом неизтреби. При сваком окопавању треба леју $\frac{1}{2}$ или један палец земљом између бразда пабацати, и тиме се додаје пришка земља, која је окопавањем клицама одузета.

Плесење је врло нужно, јер ће тада број лепишне напредовати, и од развитка пре године зависи, какав ће род бити.

Месеца новембра треба сваку леју $2\frac{1}{2}$ до 4 палца загрунти, и та се земља узима између бразда, која ће разсад сасвим покрити, тако, да се из земље невиди. Ово се зато чини, што се је изустом дознавало, да се овако више и боље добива оне црвени боје. Кроз ову наску земљу пробијају у пролеће сличне клице, које су са разсад добре.

Радња друге године. У пролеће друге године окона се број само једашут. Он сада тако број расте, да сву земљу покрије, и сав коров угуши.

Месеца јула и августа број цвета. У ово доба може се лист и цвет косити, и мазни за пчеле служити. Ова рана може се, што се њене доброте тиче, на са каквом детелином узпоредити.

Култивирање семена. Ко жели семена набавити, тај нека чека, докле год семе несазре, а то се дозна, кад му тоболац помодра. Онда циму лагано подсеци, па сунцу осуши, пак онда омлати. И ова слами може служити за рану, али није баш тако добра.

Семе вала на сунцу тавану у малим гомилцима држати, и често га превртати, да се непоквари. Ако каша семену испауди, то се може на сваком јутру 3 до 5 центи семена добити, а ипак је семе готово као и сам корен скупо, то се онда и од семена лепа крајџара добити.

Намјеравали тко и трећу годину број у земљи оставити, као што то на многим местима бива, то друга посла око њега нема, само што ће га у јесен друге године морати загрунти. Треће године може се онеч рани и семена добити. Овако се знатно

тежина и вредност корена умножи, и према оно мало радије знатији добитак бере.

Вађење броја. Начин, како се број из земље вади, од велика је важности. То бива у јесен, и корен се или плугом изорава, или ашовом изкопава. Будући да се корен често до две стопе у земљу уврће, то га онда ашовом треба вадити. Пајгој, истини иде посао брже, али треба 4 до 6 волова или коња, пак се ипак неможе тако дубоко изкопавати, да ћеби златно броја у земљи заостало. Грудве треба мотиком издупати, а корење онако очишћено у кошарице смештати.

Род њиве поглавито од тог зависи, да ли мало корења у земљи неостане, што се из немарности ласно догађа.

Број се вади на сувом времену, и то што каспије у јесен, кад је сасвим дорастао; јер му корење — почем му се дашће покосило — још знатије ојача. Али ипак добро ни одвећ касно га вадити, јер се онда тешко суши, а мразеви су му школдњаци.

Чим се корење из земље извади, вала стабљике с' њега одрезати и сушити ји на сунцу па пољу, — а ако је каша, на неквом сувом месту, кад ветар промајива. Да се добро осуши, вала га више пута преврнути, а суво је тек онда, кад се при препртану лако ломи. Сад га треба издупати на комаде од 1 до $1\frac{1}{2}$, палца дугачке. Кад је и ово спршено онда га треба прорештати, од земље очистити, па суво га место оставити, и држати до времена продаје.

Род. Из тога, што је до сада речено, сљеди, да род зависи:

Како је дубоко земља растројена, да корен дубље иде и боље напредује.

Како се земља зноји, да растјењу бољу спагу и хралу даде.

Како је поднебије, нарочито имади прораст дosta влаге, да добро вршникне, и да се боље развијо.

Како је објеловано, јели својски племењено и окопаново, да боље растити може; и на посљетку:

Како се из земље води.

По размјеру, како се на све ово пазило, и каква је земља, давање јутро од 1600 фати 20 до 30 центи двогодишњег, или 30—40 центи трогодишњег броја; а цента сувога броја пуштује се по једно 2 фр.

Ако се дакле прорачуна доходак од оног рода прије године, затим рани и семе од друге и треће године: то је онда сасвим очевидно, да је сејање броја попајарсција и попајкористија ратарска струка.

Нешто о убоду пчелином.

Ми знамо да има разни прсти пчела, как неки пчелари препоручују ову ил опну врсту зато, што веде да неће тако да биде као друга; а то је у пчеларству једна од највећих несмислености.

Природа је сваку пчelu радилицу са жаљком спадајела; која је за бодење опредјелена. Са овим оружјем је свакој пчели (матица се овде не узима у обзир) пагон урођен, да своју жаљку овде употреби, где у прилику дође, да се бранити мора. Да такови случајева за пчелу има, кад јој је живот у опасности и кад се у кошици узнесирава, — сасвим је јасно. Претиски ти само једну пчelu тако, да те она жаљком убости може — за цело ћећи убоден бити. Употребиши при љаковом послу око кошиница дим какав, који неопија пчеле, можеш онда слободно и мирно са више кошиница радити, па пчеле биле врсте које им драго, без да ћете и једна убости, јер неопијајући дим, (и пр. од древене труда, дрвени они печурака,) кад га у доволној мери употребиш, укроти све пчеле без разлике. Опнијајући дим, парочито од дувана, озлоједи пчеле, пак ће да те убоде — Боже мој! — само ако те дочекати може и ако неопијена из оног днија умаћи може.

Уједање пчела пред кошицом зависи много од напукнутог мира и кретања пред кованљуком, као и од изпарења оних, па које пчела наваљује да убоде, а нарочито од поште и времена.

У осталом, врло је добро што пчеле буду, веруј ми! пак и нека сваког бар поштено убоду, ко их па бодење дражи; јер кад би оне биле тајо мирне и благе као јагњици, онда нам за цело ни једна кошиница не би сктурна, од крадљица, била. Мени на послетку не би ни најмање мило било, кад би моје пчеле на гласу веле да не буду, пак баш да има ко такове пчеле па продаду што не буду, ја их за цело никад за себе купио ћеби, а и сваком би другом саветовао да их не купи; јер, не гледајући па споменуту већу сигурност према крадљицима, ја сам искрсно, да су оне пчеле највредније, као најрадије је да убоду.

У мом су кованљуку јошт до пре две године летеле северне, крањске, талијанске, обичне наше пчеле и месеци од њих, и све су тајо мирне и благе биле, да сам ја по читав сакат и дуже гологлав у средњег лета стајао, без да ме је и једна убода; а други пут овег тајо су пакосне биле, нарочито кад су тешке и кад обе каша скоро да пада, да писам смео ни једног трепнутка између њима бити.

Једном речи, све пчеле буду, и ја би морао лагати, кад би у овом обзору и најмање разлике код наведених врсти пчела учинити могао.

Оволнко из читане неколикош, који ме читаше: да ли има пчела које не боду. Е моји пријатељи! убоде и ружа као бљика, кад јој оћеш цвет да одиши, а икако да неће убости жива пчела, кад јој хоћеш мед да одузмеш!!

P.

Неколико врсти најновији јагода.

2. Амазона.

У ове је јагоде — као што читалац види — плод дугачак, крупан, отворено првоге боје горе, а доле идући боја је угаситија. Сене мало узвишене стоји. Месо је врло слатко, мириласаво. Ова се врста јагоде здраво бокори, богато рађа и не расте високо. Један стручак стаје 40 гроша.

P.

О избору животиња за приплод.

Сваки пора желити, да му домаће животиње — колико је то могуће — све адразе остану; јер на тај симо начин оне дуго живити и нашим потребама потпуно и корисно одговарати могу. Из узрока тог, при спаривању родова још, у виду имати нормално, да оне животиње буду потпуно здраве, које немој спарјујем; почем све мање и свака склоност к болести преноси се од родитеља и на приплод. Могу се дакле тим поводом врло добре феле и сојеви изметнути, или и коначно изродити; а још у толико пре, ако се потврди, да су и код дедова и прадедова оне исте мање постојале, које сада при спаривању њиховог приплода нализимо. Из подобнихак же узрока, ишо се пуга примећавају опште мање код приплода, за које код родитеља несмо онда ни помислили, кад смо их спаривали,

неко су се оне вадија код дедова, прадедова, или и у целом том колену још пређе налазиле.

А догађа се, да по неки сојеви и феле животиња више су склоне, за неке посебне болести; па још више оне из неке скорашиње т. ј. несталне (неконстатне) расе, или мелези, пажели оне соја већ сталног и чврстог.

Од здравља, как зависи снага и сила; од заразних дакле и јаких животиња тек, може здрав и јак припад од се добије. А треба и то у виду имати, да младе животиње док још расту, немају толико снаге и несу тако једре, као зреле и сасвим одрасле животиње, зато и од њих мање тражити ваља и на сваки начин избегавати, да се младе животиње — особито мушких рода — при спаривању непретерују, и своје семе да прекомерно нерастурају; па ни оне животиње, под којиха знаци висове старости већ наступле, нетреба за припад више да се употребе.

Пуне крви осет, предебеле и много ухранљене, троме животиње, бивају редко кад и снажне, или се барем њихова снага тиме спречава, зато па оне за припад несу; па ни женске, и поглављено краје које су предебеле, немогу често да затрудне само зато, што им је азог дебљине ушће и кама од материце затворен, а иначе могу и пајицроблатачије све услове за припад имати.

Даље как ваља, да мушкиарци колико је могуће више сродни органску образованост са оним женским имају, с' којима ће да се спаруду; јер од оних животиња, које се међусобно у органским својствима неслажу и много се у телесном саставу од себе удаљавају, припад неје поуздан и необичне много.

Па ни спаривање много великих са врло мадам животињама неслаже се, и врло се редко без неприлика сршава, колико одма при обљуби, толико за време поштења и при порођају.

Па најпосле, оне животиње које ће да се спарују, морају зато same од себе расположене да буду и морају саме неки природни нагон имати, те се међусобно завољеји, па да буде обљуба успешна и плодна; па тај нагон несме дражеји неким средствима и лудојко да се у њима буди.

Ово су дакле сва правила, која се на избора за припад намењених животиња односе; осим којих се нека друга и особена вега певицисује; јединствено дијететично држанje и да се за време обљубе и спаривања, мужаџама добра снажина, а по околностима и више хране даје, да га неослађе и да свака обљуба успешна и плодна остане. **J. E.**

О нези теготних животиња.

Свака вега теготних животиња, мора више околностима и природи да одговара, а не да је измишљена или лудојко на њима; изумирајући, кад се време порођају приближи, да се оне теготне животиње више на очима држе, како би се све приправне мере, кад време порађају дође, благовремено употребити могле. Што се пак самог поштења тиче, за које време која животиња свој плод носи, то нас искуство учи, да кобиле обично 340 дана, краве 285. Овце и козе 154, свиња 120, а кучке 63 дана у средњу руку узвеш посматри моражу; по и сасвим природни порођај може међу тим неколико дана или пре или после да се додги. Зато дакле, у тај правили посао природе да се пре времена нико неуплеће; јер пре времена у тај правили посао мешави се и хтети порођај насиљно ускорити, био би један од најљућих поступака; почем се у овите ово искључито природно дело, без ичијег сајдејствовања много боље и сигуранје спршава, шумизирајући поједине неизврдије случајеве, ако је и. пр. женка несразмерног и погрешног телесног строја, или кад плод необичан и неизврдјан положај или строј има; по ово већ у хирургију и лекарску вештину спада. А осим тога, биће по некад још нужно, да се слаба, или изгладица, ужорна и малакала женка, поткрире кад тад са конадом хлеба, који се пре у вино или у ражају умочи, или брашном, мекињама, брашњеним напојем, илиакијама првом кафом и т. д.

О нези матерे и нези првомаја после порођаја.

Одма с почетка после порођаја, ваља највише чувати како матер, тако и онај пос припад од промаје и назеба; а тако исто предупредити, да при самим порођају материца, или мајчини узд неиспадне, или да се незапади.

Осим тога ваља такође и природну материју љубав одма задовољити, по опет петреба допустити, да та љубав своје природне границе прекорачи. — Постелницу (пометну) такође одма уклонити и запонати треба, да се чист вадух — који је онда још више по други пут потребан — непоквари, или да је животиња ненојде.

А прво мајчино млеко има опет то својство и задатак, да се њиме онај припад, од прве превне смоле што пре очисти; јер би се иначе поболести и угинути морао, или би барем закркљао. Зато дакле, ако мати неби хтела свој припад одма приводити и примити, или неби оно нејако живинче хтело или ногло само сису узети, то да се у сваком случају одма извиди шта је томе узрок, па ако је

и, пр. ако много пуно и затегнуто, разуме се да се она мати пре руком у толико изнуде, да јој ваме охладава и да се на производење пајисле и примора; или ако буде онај припад од много слаб плашица, онда и съње ваља узудно и врло стрпљиво дотле поступати, док се неизади и на матер добро ненаваже. У осталом пак арђе се мајке и припад заједно, с почетка у аровима, шталама, или другим аградама, а могу се дану в па поље, кад је лепо и погодно време, у неке заграђене оборе, или друга безопасна места, па још боље на нашу обое истеривати; јер ће се само онде пајише пробитачне и пајејашце услоје, да малко мајчина добро и здраво буде и да се у довољној количини свагда случи; или барем, не треба мајке јаком успалителном и премногом, нит онаком пашом храначи што надува; нит се смеду онај мајке што доје, много угројати и ознојити, или напротив да изазебу. Осим тога, с' пута све да се одвлочи, што би припадлу — било пролазно или стадно, на које страве инудити могло.

Ово је дакле најудеснији поступак за једно 4—6—7 месеције; но доцније, па и у овом времену, пошто нас природа већ приморала, вишег или мањег облака животињске художљивог птићем хранити, т. ј. кад их матере, или саме одбјигну стану, или ако ћемо их и мы од матере одбити морати. И пр.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

JAPANESE.

На јануар је звог месеца све мртве. Јарас, снег, непогоде подаду нам најушиштији радите, само искључивши мождовоја месеца познатији хубре, угартији итд. - Земљодјелци свога месеца обично одјарају телесно, а да треба чини то дају, дају, да преносијуца чиниће да ће се драгољубија, који ће струху гајдованома уздаљи, кога иниј напротивљава, која јује струха времена доношења, која инија, да те се по томе и за јакући годину управља: да наше сушне сјеји се најчешћи трајен и најсвесљи паша, а да престане ово гајдана, ито је слабо трајни и сабло паша.

Једном речи, сељак треба да рачуна, јер ће из рачуна добитак и видатак тално сплатити њега. Некоје су гајде непрестано у губитку; зашто? Зато, што незад узрок, — нека рачуна, так не може да знаши. Рачун ће му тај узрок исплати и прогумати.

Гдејо је гдја употреби се саса као најстарију глаголашу, која је баг њезинога познавања, а не једном заборављују другу, која је по коришћењу била, — а од тога ће га рачун одржати.

Сад, где се глаголаше са заломом све више у тадашњем сајашњем претпостави да сад, где је рачуване, склоном све потребније, сад баг теке највише сазије да рачуваш, как зато и некаду кријаш.

Што је бројлу на мору сеперација (којима), да је селазу у истековима глаголашу рачуваш; а сад им времена доста, так мозе сад пријеше све своје потребе израчунати.

Ако пеша на њима посада, треба пући дрва, а седаше треба вупу да кроју, лази и комоплау да тврдају итд.

— ако твоја прока идеше у њу скулу јавити, јер је жалост, како наши седама стогу проко иже рибе.

Ме ћено овде завести неколико пријерса, с' војнима ћемо доказати, како земљодјелак стоји у обзиру ракена своје стоке преко земе.

Зима је најлажније време за скупљање бубрета, јер је стока у стији, па ћубрета из хале не гроњада. Наша је тако скупла, а у тому је још стока више и поједе. Наша или ранија има овде сада двоструко опредељење.

ако матерје ослабе, или због других економских цели; то ваља да се оне, док још спасају, с' почетка на лако спрвљују, али ипак питателну храну, по постепено све више и више пивнику, па их тек онда коначно одбата. Но и осим ове постепене опште пивнике па немајчицу пиву, треба ове младе животиње још и више па новачко одбијање припремавати; што ће се сваки дан све за дуже и дуже време ова одејачад од матера одвајати, а међу тим да им се у доволној количини добра, чиста, здрава вода и укусна питања подноси; па јон пробитачије биће, ако ће се њих више једнога рода у друштву заједно, а још боље негде па пашу истернати моћи.

Што се највиших младих животнина тиче, које у своје време за припад од употребите намеравамо, оне још од тог доба, кад се од матера одбију, за те цели спремати тако гајити најла, да им добра и питателна храна пакада неоскуђева, а још мање у првој години; осим тога морају сваки дан и у своје време довољно движење имати. Али се испак и, пр. ждребад, пре пазарштетка греће године, за службу употребити несмеду. Морају се такође и све остале препреке одвлањати, које би њиховом развоју сметеле; а пајисле све зубе периоде, а поглавито од тога произтичуће непријатне појасе, брзкашно прваташи и преупадати најла. **J. Експр.**

1) зора стала себе опирати, ж

2) мора себи дужину топлоте у телу одржати, а с' тога је панче као неко грјејач. Што је већа зима, тим више грјејати треба, тем више током стока овога врста мора.

При једној истој мера ране дете и здрава, слабља би стока, краше би наше лажни дрвеће.

Безни даље вади боле и шие рђавти, или, ишо је јефтињаје-
стаје гомилије димогати, у тонају се стаји малого рјаве унгеди.

Што је знатије, њега је боле, него-ли је неки и мати, па се до гладоси-
ти мора.

Што бидејуши, ишаћем болу и здрављу стоку, добијем

Ако не буде снега, а земља је одврата, то оно дрво треба донети у бурбетом посекати, по ик њену панчи да се одврреде. Покријте га стаклом или папиром и дадите му вода, да барши

Ако ће вијајејт да садиј, а те попади да ћи сад јасне
свакај месец од турске месеце чистите и у загруди ћи очијете.
Ако је вијаја која због слабе земље слаба и у расту засцата,
треба јој са жира на једно 2 стопе земљу изнадити и боди, снаж-
није засута, да се зора очорари.

Топла расадница (илила) за рану салату, ротинце итд. треба сад првакти.

Разноса ћубре на ове леје, где ћеш па пролеће зале сејати и засађивати. Ако си пронаоља месец трајају десетдесет, а ти га сад

Банитошки орује треба сад прегледат и повразати што је изважено. Семе треба претресат да се не уквари.

Лио јесе прозајука једнога граничног за највеће газдство, а та сад објављена спрени дај је остана у водруж, трај, како на неком другом јувору месту у везу, или је у башту законира до подноште у земљу, дај' па место, где суже — особитеј дјерне — не донедре.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Записник XXX. седнице одбора „друштва за пољску привреду“ диктане у Београду 17. дец. 1870. под председавањем друштвенног председника г. Мил. Спасића.

Присуствни чланови: г. ј. Љуб. Клерић, Јован Екер, Јосиф Пецић и секретар др. Радић.

Бр. 151.

Господин министар финансије јавља друштву, да му је г. министар унутрашњих дела узеоље издаје овога друштва одговорно, да је позиционо напредује синим поштама, да се строго придржавају највишијег решења, по коме имају бесплатно да носе пасма и амането, који друштво ово шаље коде унутрашњост Србије, или који би се из унутрашњости наше земље упућивали за друштво ово. Гос. министар унутрашњих дела пријеђује даље, да поверијава из „друштвених Текак“-а упућена не могућа безплатна, него да се објави: да се и сва она поправљава за друштво адресују, која се предвиђа из „Текак“-а тачу, пошто је то друштвени орган.

Униме се да знаје с' тим, да се у „Текак“-у на ново објави, да се сва поправља: тима да се ово строго друштву, или председништву „Текак“-а, увек под адресом „Друштву за пољску привреду у Београд“ адресују и нашају.

Бр. 152.

Г. председник подноси одбору на одобрење, прене дужности званичника друштва овога, који је без измене премештен и он гласи:

Дужности званичника друштва за пољску привреду.

I. Секретар — председника — на основу ЗЛ. §. устава друштвенног, ово су дужности:

1. Он уређује друштвени лист „Текак“ по програму од одбора прописаним, и стара се, да лист свака благовремено изашне, тако би се у одређеној вријеменству разаслати могло;

2. Надгледа над експедицијом друштвеним и води бригу о рекламирању, у тену га је дужан подложити експедитору;

3. Води записник на састанцима и зборницима друштвеним иирађаје кореспонденцију друштвени;

4. Он се стара о поправљању и издавању оних дела и спа-са, које друштво издаје;

5. Саставља годишњи извештај о раду друштва, а тако и о издаванима пољско-привредним;

6. Води уредне катаログе његовог друштвених и стара се, да друштвена библиотека, збирка и архива у реду буде и да се заостане листови „Текак“ не растурају;

7. Води уредне списак чланова посталих и редовних;

8. Поднисује са председником сва акта друштвена; и

9. Све ово, што се по аналогији предизложенih тачки иди, а у дужност секретара — председника — свада, он први.

II. Експедитор је дужности, по §. 33. устава друштвенног, ово:

1. Он води точан дневник примања и издавања друштвених;

2. Прибира приходе и поди бригу о исплати друштвеним вредносцијама;

3. Чини исплате по одобреним од главног збора пред-правчу и по решењима одбора;

4. Сачињава благовремено годишње ратуне и ове комп-тролорија па преглед предаје, како би се главном збору са изјасњавао контролор је подмети мога;

5. Води нарочити списак оних лица, или обштина, које шта друштву дугују;

6. Даје извештај одбору о стању касе друштвеној, кад год га одбор захтева; и

7. Води уредне извештаје о целој друштвеној праћеници по вијој природи и употребљивости.

III. Дужности експедитора по закључену одбора од 3. Десембра 1870., ово су:

1. Води уредан списак по окружијама од спију оних, који дружи са лист „Текак“ шаље, разделяјући сваки на оне, који га издају, и оне, који га бадана добијају;

2. Све што за експедиције треба скримљено држати, неко би се лист и ствари, како их од секретара или благајника добијају, одако одправљати мога;

3. Списак чланова помагача уредно водите по објављивању у „Текаку“;

4. Водите експедицијски протокол аманетних ствари, које се раздјиљују; и

5. У препјатству секретара, чините преносне и друге ситије послове вршићи по наредби председника.

Бр. 153.

На предлог г. председника рошено је, да се секретар у колико је могуће постара, да набави за друштвену библиотеку сва дела пољско-привредног садржаја, која су до данас на спасом језичку изашла, и да се и у будуће скако српско пољско-привредно дело, које ма где изашло буде, за друштвену библиотеку набави, из партије буџета за набављање књига исплати.

Бр. 154.

Секретар друштва подноси одбору две књиге, да се за друштвену библиотеку купи и то: 1. Landwirtschaftlicher Kalender für 1871. von A. E. Komets, и 2. Jahrbuch für österreichische Landwirthschaft, 1871. von A. E. Komets.

Решено је, да се наједношће ће купити и у извештај друштвеној библиотеки изплати, из партије буџета за набављање књига исплати.

Бр. 155.

Да би се друштво ово било упознало са пољско-привредним праћеникама суседних држава и земаља где славенски народи живе с' једне стране, с' друге пак стране, да би могло друштво реченим државама и осталој брзим Славонијам дати боље пријатељство да се сваки пољско-привредним праћеникама упознају, и да би се тако уједини, братски и у споразумљену ногу посаветовати и договорити о побољшавању пољске привреде, решено је на предлог г. председника и секретара: да друштво ово ступи у свесну са: Земљајел. задругом у Тирту; Императорско-московским обществом селског ходимља; Великим економичким друштвом у Петрограду; ц. кр. патриотско-опожарском друштвом у Прагу; ц. кр. пољско-привредним друштвом у Лублану; и угарским асказанским пољско-привредним друштвом у Пешти.

Закључено и подписано.

ПОЗИВ НА ПРЕДЛАТУ

THE VIII

ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

1

Кој што је гладијесто јушти, него је чак и стварјето што једи грана гладијеста : јуштено и пати. Наука јас учи услова за усјевавање стоке и упоставља њас са предлатницама за побољшање стете и јуштавање за раније напре унтуре; она јас вади из руку да знаш, како треба стоку гајити. Ако ходишмо од стога напре вијај, али јасно саку приступијам да можеш стоке тако гајити, као што има природна прашала за побољшање стоке прометуј. Али јас прашала треба знати! а наша стокарија их изјављује знатију, — так зато оби да ишћи прашала написане и написане их изјављују стоке пажњи. Већ пажње стоке, не желиш па добро подсећајте ни помислиши. Подсећајте се да сточарству никаде осећати не може, и обрати- па добре. Испод јасно написано је да прашава стоке — Мржна и гаји, и где је пријатељ твој, тај је прашава ком.* Стога јес, тај је можеш јесен: у оношо нешто, паши испод јесен, паши испод јесен, обећавају обећавају, блаесци, лешни тих болести и употребљаваји — што ћу тајо учинити и подаји стоки и пернатима болестима и употребљавају. Бујадија доловија предлатница, ода је у киши бити и бојадисане оличка ране стоке. У овој ће доловији бити говори и поште о птицама: **ковач**, **говеда**, **овца**, **свиња**, **коњи**, **конопи**, **гусак**, **курака** и **плавака** (пчака, шатор), **нековим** **богастима** и **леченију**, а мора да бриши бити, да јас и до сада што простију птицама, да је самим разумити покре- Цела је књазија овога на предлатнику **10** збора. Када је бројаш у бројкама, а штампаш се само толико, колико су предлатница до

и, масра лота. Женщины, даже приехавшие из других стран, не могут устоять перед привлекательностью наших девушек. Красота же наших женщин поражает воображение.

од да у школу дођи, кога се добијали број предметника један. Мали се радоје, да ћи ступањем предбраћника у поноћ пречеш, а што неће предлатиши, тад ће и пака уградишиш јасни. Ступањем један га објавио 9-ту школу или воне за му на дар. Но ћи попаде воне у вапљеном пишти, тога ћу и ја јасне безлато послати. Од прве стваре мојих пољско-цириличких чинова, „Гајбене пољских језов“ са 105 филом испраћен Аустро-угарске по 10 гроти, или 1 фор. а. вр. воне мене добити.

ДР. ВОЛВЕ ГРАНДЕ

CEMETARYAPIETRA 2A DOLCE MELLO.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 5.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Наредне сламбад 15. и 16. јануар
у месецу.

ТРЕЋИЙ ПРИПРАВЕНО:

МИЛОВАН СПАСИЋ

Стапац: 40 гроша ч. или 4 фор.
грошика.

У БЕОГРАДУ.

15. ЈАНУАРА 1871.

Крушка: „Наполеонова масланка.“

Ова крушка сазрева месецу новембра, а држи се 2—3 недеље. Калемљена је на гувњи и врло је добра за јело. Кожица је танка, месо белочасто, сочно и има врло сладак, винов укус. Многи су је воћари од пређе имена пепог рада гајили. Ова закрева добру и дубоко урађену земљу; у неурађеној, новој земљи захржава.

Поред зидова најбоље и најукусније плодове рађа. У цвету и одма после цвета закрева топлије време. Рађа сваке године; аз тек сваке треће године најбоље.

—

—

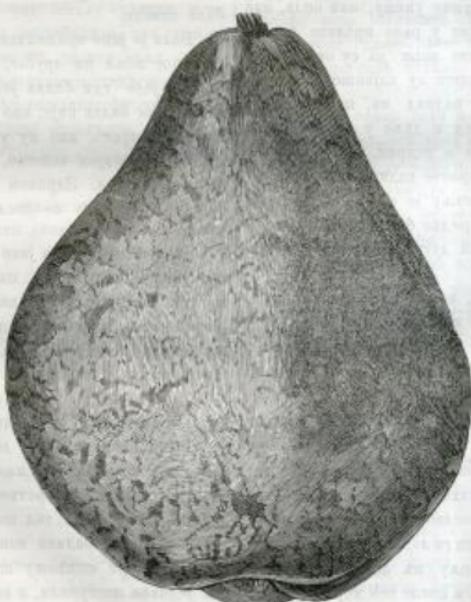
—

Бала (санага).

Будући је ова бољест под коња и магараца пајојаснија и пењаччина, то објемо нашим читаоцима обично да кажемо, њена својства по коме се позна, начин како треба коње чувати при овој болести, и узроке од куд долази.

Бала се познаје по следећем:

1.) Почне коњу изтицати бала из обадве посдрве или вишке пута само из једне. Исправа је бала ова чиста и блестра, доцније је све загаснија и гушћа, паја је после сасвим густа и на форму лепна. Ова исправа чиста,

бала прелази у упрљано белу боју, после је жућкаста, па онда зеленкааста, пепељаста, прва па и првеникааста, ако мало са сукрвицом истинати почне. Доцније се у њој налазе и мали комадићи иструли костију и други јако смрђљиви тјелесни честица. Због лепикастог својства његов, вавата се при изтицању по крајевима пооддрве, в ту се тако ређи окамена, и тога ради се пооддрве чисто западе и оједу.

За докучити, дали су и друге честице у гавани, овом балом напуњене, морамо само на више места с' прстом лупнати, пак ћемо чути некакав глас, пак ако је глас таван као и. п. кад на пуно буре лупнамо, то је знак, да је на том месту напујтра пуно бале, а ако бале нема, а оно је глас отворенији. И из очију му тече на подобије кријеља, само је загаситије боје од обичног кријеља.

2.) Унутрашњост је пооддрве при балењу сува, тавна, пепељаста и по реду загасито првена, с' јошт загаситијим легама.

3.) Одпустесе чисто све жиле од његовог природног положаја, и по том је познати да су болесне, а друго, начичкане су са малим жутим бешиницима, које су пуне нечишћоте, и нарасте хадак као грашак велике. Више пута су ове жиле и раздвојене. Отоци, кад се већ бала указује, мали су испрва, али се после све већма разширују и пооддрве једу. Они се отоци најпре као неке мале легице указују, пак онда, или у бубуљице, или баш одма у ране прелазе и увршавају се; врло је редко нађи да су ове разнице са кожом покришће, него су највише отворене.

4.) Ови отоци узму хадак иза, пак програму пооддрву кроз; кост у носу и даље у глави најпре отече, пак се после оједе и измрза.

5.) Јељезда отече и нарасте хадак као кокошиће аје, а у свом здравом стању је само као лешњик велика. Овај је оток врло редко болан, него је ладан и неосетљив, округлао или дугтуљаст, тврда и често у кожи дубоко сакривен.

6.) Конј у бали јако, а кад се миче или иде, врло брао даши, и чисто звјиди.

7.) Догоди се да се коњ хадак и закашље; кашање је ово врло тахо и слабо, и то више увече и ноћу, пижели дану.

8.) Бала је врло дуга болест; конј може у бали више година живити, али није ни за шта, с' војом једе, јер му у стомаку шпита није болесно, он може бити пун и снажан, и даља му може светла бити. Доцније тек мора мало изслабити од бола из носа, даља му дакле испада и пеки га лепикасти звијод подузиме по свом чову; изгуби вољу на ждерање и јако смрђљиву балегу избацује, а после већ мора угинути. На послетку

9.) Свака средства против ове болести су излиши и узалуд. Немогућност ову болест излечити у том се састоји, што су оне у глави и носу с' балом напуњене честице тако стварене, да ји није могуће изчистити; и тако се све даље и даље отров овај по телу разсеје, да се и друге болести: па цигерици и бubrežima изроде, од који коњ сваки дан више и више слаби док неугине.

Да ће бала међу скроју код коња доћи, познаје се по том, што се улење, омекшају јим кости, набрекну жиле, бра умор при радњи, дебеле и дуге длајке, дебела кожа, немарљивост и т. д. Стари изтерани коњи такође лако ову болест добију. Бала и подкожњак (прв) су насаљдне болести, и то тако, да ждребад од балавог хајгрира или балаве кобиле: или већ балави на свет долазе, или за кратко време у балу падну. Уздохи ове болести може бити рђава рана и вода, нечишћота у обште, премног губитак семена, особито код старијих пастува. Ово се све дуже потезати мора, док би коњ због тог у балу нао, него брао долазак бале, обично је са каквом другом болешћу у сајузу.

Узрок бале може бити и кад се коњ разлади, кад коња напрасно из вруће штала на ладан сасвим ваздух изведемо, кад коњ ознојаван дugo непонравен на зиму стояти мора. —

Опасна је бала, ако се јошт и подкожњак при бали замете.

Бала је јако приљепчива. Болест ова прећи може с једног коња на другог, ако здрав коњ из онога вадова једе где гди балав једе, а из оног суда воду пије из ког балав пије, ако га с покровцем од балавог коња покријемо, ако му узде балавог коња метемо, ако га чештајом чешемо, којом смо балавог коња чешали, и т. д. Здрави коњу, ма где нао бале задобијо, мора му се после 30—40 дана поднупно увакзати.

За човека је бала један јако опасна, особито ако коњ, при прегледању прене, па кад у очи, науснице или ма где на друго место кад која падне, ту се одма разразиши и изгризе оно место. У најновијем добу, прописао др. Русхайм у Прагу, разболели су се четирје момка у тамошњем гарнизону, и то од бале, која је с коња једног на њи четворицу цвла, и сви су четворица под чудноватим мукама померли.

Сваки нека се чува, да му како у око не прене бала, кад коња балав има, пак око њега ићи мора.

Аустријско министарство унутрашњих послова издаје 31. октоб. 1851. год. поучавање, како вада штала чистиши после балава коња, и оно гласи:

Да би при чишћењу штала, после балава коња, сви једнако поступали, и велике трошкове избегавајући, онег поднупну сигурност имали, нарежује мини-

старство унутрашњи послова у споразуму с' министарством рата, и с' учитељима бечког мајдано-лекарског заведења ово:

1). Велике штаде морају се 7—8 стопа високо окречати.

Ако је у једној великој штади само један балав коњ, треба ову страну окречати, где он стоји, па онда и ове друге њему најближе лежеће стране.

Мале штаде, с' мало коња, треба целе окречити.

2). Будући да се варењем свака зараза уништи може, зато се морају: јасла, стубови, препрете, и сви покретни и непокретни суди (ведра, чешагије, и т. д.) који су са балавим коњем у смешни билци, с' прућом водом испрати, после тога добро на ваздуху осушити, па их онда опет са цеђом па ново истрагти и осушити.

3). Имају се такође и сви гвоздени суди опрати, само што се код ови не мора тако јако чистити, будући су чешња, пак нечесто су тако непримају као дрвени.

4). Ако је подплата с' каменом и цигљом постапљена, мора се с' прућом цеђом предлати, и метлом добро разчистити. Ако је међ, каменом или цигљом песак, треба га изчистити и нов посути.

5). Ако штада начим постављена није, треба земљу једно $\frac{1}{2}$ стопе накопати и новом заменити.

6). Треба после свет' тог' штаду окладити, и то ваља све прозоре и врата позатварати, па онда с' обичним сумпором падити, по пазити ваља да се штада не напали. Ово је најефтиња ствар, а поуздано сваку у штади најдати су нечесто у уништи, а и лудма који раде, није јако шкодљива.

Наравно, да се морају сви коњи најпре из штаде извести.

7). После свег' посла има се штада отворити, добро промајати и кроз осам дана отворена и прашана оставити.

8). Ако је у једној великој штади само један коњ балав бијо, треба оно место очистити, где је он стајао, и до њега онда с леве и десне стране, где су адрави коњи стајали, јер зараза неможе целу штаду обузети.

Ако је коњ његово место мењао, и ако није своје собствене суде имао, онда се мора све прати и чистити.

О прелазку бале, с' коња па човека, говорију други пут.

Неколико болести на војкама и њивово лечење.

Против шуге на војкама. Уми дрво са јаким цеђом, неколико реди; тим ћеш га не само од шуге излечити, него и од буба и први спаси, што се гомилом туда завлаче, и већма ћег шуга дрљу школе или: обкопај земљу око дрвета, колко круна вата, и заспи подебље издуžеним пепелом, и ако прве године маовина нешадне, повтори то још и друге године, и шуге ће нестати, а војке много родије изаши.

Против цурења смоле. Цурење смоле војкама сила школи, иззеди ја и убије. Цурење смоле долази на од врло масне земље, или од рана. Ако је од земље, земљу свуд унуколо, колко ширина круне вата исконај, одбаци и песком васпи. Аколи је од рана, а ти ране те на које смола пури, онтприј ножем до адравца гладко изсечи, па земљом и балгом адели;

или још боље: патари изсечену рану кисељаком, ал гњечеши на рану, да сок у рану пусти;

или још боље: сирви црног простог сануна, замеси па супо, па у изсечену рану настурај, добро нагњечи и завежи.

Против жутице листа. Задивјай војку водом у којој си галице (зеленог витриона) растопијо, свако 4 ил 5 дана једаред. Док дла триред то учиниш, лист ће лепо озеленити. Узимај се на 1 оку воде, 1 капилица галице. Још ваља те болестинке за то време непрестано влажно држати, и ако је могућно у ладу.

Исто се овако лечи и жутица на цвећу.

Против главнице. Која места на деблу ил гранама главничца уваги, ту кора подрли, испуца, и дрво угње. Болест та долази или од јаког мраза, ил одјаке жеge сунца, ил од врло масне земље. Ако је од мраза па сунца, ти дрво заклони; аколи је земља узорак, искојај, одбаци, и место ће подебље плеска па корен избадиј; а главничава места па кори до адравца онтприј ножем изсечи, и ране мелемом замажи.

Против медљине. Медљинка на лашту сваком воју школи, и каду ју је много, убије, особито брекске Зали та дрва крављом мокрајом дверед на годину једаред у пролеће, кад дрва крећу, а други ред у јесен о Мијољдину, и курталашић ји.

Против керга. На деблама и гранама вачине се различите керге, које убију дрво. То доје на од прва под кором, или од болести које. Те керге ваља сре до адравца изсечи, и ране мелемом помешано с' мало негашена креча замазати.

Против главе и пећурака. Главе и пећурке на деблама војака увек су знак болести дрвета тог.

Шећурке наља одма почупати, њихов табан из деблу изсечи, и рану мелемом завеслати.

Против рана. Огуљено на задерано место на деблу на грању олеша одма смесом: краље балеге и земље, и кропот завески, па за вратко време добиће нову лену кору, и остати здраво и снажно дрво, а другицу ће боловати и пропасти, ил дајек богаљ остати.

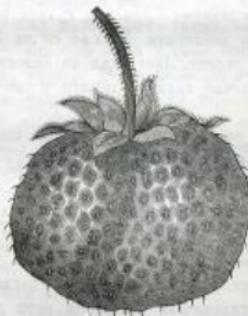
Најбољи мелем на ране. Помешај краље балеге са поду толико кречне, од старе зидине узете прашине, и исто толико ситног пепела и врло мало песка; ако би суво испало, додај још мало марвени врни. Кад си овај мелем на рану намазао, онда озго прашином од ситне креде и шест пута толико пепела пошири и углади. Овај мелем прави онда, кад ћеш га одма требати, не пре.

Исто је тако добар мелем од катрана помешано са ситно стученим дрвеним угљем, и кад си рану њим замазао, још је озго ситном сувом земљом поспи.

P.

Ненолино врсти најновији јагода.

З. Габријела.

Јагоде су прилично крупне, округле, скоро светле, угасито-црвене. Месо је црвено, чврсто и врло сочно. Укус врло пријатан. Врло добра врста, која се својом родношћу и доцнијем сазревању одликује. Један струк стаје 25 троша чарши. P.

О неговању конопље (кудеље, кучине).

од Дра Мачла.

(продужен из и. з.)

Да видимо радњу наших суседа. Мађарска, Силезија и Ческа произвели су у 1865. год. на 511 плута земље 990.000 центи лана у ценама од

25 фор. чини 24,750.000 фор.; 1,580.000 центи кудеље по 18 фор. 28,440.000 фор.; 2,000.000 центи лавеног и кудељног семена по 4 фор. чини 8,000.000 у склупу 61,190.000 форини. За пештађену, из других држава унешену кудељу издато је 4,201.647 форината.

Писам у стаљу из статистичких података описанти производ кудеље и лана у нашем отечеству, ал' кад би за мерило узео књажевачки округ, резултат је врло именовањан. У колико сам дознати мисао, на националском Ћумруку се саразмерно мало, а на грамадском Ћумруку се одсеком 10—12 хиљада ока кудеље годишње препоси, које за 10 година износи 120.000 ока. Рачунајући по најнижој цени са Ћумручином и кирјом по 3 гроша чар., то чини 36.000 гроша, која се само из књажевачког округа износи, не спомињући оно, што се за лап, кудеље и лавено семе израђен еспанобија. Споменута количина кудеље израђује се у овом округу и по народу разпрађаје.

За време америчкога рата, кад се ока памук па по 110—120 гроша чар. продавала, скочила је цена кудељи у овом округу, а и свуд на другим местима, тако, да је ока ужаре и преку 12 гроша стајала, — пак се из овога врло лако може видети, како је народ скупо напиривао своје потребе, а на жалост често виђам сељаште, где хупују кудељу да себи одело зготове, и семе, да њиве засеју.

У Србији даје у средњу руку сваки плут 600 ока лана, или 800 ока кудеље; одсеком 720 ока, из ког се добија 3—4 центи лана, ил' 4—5 центи кудеље израђене, поред тога до 3 центе семена, које у склупу од прилике 850 гроша чистог прихода доноси.

Дантуба и трут би се донеста оваквим знатним добитковим премжалити могли, а у већој количини произведен, отварао би нам свестре пијаце.

Наш народ одираја од неговања кудеље негативни успех сејања. Ал то другојачије неможе ни бити, јер он исто место сваке године засејава кудељом; — но кад се зна, да кудеља и лан 29% крече из земље троши, зато се оно у такву земљу несме сејати, која је такви плодом била засејана, која је из земље многе кречне честице за свој плод потрошала: но напротив, така се земља има за конопљине изабрати, у којој су такве близак засејање биле, које су из земље солну, ил' фосфорну киселину трошиле, као што су рена, рецица, кромпир и пр. Да би се труд пакицајајући плод добити могао, то се једна иста земља само сваке 4 год. може кудељом засејати, ил се велика изнуре-

ност такве њаве само јаким ћубрењем наизнади-
ти даје.

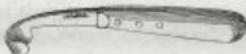
Највећи део нашег народа само толико кудеље-
се, колико му је за подмирење сопствене потребе
пунко, јер је производ доста знатним трудом и
препонаша спончан.

Главна је препона код наших сељака, што се
услед лебе све већма смањују „задруге“, а над-
нитари се ни за скупе новце добити не могу; зато
ко веће газде неусуђују веће део засејати, што
није кадар у време поодложених посао вршити. Пот-
сле је друга тегоба, што се врзја већих река морају јаруге искочати, у коима се конопља топи. Овим поводом се често већ простор родне земље
квари; у мањим потоцима кудеља исквари воду
тако, да такову стоку, особито кови, окусити неће,
а гонитеље конопље по потоцима је влашћу забра-
њено. Најпосле, испарење баш није пробитично за
јудско заравље, јер јој је задај неисисом.

Набројених тегоба и у другим државама има,
ај се ове художественим топчењем, сушењем и
израдом уклањају. Тако се у Шлезији, Белгији,
Француској итд. кудеља у особеним градама суши
и посредством машине трља и гребена.

(подгледано се.)

Нож за чишћење рана на воћкама.

Познато је сваком воћару, да воћке, особито
вишење, трешње и шљиве, ако су на поље влажном
месту усађене — болују од смолотка и рока. И то
је воћару познато бити, да се наведене болести
само онда излечити могу, кад се тако оболеле воћке
у сувљу земљу пресаде. Али није доста само пресадити,
неко треба најпре оно место, где се раж или
смола указала, да заравог дрвета исечи и балегом
крављом и жутом земљом замазати.

Некогдан је то — на сваки начин — са обичним
ножем исецивати, пај су зато изкусна баштовани
изинслили овај овде насликан нож, којим се сказа
рана, ма како она лежала, лено исечи и изчистити
даје.

Овакав нож стаје 8—10 гроша ч.

Р.

Које семе сејати треба?

„Илер неизада далеко од клада“, вели стара
пословица и оне тим да каже, да се деца радо
с родитељима једијате, дакле илади са старијим, а
илад увек са семеном.

У овом икуству лежи велика поука за сељаке;
само јој сељаци слабо следују. —

Наши сељаци неће увек да узму најтеже, нај-
пуније и најарељије семе за сејање, пак зато више
пута само трећина баченог семена изникне, а од
овог само нека част честите класе изроди, пак зато
и била после рђаво семе. Јошт в тому кад узимемо,
да при сејању с руком доста зрино *неоприличено*
остане, које се осуши или га птица поједе, доста
се врло дубоко затрига, угруши и иструне, а к' тому
јошт и рђаво избирано семе, мора онда само 3 до
6 пута родити, а влас најдаје 30 и више пута.

Близини забадају руком зрино житно у земљу, пак
добију у место 30, 100 зрина.

Јошт непаметније чине неки с кромпиром. Нај-
денији род поједу, а најгори оставе за приплод и
сејање. Онда ишце никакво чудо, ако од таковог
семена изршаве и ширљаве родове добијејмо. Покушај,
пак јошт при ваћењу избирај највеће родове са нај-
здравије лозе, које ћеши на годину посејати, пак ћеш
видити, какве ћеш плодове имати.

Кад посејеш овај избирали род, а ти положи
покриваче кућицу и једну кућицу рђавог, пак ћеш
видити разлику, а то ћете побудити да турдо *ар-
жеми* на добро семе.

Кад семе купујемо, увек гледамо да је добро,
а то је ваљда и узорак, да купљено семе боље приг.
Ова изрика:

„За приплод најбоље“

валки за марву, и за све биле, за воће, за зеље, за
цвеће и за дрва.

У сточарству се неће ова изрика боље уважана.

Добра рана и надгледање може код марве, а
добра земља и семе може код била опет много
чинити, а при том који себи за приплод најбољу
марву, а за сејање најбоље семе изbere, тај ће замети
најбоље после и имати. „Најбоље долази од доброг
почетка.“

Р.

Начин,

за добро обдјелавање дрепка за чардаљију.

Ни једна врста грожђа није тако за шапалире
способна, као дрепак. Штета је само, што ишти,

у овом случају, неуму с' њиме да поступају, и тиме
му само плодове умањавају.

На више страна се може чут, гдје се туже, да
им дренак у шалари не роди. Тога ради се ја
побуђеним налазим, обнадовоплат мој начин обје-
давања дренка за шаларе.

Ја ради овако: пресадим лозу поред куће или
где желим шалару направити, пак је оставим прве
и друге године да расте како оне; идуће године,
од прилике месецу Марта или почетку Априла, од-
сечем нове изданике баш до главе, друге године
такођер; треће године не сечем вишта, четврте године
је само подрезујем као обично и с другом лозом
што се ради. Од овог времена је пустим да расте
по вишијој воли, али је после подрезујем тако, да од
10—12 стони никад више не расте; само се мора
за летве добро привезати и исправљати, јер иначе
угеџави. Подрезавања, у месецу Јулију, као што
се код друге лозе ради, морамо се окланити, јер ће
нам сваки нови изданик идуће године изиди довети,
зато га не треба подрезивати. Овим начином обје-
давања, дренак тако родити може, да се надклад на
једном чвоту, скоро више гроzdова нег лишила наља
може.

Пример овога начина, показао сам у Штутгарт-
ском баштовањском изложу у Септембру месецу, где
зам на једној, четир стоне дугачкој, врло слабој
талкој лози, 35 подлувни гроzdови имао, и сваке
године имам, од како овако радим. Једни су ма го-
ворили, да то непоха, и да ћу ја лозу моју ослабити,
али ја писам дозу до данас — ево већ једанаеста
година — ослабијо, него ми је све јача и плод-
нија.

На ваше заклетвање шаљем вам овај мој начин,
да и други срећу покушају, и као што ви велите,
да се рас пространи.

Ф. К.

Шта треба радити да судовно вино поправимо?

1.) Кад ти је вино судовно, а ди га оточи у
друго чисто буре и узми на 2 акова 2 фунте бела
шећера (дакле на сваки аков по 1 фунту) и једно
28 холбија тог судовног вина; мети шећер у то 28
холбија вина и кувай га на ватри; кад врати почне,
уси брзо у буре, а буре немој зачепити (захврзити
или затворити). Вино ће сад у бурету врати, пак
кад врати престане, а ти вино опет у друго буре
оточи, пак неће на суд ударити више.

2.) На 6 акова узми 2 шаке пуне жалеје и
ситке руте опет толико, обоје исцецјай и у једну
дугачку кесу пусти у буре да виси. Буре немој зат-
ворити, него унеси од ражног брашна лебац један,

исцеци га, пак га онда на среди пробуши; та јама
на лебу мора тако велика бити као и она на бурету,
пак онако врућег мети на буре, и то на јаму од бу-
рета. Ово се дотле ради до год вино ону судовну
сагу неизгуби.

3.) На 6 акова вина узми 2 фунте јечма, испржи
га добро, пак га брао мети у дугачку кесу и обеси
у буре. За 6—10 сати нестаће оне саге; од 10 сати
несмеш дуже кесицу у бурету оставити, јер ће онда
вино па пријени јечам и прасати.

4.) Испржи шаргарену (жуту репу) у певелу
врућем, пак је на кончићу обеси у вино, ал буре
мора затворено бити.

5.) На 6 акова вина узми $\frac{1}{2}$ фунте коштица од
брекске, истуци и баци у вино, ал најпре мораш
вино у чисто буре преточити.

Р.

Блато из устојани бара, као гној за усеве.

Блато из устојани бара има врло много хра-
нећи честица за усеве, јер у једној устојаној бари
има небројено поцркана насекома и иструпи трава,
које оне честице у себи имају, које су парашитију
усевима нужне. Наравно, да је предност једног или
другог блата различна. Блато из бара, у којима је
гара и друга ћубрета бацано, много је у снази
хранећијој јаче, од овог, које је само у долје каојвој
поводом кине постало. Ми имамо по сели дosta
такови бара, у које се однаднти лен од куће,
валци, цигље, креч, гар, слама и т. д. баца, и које
само у селу ваздух квари. Ове би се баре земљом
изсушити и попунити, а то блато за гнојење усева
за сиропаже, који доста издржава гноја немају, упо-
требити дalo. Једије по селима, у које се свако
ћубре баца, могли би се чешће чистити — које је
нужно — а то ћубре и блато за гнојење усева
употребити. Свако свака кућа има пред себом по
селима дуж целог места свој једије, у који: перје,
сламу, гар, и т. д. баца, које ствара овде изтруну,
и које се после у башти — у мањој количини —
за гној употребити дају. Оваково блато, са штак-
ским ћубретом помешано, одвећ добар гној за сваке
усеве даје.

Гној рано и подрањује усеве наше, без гноја
нема добра усева, а кад човек нема доста гноја
од своје мазре, мора гледати, да га с' друге стране
не добије. Шта више, и пра са сокака, којим мазра
пролази, одвећ је добар гној.

Оваково скупљање гноја неће многима нужно
бити, али богме је многима и потребно, особито ск-
романијем свету; — а зашто се неби човек којога
где год може?

Р.

Од какве нам ползе може бити врба?

Полза, коју од врбе имамо, кад је поред потока, рјеке и т. д. засадимо, и она, кад од њених вити границица кошарове и друго плетемо, врло је позната, пајајим да није о томе нуждно даље говорити, него да на ону ползу пређем, па коју се до данас није тако позија.

Три врсте врбе има, које, кад предајемају неки памук у оних цветним кичицама имају, који са једном трећином обичног памука или вуне помешан, врло добар конак даје, који се за чарапе употребити може, а даље се с' истим хажине врло добро постављају дају и т. д.

С' овим памуком писмо ми једанпут преварено, јер тај памук прво често се обичним америчким помешан у трговини под „најфинијим“ долази, јер су му кончињи врло фини, танки и светли.

Тко ни башту гдјегод овакове врбе има, тај нека

непропусти ово од природе му бадава дато предиво скупити и употребити, ако баш и неће она од њега одткана или оплетена ствар тако фона бити, инак се неће за тај исти еспан преварити дати, а шта је најглавније: неће га ни парице стати. R.

Кромпир,

се у сред зиме може на далеко, без да ће се сирпнуте, окаво слати: цахове (вреће) у које ћеш кромпир слати, замочи у ладњу воду, напуни ји с' кромпир и предију ји с' поља још једном с' ладном водом. Овако паковани кромпир најдраже и најјачи мраз. Узрок је сасвим природан: јер влагом окон од воде, излупи се пралина ткаине, и с' поља створен лед неда ладноћи да у цак пронди, или боље рећи: неда топлоти да из цака на поље изађе, који се у кромпирима налази. R.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Зависник XXXI. одборској седници, држане у Београду 4. Јануара о. г. под председавањем друштвеног председника с. М. Спасића. Присути чланови: г.л. Јосиф Нешац, Љуба Клеран, Јован Екер, Сергије Станковић и др. Радељ секретар.

Бр. 156.

Прочитано је решење управе вароши Београда, у ком позива друштво ово, да испуни овој глове, које закон о печатима у чл. 13. и 15. прописује да издаваме „Тежака.“

Решено је, да г. председник с' овим решењем управе вароши лично престане г. министру унутрашњих дела, и уложи га, да живољи паредити, да лист може дотле издати, док друштво нужне услове по закону о печатима не испуни, и жељимо, да г. председник сре оно учини, што па складно наређе, да би лист и даље без прекидаша издао.

Бр. 157.

Г. Арса Ристић, који је у одборској седници од 12. Јула уговорио, да прегледа дело о „гајењу и употребљавању шуме“, које је на ријеке друштва овога стигло — врба је то дело, које му је г. Радић преглед послао, но прегледано, с' темом: да он не може то дело зато што преглед и одјечен сада примети, што је од одбора за прегледане одреде рок истеко, пао мисли, да сада иже он више надлежан да га прегледи, док кеби одбор о томе ново закључење донесе.

Решено је, да се на ново уложи г. Арса Ристић, да као стручњак речено дело прегледа и о њему, у колико му је пре ногуће, своје имене одбору поднесе.

Бр. 158.

Г. председник предава: да се изаберу два члана, који ће списак за чланове нужних семења направити, како би се за време то семење набавити и члановима помагачима разаслати могло.

Одредбу со секретар Радељ и благајнику Станковић, да направе списак и да га председнику по предлог поднесу; а

понито га председник прегледа и одобри, да се одма озиме, у колико га другим промиšтима није могло, по том списку марчи и из партије буџета за набављање семена исплати.

Закључено и подписано.

Г.г. чланови помагачи друштва свога и предпредставници на „Тежака“, ако би имали што друштву овоме да дају, било за чланство или за „Тежака“, нека изволе послати: ако су у Београду, изузетно благајнику друштвеннем г. Сергије Станковићу, а ако су из внутрености, и они нека сва писма, било с' позивима или без позива, адресују увек „Друштву за пољску привреду у Београду“, јер је друштво ово сваком свом званичнику дужности тачно опредјело, које има да врши, а с' друге стране опет само она писма могу по највишем решењу иницијативе, која се на „Друштво“ адресују и шаљу.

Благајник друштва г. Сергије Станковић може се сваки да до подне наћи у канцеларије главнога казначајства, у министарству финансије, који ће одма, па примљене поште и признакице издати.

Уједно се умоловљава досадашњим члановим помагачима „друштва“ овога, који неби желили и у будуће чланови остати, да то најдаље до 15. Фебруара о. г. друштву јаве, јер по истеку овога рока, друштво ће их и у будуће онда сматрати као своје чланове, семење им разно послати, и са годишњим их улогом од 20 гроша чарш. задужити.

ПОЗИВ НА ПРЕДЛАТУ

НА КИШУ

ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

II

ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ.

Бао што је градитељ учинио, ишо је тако и сточарство као једина грађевина: јујеност и пиња. Наред наше учи ускуда за уређавање стоке и упознаје нас са спредајима за побољшање истог и уједињавањем за разне наше употребе; они нам имају руку да винако, иако треба ствару тајати.

Ако хоћемо да стоке наше вадимо, али жармо склону другу што довоље стоке тако тајати, како што нам природија држала да поједију вистру стоке прописују. Али та прашала треба листа! а вали садници их изнаде индују — па зато обу да има чланака који ће озидијати некако односити до мозака, и обрати; да добре бес вакане стоке, не можемо за добро штадијети, јер да хранима стоке — крипата и глој, а ага је време глој, тако је прашаје коп, а

као што да у првом делу мојих сника кало коб саже стоке прете власницију тона: „У оштећену, попадије икога ободбености, болести, лешни тих болести и употребе — зето ћу тајо ученије и код домаће стоке и пернице живим, и ријечију ту лешни и чистији дријесенији, где ток зеле беше разјављена угреба. Бујдан дивљак број предимаште, иако не у камен бити и бојасанак смења ране стоке.

У овој ће калојији бити говор и погреје о грију: нова, гонда, овала, сеника, коза, ногороди, гусака, курака и плавника (пачака, потеки), њакових болестника и лошечу, и која ће братија бити, да јас и до сада што простије ваншићем, да же силији разумети може. Цел је калојији овој на предавањи 10 гроња, или 1 фуори у бакама, а плаќатиће се свима толико, колико се предавања до стварија. Након се шаху напред мији волништво са калојијом предавањем.

Баједи, праћајући без могоца себи ће сада кобајијији, али да је уметну уби, кога се довољији број пра-длугашког јаса. Малини се рођају, да ћи сестријама предобријатија у поподијији, а ишо наше предавања, тије се иквака угарнијија ишака. Скупашчика дужак ће обично 9-ту вангу им новаке на бујију дар. Ћо же поплеје ковре у испадајућим штаком, тоне ћу и ја скако бодалјући постак. Ој пра-сестре мојих пљакко-привредних смика: „Гајење пољских успса“ са 105 фишкоја издавањем дјворца, може сино по 10 гроња, или 1 фуори, а пр. јој мете добији.

У Водују о Водију 1870.

ДР. БОРБЕ РАДИЋ.

СЛЕДЕЋА ДАТУЋА СА ПОДАЦИМ ПРИЧАДА.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 6.

Издаден суботу 15. 8. 1871. године.
У МАСЦУ.

ГЛАВНО УПИГИВАНИСТВО:
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Статије: 40 првих ч. цене 4 фор.
Годишњица.

30. ЈАНУАРА 1871.

О избору и нези музари.

Лучење млека или функција (радиност) вимена, својствена је животињама женског рода; а зависи јединствено од порођаја и траје у здравом стању дотле, док матерे свој плод доје, а пошто га одбију, изгубу се опет и разиђе, ако се мајке и после тога не музу, одакле и тај наслов „музаре“ долази.

Но да би се не само приплод млеком доволно хранити, него и наше друге потребе и економске цели с те стране подмишавати могле; нужно је, да снагда како количину, тајко и множину лучење се млека у виду имамо, а по оболностима и потномажемо. Премда је лучење доброг и у доволној количини млека, с једне стране неко природно својство свих добро организованих музара, али с друге стране опет и од спољних утицаја и нашег судејствовања зависи.

Неки економ, по имени „Гуной“ закључивао је код крава на множину и доброту млека, по вимену и околини вимена овако:

Код добрих музара „крава“, бивају дакле на вимену, око вимена, па унутарној попришини бутова и па средњем месу изнад вимена, некако својствено горе преокренуте, мекшице, танке, масно прљаве, пакудраве и далеко распрострањене; које

као неко огледало¹⁾ у очи надају. Виме је повељико, али не меснато и тврдо, а сисе јесу дугачке и крупне. — Оно млечно огледало дакле, зависи по свој прилици од дебљине и сахранства спољне млечне артерије,²⁾ што се од стражнице доле пружа и у назну разградију; јер крупне артерије већу количину крви спроводе, која не само што стиже за изразу оних својствених млечних жљеба, него још и претиче да се већа количина млека у њима образовати и дучити може; а на против, танке и слабе артерије, онолико крви само спроводе, да једва стиже за изразу млечних жљеба.

Други опет економ по имени „Магис“, дели краве по множини и својству млека на 4 класе овако:

1. На најбоље музаре, које скоро толико млека у окана дају, колико ока добре хране поједу, и. пр. мања фела по 6—10, а велика до 16 и више ока на дали, па постојано и за дugo време после телета. — Код ових дакле музара покрика оно млечно огледало цело виме, све мускуле из над вимена т. ј. средње месо и сву унутарну површину бутова; дакле су пак на сниму овим деловима врх

¹⁾ Млечно огледало.

²⁾ Жила, која из срца трча за горану воду.

такве, фине и мекане. А веће,³⁾ после другог или трећег телета набркну и цело средње месо заједно с кожом подижу у вис, но без да се неки чворници споља приметити могу.

2. На добре музаре, код којих се оних млечних огледалом тек виме и средина мускула до половине средњег меса покрива; а бутови су већ мање покривени оним финим и својственим дланама. Млека так дају: маха феле од 4—8 ока, а највећа до 12 ока на дан; дакле од прилике 3 литре млека на 1 оку доброга сена што поједу.

3. На средње музаре: онина млечно огледало ни својим не покрива потпуно, више је оно онако правилно образовано, као код најбољих и добрих музара; а млека ни пола оке, на једну оку доброг сена не дају.

4. На хрђаве музаре: код којих се млечно огледало скоро и не примећаца, само што је неким узаним, прашим, или криво урезаним пругама означен. А што се длака на вижену и бутовину тиче, оне су крупне, дугачке, тврде и доле окренуте; млечна артерија није тако развијена као што су артерије на бутовима, зато имају бутове меснате и у оних су ове краве крупније и јаче, више зарад и за месо, нежели за млеко способне, јер ни по 1 литру млека на 1 оку добре хране недају; па и код се телад одбију, онда и млеко одма излуže.

Што дакле једне музаре поред добре хране дају водљикаво, не укусно и мало млека, а друге онет и код лоше а негомли код добре хране, много више, масло и укусно; јест с једне стране природно својство добрих и хрђавих музара, али с друге стране онет признаки морамо, да у оних количини и доброта млека, поред добре феле крава још и од хране, а тако исто и од оног начина много зависи, како се које музаре хране и како се иначе негују, зато неће згорег да буде, ако се у нечemu упознамо и са храном, која је за добре музаре најпробитачија и која највише јемства у себи садржи за постапиће наших економских цели.

Најбоља дакле храна за музаре јест она, у којој саставни хемиски делови највише одговарају хемиској садржини млека и који се поред водљикавог садржаја, са организмом најлакше изменят и сродни могу. А ова са својствима налазе у свима оних сладким травама, што животињама у оних за нашу служе, но још су пробитачије, све феле детелина, чврсто зеље, коренясто и главасто биље и разне сладке репе. Осим тога попарена сечка, јарма од јечма, овса и кукуруза; или по-

мије, млате и т. п. Само што свака она шва која ради укусне, ониј исти накисели укус и на млеко преноси, пај онда и оно ради укусне или се агруша.

Онаже истоветне особене промене, искуси млеко такође од различних специфичних материја, што се у храну помешају, или и других на млеко утичућих околности; и. пр. млеко одма после порођаја тера напоље (на лаксир), а тако исто кад нека музара на чишћење добије, оно се исто дјество и на њено млеко преноси. — Особене укус и мирис приимије: од бела и свих других фуда лука, од терпентиног уља, смрђаве гуме (*Assa foetida*), капифора, стера, титрице, пјирота, вратића, тарчужка, слачице, испана, салисабора, (*Aloe*) почвића и кинице; шта више и сама освена слама, ако се њоме једнако музаре хране, горко млеко производи. — А код музаре у већој количини маслачак и понини прасе дол још цвета поједи, онда њино млеко постане тако горко, да га нико ни за јело употребити не може; но млеко и осим тога још у свакој близозној (жујчој) болести горко постнати мора. — Траве как киселе из подводних ливада, или и сладке и мокро здунете и испуштене, или кромпир у већој количини, слузко корење, млечник и т. д. и из млека свој истоветни укус и остали узни преносе; од семена „салазола“ — сода⁴⁾ бива млеко слано, а од селена — пресида га све краве врло ради једу — млеко на прчевину заудара као од пртих коза. — Од метвице и зеленога граника постане зелено, а од мркве, лисицјег репа, сводилице, ледићњака, лутњића и ребарбаре жуто. Од браћа, опуније и изанскога звена првенчасто или крвато, ако међу тим другим неким случајем већи паток први на више подјествује и особито одма после порођаја, или кад више будује. — На љубичасту и плаветну боју, добије млеко од начијег гнезда, љубичице, цинкрота, лисца, еспарасе и других оваквих подобних трава. А најпосле, у многим различитим случајевима може млеко још и балаво постати и разваличати се, а без да се скоруп (кајмак) одвоји од њега.

Но у осталом и умерено движење имаје свагда добар утицај на лучење млека, као и сва остале добра нега и чистоћа. Осим тога и код музаре свагда на време свој природни налог задовољити и њихови плодни органи свој задатак редовно отправљати могу; не само што ће се онда млеко, свагда у своје време и удовольној количини лучити, но ће оно и на добrotу млека велики и одсуствни утицај имати. — Шта више и сам начин музаре, скромна и блага рука при музењу и кад се виме,

³⁾ Красне жице које крај патраг у срце спроводе.

свагда ни чисто, сазривено и у своје уобичајено време уредно намузе, јест у стаљу не само дучење млека умножити него и у баквоћи поболнати.

Ово је даље, што се код музара на баквоћу и количину млека односи, по с друге стране треба да знамо, да претерано дучење и одвајање млека, адрасују музара и у оште целом њиховом организму врло никод; па тим више ако оне уз то још и у природију и добро хранли оскудицу трпе и ако се па то место, називачејши и онаком художном птићом хранити морају, која по себественој природи, још веће дучење млека производи, нежедав друга природна храна.

J. E.

О дубоком орању.

Има разни имена о дубоком орању. Једни вели, а ово је искљустом доказано, да је боље дубље орати нежели платно; други тако вели да је усевана шкодљиво кад се дубоко оре. Више доказа имамо до данас, да је увек оице боље родило, где је дубље орано, тако ћемо се тог начела држати.

Славни професор Штекхардт вели: 1.) „Дубљим орањем помажемо жилама да лаже у земљу продру.“

Шта смо ми овим докучили, кад растенију номажемо болма у земљу прорепати са својим жилама? Докучили смо то, што растеније снажније бива, а чим је снажније, више плода донети може.

Исти тај професор вели: 2.) „Дубљим орањем предупређујемо, врло велику влагу и велику сушу у земљи.“

Кад је велика влага у земљи, шкодљиво је усевима; јер има била, која у прекомерној влаги таки угину, а има напротив и такова, који истину арге, а сва рана сама у линије и стабло оде, а у плод пината. Велика суша пак, пинти је за једно ни за друго било; најбоље је даље кад је и влаге и то-плоте умерено у земљи, а то ћемо тим докучити, кад по речима горереченог професора дубље оремо.

Даље вели: 3.) „Дубљим орањем правимо земљу здрављавају.“

У здравој земљи и здрави усеви бивају, а чим су нам усеви здрави, морају добро и родити, јер им само здрава земља пужиду рану дати може; у недздравој земљи пак, усеви пропасти морају.

4.) „Дубљим орањем понисујемо снагу земље.“

Чим нам је земља снажна, снажније и на њој посејани растенија одржавати може, а кад растенија спажне ране добију, снажније притти можеду, па снажније и родити.

Они вели: 5.) „Дубљим орањем обогаћавамо земљу нашу.“

Што је дубље земља издробљена, тим дубље и лакше ваздух у њу проредти може, а чим је земљи више ваздуха, тим више ране у њој за посејано било има, а што више ране има, тим снажније и усеви бивају.

Даље 6.) „Дубљим орањем ћубримо земљу.“

То је наравно, кад се живе у дубље узраној земљи по својој вољи, свом снагом развијати могу, да више живе у земљи остане, па те живе кад не-трутну, ћубре им земљу колико толико, а овако неможе бити, кад закржљава.

А на посјетку вели: 7.) „Дубљим орањем, предупређујемо, полегање усева.“

Прво мјесење професора Штекхардта смо изјаснили тим, што рекосмо: да је у дубље узраној земљи било снажније, чим је даље снажније, неноже дајко подећи.

Овај 7 паречења професора Штекхардта, која се на искуству оснијавују, запето су истинита, а биће ваљда и од наших читалаца, који су то и сами већ искусили. —

Овим поводом давље опозићемо наше земљо-дјелце, да ће увек боље учинити, ако дубље ору, и више у развијку његовом подпомоћу, нежели кад 3—4 прста ору, и кад им се усеви закржљавити морају.

„Дубље орано, полак ћубрено!“ вели сељачка пословница; а и ова је пословница за цело из искуства изречена.

P.

Зашто се краве јалове?

Велика је жалост за економија, особито мањега, кад се радује, да ће му се крава на скоро отелити, пак га здравим телом и добрым млеком обрадовати — а она се пајало, то јест побади. Вредно је даље знати узрок, с' који краву снадаји ова беда, што се пре времена отели. Обично се мисла, да се то зато догодило, што се избola с' другим говедама, што је тко ударијо, или што је ослабила (опала). Али се азбог оних узрока побадије врло ретко догађа. Много има други околности, чрез које се стоеће краве обично пајало. Главни и најчешћи узрок је том наеба, кад су штапе претопле, а крава урејана изаде на зиму, или кад с' велике зиме ступи у претоплу штапу. Осим тога се ова несрета догађа врло често с' непримјернога рањења, и то:

1.) Кад се стоеће краве ране премногом дро-ждлином од ракије, као што то бива по ракијиним цима.

2.) Кад се ране све самој дро-ждлином од репе, из које се сок издедајо (по шећерним фабрикама).

Ако се пак овој државни дода зрина или олајве проје, онда паза.

3.) Кад се рани крава самом олајном пројојем икје јој се додала сена или сламе, или какве окопавине и. пр. хромира.

4.) Кад им се даје укислењена рана.

5.) Кад се положе пред њи упарена рана.

6.) Кад се кравама даје одвишне рене, а премало сена или сламе.

7.) Кад се ране прозеблим промиром.

8.) Кад јој се даје одвишне линија од рене, а неда им се изуз то плеве од сочива или сена, поред које ствари прија оно линије.

9.) Од труле, плесине сламе и од поплављења сена.

10.) Од превлађење ране, од које утроба омлитеши.

11.) Од прекисела сена. Од врло забасте т. ј. од такове ране, која много места у жељуду заузима вим смета кувану.

12.) Кад се крава рани малатом из пиваре пак кад малата икје сунчена била на сунцу, него у пећи.

13.) Од киселе сурутке, (којом особито у швајцарској краве поје, јер је тамо има врло много).

14.) Кад се крава више пута надује од младе детелине.

15.) Кад се рани детелином по којој је пао пикац или медљник, или која је пагњила од преснажног растета.

16.) Од старе рене и болесни кромира.

Овде наведени узроци побадивања, највише се онде догађају, где је земљеделство јако процветало, што се неможе казати за нашу домовину, где су краве спрам остале марве, као насторци, морају се задовољити најгором раном. Но онет смо набројали на број све узроце побадивања, да ји наши земљеделци све познаду, из чега је сено састављено.

Код ранија стечених крава треба увек пазити, да краве добију онакве ране, која је састављена из ти исти твари, из који је и добро, здраво сено састављено, у којем су све питајуће твари у правом размеру скупљене. Но управо на ту се околност едабо гледа, а како ће се гледати, кад наши земљеделци иезнаду, из чега је сено састављено.

Највише се краве јалове од петога до седмога месеца ношења; но више пута побаде већ 14 дана после како су биле вођене, или 14 дана пре редовног теленja. Најгоре је, кад се крава изјадови 14 дана одма после вођења, јер је то знак, да крава већ пре вођења икје била сасвим здрава. Јако треба бригу водити и пазити, ако желимо, да нам се онакова крава онег у реду отели. Најмање има погибели и опасности, кад се крава отели само једно

14 дана пре реда; јер се више пута може крава, пак и само тело снасти.

Свакојако се треба постарати, да се крава, кад побади, као што паза очисти, а тому јамамо изврстно средство. Ево га!

Прили 10 до 12 дана после теленja, подај крави јутром пре обичне ране, квасца размоченог у води, и то сваки дан једно з сатанка. После 12 дана престанти давати квасца, и место њега подај једно 8 дана холбуж куванога лапенога семена, а поред тог добра сена и сламе. Одма после побадећа престанти је ранити досадашњом раном, и подажи пред њу добру, крепку рану, аз' не одвишне изврса, ниги толико да се сасвим пасити, а камоли да се преједе.

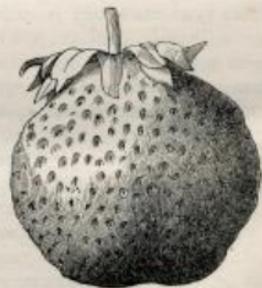
Тек касније, и то мало по мало, подај јој ове ране, да се сата наједе. Најпрече ћеш јој повратити здравље, ако јој пустиш кра и онда је почешеш титити добрим сеном са пешти мало зрина. Него немој на њу пустити бика пре 2 до 3 месеца, док крава сасвим неоздрави, то јест, док се неизрастане линијати, и док јој се неизрастане кожа луштити; а док то бика, то је знак, да крава још није сасвим одздравила.

Онде морамо напоменуты, да је тело, у ког је болестан пупак, више пута знаменье, да крава икје сасвим у реду, и да је прилика, да ће до године онег побадити. Ако је тако, вала нам бити на опрезу. Болестан пупак долази од рђаве ране: добром раном дакле препречићемо онда, да крава не побади.

P.

Неколико врсти најновији јагода.

4. Књаз сраски Михајло.

Јагоду је ову однеговарају један од први немачки одгајатеља јагода, покојни др. Валдер. Године 1867. упознам се ја с' више и он им обећа, да ће ми, кад прве лене јагоде одгоји, неколико помада

послать, да их ја именујем. И замета ми пошље године 1868. 7 комада, од којих је једна баш овако крупна била, као ова овде насликана. Ја јој дам име: „Књаз српски Михајло.“

Она је, као што видиш, прве величине, првена је с' поља, а кад ју попреко пресечеш, а она је месо најпре првено, затим мало блеђе, а у среди онда је особитог и мирисавог. Рађа обилато и крупне јагоде, ако се као што вади гаји. Један стручак стаје 17 трошица чарши.

P.

О разливању вина у стакла.

Кад је вино као што треба у бурадма дотерано, кад је своју сахрану бистроћу, мирис и укус добило, онда се може тек у стакла разливати, где се јошт даље вино поправи и дотера, које се у бурету не може постићи.

Стакла се за овај посао морају добро испрати, и то је најбоље с' песком, шљунцима и фришком водом; после прања треба изкренути стакла паонако, да сва вода изцурни.

Ако се буре ради разливања начне, то га треба брзо једно за другим оточити. Ако се неможе цело буре оточити, а она треба остатак оточити у друго наче буре, а мутлаг оставити посебце. Останели буре начето, то га треба захадити сумпором, да не побуђава.

Чепове од јагњеде треба добро у врелој води испрати и изкувати, а на трећину од своје величине стињити ји; чеп се укупава с' дрвеним малчицом и то над ваквим судом, да се вино испросише, ако би у случају стакло пукло. Чеп, а нешто и стакло треба добро са смолом обленити.

На стакла могу се артије прилепити, да се неби човек забунијо, кад од вине врсти вино отаче.

Кад се стакла већ запуни са смолом облене, треба стакла поређати 6, 12 до 20 реди једно на друго по ребарке, и то, од једног стакла дно, од другог врат једно на друго и т. д. јер у том се положају изобрази и поправи вино што може бити! Ако пису биле чепови здрави и добро искуване, то ће цело вино ударати на чеп тако, да се неможе ни пить.

Ако би ко хтео, да му вино овако у стаклама пре сазре, нека наслаже стакла у таковом истом реду у загрејаје стаје; или нека напуни само три четврти с вином, добро запуни и за један сат у води кува, пак кад се после сасвим олади, а он нека додуши с ладним и зачеши. Овако ће истина пре вино сасрети, али никад неће имати оно свој-

ство и ону љубкосу, као она, које је у ладном по-друму, истина после дужег времена дозрела. P.

Куколь.

А ко непознаје куколь? Кад га проз увеличално стакло гледиш, а он је цун смијушни бодљика; кожица му је угаситоприра, а унутра је бришно чисто бело. Ево ти овде сликा цвета, чашице у ком семе лежи и слика семена. У тој чашици има врло много тога семена, више пута и по 100.

Куколь се највише међи пшеницом налази, и има какад толико, да једну десетину целокупног зрма износи.

Куколь је врло шкодљиво семе за здравље човека; и кад га је много у лебу, онда долази главобоља, несвестица и нагон блувању. Зато треба куколь из пшенице требити, и то, док је још на врњи — треба га пленити.

Брашино, у ком је куколь, бива модро, зато је и лебац од таковог брашина уменен модрикаст и горак.

Само се — као што сам горе рекао — плављењем из пшенице изкоренити и очистити да. Он се највише у влажним годинама појављује.

Ја би рекао, да та отровна својства тога кукола пису нашим сељацима позната, иако држим да је овде изјавље место да их разложим.

Жининар један, куши од воденичара једног жениња и брашина, и умеси од тога тесто, да своју живину на храни. С вечера на храни он своју живину са тим тестом, кад у јутру, — нађе сву живину мртву. Шта је сад паонако?! Човек није знао себи друга савета, него оде једном лекару и привози му ту ствар. Овај онеше то тесто у Пеатир, једну оближњу варош, и преда лекарској дружини да га испита. Она дружина нађе, да је том помору узрок куколь, који се у оним женињама

и брашну налико, од ког је оно тесто умешено било. У опште се је то пропашло, да је 5 драма несасиленог кукоља доволјно, да јаки и здрава кокошка за 5—6 сати угине, а самлевен и чист, отрује пре. Ови се покушавају повтораваше и на неким више пута, и при нарану и истраживању мртвих телеса, нашла су се отровна дјејствва на стомаку и дробу.

Да би пак оквости открили, у којима се људи налазе, кад од оног, са кукољом помешаним брашном умешен лебац једу, давало се је врло мало кокосина и псима — јер на телету пајај ждребету би било греота покушавати —, и сваки дан им се давало све више, и то тако, да је она кокош или пас, на ком је покушавање, за 3 недеље угинути морало.

На основу многостручни, са појединим деловима кукоља учитељски покушаја, нашло се је, да: она прна кожница и бело брашно у кукоља нису ни најмање отровни, али и да у средини зрина, она клица, коју немачари „*Salomon*“ соли, и та је одвек отровна. Кад се само изло, или чистог овог сапоница хланичти да, на мах угинути мора.

Гледећи на човека и на стоку, одвек је пунжено, да се сељаци постарају, да кукоље налее док је на њиви, а да га требе зрелог из чисте пивнице.

P.

Како ваља платно белити?

Врло много добијамо кад платно код куће твамо, једно тим, што можемо ткati: кад друге какве польске радије немамо да радимо, пак време то нетубимо, а друго, што неморамо мног новац за хрђаво платно па једаред издати, кад би има за одело требало; пак још! да видиш боље је, кад може домаћица код куће од свог одланог платна одрезати колико оне и кад год оне, а неповољије је гледати, кад болтација на рифу отеже, пак се ту онда и мисли: колико ће се узети, да не буде више ни мање; јер је тешко за оне производе новац падати, које смо у стапу и ма сами трудом и руками напним пропавести. О ткању нећу овде да говорим, јер свака домаћица себи може ткati како жели, зато се овде појединце нећи ни говорити могло. Изве сак прилике чути од искусни људи, који машинама у велико ткају, да је наше „*сада платно*“ врло добро узажено, и за добро, дуговечно припознато, али веле да наје скако доста бело, него има и жуљастог, а то веле да наје жица крива, него начин белења.

Ја сам имао прилике пропутовати цеју околнину Ружбургеку, мајдан платнени, пак сам све и видио

шта ме се највећима тицало, аз сам понајавише на то тежијо, да научим њен начин белења.

Бадава што сам ја гледао, где они поливају платно на трави, кад ипак знаю шта најпре с њиме раде, у чему га кувају и т. д. да дакле замолим управитеља фабрике једне у којој је 100 разбоја било, да ми каже начин, како он даје платно белити, а он ми обећа да ће ми савестно и истинито казати, и поче овако:

„Кад оћемо да нам је платно јако бело, и то да је на бруду руку учињено, ми га кувамо са разни фено соли; ове соли платно јако слабе, и бразо се тако белено платно дере, чега ради нам немогу препоричати тај начин белења; али ћу вам казати начин, који, истини више времена писански, али је поуздан и јефтин, и много сигурнији од оног.“

Право је прво кувамо платно у ћеби, после га оставамо један дан на сунцу; други дан такођер га у ћеби скувамо и метамо два дана на сунце, али га већ водом поливамо, дакле га већ белити почињемо; после овог га онет у ћеби скувамо, и спаки дан — ако је време у десно — водом поливамо, пак тако продужимо, док нам по волји нашој бело пећуде. Суд с којим поливамо, обична је балтенска заливача, што се цвеће залива, а вода треба да је текућа.“

Ово су тог управитеља речи. Кад је до воде дошао, с којом платно поливају, јако ме је опомињао на то, да треба вода да је текућа, јер вели „*мека*“ вода боље и брже бели од „*чврсте*“ воде; текућа је вода и у наравном свом стању врло много мекши од бунарске воде.

Кад сам ја њему описао предјеле наше отаџбине, и рекао, да код нас има више села што су од текуће воде јако удалјена, и да ту није могуће текућом водом белити, и кад сам га запитао да ми средство каже, како би се и бунарском водом исто тако лено и број белити могло, одговорио ми је, да треба једно 2—3 дана воде у суд карак изнући, пре него што ће мо белити, па та од два три дана устојана вода, тако исто бели као и текућа.

Опомињемо наше раднице из овог наш чланак, шак нека сваки домаћин својој домаћини каже, како „*Тежак*“ вели, да платно белити ваља, то јест како воду приправити ваља бунарску, кад нема текућу, јер од тог највише белине зависи.

P.

Нешто о отакању и доливању вина.

Младом вину, чим је неко време постајало, сва се нечистоћа сталожи, и ваља га одма с' тога талога — киселице — одточити, тим дође вино чистије,

снажније, блажије и дуже се држи; а што год дуже на киселици лежи, то све киселије бива, каприје и опорије, и пре се уквари.

Вино џалја отакати прве године бар четир пунга, први ред, чим је преврило и исчистило се, други ред у пролеће, кад виноград креће; трећи ред у лето, кад виноград цвета; а четврти ред о бербари.

За отакање вина дочекај ведар а ладан дан и час; најбоље с' јутра пораније, јер онда најмане изветри; отачи само оношко, док чисто иде, чим најмане мутније поће остављати то башка, да неби тим и оно чисто оточено укварио. При отакању пази, да бурета ни мрве непотиснен, да само биселицу (мутъаг) пе-
зогномеш.

Вино у бурету лежеће неизоставно помало усице, и ваља га неизоставно доливати и буре напуну држати, другчије се улесниви и уквари. Најбоље је доливати са истаком вином, а не с' другим, и нискошто с' туђим, и лошијим. Старо вино ваља доливати са младицом, за' ако је преприло; тим постаје оно боље, јер добије новог квасца, да даље ради и узрева; а младо вино ваља доливати са старицом, да и ово пре узре и да пријатији и шире добије. Р.

Колико треба наша домаћа стока да сиса?

Ждребе 15—18 недела; магаре 16 недела; јагље 6—8 недела; теле 10—12 недела; јаре 8 недеља; а прасе 7—8 недеља.

МЕСЯЧНИ ПОСЛОВИ.

• 90 ру.

Ово је хешт, у који већ пемподједица кадаид точу зећ (зурну) оставите морају, то да се на полу рода зађају. Има једна посао-шица која вели: «Ако око Сретења сунце с'ја, биде добра година.»⁴ Ми наши пемподједици из свега грађа добри године желимо, аз-феми и да ни вакојим, шта треба овога несеса да раде.

Ма добро знамо, да наши сељани једва чекају и нестрижано изкупчују онји час, да вази и драгу на кипу изненду, али им све то сасвимо, да вежу доласе да обрађују, док је год земља врло влажна и мокра, јер обрађивати земљу док је мокра, никад не вала, јер се пакира и велике груде одбацију, које драле пијац у стапу раздробију, ако би нукад влажа била, то је још виши сељачки немају, те би тако ипакина базенов сенама некогашнина остало, па ће се с њиме ипакинаше — а то сељачке највеће.

Аз препоручујемо сваком нашем грађанику, да има у волеју је год ногуће, да води са својим земљама пропуста, ако му је подводна, а то на начин, каквог му најудеснија буде, јад бадо ходанетаја, где би се води глиња, или јарчињика, којима би вода одглазила.

"Ко сам себе похаже, токе ћо и Бог помоћи," вели посланица, а тако је исто и овде. Јер чија је пана сутра, тај може увек кре узрати и посејати од онога, на тајју пане још пода стожа. А хад ти можеш у 2 до 3 недеље кре твоју земљу узрати и посејати, то је да видиш дости!

Ако сељак није прошао јесен угарити ногњу, већа не кројути сад да преугари, ино му је земља довољно сува.

Або под кукуруз, рапс, крохмаль и т. д. землю праэроти желик, а ти орх дубас не^т под обитие усеке, яер гореротени усени дубас узорину землю юау.

Изјасненеје контролора о друштвеним рачу- ним за 1869. год.

Ово је „изјаснење“ случајно изостало при штампању извештаја и друштвени рачуна за год. 1869., зато га сад овде јавности предајемо. Оно гласи:

„Господину председнику „Друштва за пољску привреду“ Миљовану Спасићу.

Почаствовані избором да будемо контролори друштва за пољску привреду, ми смо прогледали рачуне друштвтене за 1869. годину, које сте изволили предати нам и којима је руководо блағајних господар Чедомир Мјатковић и нашли смо их за исправне према билансу касе друштвтене.

О овоме част имамо повестити вас у повратку предатих нам рачуна са три признанице благајника г. Сергије Станковића, којома осведочава, да је призмо управни облагације о дуговимају друштву 21.000 гроши чаршијских, дук. пец. на 60. гроши рачуначи и готовину по балансу у 5157 гроша и 11 пазара чаршијских.

2. Mai 1870. 101. v. Beurau.

ВЪНШНОДОБРЕ ДРЪЖИЦА ЗА БЪЛСКИ ПРИЧЕП

Коста Лекинъ

Наум А. Николаев.

Ако не можеш орати, а ти употреби стоку за плавање ћубрета да ти не једе базари.

Следи сејам треба да вади, колико иак још рибе за стоку имају, јер треба своју стоку добар сад да разви, да ју за предстојећи промет поседује велико здравље, а може и тога бити, да крене такво испусти, да се још на дну не може стока из инуције извадити, вади у јаду у гајујући њену селас код пубе доносије приближавају рибе за своју стоку изају, онда не треба другога брдјаји али би сад рибама свако пукавши пород, коју је десетак јејтнине добио људа. Особито на ове треба добро да пади, да је не испада на пану, док је још земља покра, јер онда жадно губе и сада јапчиће јапче.

Платите држава и на ред ван и на стоку ваку, јер ово је зависи-
ца нас економије па јествогодине време!

Да већа стега у земљи је дозвољено одржавати, расадуј дрвеће, сада можен семенце и цветиште од љубава сејатја; објективно грађевински издаваштво (најпре од љубави са концептим, а онда са семеном) треба најавити, а потој своје жесто оставити. Пријаву овога жесеца треба, које је било време и не било друга, које најавити, које концептим има. С' затвори дрвећа треба суше гравије спретати и у шине се ћећи до падавина чистите.

Ако ју је у расадници салатица, вала ју у другу расадницу која је под венцером, расадите. Ако зраке допуните, вала сејати граваш. С њомом овога несесера вала крашти расаднице за пељ, пукус, касаробу и т. д. Салату, Петровље, шуту реку, бадеме, кавије — све с' колико овога хесела сејати треба, ако већим допунети.

ПОЗИВ НА ПРЕДМЛАТУ

НА КЕБЕТУ

ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

II

ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

Кој што је гладисту јулсти, него је тако и стварство као једна грана гладиста: уједношт и наука. Наука је учење стоке и уговора на са средставима за побољшање исте и унапређење за развој наше угрођене; она нам и да на руку да ако, како треба сточу гајити.

Ако хиљада од стоке наше најаве, а и жарахо сакупију прету наше доживе стоке тако јулсти, како што нам природи примила да поједију прету стоке пропиши. Али ти првачки треба начини! а наша обавеште их најчешће збуј, — па зато да ли ти првачки најчешћи и највећи изједију стоке најчешће.

Без никакве стоке, не можемо на добру подобријати, на добру заштитити, јер од првачких стоке — хранима и гвојом, а где је првачки глој, тао је првачки коп.

Кадо што саса у првом делу моих спика пазам појаче прве пакосте јесен: У овиме нешто, пак она његове особености, болести, лечеви тих болести и употребљавање — пото ћу тао учинити и вола, и пернате живине, а разјашњавају саса лепим и чистим Ајворијском, где год ћоје балест разјашњена угледа.

У овим ће некада имати бити говори и појске о гајењу: конја, говеда, овца, овина, коза, кокоши, гуска, курака и плавника (павка, шатор), најчешћим болестима и лечењу, а поја ће бити багри, да и до сада што прострите највише, да не сакрејуши ноже.

Цена је касни овој и предлати *10 динара*, пак зато и рок предлати до 1. марта 1871. године

1. марта 1871. јави, пак зато и рок предлати до 1. марта 1871. године

стакам. Након се јави напреди мени подписаноме са именом предлатника

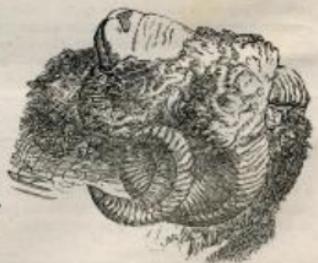
изједију; прејдружије близу почиња нају саса од кога употребити. Конја ће

однос у шеготу убоји, кого се довољавају првој предлатници јулсти. Молим све родитеље, да ми скупљавају предлатнице у појек приступу, а што паке предлатнице, тим ће ће бити угарашења искана. Окупљањем Ајвераја по обичној 9-ту јануару или иконе за кују из дар. Ко појмадо љубите у нападавањима шеготу, тоге ћу и ја најавио белештићи појаси. Од прве спектакле мојих појаса-примарних спека: „Гајење пољских јовева“ са 105 филто изједијен Ајвераја, може сакројо по 10 пропса, пак 1 фор, а пр. колико жељије добити.

У Београду о Београду 1870.

ДР. ЂОРЂЕ РАДАЋ.

САНДРАГ МАСТЕРА СА ПОДАРСКОМ ПРЕДЛАТУ.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 7.

ПЛАКАТ СТАВОВ Н. К. В. ДАНА
У ПОСЛОУ.

УГЛУСЈЕ ПРЕВЕРЕНЕНО:
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Стакл: 40 гроша ч. или 4 фор.
године.

15. ФЕБРУАРА 1871.

Шта је боље: коње сам одрањивати, или куповати?

Може бити да ће онaj ипсилти, који ждребад за продају одрањује, да добро ради, а оно баш напротив: баца новац у незнан. Ко ждребад за продају одрањује, тај мора сасвим другчије рачунати, нежеди онaj који ји за своју собствену потребу одрањује, и добитак, кад човек сам за себе истегне, врло је различан, од онога, кад купује, не само за себе самог, него и за државу.

Кад сам одрањивам, ипсан изложен никаквим преварама при куповању, која скоро увек ма у чему му драго бивају, а друго, ја мог у мојој иптали одрањеног коња познајем у спасицу, у нарави, у годинама — неморам себе преварити дати са изтуренским зубима, јер ти су вештаци врдо редки, који ће познати да су зуби изтуренски и тиме помлађени*) — а научен је па моје него и моју рану.

Што се пак несигурности при куповању коња тиче, то је већ познато, да ће пушац, ма како он у познавању коња вешт бијо, скоро увек од продајца преварен бити, јер је ретко поистеног војвода продаја паћи; а сотим, чит ти на ону цјел употребити може, за коју га је купијо, а издате пове-

за коње је у воду бацијо; или гледати мора, да и он другог превари.

Сасвим је другчије, кад ја коња сам за моју потребу истегнем. Кад ја имам добре и драве кобиле, так ја ћи од доброг наступа настува пасти дајем, ту ми неможе фалити добро ждребе; и вад ја сам то ждребе за моју собствену потребу одрањи, тај коњ мора сасвим другчији бити, од онога ког би купијо.

Добро! Казаће когод: ал вад су скуни коњи, ја очу да продам. Продај! ал добре кобиле остави; јер ти никад нећеш онаку кобиду за плодне купити, као што је она, коју си сам својом руком неговоа.

Ко год може, нека кобиле држи, а ико не све, а оно бар неколико нека пасти да, ал и то добро на наступа да пази: јели дздрав и лепог тела. Кад је кобила ждребна, врло кратко време економа неслужи, а иначе као и други коњ, а од побиле имам већ хаспу, нежеди од коња и то са ждребадма.

На сваки начин дође овако сељак до коња, од своје кобиле тако лако, да и неосети, да је што потрошијо; а да видни тешко је неколико стотина избацити на једаред за вазланог коња, кад га купити морам.

Купујени коњи, особито из страни предјела, не науче се лако на него и рану купца, него обично

*) Мањемо што скорије о дозвољену годину под коњем обниро, за дрворезима, говорите.

за пређашњим теже и лако у болест најдају. Купљени коњи обично скривене маже имају као и пр. отоке и друго, које се за неко време излечити може, а тек што је неколико дана код купца, а оно се опет показа; после има коња који радо уједају, преко руде скаду, радо бежу, од ничега се плаше и т. д. а то све купци при куповању видити неможе, а продајац му заподело касати веће и тако се наше пута несрета с непознатим коњем догађа. Аз у својој штампи одржавам коња позијем.

И сама држава би добила тиме, не само економ, кад би што више такови било, који би коње сами неговали, јер при куповању ремонта неби морала новац туђој земљи трлати, а принуждена је, кад у својој земљи нема, да купи; и тиме би новац у земљи остао.

Јошт ваља споменути, да је куповање коња једна од најнеудеснији послова, не само за сељака, по и за онога, који мисли да ствар разуме; јер то је онима иншта, који коње продају — ма иначе с друге стране најпопуларнији људи били, — другога у продавању преварити и за неколико стотина форинти ослањати.

Боле је даље које сам одржавати него куповати!

P.

Новије воће.

У овом листу било је већ оширина говора о гајењу и чувању воћа, а биће — ако Бог да — и више говора о томе. Но није наша задатак само тај, воћаре наше учите гајењу, него их ваља упознати и са новијим врстима воћа, које су великим трудом напредији од нас воћара постале; јер има у нас врсте, које су врло добре и које би и страни воћари радо у својим воћњацима имали, — те врсте треба задржати; — аз' има богате малога такових врсти, које болују, плодови им опадају, а никако им помоћи не можемо, — те треба избачити из наших воћњака, и са другима их, новијима заменити.

Ја сам већ у 4. и 5. броју једну јабуку и једну крушину показао и у колико је нужно описао, — аз' држим да ће много боле бити, да најпре све ове врсте овде описане, за које ме знатни воћари уверише да су добре, са оних именами како их они називају и с бројевима, под којима се на продаји налазе, — пак ћу после тек слике од свију склонити и уједно их читаоцима нашима показати, да би, која им се дошадне, паручити могли, а „друштво“ ће сваком свом члану на руци бити,

да што лепше и здравије воће добије; — то ће заната практичнији бити; јер онако као што сам почeo, само се по једна у сваком броју показати и описати може.

Да почнемо даље с' крушкама.

Аз' да сваки читалац зна, шта оне зесде, крустови и поједина слова после имена значе, ову најпре то да им разјасним.

* значи добро, а ** значи врло добро и најбоље астрактско (засладно) воће.

† значи добро воће за сељака, а †† значи за њега најбоље, т. ј. за сушчење, за јабуковачу и крушковачу, за пециво ракије и т. д.

Л. значи летње, Ј. јесење, З. зимско воће.

Бројени пред именом казују, да се под њима то поједино воће на продаји налази, како се при наручбини неби купац буну.

I. Крушике.

304 *Жута, летна, господска*, *††, сазрева искесеца 1. септембра; време сазрева траје 14 дана. Воћарски списатељ и баштован *Дим* ју здрavo хвали и сељаку је препоручује. И јесте заната добра. Дрво је здрavo и једро и неводе песак.

305 *Шармо*, *††, сазрева од сеп.—окт. 2—3 недеље. У доброј земљи рађа родове, који се занаста у најбоље и најранije бројати могу; весо се тоши у укусу је најбоље. Да род подвушо своја својства добије, мора земља доволно влажна бити. У својој земљи вагенци и дрво и род.

306 *Напалеоново масленика*, ***! сазрева новембра, држи се 2—3 недеље. Банов укус са одећи сочним месом. То име је многи давале да ју исгрују; у лици остале покалена. У шипадиру поред анвода најбоље и најупусније јоше рађа. Оне после цветања одма туђијим ваздухом. Прилично је родила ова врста и 1866. године.

307 *Штутгартска, дома, зимна масленика*; неможе се препоручити. Она истана рађа, аз' јој плодови нису ни заштити. И око Штутгартра је слабо има. Др. Лукас истина вели у својим новинама, да је ову врсту нашао у јужном Биргембергу, где по долинама добро рађа. Аз' у оште ју је један воћар не препоручује.

308 *Енген*, *††, сазрева септембра, држи се 14 дана. Живо растеће дрво, јако роди и брао сазрева на њему плод. Слатког најисладог укуса.

309 *Сиса јесења масленика*, *††, сазрева окт. држи се 14 дана. Но себи је једна од најбољих сладких крушака; делов, одећи мирисавог и најисладог укуса; дрво захтева топлији положај, најбоље испред анда; можеш га неговати у којој форми оћеш. Ако одма после цвета сушни удари, онда остану плодови врло малени и попуштају. У Хановерској, Биргембергу, Бадену, северној Баварској и око Ерејбурга и Готе, најиздаво сам ја на ову врсту често, а свуда су се тужили, да слабо рађа. Може

се калемити у форми чука на гуња, ал' је боље из дивјаки. Најлоднија дрва ове врсте видно сан поред зида код једног воћара у Лидерсбургу (код Линебурга у Хановеранској), са величим подручним развијеним плодовима.

310 *Пружета масламка*, **+, сазрева новембра. Најбоље сан плодове видно код неког баштоваца Шпилта у Ерефурту; за ладије предјеле је врло добра.

311 *Јесенска слатка*, **+, сазрева септ., држи се 14 дана до 3 недеље. Врло финог меса. Калем не падају на гуња, него се мора на дивјаки калемити и то најбоље успева поред зида, где се поневезити могу, јер обилјато рађа, а гранчице су ташане, те се лако предомити могу. Укус је интензивни и сладак. У Немачкој је најбоље позната под именом Фри-дрих, краљ Виртембершки.

312 *Најбоље зимска крушка*, ††, З. Особито добра врста за зиму, а и врло добра на оку. У северној Немачкој ју понајвише има.

313 *Шпајцарка*, *+, сазрева новембра. Позната прста, и због њеног лепог изгледа, радо ју пегају. У осталом није баш од оних најбољих за јело.

314 *Побједа Гелдернакенска*, **†! сазрева нов. — 23. Слада у најделикатније засладне крушке; ја сам их у свима својствима упознао год. 1867. из парижког илобожја. Кажу да не рађа само, ал' јој је плод особитог мирисног и нанисеног укуса.

315 *Хорденшонгова зимска масламка*, **† сазрева нов.—дес. држи се 5—6 нед. Слада у најбоље крушке, мирисног и налишага укуса. Аустријски воћари је називају „престоловодољник Фердинандом аустријским“, одакда? незнам! А под горњим је именом цела Европа позиције. И у нешкљу добро успева.

316 *Шамонтеха зимска масламка*, понајвише тек *+. 25. Мора се доне с јесени с дрвета посекидати и оставити да у соби подручно сазре, које тек месецда јављају бина. Истине једна од старијих прсти, ал' ју пегирају прзети. Неха у свакој земљи да се подручно развије, ал' у њеној земљи добро дрво расте и врло укусне плодове рађа. — Баштован Јаке у Потсдаму код Берлина првачоши је, да су му саветовали, да ју већ око Миоља-дне бере, па и остана, те ће тако баш и укуснији бити. Он вели да је то покушавао, паак му је једном испадо за руком, ал' други пут није. Поред зида јој је најбоље место. Особитог налишага укуса.

317 *Грумновска, зимска*, ** и скоро †; и у делијој земљи особите плодове рађа. Има много семена, иначе сва добра својства, која се од већане крупке изискују.

318 *Клеров масламка*, скоро **†. сазрева окт. — 27. нов., држи се 4 недеље. З. Умерено растеће дрво, рађа рано и доста. У врдо угодној земљи нарасте врло крупна и многије је воћвари хвале; други ју спеш баш тако испрепорукују за засладно воће — како у којој земљи. Неволе су ју земљу. Бере се око Миоља-дне.

319 *Марија Лујза*, **†, сазрева нов.. држи се 4 недеље. — Ову је врсто однеговоја један белгијски пртопон; рачуна се у благородије воће, и заиста је врло укусна. Негде је зову „Хунбодловим насланком“, под којим сам ју именом и ја познао, ал' сам поседе докучно, да није то, но оно право прво име. Дајој је право име Марија Лујза, можемо се најбоље уверити из описа Монеовог, где ју је ову у немачком, „баштованској масазану“ још године 1865. описао.

320 *Зимска прогонска*, **, најбоље се однеговати 44. даје као чука на дивјаци. Пре месеца октобра ју иетреба никад брати. У средњој Немачкој ју сматрају као једну од најбољих засладних крушака. Има је данас по целој Немачкој, Француској, и као што сам чуо Енглеској и Америци; и чак код Штокхолма је добра.

321 *Првена прогонска*, *††, сазрева октоб., држи се 3 недеље. Бере се око Миоља-дне, или неколико дана доцније. Врло је пријатног, мирисног, слатког и мало налишага укуса. У ладијама предјелима има вишег семена. Високо однеговано дрво свако боље рађа од чука.

322 *Мала цимитарка*, *†.

323 *Аарска фумитонка*, *††, сазрева окт., држи се 50. 4 недеље — Крупна, за продају и кућу врло најдан плод, а осушен као добра смокња. На високо однегованом дрвету дланут тамо круни; само не рађа увек пуно. Ово је средња величина.

324 *Фландерски грб*, око Рајтлингена (у Виртембершкој) ††, сазрева новем. — децем. Врло плодна и по 6—7 година једно за друго добро рађа. Хвале ју особито за засладно воће. Иначе ју можемо сматрати пренорочити.

325 *Александер Ламбр*, *, сазрева октобра. Веде, да је једна од бољих прсти. Оширијије не могу за њу шишта рећи, јер је из ближе сам не позијам.

326 *Беркманова масламка*, **†. Плод је осредан. 64. Месо је тавно, жуљасто-бедо, разтопљиво, и има jako мирис, сладак, мало налишко, пријатан укус. Сазрева новембра и децембра. Дрво снажно расте, има лену круну и број понесе.

327 *Зефирин Грегор*, *†, сазрева од новембра до јануара; осредња је. Месо је жуљасто бело, брадавичаво, сочно, разтопљиво, jako мирисаво и слатко. Дрво лено расте, и у младости је налик на дивјаку.

328 *Сан-Лејзи*; плод је крупни. С поља је прљаво зелена, па је жута са зеленистим пегама. Месо је тавнобедо, није баш сочно, чврсто, ал' слатко. Сазрева новембра и број труди. Дрво снажно расте и рађа сваке године.

329 *Бримсурска слаткача*. Кожа је рапава са прими пегама. Месо је тавнобедо, чврсто и слатко. Сазрева октобра и недржи се дуго. Дрво испрва слабако нарасте, паак онда закриљави, ал' богато рађа.

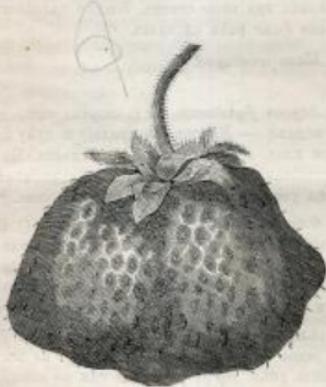

330 Хелманова дикмача, ** †. Плод је покрупни; 68. кожа је дебела; угласито-зелена, доцније жуто пропрачна. Месо је жућкасто бело, врда сочно, пријатног, мирисавог, слатког и врло мало накнедог укуса. Сазрева у новембру и децембру и може 3 неделе да се одржи. Дрво снажно расте и богато рађа.

331 Тертоленова јесена слатки ** †. Сазрева децембра. 69. Плод је ситан. Месо је тањиobelо, врда сочно, око семеника нешто почврсто, слатко, и мирисаво. На ладно место кад ју оставиш, може се 4 неделе одржати. Дрво добро расте и доволно рађа.
332 Преслачак Карла Монса ** †, сазрева септембра и октобра; држи се 3 неделе. Плод је особито добар и крупан. Дрво добро расте и рађа.
(подацик: ск.)

Неколико врсти најновији јагода.

5. Александра.

У ове је јагоде плод врло крупан; први су плодови широки и спљивени, а доцнији су лугуљasti. Боје су светле, угласито првене, а семе им је скоро прип и прилегнуто. Месо је румено, са белим жилинама изпреплетено. Укус је пријатан, налиснео и мирисав. Јако је чила и прилично доцне рађајућа врста. Један стручак стаје 24 грона чарши.

R.

О нези душевне силе и наравствености животиња.

Као год што постоји оно миње, да је душевна сила и код животиња способна за неко изображење и да растити може, тако исто постоји и да се претерано душевно својство, код њих умерити и

иное где нарави ублажити могу; јер имам доста примера, како се ивоге животиње добро и паметном дресуром,¹ па наше удивљење сачему науче, од чега дакле и сва она корист потпуно зависи, коју од њих за наше економске цели ирпти желимо. А да се о томе још боље уверимо, ваља само сравнити: животиње с којима се благо поступа, како су снажне, добро-изразне, послушне, расположене и од које су нам користи, са онима што од стране људи скако зло и сурово обхођење спонти морају, па ће-мо признати, како су онет ове: јадне, жалосне, непрасиложене, болесне и буђаше, те гледају сваки час да нам се освите. — Ово је дакле непобитна пестица, а почем и у наше интересе врло дубоко засец, то је од потребе, да је из бана проучимо, да у напредак наше домаће животиње боље ценимо, нежели што је то био обичај до сада, па најпосле и да се у напредак макаро наше радије животиње мучити и зlostављати; јер не само, што ће наше благостање и економски интереси више растити, него ће-мо се и мы сами боље изабражавати и научићемо, да се и међусобно благородије и човечије пазимо.

Са најнећим се дакле успехом свршава она дресура, која се на благи начин и у раној младости још, са животињама отпочне, па кад се и њихова приврженост ласкајем и умилјатно одобрава, послушност награђује и пр. лебом, овесом и другим посластинама, па кад оне свака своје самолоље безвредно задовољати могу. То ће онда више важити, ако им се у неким погрешкама она награда привремено укине, или један озбиљан и уместно ухоракајући поглед, поштрењем новак, претња прстом, или појачи, по инак умерен повлач и мал удицама и т. д. да животиња своју погрешку исправи, нежели кад се сурово и нечовечно зlostави.

Из чега се види, да ова велика тајна, животиње добро дресирати, послушним учинити и како ваља одгајивати, у смешу од тога зависи: ако оне узмогу своје погрешке призвати и наша захтевања разумети. Зато дресер,² који овоме није вичан, пре ће животињу покварити и побудити, нежели начему што вала и што би нам од користи било, научити. Премда се догађа, да се понекад животиње и озбиљно т. ј. истинито казнити морају, али онда она казна, несме свршено, него предострожно, у извесним међу-почивкама и са побудама, да се из животињу примени, па може по околностима на овај начин и да се поштре.

Овако постигнуто душевно расположење, не само што има велики и одсудан утицај, да нам животиње

¹ Дресирати, значи животиње по нају воли сачему научити.

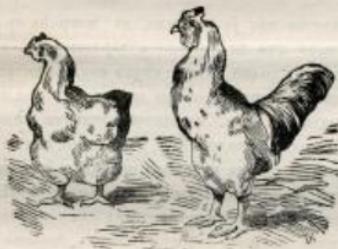
² Зове се овај мештак, који животиње обучава.

привржне и посдушице буду, него се оно јошачко и на телесни развитак и на здравље односи. Па као год, што оне успевају, јачују и многим се бодесним узроцима одупишу, ако се добро истегују и ако су од свих телесних мања слободи; тако ће ду и још више успевати, нашем благостанку и економији цели одговарати, над се и њихово душевно својство свакда весело и добро расположено сачува. А на против, душевно нерасположење, онако ће исто хрђави утицав на телесно стање животиња имати, као год дубоко продирући, стапли и врло осетљиви болови, глад и сва остала хрђава нега.

Најпосле пак, исто онаке или још и горе последице производи под животиња: убијење, страст, страх, ужас и чезава. А књенење, задавање, дражење и т. д. што многи имају обичај са влададим животињама као неку шалу проводити, врло се често претвара: у злобу и пакост, која се доноси никојим начином одлучити неда.

J. Екнер.

Бантам — петао и кокошка.

„Ти врло добро знаш,“ паше ми један пријатељ, да се ја давна са пернатом животином радо занимам, и да је у мојој авалији шаренила — и сувине. Где год знам да могу добити какву нову врсту кокошака — та набазићу је, цак ма ме штастало! (Ниси онда добар економ, Р.) Ја ти имам данас 32 врсте кокошака, да неизнан која је од које лешница Наскању ти неколико најленијих, шак ћу ти послати са описком за „Тежака.“ И спо ти данас шаљем „Бантам“-петла и кокошку. Ова је врста врло дена; бела ти је као снег. Ал што имам једну кокошку, то ти је живи враг! она себи украде какво гњездо леже да ју нико неизнан, тако, да пилићи баш у најнеизгодније за њи време изађу. Кажу, да је ово нека врста са азијатскога острвса Јаве. Ал баш и изгледају азијатски; него да видиш добро носе, — носе ти брате деле године. А петао? Тај

ти се кочонери као какве младожене, и све с' децама има после и тако ти је слободан, да се с' највећим петлони по авалији бије. Ја мислим да ће твоје читаоце занимати, ако јум неколико прсти добри и лепи кокошака иштрам и опишем.“

P.

Жива ограда,

од „подлијавог вагрема.“

Као пријатељ економије и јошт као питомац економског заведења, желијо сам поред муга милог отаџства и друге даљне земље упознати у сваком економском обијекту: у начину живота становника њнови, у водењу добара њнови и у многим другим. Пак шта ме је највише у ческо-швајцарским предјелима занимало? „живе ограда!“ около њнових бањата и винограда. Кај сам увидијо да је овакова ограда у право рећа вид, много полезнија, хасновитија и сигурнији од сваког нападаја или људи и од квара марие, то сам предузрео, себе од једног економа научити дати, како он тај плут подигне, да и моме роду у мојој отаџбини казати могу, како и па који начин и он себе у овој струци да подигне, и да не мора сваке скоро године оправљати и узадуд велики новац у мутну, тако рећи воду бацати. То сам и у радију, и ево ме мили моји сељаци да вазија као „семаљ,“ па просто опишем ћео рад при подизању „живога плота.“

Тај исти економ вели, да је он таково заграђивање видијо у Француској, и тако исто као што сам се ја од њега научити дао, дао се он у Француској научити и подигне одма плут такови како је кући приспео, а то је било године 1852; и сад има вид окојо свог дома и бање, да се тешко у лето кад залиста и најмана птица пружији може; високо је 8 стопа а широко 3 стопе.

Бад су други његови суседи видили то, пак увидивши да је полезно и хасновито, подигну и они, и тако још сад цело село као једна лепа бања изгледа.

Он је тај плут подигао од белог глога, но будући ми бела глога немамо свади, то се морамо помоћи са багреном — драчом.

Овај се плод подиже двоструким начином:

1. семеном а
2. шабљикама,

1. Семеном.

Кад семе од багрене зберемо, а ми га морамо добро оставити на суво место преко зиме. У пролеће кад се већ лепши дани унажу, треба то семе узети,

једно 24 сата у воду метути и виш пута промешати, да оно јалово семе горе дође. Сад треба јарчиће направити, уздуж онога места, где желимо плод имати, и оне добро семе што је доле у води остало, посејати. Може се посејати на форму кућица, т. ј. све по 4—5 семена једну стону једно од друге, а може и уздуж једно до другог, то зависи од воље, како во ћоће. Кад то изнине, нетреба га првог ни другог лета дирати ни подрезивати, али само преко зиме сламом покривати, да онет колико је бар могуће, оне њене јошт шиљчице, од зиме сачувамо. Треће године треба те љиљчице са стране подрезати, а може се већ и горе подрезивати, и то подрезивање зависи опет од онога, чији је плод, јер он са подрезивањем може дати изглед своме новом виду како жели; и тако сваке године чистити и подрезивати у будућем.

2. Шиљакама.

Бад шиљакама желиши овакови плод подићи, а ти узми мале, од једне до две стоне и с' преста дебеле шиљаке — са жилама — и разсади ји на $1\frac{1}{2}$ — 2 стона једно од другог. При оваковом подизању не мораши сламом зими покривати, и друге године можеш већ подрезивати; и тако у будућем чистити и пазити. И тим начином може сваки за неколико година, кадо што реко, неразрушни вид окоје своје имати.

R.

Обдјелавање,

ДА СТАРА, СКОРО ИЗУМРЛА ДРВА ЈОШТ ОДРЖИМО, И ДА МЛАДА ДРВА ПЛОДНИЈИМ ВАЧНИМО.

Стара дрва, на коме год месту она стајала, жирају се сваке године обконавати, ћубретом подржавати, од осушених грани очистити, и у обиче се морају прије склона надгледати. Баш ако би се такова дрва опет нашла, која веће да прте и скоро да изумру, морају се особито прије склона надгледати, да биш сасвим немизурио. Ако је исплодно дрво старо, морају му се старе, исушене и исплодне грane у пролећу одсечи. Полу осушене грane само се донде одсеку, докле су суве, даље до адврагов дрвета. Ако су грane — ма и адвраве они биле — врло у често, треба ји разредити, и само најснажније оставити, а друге одсияти. Стару кору, која се већ одјуснула, и која је пуна црви и гада, треба пазљиво одушитити, да дрво са свију страна из воздуха себи рану довлачите може.

Овако обдјелано и очишћено дрво рди одма, и снажно је опет на ново.

Ако је пак дрво исплодно изаја младо, треба га такођер од осушених узвијених грana очистити, чешће обконавати — особито пред кипом — и ћубрети као и старо дрво. Ако и на овоме много грana има, треба ји разредити, да доста ваздуха добије и да снажније пригти може. После овог избрати ваља две највеће грane, зарезати ји, и рез тај с' обе грane к' главном стаблу — деблу — продолжити, и од прилике у пола дебла га спојити, па онда га до земље продолжити, да би нечист и нездрах сок изтешти могао. При овом урезивању мора се пазити, да се неуреже у дрво, него само кору зарезати треба.

Прве године ће се већ јака промена на дрвету видити; дрво и лише ће већ у пролеће добар плод предизвикати, дрво ће лено цветати, цвет одржати, а плод ће му лепи и укусан бити.

Ово треба најпре на једном дрвету покушати, пак ако прве године иеби доста плода донело, а оно треба поред првог уреза јошт један други усеси, пац ће се сваки уверити, да ће му табово дрво јако родити.

R.

О гнојењу воћака са шталском монрајом.

Искуство наше је научило, да мокраћа врло велики утицај има на здравље и нараштај воћака. Но само је то неизгодно, што је сваки неумепотребити. Заливане с мокрајом около дрвета, пехасини испитана или баш врло мало. Закопавање угинутим жилотинама до стабла одма, шкоди. Врло је полеано, кад се једно две стоне од стабла унаоколе неколико јама избуши унутра, водом помешана мокраћа успе. На овај начин гнојења, дрво лепши изглед одма добије, веће и укусније плодове доноси. Оваково гнојење мора се од половине Маја до половине Августа испунити, а то је, кад воћка цветати почне па док плодови неисазри. Особито је оваково гнојење за брекске и касјајске добро, и за сва она дрва, која пате од отока, смоле и од запалења. Ова се последња болест позна по том, што се лише на дрвету скупљати почне, иеке бешинице по површију свом добије, а дениције буде лише преметикасто и опадати почне, а то је знак да се дрво суши.

Сад скака читалац добро нека пази што смо горе речли, како и кад гнојити ваља мокрајом, пак тако нека ради, ако жеши лене, велике, сочне и укусне плодове са своји воћака скидати.

R.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Записаки XXXII, седилице одбора „Друштва за пољску привреду,” дракане у Београду 6. Фебруара 1871. под председавањем друштвеног председника г. М. Спасића.

Приступни чланови: гл. Крста Петровић, Љубомир Кајић, Ал. Стојковић, Сретко Станковић (благајник), Јован Екер, Јос. Пецки и секретар др. Радић.

Бр. 159.

На основу одборског закључка од 17. Десембра пр. г. број 151, извештаја г. председника, да је на основу запона о штамни штампи треба учинити да „Темак“ доле излази може.

Узима се на знање.

Бр. 160.

Секретар „друштва“ подноси одбору напометамо број 630: „Све о штампама“, које је друштво са 50 дувата наградило и о сноме трошку издало, — да одбор цену определи.

Да би се ово коришћено дело што већима по народу разути, одбор закључује, да се цена књизи овој што је могуће мања определи, и на основу тога је цена од 3 драхми, утврђена и на коришћени плаќатима, да при продавању њих не поштупљају било нога. Уједно се занапуљује, да се г. министар финансија уплати узима, да ову коришћену плату прено квасији народу преоружити изводи.

Бр. 161.

Решено је, да се намеснику књажевског достојанства г. М. П. Елизарију, који је делом ово из својих средстава са 20 дуката наградио — стави на расположења 50 комада истога дела; исто тако ставља се и секретару друштвеног аду. Б. Радићу као наследу тога дела, 25 комада на расположење.

Бр. 162. и 163.

Г. проф. московског универзитета Никола А. Попов, наше преко г. кнегињолика Михајла, председнику друштва овога 10 комада пољско-примредне руске књиге, а г. председнику је предаје друштвеној библиотеци.

Почесни члан „друштва“ овога г. А. Николић ће друштвеној библиотеци II. и III. свесну свога дела „Вушчица среће и блаженства.“

Све то књиге буду пријемљено с хвалом, а секретар да их уведе у инвентар друштвеној библиотеци.

Бр. 164.

Управа „војвођанског и бачкогадарског“ заводи у Троји код Прага, позива „друштву“ ову слично отварање тога завода, које је 24. јануара (5. Фебруара) о. г. било.

Председник извештава одбор, да је од стране „друштва“ овога, реченој дана телефоном поддржана та сличност.

Бр. 165.

Благајник „друштва“ јавља одбору, да је председник г. М. Спасић пољом 100 драхма семена од перуна и 300 драхма семена од пантренија, које је он произвео и за исхрану друштвених члановника намену.

Одбор изјављује г. председнику од своје стране захвалност.

Бр. 166.

Царско-и краљевско-вратничко-економско друштво за краљевину Ческу, издаје свој записак II. сесије подредељеног средоточног одбора.

Пријемљено с хвалом, а секретар да уведе у инвентар друштвеној библиотеци.

Бр. 167.

Г. парох чачански Сретен Поповић, јавља „друштву“ да је поддржана чачанска за сада престала радица зато, што су од њеног броја неких чланова неки са службом премештени, а неки овеја снојевољно одустали.

Решено, да се умоли г. Сретен Поповић као председник те подружине, да се постара, да се подружина обнови и свој општекорисни рад продужи.

Бр. 168.

По извештају начелника округа панчевачког г. М. Крајинића и г. С. Обрадовића, председника суда у Немици, изабран је одбор пољско-привредној подружини за 1870—71 год. који се састоји из следећих лица: Г. Јанко Јовановић, оружани првак, Петар Петровић начелник среза панчевског, Никола Трифковић, секретар окружног суда, Марко Срећковић секретар начелства, Михајло Филиповић апотекар, Павле Куртовић и Ђорђе Тодоровић трговци и чланови учесници, Михајло Богатићевић трговац, Јаков Трихија кмет сокачински, Светозар Милошевић трговац, Сава Томић месџидија, Андрија Марковић и Јоца Гашко трговци и Јован Марковић инвалид оружани.

За председника је изабран досадашњи председник г. Стојан Обрадовић, за чланочас председника окружног начелник г. М. Крајинић, за деловођу г. Мих. Богатићевић за заменика му г. Лазар Богдановић.

Одбор узима ово са задовољством на знање.

Бр. 169.

Подружина панчевачка јавља, да је наредила, да се земља, коју је од избачко општине на друштвеној цјели добила, — обради и изнад њеног огради, и усљед тога мали друштвите:

а. Да јој дозволи, да на тој земљи подигне једну кућину за чувар;

б. да јој пошире сакена за живу ограду око земље;

в. да јој пошире сакене разнога врха и семена од беле луте дуда, и

г. да јој пошире јој стотину добра зрећа винога лоза, камалделијине вадеца и јабланова.

Одобрива се: да подружина кућницу подижи може, и о извештају како да је подигла, споразуме се друштву с подружином у своје време.

Што се изнад ове ограде тиче, друштво одобрава да се такова око земље подигне, а подружина да примира са њима ходи земљу, где ће се сакен посафтати, на које ће се избачне за живу ограду пронизвести. Одбор је једноја тога кућине, да се та земља по плану и првијорно треди и с' тога ће послати свога секретара дра Радића да земљу прегледи и плани наплати: како и где ће се шта сакати и садити, како ће друштво на основу научног плана и извештаја секретарог све овој подружини посласти, што за најбоље ћеј.

Бр. 170.

Како се деловрук „друштву“ овога скаквија данас срећа већима и пружа и утешава, и како су са боли разматраја све већијих рида друштвених нужни и друга средства, не само војнички, то је одбор на предлог г. председника закључује, да се од стране друштвите умоли г. министар финансија, да код законодавске власти најдешају већа помоћи дајују једно прао место у складијији парохији безплатно, да на њему сажда себи стапајује здање, у којем ће нужне просторије имати моли: за командарјум; разне збирке пољско-пугарске, које ће сваком посетитељу јасни и стварни тумач свога бити моли о чему „друштво“ ради; — даље: за библиотеку; за пољско-примредне сировине, па којима ће се свештеници заједно подсећају руку на бољих и кратичнијих сприма објављивати моли; а поред тога, и једно поље, на ком ће „друштво“ ставити сваја писмена унутроста и стварно скаквије, које ћеј лакше посттиче, којој је пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

пријављено да „друштво“ ову цјелу лакше посттиче, којој је

О Г Л А С Н.

(ЗА ОДЈАС ПЛАКА СИ ОД СЕТНОВ РЕЛА, ЕДИН МЕСТО КОЈИ ОН ЗАВИНА: ПРВИ ПУТ 1 ГРОШ ЧАРИ., А СВАКИ ДРГИ ПУТ ПО 15 ПАРА.)

Књига

С В Е

о

П Ш Е Н И Ц И,

тогова је, и стаје 3 гроша чарши.

„Друштво за пољску привреду“ жељећи, да се популарно написане пољско-привредне књиге по народу што већма распростране, — закључило је у својој XXXII. одборској седници: да се горњој књизи, коју је написао др. Ђорђе Радић, и коју је „друштво“ о свом трошку надало, стави цена од 3 гроша чарши. — Књига је ова практичности имене ради награђена: а) од стране „друштва“ са 30 дуката дес., в) од стране намесника књажевског достојанства г. М. П. Блазнавца са 20 дуката дес. Она је нанела 7 и четврт штампани табака и украшена је бољег разјасњења ради, са 42 ефина дрвореза. Ко узме 10 комада, добија 1 комад у награду. За сада се може добити:

У Београду: код секретара друштвеног дра Ђ. Радића; у канцеларији друштвеној код васнеценске прив. и у књижари В. Валожића.

У Шапцу: код г. С. Обрадовића, председника пољско-привредне подружине; у Књажевцу: код окружног лекара и редовног члана друштвеног г. дра Ст. Мачаја; у Крагујевцу: код управитеља арсенала и редовног члана друштвеног г. поручника Јов. Триокопића.

Ко би жељио ове књиге па продаји имати, нека се обрати секретару друштвеном дру Ђ. Радићу (станује на великим басамацима, спроти „Народне гостинице“). Путем новина ће се јавити, где ћују за убудуће јонит па продаји бити.

ИЗ КАНЦЕЛАРИЈЕ

„Друштва за пољску привреду.“

5.

1.—*

JOHANN WEITZER'S
Wagenfabrick
in
G r a t z .

Цене од свакојаких кола и каруџа, као и од поједињих њихови делова, могу се на писмено захтевање под горњег фабриканта дознати.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 8.

Номенклатура 15. в. 31. дара
у пољима.

УПСЕЋЕ ПРЕВЕДЕНО:
МИЛОВАН СПАСИЋ

Стапац 40 грава ч. вак 4 фог.
Герман.

28. ФЕБРУАРА 1871.

Капорасти шпански петао.

Ово је једна од најблагороднијих крста европских кокошака; наглед им је господски и попосни. Месо им је бело и врло укусно, посебно крупна јаја у дољвој количини. Јошт перед свега и то добро својство имају, што им на перу низланав гад не остаје. Перје му је светло, прне, а реп и ханга угасито-зелене боје. Подбрадак је не-обично голем и румен. Баш те три боје: зелена, прна и прсона врло диче ову врсту кокошака. Петао се — што је врло чудновато — лакше препитоми да из руке једе, него кокошка, ал' се врло радо бије, а кад види да је па каквог јајег напиша, тики бежи с мегдана. Напред сам рекао да кокошке добро и доволно посе, ал' има глада и газдарница, које оће да им коконице сваки дан по једно јаје смесу и то без престанка — целе године. То нико нека не жели, пити којекаква средства да употребљава, којима се кокош патерије, да не-

престане поси. Тако се јата страшно кваре. Остави сваком своје време!

P.

Против баштеног гада.

Да утаманиш буач, скувай у води дувана, што јаче то боље, и том водом разсаде, које буач једе, поли, и буач ће поизрети;

или: натопи мале земље са терптином, и проспи је по расаднику, које буач једе, и то ће га убити;

или: скувай стученог приотдука у води, и том водом разсаде те поли;

или: посни расад, на ком си буача спасио гипсом, па испелом ил кречом, и од тог поизре;

или: натопи семе пре сејања у сланој води бар за један сат, или у благом не сувише јаком цеђу, и остави после, да се мало просуши, пак онда сеј. Јајца од буача стоје на семену особито

кељовом, и с' њим заједно у башту дођу и ту се расногане, а оних потоњињем семена буде убијен. —

Да сачуваш расаде од гусеница, разасди међ зеље по који струг кудеље, ил по који струг дувана, од тога беже до врага.

Да потаманиши кукуре гусенице, натуци листа од најрота и разасни га под вече по кукусу, и највише идуће јутро гомилу мртви гусеници, које одма покупиш ваза, и ако их до који дан опет опазиш, повтори то исто још једарда.

Да потаманиши ронце: ископај у јесен до три стопе дубоку и толико широку рупу у башти, напуни ју коњским ћубретом са сламом помешаном, и земљом покри. Кад је више мразева ил снега падо, одвоји рупу и највише гомилу ронца што се ту од зиме прире, пак потуци, ил кључалом водом онари; онда напуни рупу новим ћубретом, затрај и после неког доба пограхи опет, тако ћеш их све потамани.

Да баштенске чукаје потаманиши: ови најважнији перуник и особито царску круну; помећи ови струкове на више места по башти, и свако јутро ћеш их туда пуно наћи, ил покупи, потуци ил живини подај, а струкове опет размети; тако ћеш их за неколико дана све чукајати;

или: намести по башти на неколико места огуљени врбови граничница, и на то пужени радо вду, и свако јутро ћеш их много ту попатати; или: стуци белог лука, остави 24 сата у води, пак том водом расаде појд, и иће и један од пољских пужева на тај расад наизлазити.

Да потаманиши гљисте: поспи пешела од каменог угља по башти, и под земљу закопај; што више тог пешела бациши, то сигурнији буди од гљиста, а тим се уједно и земља врло бернјетно нађубри.

Да потаманиши коров: чулај га пре него што је цветао и у семе се уватијо, и утаманиши га слако, јер иће му семена остати, из којег се разлипоћава;

или: замочи косу, шалов, ил српч ил нож, с' којим коров сечеш у растоњијену галицу, што чешће то боље. Најбоље сад с' пролећа. Галица је отров за својаше, кад им па ране дође, отрује струк до корена и убије, особито у пролеће. Р.

Новије вобе

(продужено).

333 Монтинско дивљача, **, сазрева септембра и октобра. Врло пријатна крушка; сочна, мирисава и слатка плода. Добро расте и обилјато рађа.

334 Крушка без семена. Плод јој је крупан. Боје је 3. лепе, отворено-жуте, а на сунчаној страни је врло слабо црвенкаста. Месо јој је бело, врло фине мирисаво, слатко. Семеништа, а ни семена нема. Сазрева месецда октобра и траје 14 дана.

335 Пастурака, ** †. Боје је зелене над ју с' дрвета склени, а доцније, кад сасвим спадре, покути као лимуз. Сунчава јој је страна вишњаста, а у сасвим дозрелом стању је румена. Има много ситни и повећанегегина. Месо је ка снег бело, фине, препуну сока и врло пријатно. Сазрева у новембру, а у ладном дражану, држи се до јануара. Дрво није тако однос јако, али врло родно и усјевне и у ладнијим пределима.

336 Капијамом, ** †. Плод је осредње, раУо и добро рађа. Плод врло лако опада на осредњем сано ветру; боје је белачасто-жуте, а доцније је угастија, од које се само слабо нешто видити може, јер је препуна неком црвеним хрђом. Месо је врло фине, пуно сока и врло пријатног најасног укуса. Сазрева у октобру и држи се 3 недеље.

337 Блумсбагова масламка, ** †. Плод је крупан; боје је исправа тавно жуто-зелено, а доцније жуте. Месо је жућкасто-бело, врло фине, сочно, најасно и мирисаво на дарчиши (имет). Сазрева у новембру и држи се 4 недеље. Дрво нагло расте и родно је.

338 Прајлов колама, ** ††. Боје је с' дрвета једна зелене, а над спире, онда покуте; са сунчавеје је стране понекад само са легим превицом орошена. Месо је жућкасто-бело, врло фине, препуну сока, врло слатко и мирисаво. Сазрева у новембру и децембру. Држи се до јануара. Најбоље прија онда, кад она зелена боја жутити почне. Можем ју и на гуња накаленити, и онда добро усјевати.

339 Зелена летња Магдалена, скоро **. Боје је исправа отворено зелено, а доцније жућкасте. Плод мирисше па дашу и неће да вене. Месо је жућкасто-бело, препуну сока, слатко и мирисаво. Сазрева око Илијине-дне и држи се 2 недеље. Дрво нагло расте и добро усјевати у свакој земљи.

340 Добре сине ** ††. Плод је зелене боје, понекад била на сунчаној страни превицом неких обасута. Месо је бело, препуну сока, у усти се топи слатког и леког мириса. Сазрева крајем августа, држи се 11 дана, а после врло редо труне. — Дрво нагло расте и добро усјевати у свакој земљи, а при том је врло родно. Добро се сушити даје.

341 Дахемчуџенова масламка, ** ††. Сазрева у септембру, и ако се нађе по мало беле, траје 3—4 недеље. Крупноће је осредње: $2\frac{1}{4}$ — $2\frac{1}{2}$ палца је широка, а 3 — $3\frac{1}{2}$ висока. Боје је с' дрвета тано-зелене. Мирис је слаб. Месо је мало зеленкасто-бело, најасно, мирисаво и сочно.

342 Летња прогоновска, ** †. Плод је осредан. Којица је танка, фина, под прстима мало рашана; боје је зелене: на сунчаној страни у сасвим дозрелом стању жућкасто-зелене, без црвенила. Губасти боба има јој скоро сваки комад. Месо је лепо, фине, сочно и врло пријатно. Дрво је осредње, аз'

брзо рађа. Плод се мора у топлијим годинама већ копицем августу с' држати брати, и никако се не смеше оставити да на другву пожути.

343 *Есперенова гостодека*, ** †. Кожница је финажуто-зелене боје. Месо је тавно-бело, прво фино, разточљиво и врло слатко. Сазрева у септембру и мора се у топлијим годинама још у почетку септембра брати. Добро, снажно и брзо расте, здраво је и крекло.

344 *Смва протоковска*, *; плод је осредан. Кожница је финажуто-зелене боје. Месо је тавно-бело, прво фино, разточљиво и врло слатко. Сазрева у септембру и мора се у топлијим годинама још у почетку септембра брати. Добро, снажно и брзо расте, здраво је и крекло.

345 *Зимни Нелис*, ** †; кожница је зелено-жуга; 48. руменала нема ни мало, аз' зато ћем видити на њој врдо често, рђасте прље. Мирис је слабог. Месо је фино, тавно-бело, скоро сасвим разточљиво и особитог укуса. Плод мора да пополови октобра на дрвету остати, сазрева у децембру и држи се скоро до половине јануара. Дрво умерено расте, подноси саски и саскини суви земљу, не болује и брао рађа.

346 *Вилијамово грушевинка*, **. Плод је крупан. Кожница је фини, отворено жуте или зелено-жуте боје, врдо ретко мало румена, са повише рђасте прље. Месо је жуљасто бело, прво фино, сочно, саскини разточљиво, врло финог, налигог и мириласовог укуса. Сазрева у септембру. Дрво је здраво и напредује у свакој земљи. Ради и богатог рађа.

347 *Гелертова масленица*, *. Плод је осредан; боје је жуто-зелене или саскини жуте, без руменала; већа је ако рђаст. Месо је тавно-бело, саскини разточљиво врло сочно и врло пријатног укуса. Сазрева у октобру. Дрво јако расте, здраво је.

348 *Мачија глаза*, ** ††; плод је врло крупан, исправа жуљасто-зелен, а доцније отворено жут, врдо ретко мал румен, више или мање рђаст и пун тачкица. Месо је бело, фино, врло сочно, маслено, а мирише слабо на ружу. Сазрева од почетка до половине месеца септембра, аз' се друго не држи, ако се радије не обере. Дрво снажно расте, здраво је и пријатично родно, а захтева добру земљу.

349 *Енглеска летња масленица*, * †; плод је крупан исправа жуљасто-зелен, а доцније отворено жут, врдо ретко мал румен, више или мање рђаст и пун тачкица. Месо је бело, фино, врло сочно, маслено, а мирише слабо на ружу. Сазрева од почетка до половине месеца септембра, аз' се друго не држи, ако се радије не обере. Дрво снажно расте, здраво је и пријатично родно, а захтева добру земљу.

350 *Пинкнаста млечника*, ** ††. Плод је крупан, кожница је подебела, жуљасто-зелена, а у сасвим зрелом стапу отворено жута, на сличаној страни нешто мало румена, са јутним смеђасто-сивим тикванима са нешто рђе. Месо саскини бело, фино, прво сочно, наслиено и врло мириласо. Сазрева у септембру из октобра и држи се 4 недеље. Дрво брзо расте, бива велико и рађа на изменце прво богато.

351 *Коломанова јесенја масленица*, ** †. Сазрева октобар и новембар; држи се 4 недеље. Месо је бело, слатко, па његов мириласо. Дрво снажно расте.

352 *Босанска грушевинка*, ** †. Месо је тавно-бело, слатко и особитог финог мириласа. Сазрева у септембру и држи се 14 дана. Рађа скоро снажне године обилјато.

353 *Фландерска масленица*, ** †. Сазрева октобра, држи се 2—3 недеље. Рађа врло обилјато. Плод је појављива осредан. Месо је бело, слатко и мириласо. Дрво је здраво и до данас још није имало какве болести боловало.

II. Јабуке.

354 *Гравенштајнска* ** ††, 1. Сазрева концијем месеца септембра до новембра. Има врдо пријатан мирилас и налигов укус; по целој Европи прво је обилјубљена прста. Најлаји се далеко горе у Шведској и Норвешкој. Њу је неки грох Алефелд, доноси из Италије у Гравенштајн (у Шлезвигу), од куда се било за све стране разширило. У Белгији и Француској се је сад тек почела разширијати, нуда ју је г. Павел на Криму пренео; тамо ју зове Calville de Gravenstein. Што треба да се поштује то треба да далека да је! Једна супре ове јабуке је првена гравенштајнска, која је на стаблу обичне гравенштајнске одрастла, више превишила и много финијег укуса има. У новијем дуго постала врло заштићена за сељака, јер је добри и за сушење, и за вино, и за кашу, и на посластку за трпезу. Кад се пакаламаши ногомачу (воја око Ивана-дне сазрева), много дуже траје и обилјатије рађа, него кад је на днијаци пакаламаљена.

355 *Геринкова Рајнета*, * ††, 2. Ову су јабуку јако хвалили; ја сам је истине за добру нашао, аз' и даје тако особите, као што је неки описиваше, и нигде љу писан видео да је обилјато — сржњавајући је с' другима — рађала.

356 *Руско цар Александр*, * ††, 3. Врло крупна, занета једна од најизреднији јабука. Иште занета од Петра. И сељак ју може гајити, јер је за сваку потребу добра.

357 *Душила холандска*, * ††, 3. Врло родна, занета драгоценја јабука.

358 *Мама, финокожа Рајнета*, скоро ** ††, 3. Рађа врдо обилјато, шта више и у доцнијим годинама. Мора да пополови месецема октобра на дрвету вишија; одигновају је први пут неки Монс.

359 *Велика рајска вончиљача*, ††, 3. Држи се прво друго. У Хановеранској се тек 14 дана после Маја-дне брати може, јер иначе број вене. Број расте, може се врдо добро поред чука садити. Добра је јести и добро се сушити даје.

360 *Аманас-Рајнета* ** ††, 3. Финог, мало на овал мириласог, слатлог укуса. У песковитој земљи страда од рака, иначе је увек здраво дрво. На днијаци пакаламаљена даје леви, прамидално расећа, обилјато рађајућа дрва, аз' се с' успјехом **

може и на високо кадамити. Године 1868, кад је ово месеца маја, баш у време цветања, ова врњачка врњачка била (у ладовници +19° — +20° Р.), цветање вољке врло красно, да се је сваки зарадовао, а кад је цвет опао, видио се да нема рођа, а ова је врста ошт зато начином била прекрасним рођом, дала је богату жетву.

- 361** *Кармелитска Рајнета*, ** ††, З. Ову сам првоступиоши путем поред друмова у Виртемберту. Свуда је здраво и падно дрво; и у песку остаје здраво. Има фини, винов и сладак укус. У Хановеранској се врло радо гаји, и ја сам у једном селу видио па неколико врло лепих и дрвних, у песку усађених дрва. Врло је налик на нају камен-Пепину, само је имала назив од ове, и скоро једног истог укуса, и много плодија. У Енглеској је зову „зимским Рајнетом“, и тамо ју врло радо имају и броје између најстарије поизнатијих јабука.
- 362** *Шпитбергерсова*, и времена, зимска, Рајнета, ** ††, З. Одигравана од баштовања Лигла у Браунви. Снада у одељење најбољи и најделикатнији рајнета. Има винов и сладак укус.
- 363** *Енглеска јагодамача*, * ††, Ј. У Енглеској врло позната јагода; и кад нас добро усјева.
- 364** *Енглеска црвена Пармена*, ** ††, сазрева од септембра до новембра, добра и ве сељака. Месо фино, сладко и испршено мало на плимет. У Енглеској ју радо једу. Рађа врло обильато. Ову сам врсту на многи места у Виртембергу и Баварској по баштама и воћњацима видио и гађе ју хвали.
- 365** *Шаклинова Рајнета*, * ††, З. На Хановеранској друмовници ћеш ју чешће наћати. Рађе врло обильато. Име је добила од тада, што ју за вино врло радо употребљавају. Дрво је врло здраво.
- 366** *Франклинов Пепин*, ** ††, З. Добро рађа, а месо је мало појижок, аз' пријатног виновог укуса.
- 367** *Пресма пругама*, ††, Л. За друмове у Хановеранској ћеш ју сјисајет појед дружова пава, рогач обильато и као да јој зими много нешподи, јер је и после онога праца год. 1866. врло јако родила. У Хановеранској је зову „бразилијскија јабука“. Неки вођар Дија, описао је ову јабуку под насловом: „три године трајаћа првоста пругама.“ Но трупне скоро никад.
- 368** *Краљевска са кратком стапком*, (држвон), ** ††, З. Здраво, снажно дрво. Где не вене, тамо је и за сељака добра и због бргвог растења, може се и за друмове препоручити. Има винов сладак укус. Неможе се допити по за сваку башту препоручити, осојито за ладије положаје. Ако се сунчани доцкан бере, мора се одма у подругум унети, иначе пеле. И у прармору, близу обала, врло добро усјева.
- 369** *Рибетонов Пепин*, ** ††, З. Где добро усјева, тамо се може и сељаку препоручити. Разграђивала бруну своју врло јако. Боле би било да се она јабука „Рајнетом“ зове, пошто је по том снађању „Пепин“ малено воље. Снада у одељење најбољи и најукуснија јабука, и има неки пријатан мирис, који је налик ружмарину, а поред тога је најкисео. Не

рађа увек. Један воћар у Штутгарту ми је приповедао, да му сва дрва, што их год има од ове врсте јабука, никад нису обилато родила, виго увек осредње, или врло мало. У Енглеској увек добро рађа. И код Бремена и Хамбурга сам видио опу врсту јабука јако родити. У осталом нису воћари с' овом јабуком сасвим на чисто, а да би о њој стадан извештај донели. Има их и у Норвешкој. Јабуке, које је имена један пријатељ из Штетлина (на балтијском мору) прошао зими посао, нису ни мало уведе биле, и они не успевају, да се тако од лета одржати могу. (подизаје се.)

Ненолино врсти најновији јагода.

6. Франча Јосиф I.

Јагода је ова врло лепа, сроплика, румене боје. Месо је бело и пријатног укуса. Један струк стаје 30 грона чарши.

За сада завршијем ређати нове јагоде, премда из јошт много има, аз' се ове остале не разликују у много од оних наведени.

Кад сам те јагоде наћео, онда морам мојим сликама јошт то додати, да треба те јагоде и вадити из гајити, ако жељим имати тако крупне плодове, као што су они насликанки. Овде је прво условље: земља. За јагоде је најбоља ова смеса: Узми земље са утриве, добро је од јилла травних очисти и помешај са земљом оне леје, на коју ћеш јагоде расађивати. Сад узми обичне соли и чаји из оцаха и посипи по мало на ово место, где ћеш стручак јагоде усадити. Даље, несвесен ни пошто на близу садити стручове, јер што је струч стручку ближе, тим су јагоде сјитије, а што је год даље, тим су круније; — са правијом балегом никако несвесен леје, где су јагоде, гнојити. Што се места тиче,

где леју за јагоде направити гроба, морам ти пријетити да је оно место најбоље, које је по вадан сунду изложен и које нема ладовине.

О гајењу јагода говорићу у виућем броју општијије.

Р.

О користи свилодјелија и препонама,

које су му досад на путу стазале.

Сви смо већ готово видили, да је свилодјелије многе земље обогатило, и непрестано гледамо, како се многи од њега помажу, како се свила све вишне и вине употребљава и како често многи људи с' малим трудом и пажњом, и за кратко време (од прилике за пет недеља) ранећи складене бубе, неколико стотина грона себи заслужити могу. Ранење буба с' тим је јошт лакше и хасновитије, што баш у оно време пада, кад прости људи најчешће поса имају, то јест: између пролетних усева и жетве. Теко је бубе раније, тај може казати, да је само доиде, док су се излагле и пресукуле, то јест: за први 10—15 дана нешто поса и мухе око њи имао; а после је само једна забава с' њима. То је све тако: пак зато није још код нас свилодјелије у велико заведено. А зашто?

1. Што су многи људи, или због рђавог изјерена, или због познања никали и разносали, да складене бубе у нашем предјелу не могу употребљавати.

2. Што су многи желили одма користи и хасне имати, а без труда и преправности, — то код свилодјелије није могуће. Јер ко хоће да бубе рани, тај нора најпре дудару имати; а то опет пите труда и настојања кроз вишне година. Да се наши дедови и оциви нису за себе и за нас трудали, ми сад много шта већи имали, пак би оскудно и бједно живили. Треба даље да се и ми постарамо, да себи труда и поса дамо, ако желимо, да и ми и наследници наши срећни будемо.

3. Највећи узрок, што код нас ранење буба највећи сасвим у обачај ушло, овај је: што многи, који су бубе ранили, нису донојло и добри дудари имали, или, што ствар нису добро разумевали; и томе, што се о њој нису колико треба старали, него су неговање и ранење буба слугама и службеницима, или других најмљених људима предавали, и што у обште нису б' томе праве воље имали; а где праве воље нема, ту скоро никакво дјело неможе добро испасти, нити праве подле привести.

Само онде, где се земљодјелац обиљски послал тог прими, може спилодјелије напредованти. Многи су тек мало буба ранили, и то рђаво; пак зато се слабо и помагали. И мало буба, ако се као што треба разне, захтевају онолико труда, колико и много буба, а иштог мање хасне доносе. Многи се даље због тога поплаши и тако се без сваког даљег и паметнијег испитивања роди та мисао: да предјели наши нису за бубе, или управо рећи, да бубе за економију, то јест: за привреду и тек циво нису. — Но то није истину; јер има сила људи, који су честим, добрим и разумним проблемима врло добре чаурице, и из њи пресрасију сваку добијали. К' томе треба znati, да се у свакој струци економије знање и поднужно разумевање захтева, и да се у сваком послу и раду штеговати може, ако се само људски и паметно не поступа. Код многих је људи у ранењу буба тако велика разлика, да једи по сто пута вишне хасне имају, нежели други. Једни даље од 1 лата семена једва до 20 фунти галета, то јест чаурица добију; а други кон ствар боље разумеваки и боље се о њој паште, од исте гомиле семена по 80 фунти добити могу.

Многа немарност и небрежење, које се неизнатно и мало чини, често велику штету причинава. И ја кажем, и синим ово изравдано препоручујем, да немарљив и непредан глада од буба никакве хасне имате; а овај, који се око њи с' већом пажњом и приљежањем трудно буде, тај ће сваке године све вишне и вишне и бољег семена добивати; и његове ће чаурице од други све боље, лениве и теже, даље и скупље и за њега нет пута посложије бити.

Ова ће опомена оне, који до сад од буба имају хасну никад, уверити, да су много којешта пренебрегли и пропустили.

Ко даље жели, да бубе рани, пак да отуд себе и кују своју помаже, тај нек се постара:

1. Да досга дудова има, и да себи дудару посади, да је добро вегује и умножава.
2. Да згодно место за бубе спреми.
3. Да себи пукне справе у своје време начини.
4. Да опет у своје време себи добро семе набави.
5. Да друге послове своје тако уреди, да се за пет недеља, доиде бубе рани, највише с њима може бавити, и да себи смотрене и поуздане људе за послуту нађе.
6. Да после спршеног дела, чаурице своје таки прода, или да ји за времена ухртви, да ји доцније можда боље продати може.

Бо жели, да му се пожелани труд наплати, и да му се на кући и из њему штогод позна, тај нека мало више семена узме. Могло би се дакле од прилике число од сто хлада буба за меру узети, које се од 5 лота доброг семена лако добити може.³⁾

R.

Имамоли ми канву ползу од Јежа?

Кад овако запитамо, каквог укусног економа, неможе нам други одговор дати, исто: имамо! Ко противно мисли, нема право; јер нам је Јеж за цело у економији од користи. Јеж исто тако прве по башти тамани као и кртина, дакле, кад нам наше баштенске и кућевне непријатеље тамани, морамо му благодарни бити.

Је сам од једног, тобож укусног учитеља чуо, гдји каже, да је он јежа имао, и да му је давао мртве и живе мишеве, пак да није ни једне ни друге јести хтео.

Ова, и друга јошт непраздна мињења о јежу, дала су ми повода, да опишем начин живота његовог.

Кад јежа уватиши, морамо пазљиво с' њиме обходити, јер је он врло њежног живота. Врло тешко заборави он на слободан свој живот, зато га несмено одма, чим смо га уватили, у уско неко место или капез затворити, јер ћемо га сутра дан тамо пола мртвог, а за који дан сасвим мртвог наћи. Ово је тако исто, као кад матуру птицу уватимо, пак ју одма у уки и малу кавез затворимо, мора мањкави! Јеж, кад је у уско место затворен, дотле гребе на све стране, док немадакши, пак онда обамре, а обично, док сасвим не мањка. Ми треба њега најпре у штеду или комору да метнемо, где ће он места доста имати, пак и морамо сламе или сена донети, гдје ће се он преко дана завући и сакрти моћи. Читава је забава њега у башти каквој гледати, која је зидом обрађена. Јеж се тако ту препитоми, да на поизи човеку дође и рану из руке човечије једе. Он у башти ником не смesta, квара не прави, а забле мишеве, гунтере, прве, пак и саме змије и пацове тамани. Јеж јошти од буба, голи, сваком баштовану - немили, и квара чинећи пужева, вобица муха, испански муницица, паукова и т. д. живи, дакле све оне животне тамани, које су нама из штету и које су нам неиспособне.

Он иће по башти тумара и рани тражи, баш онда кад први, гусенице и т. д. највећима по зеници нашој ужијају.

³⁾ Ја ћу ова 6 точака кречевом обширење преса.

Јеж не једе само мишеве, него као што горе рекосмо и пацове. Кад сам му ја једаред једног мртвог пацова бацијо, а он инслећи да је жив, скочи бразу на њега, и с' највећим апетитом га је пројдердао. Он истина не може бразу да иде, нити да трчи, ал он се дошуна лагано мину или пацову, пак кад је доспео близу једног, или другог, онда направи малу скок, и пичи.

Салате, жуте рене и т. д. покушавао сам, и давао је јести, ал ни ногледају није! а то сам зато чинио, јер сам чуо, да по башти квара прави и да салату једе и друго земље, ал је сам се уверијо: да то није истина! Јасам њега гладног дуже времена држао, и онда му зеље бацијо, пак и онда није јести хтео, ал кад сам му леба дао, а он је јео; дакле сам се и у том случају, и у још више други случајева уверијо, да јеж зеље не једе, и због тога у башти опасан, ни на штету није, него је на велику полазу.

Његов је највећи непријатељ човек, а то само из суворости и незирања. После човека му је највећи непријатељ сопствага (сова.)

Јежа нико не треба да убије, него треба да га у комору где мишева и пацова има, затвори, ако се мисли они немили гостјују опростити, или га у башту пустити, да прве и друге школдњиве животне тамани.

R.

О ватању ројева.

Ако немаш близу кошиницу згодног дрвета, на које би се могао рој уватити, а ти навеки грања од тополе па пребе на какву кошицу мотку, пак ће се рој на то уватити.

Ако ти се рој на које место уватијо, где му никако прићи неможеш, а ти га отуд димом отерај, неби љ' се на које згодније место уватијо.

Ако се на високој грани уватијо, привези кошиницу на дугачку мотку и подмети, а с' другом мотком са насађеном куком грани увати и рој у кошиницу стреси.

Ако је рој на земљи, а ти га кошициом поклони, или подмети оздо два три камичка па' дрво, да не стоји сасвим на земљи.

Ако у стару кошиницу рој ваташ, а ти је на сунцу изврнуто пре подржи, да се восак у њој изло отопи; на тај мирос пчела најрадије нападзи. R.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Март.

Пролеће се већ трабалдају, и ка поду ћелија да цвета: гладијус, аубричук, дас и нбо, прасуљак, тусомету, дремљу, лепиња, јамор и јозинку. Вазнива десет зочните сунчи. При крају овога месеца дошло је им роде, гонедаре, чворак, коозин и т. д. Играју се кеферије и лисице. Вртне и дроздови лету јаја. Двеје патке и тутак одлаже кине горе сјеверу. Шахуке доделе такове.

Овога месеца скада у прву радњу излазио ћуброта на љапу где се одма саопре и пешком именем. Где су добра једино и башту села, ту је даље тај посмо извршавати, а боље где је доброта размеждјано и раздјелено, тамо се треба покрнути. Јер други још су послова извршили вала, који недовршавати отлагава.

Слово ћуброт, које се на вишу изненада и на гомилама остави, губи много од своје снаге, јер дана они делови изненаде, који су земља, а тиме и растељи блузу изненадују, зато га треба што пре на ванти спорити. Само оада колони тако слободно ћуброт оставити, ако је има јака и ако су мразени. Ако ти виши послови изнаде допунетака да узму ћуброт инесен него и. кр. сад, а да ти ако што решо: зато је одма таја, како га слазом покриј, да му сумже снагу изненаду.

Бод онов, као и под њиву осталој земљи постоји, постоји то трамај: да преко пакле десте стону итерари, док је год земља текмо земра, да се за њену ката и донти, то виши изнади, јер тако узонтуту земљу да ће је најбоља држава подржана и подржана ти мона.

На изводи вала овога месеца троје а коров појадати, а кртичко рибљите разграбљати, а жест с' маковом обрасла вала опитити. Ако днадаље најлони напијуши, у оада ће се маковија пигубити, а тај је па тај јасно најбољи: креч, венов и мокраја изтаски. Ако су околности угодне, моменци у виши пренојаде још пут претерта.

Ако изводи виши добре, т. ј. што прађају падалне тране, претри их за љапу. А на против, ако се виши појадати дају, претрбати их у изводе, ако ба та ове да веће користи блуз, или ако их збор тране пакти морад, којим ће пакти у вишију стону извршили вала, да ти ова па рад способности буде и да ти виши и мокраја изтаски. Ако су околности угодне, моменци у виши пренојаде још пут претерта.

Врде, тополе, јасикац и јабланица увијокаваји избликава, ако су изхутило, дај још доделе, док виши десте раздјеле. Мораден ји таје добуно у земљу убости, да виши ова под земљом дају, ако ба и виши јасна бити, јер снажно ово под земљом изаду, в надима граничну рађа.

Оправе застепа овога месеца најјаснији послов: залаве шаутове трабљакавати.

При изненадују ћуброту треба да то изнади, да об једнако звоне и саским земљом претра. Али те виши ни сумже дубоко изнади, како ба оправица са снажа осталла.

— Ако ти је ипак подовоји, глади виши је отворенији јарчакија изводи.

По сопственом нарада у овји месец најјасније јејаје.

Овак южни корали овога месеца сејати, ако га праћају месеци изнад којих Ранције појадени јесе, много је падавинији. Овас је најподнојаша подовоји; пај јато чешој немај га не у тему превећнуту. Јер он испаљује свако боље обраћање земље. Исто тако изаду је јасна овога месеца сејати.

За лам и кујдулу (конопај) још јесенес узорују и призадају земљу, изаду са профилта, а рани лам, ико ти време донујети, сејати.

Латку раз и јаражу вала такође овога месеца сејати.

Макиње за јасније сеју једнаждје и штоде сеје.

Сејаје с' рупом је тако било, ито је једнаждје асејајо. Никад против атару немој сејати, осимо ако сејема, ико што је ово, немој сејати ико је љетар.

Употреба земљи овога месеца преопбрехути, те да теме земљу да издује јесенес узес најлоно припоготови.

Сене виши што азоту земљи, ико дубоко заслано бити, да најлоно растети може и да се у дланцу пешадарим. Сејиција семена, као од жасе, ружице, детелине, проје, кутара и т. д. треба само неколи добра припогубити, т. ј. посевати, обраћати и одма најлони извршити: она жејеје неколико дубље од четврт до по половина у земљи лекати. Средња сејема, као од пинине, раже,

јечма, саса, трапирке, саде, више, сочина, лана, коваде и т. д. пакирају 1 до 2 пачка пакризала.

Стоне је са ходољастником у перајадском сајлу. Једно друго мора подвршити: стоне раге земљу са својим ћубретом, а земља оног разак стону са својом производњом. — Евој арте стоне мање као киве да ногује, ико ногује одо срејделасти, јер то изнади од предјела, у љон се најлизмо и од поса да га радијо.

Сад почине крава пољска радиња, дакле виши и земље боде радији и падаједати троба.

Кад кам се деси даље узаку, треба краве чешме и стаја на чист вадух изводити, и кутом сечу или сама жаде земље тране додавати, док се зеленој трани засложену не наузе, да им наприје мене не види.

Онице на стуци пакићи прајати, високоје ве залаји па пакића честа терапи.

Стаје вала прајати. Стоку винову да пода потреба изтеријати, ако је за зоду изнаде, десе год сунце заслу не разлера.

Ако изнади два месеца икак у башти чиста родите жетво, а ти сад чин крене донујети, козај, и ако је пужко гаји.

Време ће стакати благотину покашати, дакле овога месеца да сеје пакиће.

Чим крене донујети, можено овога месеца сејати: зетројек, сипаја, дугу резу, сакуту, паслер, везербур, кујде в карисола. Влаши, бела дук и врдадук расујући се. Готаке са тимбором овога месеца сеју. Даљу в нујду вала разредити. Ако се ради сенама описано крео шије паку, везербур, паслер, пренен рену и т. д. да вади, паја расују. Оно корари па добро место кресидати, где ће онје деста сушила и најдуха виши, аз да ће оториши (онера) жире чувати.

Вилаје, трепиље, кајсије, и брескве, виши отишти и подвршити гдјаје грко. Коничаје од зинче, трепиље, кајсије, брескве и виши вади у земљу вадити.

Сеја драја од гусеница очистити, а посље тоје вишие и изложити са њим састругати. И овога месеца жеген још драја предадијати, и прећећије је онде још тигурпје, таје су јаме за тај поса још јесенес засоване.

Ова сеја се вискаја и зинограда још донујети. ћубре и рену ико даје посјади онај најду.

Изкусно пас учи: да ако је овај месец задан, даке април теме тојади. Ако дуд пукни почиње, ионамо се једини биваје бојате. Ако је овај месец маловано, биваја јасна месеца клињето.

Дај је овога месеца 11—12 и три четврте сата дугачак. Р.

ПОЉСКО-ПРИВРЕДНА КЊИЖЕВНОСТ.

1871.

Радић. Борђе др. Све о вишини. Издадо „Друштво за пољску привреду“ 42 дверозета. Ово је дакле награђено са 50 дуната. У Београду 1871. Стаде 3 троца чир.

НА ЗНАЊЕ!

Како се на „Тежака“ многи предбројници сада тек јављају, то им јављамо: да за сада само 1. 2. 3. и 4. број и од 8. броја даље добити јату, 5. 6. и 7. бе се на ново прешијати, тако ће им се најквидно послати. Тако мора бити, кад се у своје време не јаве!

О ГЛАСИ.

(ДА ОВДАСЕ КЛАСА СЕ ОД СУНОТ РЕЛА, НАЈ МНОСТО ПОДСЕ ОН ЗАВРША: ПРВИ ПРТ И ТРОЈИ ЧАРИ, А СВАКИ ДРУГИ ПРТ ПО 15 НАРА.)

Књига

С В Е

о

П III Е Н И Џ И,

готова је, и стаје 3 гроша чарш.

„Друштво за пољску привреду“ желећи, да се популарно написане пољско-привредне књиге по народу што веома распространи, — закључило је у својој XXXII. одборској седници: да се горњој књизи, коју је написао др. Ворђе Радић, и коју је „друштво“ овом трошку издало, стави цена од 3 гроша чарш. — Књига је ова практичности њене ради награђена: а) од стране „Аруштвам“ са 30 дуката дес., в) од стране намесника књажевског дистрикта г. М. П. Влашинца са 20 дуката дес. Она је изведа 7 и четврт штампани табака и упуштена је бољег разјаснења ради, са 42 финим дрворезом. Ко узме 10 комада, добива 1 комад у награду. За сада се може добити:

У Београду: код секретара друштвеног дра В. Радића; у канцеларији друштвенеје код васнеценске цркве и у књижари В. Валожића.

У Шапцу: код г. С. Обрадовића, председника пољско-привредне подружине; у Књажевцу: код окружног лекара и редовног члана друштвеног г. дра Ст. Мачаја; у Крагујевцу: код управитеља арсенала и редовног члана друштвеног г. поручника Јов. Триокопића.

Ко би желио ове књиге на продаји имати, нека се обрати секретару друштвеном дру В. Радићу (стадије на великим басамаџијама, спроју „Народне гостинице“). Путем новина ће се јавити, где ће ју за убудуће још на продаји бити.

из КАНЦЕЛАРИЈЕ

„Друштва за пољску привреду.“

Како се много г.г. скупљају на књигу

ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

и

ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

туре, да им је рок за скупљање предатница
краћак, то они рок предати

до 1. Априла 0. Г.

предузимај и молим г.г. скупљаче да се са предатницом позтуре, како би и знали што пре издали молда.

Предатак је 10 гроша чар., који се при уписанству напреј помажу, јер су трошкови големи; само ће дрворез инше од 60 дуката цех. стаки.

Молим скаког Србина, да се постара, да је ова корисна книга што више у народу љуб., нарочито пак молим г.г. време начелнике и искаре — јер они то својим уланом юз народ, најбоље учинити могу, а и од стране гос. министра финансије је она начита првобоља заштићена. Предлати се шаке мени.

Иако упиника ће се истичати, зато једини да се разговетно напишу.

У Београду 25. Фебруара 1871.

др. В. Радић,

ТАКИПАР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 9.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Цена: склоп 15. и 30. дана
у високу.

УПРЕДСТВО ПРЕДСЛОВИО:
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Цена: 40 грава ч. или 4. фор.
гравије.

У БЕОГРАДУ.

15. МАРТА 1871.

Загртало.

Оћеш-ли ваљана кукуруза, онда га иораш ваљано и обрађивати, — а најглавнији је посао при гајењу кукуруза: загртање.

„Сваки сељак, који кукуруз гаји, треба да зна, да тек онда може добро и савршено зрино кукурузно бити, ако му се стабљика на којој расте, ваљано негује; а та се нега састоји у два-три путањем обкопавању.“

То су мени моји учитељи некада још рекли. И завста, ја сам се уверио да је тако! Ево да ти кажем како сам ја хтео моје учитеље да ухватим: да-ли истину у тој ствари говорише.

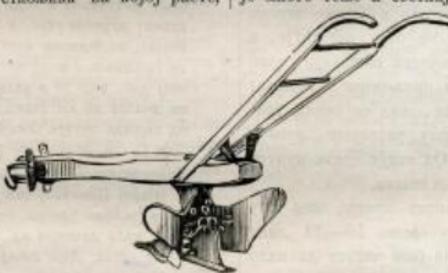
Још пре 12 година посејем ја три леје обичног бачког кукуруза. Једи сам лео једанпут — као обично — опрашено вад је току време било, а кад су се клипови указивали, онда сам га једанпут загрнуо — опкољао. Ту сам добро клипове од 6—6½ палца дугачке са 12 редова, у сваком реду 46—49 зрина. — Другу леју сам опрашно у исто време кад и прву и другу, окопао сам први пут вад и оног на другој леји, други пут пре него што ће цветати, а трећи пут вад је свиду пустно; и од онога сам добио 9—12 палца дугачке клипове, на сваком клипу 20—22

пута, — први пут вад је 2½ стопе висока стабљика била, а други пут вад је клипове указивао. Од овога сам добио 7—7½ палца дугачке клипове, сваки скоро клип имао је најмање 16—18 редова, а у сваком реду по 50—55 зрина, а зрино је много теже и светлије било од онога на првој леји. — Трећу леју сам опрашно у исто време кад и прву и другу, окопао сам први пут вад и оног на другој леји, други пут пре него што ће цветати, а трећи пут вад је свиду пустно; и од онога сам добио 9—12 палца дугачке клипове, на сваком клипу 20—22

реда, а у сваком реду по 60 и више зрина. Зрино је било још светлије и теже од онога са друге леје.

Дакле сам се уверио, да су ми учитељи моји истину говорили и ја не могу другачије, него и нашим сељацима да препоручим да што више окопавају — бар два пута.

Ал' рећи ће, може бити, ко, ратости и кукуруза, код тојника посла? Колико ће ту надница да

оде? А ти звани шта?! Куни једно загртало као што ти је ово онде насликано, па ти је све по-можено; кад се павишине шимме радити, моћи ћеш с' јединим коњем за један дан 5—6 јутара загрнути. Овако загртало стаје, с' тачком напред, 350 гроша чарш. кад твој посао с' њиме спршиш, а ти га узмји другоме, па ти ћеш ти се јошт прве године исплатити, а теби плут и за даље остаје. Кад обиеш ово загртало да употребиш, онда мораши јошт при сејању пазити да га бразде право иду, јер ако бразде пису праве, онда нећеш моћи с' овим загртачом загртати.

P.

Карфил.

Сваком ће баштовану бити позната ова врста купуса, која се цвета ради сади, а цвет јој је на форму спирце, један у другим урађен. **P.**

Карфил воле добру и дубоко кошану, и гдје год могуће добро наглојену земљу, и поред тог тонал и сунчану положај и заклон од ладни ветрова. Он не прти у свакој башти, особито не у песковитој земљи. Код нас га имамо од две врсте: раног и доцног. Семе му може добро и адраво 5—6 година остати ако је благовремено склупљено. Семе од карфила склупљати, врло је неогдан посао, и зато више пута добијемо за склупе више рђао семе. Обичан један баштовац, нека се ипако то послага не даља, да сам семе негује, јер ће само један излив.

Рани се карфил сеје месецда Марта у најбрзу леју, или с почетка Априла, и мора се на редко сејати. Са ове леје се око половине месецда Маја из друге добро урађене леје разсађује, и врло добро прти ако је с почетка киповито; суво га време убија, па и поред пријеложног заливавања; и онда му суво време шкоди, кад се спирци указизвати почну, јер се не могу развијати, него у саме танке кончиће расте. Од сијују врсти купуса мора се карфил пајчешће заливавати.

Врло је добро за развијак цвета, кад ону младу разсаду по могућству једно 10—14 дана незаливамо, можемо и дотас баш чекати да мало увене, али после несвесмо заливавати преибргети.

Доцни карфил врло дugo свој цвет испунишћи, него у висину расте, као капида би у незнан растрих хтео. Овом се може помоћи, и то, кад га неколико пута онкопамо и око стабла мало зрела ћубрета поснемо.

Карфил треба 1½ стону једно од другог разсађивати, и више од три реда на једној леји искакад нетреба да буде. Ако је човек с временом

срћеан, онда карфил већ у половини Јунаја месеца спирце (цвеће) пуштати почне, који се за 14 дана потрошити морају, јер иначе се разреде ако супо време настане.

Доцни се карфил месеца Јунија сеје, Јунаја расађује, а Октобра већ спирце пушта. Овај карфил изискује доста влаге. **P.**

Новије вобе

(изложбена).

370. *Мускат-Рајхета*, ** ††, J. Леонг и пријатног мириза. Највише сам је пашао у хаповерапским сељачким баштама; пашао сам је у Тирингскују покрај друма, и веде ни, да је и после овог јаког мириза 1—66. године обиљато родила. После бохије не може се паше држати и труне изнутра.

371. *Оман-јабука*, ** ††, Z. Објалато роди, миризи на оман. У Хеланду сам је пашао под именом Noblesse и Princesse noble; монеж ју данас већ свуда по средњој Европи паша.

372. *Зимска лимуџама*, ††, Z. Објалато рађа; покрај друмова и на сељака од велике важности. У Менденбургу сам ју такође пашао.

373. *Златара*, ** ††, Z. Мирисног и накислог укуса. У Хаповерапској, Одденбургу, Мекленбургу и северној Прусији, врло много, без да ми је нико имена рео икога, док ју писам на путу у Гетинген видао, те ми један баштовац право име рече. Објалато је родила у 1866. год., само дрво није јаког раста. У доброј земљи је и на сељака добра; у влажној земљи добије лако рака.

374. *Лукен-јабука*, * ††. У Виртенберг је врло много гаје и за вино употребљавају.

375. *Енглеска шанталка*, ** ††, Z. Одвећ родна: беше начинана и год. 1866. и 1868. Благородни, никон; миризан укус. У Енглеској је зову Sykebonc Pusset, по једном месту у Енглеској, а Дил је то Jickbonc Pusset читао, те је горње име јабуци ово дај, које је и задржало. Она јабука никако не долази из Енглеске, него из Француске, где се од вејкада негује. Успјева и у лошијој земљи.

376. *Бела клеменска*, ††, Z. Рекоше ми да ћу је у Хаповерапској паши, али боғне слабо ја њу нађо. У јужној Немачкој сам је чешће најавио. За друмове је врло удесна, јер јој крупа у висину расте. Рађа мало доцније, али онда обиљато. Појачег виног укуса. Даје добар мост.

377. *Ланѓомона*, * ††, сасрва септембра и октобра; 6—8 недеља траје. Спада у најплодније врсте и снаже годишње обиљато рађа. Она је прста много скупља од гроздевитажаске.

378. *Штојња Пелим*, скоро ** †, Z. У висину вене У јужној Немачкој одвећ ју много гаје.

379. *Ландсбершка Рајхета*, * ††, Z. За друмове неизказана. Крупни, добар, на ветру тврдо висећи род; одигравао ју је Бурхарт у Ландсберту на Варти. Надали се по Немачкој већ свуда.

- 380** *Водов зеленика*, * ††. З. Скоро снаже године обиљато рађа; пробу је одржала године 1866. и 1868., рађа првично крупно и дugo дрижеће јабуке. Ово је америчанска врста.
- 381** *Бредеков зимска*, ††. З. Око вароши Хановера је врло много има. Погачасти род; обиљато рађа. И 1866. је родила.
- 382** *Господска јабука*, * †. Ј. Рађа обиљато, аз' јој плод није баш избољи.
- 383** *Обердикова љубича*, ** ††. З. Лепа, здраво рађајућа, особита јабука. Добро расте као зисоко дрво, аз' јонт белеје кад је спивко. Ја сам је нашао код Нивбурга у Хановеранској.
- 384** *Првена, јесена хлебница*, * ††. Ј. У Немачкој је 44. јако разнородљена; и у различним предјелима је разни и зону.
- 385** *Харбертова ружица*, Скоро ** и ††. З. Дрво је 45. једно од најздравији јабукови дрва. У Хановеранској је има понижавши покрај друмова.
- 386** *Смеђа кнезовка*, ††. З. Почекише нало доцније рађајти, аз' врло богато. Месо јој је пријатног, најсличнији укуса. У јужно-немачким државама има је понижавши.
- 387** *Првенкаста ружица*, ** ††. Ј. За друмове врло добара. Одеве спајано расте. Укус јој је најкисео, сладак. Многи су је баштовани занемарили због тога, што су лине пута врхови млади пладавка обезбили. Но то је само у оних војницима бити могло, где су вадили у врло масној земљи одеве бујно израстан, те преко лине доволно спајети немогуће. *Др. Е. Лухас*, управитељ најславнијег војничког завода у Немачкој вели, да је ћи у свом војнишку лине такви дрви имао, која су 40 година стара била, пак му никад обезбила пасу.
- 388** *Зорничка*, * ††. З. Лепа, чешкољко обасута, пругаста, обично рађајућа, пријатна јабука.
- 389** *Сива, јесена Рајнета*, * ††. Рађа врло обиљато, али се дуго не одржи. Боле подржа у примијору. Радо болује од рака.
- 390** *Хајердика*, ††. чешње * ††, јесенња. Крупна и лепа; рађа врло богато. У влажним годинама, где друге прсте закржљавае, биндала је она врста крупније по обично, и није онда била тако кисела као обично, него је само најкисео. Врло је добра за вишку брда и северне подлоге.
- 391** *Ческа ружица*, * ††, сазрева месеци аугуста. У влажнијој земљи много боље успева. У Ческој је много има.
- 392** *Жута Рајнета*, * ††. Ј. Сазрева од Митрова до Божије. Има је много у Хановеранској, богато рађа и сутдје је полу. Има најкисео, фини, мало исписани слатки укус.
- 393** *Домаћинка*, ††, сазрева октобра па' новембра. Пстиши крупна, аз' се веда дуго одржати.
- 394** *Паркеров смоки шемим*, ** ††. Ј. И за друмове је добра. Лака и пегава. Миришно, најкисло-слатки укуса. Мора се мало доцније брати.
- 395** *Пабелдорфска*, * ††. Дрво добро расте, не расте оданше голено, аз' богато рађа. Месо је жућкасто- бело, фино, сочно и најкисло-слатко. Сазрева концим месеци новембра. По површини се укажу вишне пута брадавице, а без пега није никад.
- 396** *Димаклонова Рајнета*, ††. Дрво је осредње ви- 101. сине, лепо листа, добро рађа и захтева добру зем- му. Сазрева у децембру и може се до пролећа да одржи, али се пре октобра пешице узбрата, јер имаје пени. Кад сазре, лено мирише. Месо је жућ- кастро-зелено, обијено, сочно и врло укусно.
- 397** *Ланджски шемим*, ** ††, сазрева у децембру и 102. јануару, а држи се до марта месеца. Мирише слабо. Дрво спајано расте, аз' никад не расте високо; дуго траје и добро рађа. Месо је фино, сочно, жуто.
- 398** *Оскабријска Рајнета*, * ††. Ј. Рађа добро и до- 103. бар плод. Месо је бело и миришно. Добра је и за друмове. С' поља је обасута с' пегицама.
- 399** *Легтма пармса*, ** ††, сазрева од септембра до 104. новембра. Дрво живо расте, дуготрајно је и врло подвдо. Месо је белачасто, неко, сочно, пријатно најкисло и слатко. Мирише врло пријатно. После сазрева може да се 4 недеље дуго одржи.
- 400** *Крупнаста јабука*, * ††. Плод је осредан; прва 105. су паодови нешто дужи, а доцнији су саским на прушку налић. Месо је жућкасто бело, међо, али мало суво. Сазрева децембра, а држи се 3 месеца. Мирије јој је налик на крушку. Дрво има омалену крупу, са финим, нешто висећим гранама.
- 401** *Златара*, * ††. З. Плод је осредан, округло; по 106. површини се налазе прне пегице. Месо је жућка- сто, фино, сочно, особеног неког пријатног мириша. Сазрева новембра, а држи се врло дуго. Дрво живо расте, добро рађа, аз' захтева заклонено место и топло земљиште.
- 402** *Сестра Рајнета*, ††. З. Дуго се врло држи и 107. богато рађа. Врло тешко труне, ако је воде место суво где се остани.
- 403** *Султанска зеленика*, ††. З. Дрво јој расте велико, 108. као растово, а плод јој се с' јесени, због тирдоће, не може да обкуси; зато је слабо и крија наложена, пак се може слободно поред друмова садити. Усисава у најгорој земљи и петрну никад.
- 404** *Првени Астрахан*, * ††, сазрева у априлу, аз' 109. често већ и у јуну. Не бива брашнава и врло је лепа и добра. Згодна је за ладније предјеле и из- сока места.
- 405** *Слатка формитача*, ††, добро рађа, аз' се не 110. држи дуго.
- 406** *Гданска начинарка*, **. Ј. Кожница је бледо отво- 3. рено-зелено боје, која се после у лено жуту прет- твори; притом је плод на дрвету пепељном орошен. Суничана је страна румева. Месо је белачасто, у зелено предвиђајуће се, пуно сока и пријатног најкислог укуса. Сазрева у септембру и октобру, а држи се до Божије. Дрво је големо, брзо расте, захтева добру земљу и онда врло обиљато рађа.
- 407** *Зимска златна пармса*, ** ††. Једна од најбољи 4. јабука. У Енглеској ју зову „Краљицом“ сијују јабука. Скоро сваке године обиљато рађа. Дрво је врло здраво, добро расте у свакој земљи. — Месо

је бело, нешто се у жуту прелива, фино, врдо сочно, и слатко. Сазрева у децембру, а држи се до Благовести.

- 408** *Бленгајмска ружмина, ** ††.* Плод је осредан, добар и леп. С поља је жута, а са сунчаније стране мало румена. Месо јој жуто, сочно и особитог укуса. Сазрева у децембру, а држи се до Мајданаца.
- 409** *Пармска ружмина, ** ††.* Ову сај прсту јабука виђају врдо често покрај дрновима у Хапонеранској. Док је на дрвету, она је зелена, а над време, онда појуту. Ако се у своје време збере, онда неће да вене. — Месо је жућкасто-бело, чврсто, накисло. Дрво расте добро у свакој земљи. — Сазрева у децембру и држи се до лета, а у најбољем свом склону остане до месеца мај-т.
- 410** *Бријска зелена краткодржка, * ††.* Крупна, лепа, 10. виџава јабука. Боја њене мало разнава кожине обично је с' дрвета одма зелена, а доцније лепо жута, најдада на сунчавој страни мало румена. Преко целе површине обасују је неком хрђом, која се под прстима чисто осећа, а то је вод те јабуке баш карактеристично. Месо је почињаше жућкасто, фино, сочно и врдо укусно. Сазрева у новембру, а држи се до дубоког узиму, аз' онда изгуби сок и вене. Дрво добро расте и богатог раћа.
- 411** *Виргинска летња ружмина, * ††.* Врдо добра летња јабука. Боје је испрва бледе, па онда појуту. Месо је жућкасто, доволно сочно, врдо приятног, ружичастог, виновог укуса. Дрво добро усисијева у свакој земљи, и ако је поде добра, рађа обилато сваке године. Сазрева од Илјини-дне до после Преображења.
- 412** *Гамбитанска јабука, ** ††.* Боје је зелене испрве, 12. а доцније жуте, са заосталим гдекојим зеленим белецама. Плод мириши и не вене. Месо је жућкасто, чешће зеленкасто, фино, меко, сочно и врдо пријатно миришисан слатког укуса.
- Дрво живо расте и више је пута тало родно, да је добро један део плодова покидати, јер би се иначе гране покривало. Сазрева у октобру и држи се до божића.
- 413** *Клаудијус-ова јесења јабука, ** †.* Плод је 2 $\frac{1}{4}$, 13. најда широк и до 2 $\frac{1}{4}$, најда висок; с' дрвета одма је зелен или вошчано-бело, а над сазре, онда је нешто мало отворено жут са наставним неким зеленилом. Руменила нема. Мирис је слаб. Дрво је, поред велике родности, само сређеље. Сазрева око Митрова-дне и држи се само 4 недеље, аз' онда је особитог укуса.
- (подлогији сн.)

О стеоној крави.

Крава носи обично 9—10 месеци или 300 дана, старије краве дуже носе, а и онда дуже носе, ако не мушких рода отеланти. Крава може телити, ако обично склоне године, кроз десет година, а после тог је само за касанина. Кад крава преливати почне, знак је да је стеона, а и по дебљини се по-

знаје. Немирноћу телега у крави можемо на десној страни примијетити, тамо јој жиле јако купају. На стеону краву морамо добро пазити, морамо ју од задњог времена чувати, и од велике врућине, неће треба је терати да трчи, несметно је туши. За то време морамо је и добро ранити, но несметно је гојити, аз' јој снажне ране треба дати. Ако је кравица први пут стеона, морамо јој виште пута снисе почуви, да је научимо на сисање телега, и на изузене.

У седмом или осмоту месецу за време кад је стеона, морамо ју престати музти, јер и малко онда већ није добро. Обично засуши у то време крава и сана. Ако би јој так сисе најдуле и по-првениле, морамо је музти, аз' не млека ради, него да је од болести сачувамо.

Кад се већ време телену приближи, треба јој добро прострти у штали и од други крава одуљити, јер бива и то, кад су друге у једној истој штали стеоне, а није им време да се отеле. па кад виде да се једна од њи тели, нешићу се да се и оне теле, пај виште пута побаде.

Пре него што ће се телити, крава увлачи ноге и' трбушу, муче и једнако се час на једну час на другу страну оспраће.

Ако теле с њушком и предњим ногама пође, то је добро, а није опасно и ако са стражњим ногама пође, аз' је опасно ако пође с' предњом једном и с' стражњом ногом, ако преко т. ј. лебма пође и т. д. онда јој морамо у помој пратећи и теле гледати да што пре излучимо, јер нам може крава најлајже утичући, зато треба да је увек вогод код краве за то време, да јој одма у алима случају помоћи може.

Кад видимо краву пре телене да неће да једе, неће да пије, јако муче, скрњасе, треба одма описанти десну страну и видити дали је теле живо, ако виши живот на тој страни неосетимо, треба знати да је тело мртво, и одма искусног човека у помој звати. Догоди се најдада таје најде на свом месту у материни, пај и можемо руком познати, онда ју треба лагано на добро пострту подизлату спустити и ваљати неко време, да теле опет на своје место дође. Ако је теле дуго мртво у крави лежало, онда је зло и опасно, тешко је онда од смрти сачувати.

Ако се крава лагано тели и муке при телену има, треба јој испржити бела леба, замочити у првено добро вино как јој дати. Може јој се и само вино, пиво ладно или вруће дати. Није фалено, ако јој се и крв пусти. А ако све ово неби помогло, онда човечије руке у помоћи бити морају, аз' само ла-

тако и пазљиво вући ваља, да неповредимо ни најману чистину материју.

Кадвад изиђе материца при телену јако назлоље, у овом случају морамо чисту белу мараму узети, материцу подићи и напрати на своје место турити, али и то само лено и пазљиво.

Ако се пуповина (гајтанчић од дунка) сама после телене не одкнине, то морамо ми надовинати и пуповину једно три палца од пупка одрезати, и то онтприје изжлазама, да са тупом оправом на телу ни матер неби мучили.

Догоди се да крава и два тедета отели, а то се по том познаје, што крава после првог телета на телу не гледи, него се све напиње да се и другог растави.

После телене треба краву сламом добро истрпти и покрити, јер је онда обично угрејана, так да не назабе; треба јој мекиње с млаком водом помешати и дати да пије и с' тим је једно 8—10 дана једнако појити. Ако је слаба, треба је са лебом ранити, особито је добро куваниот грашак јој дати.

Кад се мало предигне, ваља је све мало по мало на обичну рану учинити.

Р.

Нож за каламлење у процеп.

Кад је овеш да калемим у процеп на тајој транчици, онда ништа згодније нема од овога овде насликанога ножа. А како тај нож изгледа, и како се с' њима ради, — то ти сама слика најјасније каже.

Р.

Какве треба да су собе или места где се бубе ране.

Соба, гдје се бубе ране, мора најмање 9 стопа бити висока, при том чиста и сува; од ње се мора сваки смрад удаљити; у њу не сме никакав дим, да-

ле ни од дувана ступати; такођер и други јаки мириси и прашине, јер то све бубама шкоди. Мишени, кокошке, мусе и пауци, све се то мора на поље терати; само онај, који њи рани и преира, сме се код њи налазити.

У соби треба да је фуруна, која се изнутра дожити може; јер је пуждно, да се исчварења која од листа и од буба постају, бразо уклањају. Фуруна та мора тако намештена бити, да се ни најмање у соби не пушти, него да ваздух сав дим у очах тера и да дрве лако горети могу.

Често је пуждно умерено ложити, а кадвад и пенцере отворити, да се ваздух понавља и чисти. —

Згодно је, и за мале собе врло је пуждно, фуруну слуд у паоколо с даскама обложити. Овај оклон или ограда, или тако да резнем футрол фуруне, треба тако начинити, да слуд у паоколо 6—8 долова од фуруне одстоји; одозго на њему треба наместити одушку, а такођер и одоздо; да тако одоздо ладан ваздух к фуруни улази, а одозго тонад у собу излази. Тим ће се начином произвести обток ваздуха и равнотежије топлоте за целу собу. Но горњу одушку треба онет од стране буба чим-год мало заклонити, да не би топлота одма на бубе ударила, него се најпре о дувар разблажила.

Грејање фуруне мора свагда умерено бити, да се обрадба ова не би запалила, и да прекомерна топлота бубе не мори. Јер иако је прекомерна топлота исто тако шкодљива као и ладноћа.

Примјетба. Ово облагање биће по свој приликци за гвоздене фуруне пуждно, које много већу јару од себе дају, а не за наше лемљане, које саме по доста приличној дебљини својој, умерену топлоту од себе пуштају. —

Пенцери у тој соби морају се такођер добро затворити, да се не би соба при тојвој ладноћи раззадрила. Такођер и они пенцери, који су на ветру, морају се чим-год застругти, и. пр. редним платном, да неби мусе, врапци, комарци и друго штад у собу уледато.

То се исто и о вратима разуме. Комн бити може нека дупла врата начини. Пра врата из собе, нека се састоје само из ћерчила реченим платном застругтог; а друга врата с' поља нек су цела, и нек на дну имају одушку с решетком снабдјевену. Одушка је пуждна зато, да фришка ваздух може у собу улазити, а решетка: да се пси, мачке и живина не могу увлечати. —

Белика спектлост од сунца није бубама пробитача: зато треба на пенцерима или капке, или завјесе имати.

Будући да у Мају и Јунију често и врло то-
пли дани има, и прекомерна је прућина бубама
шкодљива, тако треба и од сјеверне, то јест пол-
ноћне стране пешчериће направити; да, док су
пешчери с јужне стране, то јест с подна, затво-
рени, они са сјевера отворени стоје, да се тако
проладитељан ваздух са сјевера у собу пушта, и
точка се разблажава.

На посјетку треба и за државе листа згодно
место изабрати. То место мора бити у ладовини,
али опет не на влаги и пласниво. У време велике
ране, а то је осамнаестог и двадесетог дана, кад
се бубе налегу и кад већ близу 4 центе листа
требају, нужно га је доволно у преправности
имати, и сваља сиров држати.

За овај посај могу се неколико прости сандука
од меки дасака направити, од који сваки
десет стопа дугачак, четир широк а толико висок
бити може, колико је даска широка, то јест од
приближе 10—12 цолова. Но, у овом може се сва-
ли по вољи владати и место где ће се сандуци
држати.

У ове се сандуке полаже скора набрани лист:
но не сме се сабити, да се не упари, шити дуже
од три дана држати. Монар лист несме се у сандуке
полагати, него мора сув бити. Где се због
нише мало више листа скупити мора, ту се не сме
у горилицама или сандуку дебље од 5 цолова држати.
Ако је прућина јака, треба сандуке с даскама или
лесвама на редко покрити, а по даскама опет
влажне асуре разастрти; и тако ће се лист доста
фришак држати.

R.

Које је место најбоље за кошнице?

Прво и прво, што се при кованлуку у об-
зир узети има, то је: да за стан кошница, сходно
место изабрати треба. За стан кошница треба при-
јатну какву, мало на висини лежећу, башту, с
лепим изгледом изабрати. Кад су већ од природе
на то опредељене челе, да нам билем и цвећем
хасне, морамо им даље тако место изабрати, где
ће обојег у пуној мери бити; само у околини ко-
ванлука несме широке реке ни велики језера
ни бара бити. Кад се челе пуне меда са ливада
кући враћају, и кад је у то доба ветар, додати
се више пута, да је ветар свали на земљу, где
неко време леже, али се после опет подигну, и
својој кући оду; али ако ово преко воде бива,
онда ји нестане; али опет треба на близу воде чи-
сте да има, која јак је за напој нужна.

Кованлуку мора од путова и друмова удаљен
бити, јер је запрјање кола узенемира; где је год
 moguћe, треба лета од куд налеђу, истоку, или на
подне окренуты, да им горњак ветар и западне по-
ладне каше недосађују и управо не шкоде. Ако су
кошницаце на врло топлом месту постављене, ваза-
ји покрти, да се неби од велике преноске у кош-
ницама восак разтопио и мед изцурјио; јер исто
тако, као што им велика зама шкоди, шкоди им
и велика прућана.

Место, на ком је кошница постављена, треба
да је суво. Особито волу челе зелену траву
близу кошница, јер им ова пријатну ладовину лети
прави, али се и то пазити мора, да трава никад
велика не нарасте, јер се особито после хиже из
велике траве с великим муком извучи могу, кад
у њу падну. Сува околнина им опет у толико
шкоди, што се за време сунце пра направи, и на
њиву у јутру ресом најлађена крила падне, које
ји у летењу задржана.

Влажно место учини то, да вожнице пласниве,
мене воден бива а и здрављу је чела шкодљиво.

Тако им исто и дим шкоди; зато никад не-
вала кованлуку близу кречане, цигљане и т. д.
имати.

Исто се ово и на она места односи се може,
која су ветру изложене; зато треба да су кован-
луци са горњака (северне стране) кућом, зидом
или разграниченим дрвима заклоњени, од ладни ве-
трова.

P.

Најбоље ћубре за цвеће и у опште за баште.

Познато ће бити многим баштованима, да је
тенко цвет ноговати, кад нема земља дosta потребне
раке у себи. Сваки ће се бадави и у залуд мучити
и цвеће ноговати, заливати и пресађивати, кад оног
при руци нема, шта му је нужно.

Ја сам имен више пута ћубрета правио, које
сам са обичном земљом менши и тако цвеће раз-
сађивао, а и на леје по башти сам расипао. Ово
ћубре, ништа друго није, него од дрва одпаднуто
длице.

Време, кад је најзгодније овако ћубре правити,
без сумње је јесен. У јесен треба даље линије ку-
пичи колико је год више могућно, и на таково га
место у алији метути, где иће начек сметати,
и где ће бар једно две три године остати јоши.

Најбоље је линије буково и растово. Кад се
даље ово линије на гомилу агрне, треба га посугти
песком, и то соразмјерно; обично се мење па један

товар лашња, двоја колица — каруца — песка, а на ово, двоја колица коњског ћубрета без сламе. Ако баш песка при руди човек нема, нека да пра са пута счистити и тако исто као и песак употребити. К' овој смеси додам још опшанце — пилотине — увеље траве, маовине и сва друга биљка, која, инсу врло сочна.

И тако ово све смешам и направим гомилу једну од фата; она гомила мора горе ужа бити, да се боље води с' ње слива. Прве године треба ову гомилу бар једард или двадесет на вишем страни пробавати, да се неби упаршила, а друге године и вишем пута, како би ћубре ово боље сазредо.

Покушавао сам и то: да ћубре без војске балаге правим, па сам увидијо, да је с' овим нико боле.

Оваке гомиле вала сваке године правити, како би сваке године зрелог ћубрета извали.

Ово се ћубре тек треће године употребити може, кад је гомила од фата, а од по фата друге године.

Ово ћубре јако зелен и цвеће пита, и зато га сваком препоручујем.

R.

Поступање с' оним ватњкама које су од леда — туче — повређене.

При овом раду, мора се прво па то пазити, колико је дрво старо, јер се са младим дрветом другачије поступа, а са старијим онег другачије.

Ако је оно, од леда повређено дрво 1—8 година и ако је тако повређено, да му се и кора слутила, то онда без отлагаша треба дрво до зенице подсећи, па већ и круне било, или доиде само, докле је повређено, и то идућег пролећа, и па ново га облагородити, гдје ће нови изданци на јаком деблу, већ прве године до 6 стона парастити; а ако га тако, необједијеног оставимо, ма одма и не угинуло, онег ће докле год устраје, кржљаво остати.

Она се слутила места брзо до срче осуше и изумру.

Овакова су повређена места особито зла: па највији, брескви, шљви итд, јер овде тешко зарасте.

Са старијим дрвима која су од леда повређена, треба овако поступити. Будући лед старо дрво сирпно осакатити не може: то је нуждно дакле оне младе шиљаке на дебљим гранама доиде одсечи, док до здравог и неповређеног места не дођеш, који ће поступак дрво подмладити и уједно излечити.

Ово подрезивање песме се у лето предузети, јер и знајмо, да су летње шиљаке балаве још и неродне, него онег у пролеће.

Ледом повређена дрва могу се и овако излечити: пре него што би се она слутила места осутила, треба ји са каквим калемовском, или са шталским ћубретом облепити. Ово само код старијих дрва помаже.

Ако су она места пасушене већ, где је кора слутила, онда већ лека другог нема, по дрво подсећи и на ново облагородити; оно би истину још мало времена пртило, али би угинути морало. R.

Како се долази до доброг и чистог дудовог семена?

Семе, које ће се за дудове школе употребити, најбоље је по многогодишњем искуству од белог дуда. Пре него што ће се плод складити, мора се добро и адраво дрво избрати, па онда чекати даје тако не сазре, да само с' дрвета спадне. Сад плод покупити и у чисту ладну воду метути треба и једно 12—15 сати у води оставити. После овог воду избадити и водом набубрен плод мешати дотле, док семе из своје кућице неизпадне.

После овога треба на ту смеси онег воде усугти, па онда празно семе и кожурица од плода горе на воду дони, а добро семе на дно у суду остати; ово треба вишем пута чинити, да сваким дробом семе само остане.

Сад се узме то семе и мете на дашчицу па суво место; вад се семе горе осушило треба га промешати па онда тек на сунцу сушити.

Овим начином добијено семе и после три године се употребити може, ако се после целог посла онег на сувом мосту чува. Ако се овако неоступи са семеном, проклија истину, али се брзо осуши. Зато се много пута по дућини и првогодишње семе рђаво палази, јер се трговци не брину какво је семе, само да прадају.

Ако дакле наши свидодјељици добре дудове, за своје бубе, из семена имати жеље, овако нека поступају.

R.

Шећер од кукурузовине.

Кукурузовина има у себи — при ваљању нећи — ту исту количину шећера, као и шећерна трска. Кад са кукурузовине — пре но што се клипни увалju — линије покидши, онда има иста у себи 10 процента шећера, дакле нет шти толико, колико шећерни јавор; три пута толико, колико шећерна решта, од које данас највише шећер цеде; а исто толико, као шећерна трска. Овако јоши и та згодна околност долази, што за гајење кукурузовине да производише шећера не треба вишем од 2 несесера (по околностима и мање), а вод шећерне трске је пукана непрестана и дуга нега, и не може спуди ни да усијева. За наше је пределе ово врло важна ствар.

R.

ОГЛАСИ.

(ЗА ОДЛУКЕ ПЛАКА СЕ ОД СИНОГ РЕДА, НАК МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАВЕЖА: ПРВИ КУТ И ТРОС ЧАРИ, А СВАКИ ДРЕН ПРУТ НО 15 НАРА.)

1. 8—12.

OCKER & COMP.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са животним и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и сватоврсног цвећа, за гајење у умереној тоцној соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико ствариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

2. 3—16.

Како се многа г.г. спутавају на шанцу

ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

II ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ

туке, да им је рог са спулаком представља
брата, у овај рок претпостави

ДО 1. АПРИЛА О. Г.

продужује и моли г.г. скупљају да се са пред-
платницом поклете, како би и јаката што пре изаш-
лога. Предлатат је 10 грона чар, који се при-
чињавају ширел пољку, јер су трошкови големи;

само ће дроварен иже од 60 лутара чес. стапи.
Молим складог Орбина, да се постара, да ови

корисна књига што више у парој уче, нарочито
шије земља г.г. среће начелнике и писара — Јер-
оши то својим узимањом као народ, најбоље уче-
ните могу, а и од стране гори. министри финансije

је она књига преко вакти преноћена. Предлатат

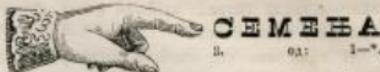
се шаље мени.

Нисам учиника ће се штапитати, зато људима
да се разговено напишу.

У Београду 25. Фебруара 1871.

ДР. В. РАДИЋ,

сматрател на посес преврату.

СЕМЕНА
Б. од: 1—*

кардиола позног з раног, врло крупног и доброг:

од искаке, окружле, најсладче; од спанаца, широког листа; од грамка, раног шећерца, најбољег; од главничасте салате, и од кукуса белог раног, има па продји. Гди? Казање на закхвашање уредник овога листа.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сечкање меса у следећи
пет сортн:

- № 1. за обичну куђу по 6 талира пруских.
№ 2. што искече сит. за свак 30 фун. меса по 9 тал. п.
№ 3. * * * 50 * * 12 * *
№ 4. * * * 100 * * 22 * *
№ 5. * * * 500 * * 45 * *
И ма такођер машине за падавање кобасица по
8—12 талира пруских. 4. 1—*.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 10.

ШАКЕ СПАСА 15. И 25. ДАНА
У МЕСЕЦУ.

УРГЕНЦИ ПРИВРЕДНОГО:
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Стакле 40 дуката. У хан 4 фар.
године.

31. МАРТА 1871.

Сејте кукуруз!

Међу пословима овога месеца, најглавнији је: *сејање кукуруза*.

Наши земљоделци одвише доцкан сеју кукуруз у неких крајевима, а сваки већи газда зна, да кукуруз треба — по времену управљајући се — да се сеје сада, или да опредељено време једном за свагда, пак да кажемо: *време сејању кукуруза траје 2 неделе пре и 8 дана после Бурђева-дне*. У то доба посејани кукурузи најбољи су!

Најобичнији начин сејања је: „под-летеу“, т. ј. слаком трећом браздом иде сејач, пак ногом коракне; где је предњом ногом коракнуо, тамо стане, удари петком у земљу и у ту јамицу баци два или три зрина, пав-ји прстима од ноге затрпа. Но може се сејати и „у бразду“, т. ј. кад орач трећу бразду оре, сејач иде за њим, пак на сваки корак одстојања баци по два или три зрина; орач после са четвртој браздом сeme ово загрие.

Прије је начин бољи и ситуацији.

Кукуруз захтева чисту бразду и чисто орање.

Кад кукуруз једно 6—8 палаца високо нарасте, онда га ошлени, т. ј. „опрзани“; овом приликом се поваде и они стручкови, који су сувиши, где је на прилику три струка изникло, треба на

сваки начин два најздравија оставити, а трећи извадити и стоки дати.

У своје време ћу вас опоменути на остале послове око кукуруза, а сад припоми пак *посеј*! Р.

О својствима свилени буба и њивовој рани уопште.

Да природу свилени буба боље познати можемо, морамо најпре цело њивово тело описати.

Свака је бубница прна, кад из јајџета или семена измисли; растећи бива све бела и светла, док најпосле скоро три палаца не нарасте и сасвим готово не победи. Онда је зреља. Кад узре, трбујој се чисто провиди, и у пресим се жута материја из које свила преде, светли. Ово се види обично 31. и 32. дана њивовог живота.

За време њивовог постепеног растења, пресвлаче се бубе четир пута (т. ј. складју са себе кошуљицу). Пред свако пресвлачење мало једу, испражњују се или торе, и спавају. Тада сан траје један цео дан и искље од привлаче.

Кошуљу своју, т. ј. стару вожу складју оне с малом пеком муком и напрезањем, и добивају другу нову, која им је за узраст њивов способнија.

Прва дана после слачачења још је уморна, једе мало и немари за велику топлоту и зиму.

Петог дана свог живота слачач се први пут, после четири дана други, онет после 6 дана трећи пут, а четврти пут онет седмог дана после трећег слачачења. Кад 10 дана после четвртог слачачења прођу, онда је сасвим зрела и тражи мирно место, да се запије. Ово време између слачачења, које се већ и буба називати може, може се или прекратити или продолжити, ако их тоpline или ладине држимо, ако их вишне или маље ранимо. Једно за ранење буба пробитачно својство њиво јест то, да оне сасвим мирно на своим креветима леже и само се у случају болести, или ако је превет препуни, с њега слизе. —

Пред запијање престаје буба помало јести, док са свим пресече, и сасвим се исчисти. После тога буде мало немирна, дигне главу горе и почине све нешто око себе тражити; из уста јој вире танки кончићи. Најпосле спузи са свог кревета, тражи и бира какво текобно место, где пад из утробе своје, прекрасни свили чудотворно преде и спну. —

За четири је дана с предивом готова. Чаура, коју је откада и стварала, има величину годубијег јајета, у коју сама себе затвори и у прва се преобрати. После десет и петнаест дана прогризе сама своју чауру и излази преображену у виду белог лентира. У овом виду не једе ништа и живи само за пријатод и умножење свог семена, које кад женка сме изнесе, за неколико дана свој кратак, чудесни и људска корисна живот јарки. —

Приметити треба, да су чаурице за предиво свиле тек онда добре, док лентирице из ње излетеши нису.

Да би, како овом, ког смо већ навели, а исто тако и о сваком другом начину поступању с бубама и њивом ранењу право мислити, и као што треба разсудити могли, иужко је, да се о њима, што се природе љиве тиче, још именто добро примети и упитати, да не би при некију може бити попом покушену и проби с правог пута сникли.

Бубе су од природе за слободу определене и происходе из оне земље, где се мери топлоте имена толико, као код нас. Оне тамо петре никада затворен, пласнице и покривен ваздух, јер су слободне. Ни тамо по волји својој с граве на грани и траже себи рану, која им је најбоља. На сушу се увате за долију страну листа, и тако се од ѡега његове чувају.

Ово кратко извешчење о нарави буба, нека сваки ко их разните желе, добро запамти. Но нека нико не мисли, да се бубе у првом отаџству њивом,

баш без сваког надгледања и неге држе, и да тамо људи без сваког труда ползу до њи имају; човек је узом својим дотле дотерао, да се својствама ове твари мале ползовати уме, по само се по мери њене неге труд његов награђује.

То је стари и вечно постојани закон, да човек само знојем и трудом благоједе какву уживати може. Јер, као год што се тело човеково само послом и управљавањем све већим развија и укрепљава, тако се исто и у његов честим размишљањем и душевним делањем изобразују и вишејаји свом определену доводи, и тако од себе скаку пужду сасвим њеним алија посљедицама удаљује. —

Знаменити је појав, да онде, где се свилоделије и ранење буба здрало у обичај увело, да су онде људи духом живља и телом крепчији. Труд даље овај принос још један благослов, који се тек на деци познаје, која су због њега много здравија, за послове много способнија, дакле и срећнији час рођена. При том, имамо прилику и побуђење о много којечем размишљању, за свашта запитивати, много којешта пористично искусти, и као у игри научити: тако да људско оштроумље, живот, способност и цела кућа и економија много се користи. —

Нека дакле наши сељаци, који прилику имају бубе раните, ни пошто не пропуштају, ако себи и својим кућама добра жеље; нека ни најмање не слушају оне, који говоре, да у овом послу ништа успели нису. Почетак је снагда и у слачачу тежак. — Кад би им оне, који се на миру хасну, на болести буба и друге којекакве несгоде туже, добро испитали и ствар добро извидили, јамачпо би нашли, да су томе сами они крви. Јер, иако су још при лежању какву погрешнију против нападни буба учинили, или су може бити, баш и за цело време ранења непрестано грчили. А шта је узрок ови погрешака? Незнанje, леньост и немарност; а видили смо и искусили смо, да је бубама непрестана, и то својска нега, у смотреву чистоте, ваздуха, топлоте и ране нужди. Из Србије се нашли, да жалост, при склоном гестову послу и предугађују њивом, она три пре споменута недостатка, да перекину порока, примећују, које кад би са себе забацили, кад би се при пословима својим не само оног старог једног те једног начина држали, него би се и они, што по реч, мало прометали, разум свој и размишљање с вештином и с правом вољом сјединили, иако би се тако с помоћу овога, све лакше и лепше, и с већом користи радило и пословало. —

Ја смех слободно рећи, да они, који се по овом мало ниже описаном начину, или накар по другом,

само природи буба сходном, при ранењу влажали, који се за добро смеје ствари, и који се при том с правом вољом посла тога прикали буду: да ти ни најмиште противности нећеду имати, него ће им се труд стогубо наплатити.

Ако се гдикоја болестна буде показала, а она се лако по фарби и изгледу познаје, то је треба таки бацити, како се примети. Зато је нужно, да им се кревети сваки дан редом прегледају, да нема која болестна или мртва.

Болести се немогу баш сасвим избегти, јер више је путу узрок виов у самом сесију. Ад' и они су случајева врао редки.

О болестима и њивним уздрочима говорију мало доцније, и ту ће онет скаки видити, да је само рђава пега и зло поступање криво. —

Будући, да сам дужан јошт казати, на што овај, који бубе разните жели, пазити мора, да му посао добро за руком извиђе, и да се од њега помогне. Пазити давље мора:

Право: На сходну точлоту и то у сваком не-
периоду, то јест добу њивог живота, особито при
свлачењу.

Друго: На чисти и здрави ваздух.

Треће: На чистоту кревета и целе собе, где се
бубе лагу и ране.

Четврто: На добру и довољну рану, која у по-
четку да се из хладог, а доцније из зрелог и чвр-
стог листа састоји.

Пето: На равно разделење буба по кревети.

Шесто: На равно разделење по старости њивој
и добу. — Р.

Новије воље

(подручја).

414 Кнегезска, ** ††. Сазрева јануара и новембра. 14. Путујући у Гетиџен, нашао сам сајасет дрва ове врсте, која су врло здрава била. Плод је $2\frac{1}{2}$ палца широк и $3\frac{1}{2}$, палца висок. Боје је исприја жућкасто-зелене, а у поднуду зредом стаљу је бледо-лиму-
нисте. На сличају страни је мало румена. Месо је жућкасто-бело, фино, сочно, са нешто оманоловог мириса. Дрво пагло расте. Јабуке се држи до бе-
жава, а на ладно место држе и до пељиков поста.

415 Првено ружмаринка, * †. Плод је осредан: 2"
57. 4" широк и 2" 6" висок. Боје је жуте, а на сун-
чијају страни и целој дојној половини је румена.
Мирис је слабог. Месо је бело, фино, сочно и
мирисаво. Дрво високо расте. Сазрева у децембру
и држи се чак до Благовести.

416 Крупна каслска ружница, ** ††. Боје је жуте,
58. на сличају страни првени. Хрђасти прља има по
целој површини раштркави. Месо је жућкасто-бело,
фино, сочно, мирисаво и накисло. Дрво бива осред-
ње. Сазрева око Благовести и држи се до Дуова.

417 Првено зимска голубача, **. Плод је осредан. Боје
59. је белично-жуте, на сличају страни је румено-
пругласт; најдасе се по површини прве пеге. Ми-
риса је слабог. Месо је бело, сочно и врло укусно.
Сазрева у новембру и децембру и одржи се у пуном
снуу до пролећа. Дрво пагло расте у мајдости,
бива само осредње и захтева чешће разређивање
трана.

418 Пижмasti пепник, ** ††. Љуска је углађена,
60. зелено-касто-жуте боје са рујним пикњама. Месо
је жућкасто-бело, фино, сочно у поднуду зрелости
одреће меко, слатко и мирисаво. Сазрева у јануару
и држи се до воскресе. Најбоље је време за браве
Митровдан, а у љаднијим годинама јошт најдо-
није. Дрво весело расте, здраво је, и бризо рађа.

419 Мали флајнер, * ††. Плод је осредан, 2" 6"
61. широк, 2" 7" висок. Боје је зелено-касто-жуте; са
сунчијају страни је румена. Месо је бело, врло меко,
сочно и врло делог и пријатног и слатког укуса. —
Сазрева у октобру и држи се далеко у зиму.
Дрво снажно расте и добро рађа.

420 Енглеско мирисача, ††. Кожница је углађена,
62. светла, лимунчасте боје, на сличају страни по-
некад румена. Понекад има први пега. Месо је
бело, меко, сочно, пријатног и слатког укуса. —
Сазрева у новембру и децембру и држи се до Вла-
говести. — Дрво добро расте и родно је.

421 Лазаричаста ружница, ** ††. Кожница је код ове
63. уграђена и светла, а боје је сјајно жуте, по сун-
чијају страни врло слабо румена. Месо је жућ-
касто, меко, сочно и врло укусно. Сазрева у првој
половини месеца новембра и држи се до Сретене
без да јако уврне. — Дрво само осредње бива.

422 Првено лорицица, ** ††. Плод је крупац: 2" 11"
64. широк и 2" 10" висок. Цела је јабука румена, а на
сунчијају страни угасило првена. Месо је до се-
мепинта бело, а онамо попрвију идући више или
мање румено, фино, пријатно сочно и врло при-
јатног укуса. Сазрева око Митровдана, ал' се дуго
не држи. Дрво не расте спакло и осетљиво је, а
плод се поднудно разнаје само у најлојеним ба-
штама.

423 Наромаринка, ††. Боје је светложуте, и има први
65. пегами; на сличају страни румена. Месо је бели-
чисто-жуте, фино, сочно, накисло-слатко. Сазрева око
Вожња, а држи се до Благовести. Дрво бива
високо и дуго родно; подноси сваки положај, добро
рађа и није осетљиво у цвету.

424 Зелена кнегезска, ††. Плод је осредан, боје је
78. отворено зелено, а у поднуду зрелости је само
жућкасто-зелена. Ови плодови, који су адраво сунцу
изложен, нешто су мање румени на сличају страни.
Месо је бело, или нешто мање зеленкасто, фино, сочно
и врло пријатно. Сазрева у месецу априлу и држи се
до Дуова. Дрво здраво расте и усисјена у свакој
земљи, а бризо рађа.

425 Француска кнегезска, скоро ** ††. Боје је исприја
79. зелено, а доцније жућкасте. Сунчијаја је страна
румена; понекад има први пега и брадавица. —
Месо је бело или зелено-касто-жуте, чврсто, сочно

**

и мириаско. Сазрева у децембру и држи се до лета. Дрво броје расте и здраво је у лакој и тешкој земљи; добро рађа.

426

Слатка јесенска ружница, *††. Плод је ситан, спљивен. Кончица је финка и кад је поднудо зрела, онда је сасвим жута, а на сунчаној страни јошт жућа и само је каднад мало румена. Нега има врло често а и брадавица. Месо је жућкасто-бело, или је жуто, слатко и мириаско. Сазрева с' концем месеца септембра и држи се 8 недеља. Дрво је врло здраво и родно.

427

Румени кукиног, *†. Род је осредан; боје је исправа беличаста а доције жијекасте. Хрђасти прља в прилици нега има, по годинама, вишне или мање. Месо је жућкасто-бело, испод кончице румено, фино, сочно и мириаско. Сазрева у новембру и држи се до лета. Дрво броје расте и скоро је сваке године врло родно.

428

Зимска кумача, *††!. Ова је јабука исправа земљасто-жута, а доције поскути као анион. Петлица има по целој површини разштркани; месо је бело, чврсто, сочно и пријатно. Сазрева у новембру и децембру, и држи се до лета. Дрво пење се, али није у свакој земљи родно.

429

Слатка француска ружница, **††. Плод је крупан, на сунчаној страни румен, појајнише са хрђом обасут. Месо је у сасвим дозрелу јабуку мало брашиљаво, меко, прилично сочно и мириаско. Сазрева у децембру и држи се, добро чувана, читаву годину дана. Дрво јако расте, и пати у поднудној земљи од рака, а у слабој земљи су плодови ситнији но што им је права крупноћа.

430

Бела кординалска плавамача, ††. Плод је крупан, кад је сасвим зрео жут је, на сунчаној страни нешто румен. Месо је земљасто-бело, сочно и накисло. Сазрева у почетку месеца новембра и друго се држи. Дрво пагло расте и придо рано и обиља то рађа.

III. Кајсије.

431

Амброзија. Ова је кајсија јошт слабо позната, а крупна је и добра за јело. Она слађа у ове крупније прсте, јер и крунија бити може, но што је ова овде. Најшира је у средини. Брајда је дубока. Кончица је вежана, није превећ маљава; месо је жуто, понекад се првено пралива, зење и сочно: укус је сладак и красан. Коштица је умерено кругна. Сазрева у почетку месеца августа, а каднад и у другој половини месеца јула. Дрво снажно расте и добро рађа.

IV. Бресково.

432

Монтак, **††, особито родна и сочна. Коштица је отворено првено боје, а месо је на њој јако приљубљено. Ово је једна — истини од осредњи — ал' заиста најбоља бреска.

433

Талмажик **†; дрво захтева добру земљу и врло топлу положај, ако ћеш оваким родом да ти гроди, как што је овја овде. Слатка је, сочна, ал' је месо почврсто. Бива још крунија.

(свртник се).

Најновије рибизле (гроздити).

Како ваљани вођари у произвођењу благородног воћа напредују, види се из ове стављене слике најновије рибизле. До овога степена развијта, само се трудом, вољом и науком доћи могло. Кад човек успореди ове рибизле, са нашим обичним, мора се дивити овој красоти!

Као што је свако благородније воће скупље од обичнога, исто је тако и ово за сада мало скупље, јер једна шиљка, која је већ родна, стаје 10 гр. чар.

Заведење економије готвилдерске набавило је за раз穿透ирање по народу и ову врсту рибизли, па ће се тако за годину две дана и под реченог завода иста врста рибизли добити моћи. Р.

Нешто о винским болестима.

Најглавнији су винске болести: мутљаг, рђав укус, рђав задај, плесање, отезање и усиснуће.

Да чути вино избистриш, сипај у њега печеног глиса и непрестано мешај, остави да се смире и одточи. Глис спаваје сав мутљаг па се, и вино изађе не само бистро, него и много снажније, јер глис и многу воду из вина у се прими. Или: узми на свако два акова вина по три белацета, размути добро у води, успи у вино, изваљај добро, остави да се смире и изчисти, и одточи. Или: усијај на жестокој ватри шљунка, спусти усисано у буре, остави неколико недела, после одточи, тим издаје младо и хаштре вино блажије, снажније, паштије и бојом старије. Или: очиши га са морујом бешником по оните познатом начину.

Од рђавог укуса на вину, узми цвета од зове, мало каранфила и корена од блаженог чакла (кардабендијак из апотеке) завежи у чисту платицу кесицу, спусти о концу у буре да неци дан постоји, после извучи, и вино ће се сила поправити.

Од задаја на буре, успи чистог зејтину у вино и јако измућиј; зејтин привуче сав задај на се и вино остане чисто. Ово у флаши. Или: стуци мало коријандра, запеки у чисту платицу кесицу, спусти о концу у буре вина, још привежи за кесицу камичак да потоне у вино, и вино ће изгубити задај.

Од плесна. Стави вино то на пајајније место и плесна ће пестати. Или: сипај у њега почемеће стучена леда, и то одма плесање убије.

Плесање увади кад се из бурета много одвади и остави буре недопуњено, зато ђале буре долити, ил остатак у мање буре прелити да напушно стоји. Аз ако мора у том бурету остати, а ти обеси о концу корена од рене да писи у бурету изнад вина, не у вину, то сачува вино од плесња. Или: обеси у винсци цвета од зове, ил кверака од венчина дрвета, ил смрђени арна вене, ил жалење, ил цимета да постоји, док се сав задај од плесња испизуби.

Против отезања вина. Сајба вина над утоплијем подрунију подложе, обадаве. Од овог их излечи свака опорана. Студи семена од грожђа на аков вина $1\frac{1}{2}$ фути, баџи у вино, кроз 8 дана често мућиј, после остави док се избистри и одточи. Или: избацај у њега вредо усисаног шљунка подоста и остави да постоји, и то га излечи. Или: отачи та, аз притом непрестано метлом у фртиљу мути и разбијај, још намести једну метлу под славину, да бров њу пада, само искака је брезовом метла често опрана. Или: узми на сваки аков вина 12

униција чистог вајингајна и 12 фариншећера, скувай у 4 фути воде и успи вредо у буре, пак измућиј и остави док се преталожи, а после неку недељу оточи.

Да укисело вино повратиш. Успи $\frac{1}{2}$ фути стучена крече у $\frac{3}{4}$ оке воде растојљено и добро измућено. То ће сву киселину на себе принести; а кад се стапложило, одточи, и биће боље нег ма је тог предела вино. Или: узми на сваки аков вина 8 фути фариншећера, растоји у води, саси у вино, измућиј добро и остави да се смире. Вино ће поново узврети, и кад је преврило заврши тврдо и дочекај ведар и ладан дак ће одточи; не само да ће сву киселину изгубити, него ће много снажније изаћи.

P.

О држању буради.

Бурад, из који си вино продао, ако је вино слабље било, одма испери, и сумпором закади тврдо затвори и остави, само не на врло влажном месту. Сумпоров кад сачува буре од плесња, Акој је јако и чисто вино у њему било, потреба ни испирати, ни закаћивати, неће само затворити и оставити.

У нову бурад неваља ни ново вино метати, некомај старо, јер га одма поквари. Нову бурад вазда једаред дај кључалом водом запарити и онда чистом бунарском водом налити, пак за 10 до 14 дана више реди ту воду мењати, док гол сасвим чиста из бурета не пође.

Још га пре, нег што вино у њега наливати појеши, испери ражајом ил инхиритом, и ширит запали, да у бурету горе, а међу тим налијиј лошије вина, и остави 10 до 14 дана да винску дуву увати, онда онет оточи вино, буре испери и мало сумпором закади, а грађа и чеп чистим платном замотај и добро затвори. Тако се спрема ново буре за вино.

Плесниво буре излечићеш овако: успи у њега изгасијена креча, узеј у сваки аков као винсцица велику грудну, и нали само толико воде, колико је за угашиће тог крече таман доволјно, и док се креч у бурету загашује, ђале буре. После једног сата учини то исто још једаред, и онда буре чистом водом више пута изпери.

Смрђиво буре на бразу руку излечићеш овако: успи у њега по фути витрнола, затвори и добро изваљај, после ладном водом више пута изпери. P.

Средство против мрави и ушију на дрвима.

Члан један економског друштва неког у Француској, измислио је врло јефтино средство против ови непријатеља дрва и воћака наши, воји су у стани уздрао дрво за кратко време сасвим уништи. Неке године су се ова живад тако јако распространила, да су се искуси економи скучијали и између себе просветивали, шта да се ради, да се ови велики непријатеља баштенски опрости. На једаред устане један члан економског тог друштва при једној скупштини, и рече, да он има средство против ови живади, и да је то средство поуздано, и да ништа друго није, по сачувавица. Покушај буде одма учитељ, и заиста на радост смрђу, све очекивање је превазилазило, јер за неколико сати, у једној, иначе ових живади пуној башти, ни једног мрава ни ушију по дрви није било. —

Ово се средство овако употребљује: узми добрајаја салуна, растоши га у воду, и с том сачувавицом пошкрони добро сва дрва. Још боље је, ако дрва са овом сачувавицом изпереш: дебло и грane, а лишће, где се ушијају задржавају,

пошкрони добро, пак ћеш дрва у будуће чиста имати; покажу ли се после опет, а ти опет то чиниш, боље ћеш да ти дрва пропадну.

Друго средство против мрави и ушију ово је: Узми сок од Алоја (у лекарници) и помешај с водом, пак с тим дрва добро изтри, или их само вичином измажи. Ово средство сачува дрва и од баштенских пужева и другог којежаквог гада. Р.

Друштво за пољску привреду* разасладо је својим члановима семена разнога зеља и варива за даља употребу. Имеју варива налази се и рани француски црни пасуљ. Овај се пасуљ само као борачија (у зеленим меунима) јести може, а у зрелом стани, т. ј. у зрну, није за употребу. Међу већем налази се и браунишкојски позни купус. Оnde имамо опоменута г.г. чланове, да га не расадију у често, него струк од струва даје најмање 3 стопе један од другога удаљен, јер се само на тај начин до крупна и чврста купуса доћи може.

Ово знања и управљања ради. Р.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Април.

У првобод ћемо да, да овога месеца сећу у велико листа дике, јасор, листен, буња и лоза, а јагода, бреска, најсаја, шинка, трепчила, хуба, јасен, брест, листенница, јонц и лубичика, дала и кумбук цветају. — Листе и роде најдозле; листира највеће из таурине; јежевина, рица, аморије, лисице и куне се коте; бландари (третине) и крвава бландија најури; чудећа траже пасео.

Овога се месеца нормално појурутим, да ову радују доизражено, у којој само прологата месеца постало. Ако иши прологата месеца садијо, сој сад ај журио. Ако иши вадак, а ти превлајаш ишне креко и удуја по једаред јесеном усреће. Чини савладе од кореок и маониле, ако жељиш добра сеји да подложиш.

Овога месеца сој прокрији и кукурку, нимој озимати, даје доније посејани, мајко су доније. За пролинир вада да си земљу онут јесене упорава, па сад сама да прореси. За него треба дубље отвори ногу по кукурку, а за рену још дубље. Ако жељиш добрих кромпира ишти, али иши јесенас земљу да њега узориш, а ти сад одма са кочетака овога месеца ори, а ико ћурђево две преори, пак ова сој.

Гра се овога месеца тикоће сеје, ај наје нико хоремко, ако ти је прологата месеца посејао; тикоће и садио сад сејиш треба.

Посег овога месеца лана и кукурку. Ако ћемо кукурку само за сема да сејиш, а ти бахи семе на рећи, ако сићеш па почнеш, а ти мораш да тесто сејиш, да се немоје разгралаша; јер на редо посејаша кукурку много и лесог, темног семена даје, а у често посејаша добре и граје чошчице.

Деташку посеј, ај гајдај да ће буде сува земља под узејаш, јер ћеш пресејаша мораш.

Ко има молја, нека га поддрже и нека га расадију.

То је ако се иши: У битини нека имајо радићи: Проколапај и слатки даје, на које ћеш земљу сејиш и расадији. Овога месеца има толико посеја у битини, да се њимо одмарајмо.

Пугаје по башти чесни; пасуљ, грачан, петровље, пистачије, муту рецу, сакаша плт, без олаташа сеји; ако су дали лен и тозла, можеш око положаје овога месеца посејати прастасце, тике, дње и дубечине; ако немој посејати сво семе што иши, него остави подожину, да можеш, ако ти прао посебе, друго посејати.

Вадак се њене садати не могу, ишти се може јећ с' компатном налазити. Вадак, које су првоје семе, или сада с промење посејано, пак ако је кроје сузо, а ти је извалиј. С концем овога месеца могу се кртиши у јабуку у кору с овим граничнима вадама, које су прво иши налазије, а да сада у башти нај' подноку у пеку држаш.

Расад, који је у обзору посечу у расадини осејан, можеш расадишти, јер је досада, ако је добро ноговак, могао толико застrestи.

Стоку треба да стаје чешће изнадити, где се скока тресао семе у стајама држаш; стаје вада што темеће промајаш и бид даскуту преношејши изнадити.

Задржава ваде кућевине стоке бије слушаји, кад би јој суво семе — кад што си у првом посечу реско — са гравом мало ишаваш, да не би прелазаш са сувог сема на траку врло преко бло.

Овога месеца вада пунштата краве да се воде, те да имаје посечајујући отек, у ком ји премезу склону продријаји можемо, аз краине вада, ако су од добре кразе и драшов бика за привреду оставиш.

Ако имаш ваде кразе, немој саје у једно време под бика кујати, да се не би у једно време отекла, јер би онда неко време беша мадза остави мораш.

Ако је време тошно, вада овце купати, да честу кују склонимо, јер би честу вуку сваке трошка скупљаји.

Жижица се ложе. Гутиће тогај држаш треба, а куриће вада само-онда пунштати, ако је нају туло.

Овога месеца по зијале раже вадати, јер сад икту бадају.

Конинске ваде односимо, где ће највише ране наћи. Чечемика су сада листе овачне јер ји тамаве.

Што се највише домаћине гаји, могу им споменуте, да ње могу кадаје покријаша обрети и као синџар купати, ако су их жеље. Ово је прао уздрао јестиво, које си чисти.

Испусто нас упукује на овај коринција: Ако је март сув бло, биље априла заљавиши. Ако априла заљаваш буде, биље јуни сув. Ако са овог ћурђеве две трахи у потпути сагриши може, можешо се плюдији године подати. —

Дан је овога месеца $12\frac{1}{2}$ до $14\frac{1}{2}$ сате дуготача.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Записници XXXIII. седница одбора „друштва за пољску привреду“, држане у Београду 9. марта о. г. под председавањем друштвенога председника г. М. Спасића.

Приступни чланови: гг. Чедокел Поповић, Сефије Станковић блаѓајник, Крста Петровић, Алекса Стојковић, Јован Енер и др. Радиб секретар.

Бр. 171.

Царско-краљевско патротично-споловинско друштво за краљевину Ческу, издаје изјашње о радима својој у години 1870-тој, на чеком и немачком језику.

Одбор је ове изјашње с хвалом примио и паредно, да их секретар у инвентар друштвено библиотеке заведе.

Бр. 172.

Заведење државне ерголе у Љубичицу, издаје друштву овоме семе белога дуда,

које ће по решењу одбора секретар собом у Шабац посети рада подизања дударе на земаљу, коју је општина шабачка „друштву“ уступила.

Бр. 173.

Председник подружнице избачио јавља, да је општина шабачка уступила једног од своји послушника, да послужује подружнику безплатно.

Узело се па знаље с тим, да се од страха „друштва“ овога општине избачио па овој подпори захвали.

Бр. 174.

Како је одбор у својој XXXII. седници закључно послати свакома секретару др. Ђ. Радићу у Шабац ради пуних друштвених послова, то се па председника одређује се-

предату 4 рубље на подводне и преносне трошкове друштвених ствари у Шабац, а по две рубље у име дневнога трошка.

Бр. 175.

На предлог председника

решава се, да се народу за времена објази, да ће се во закључењу главнога збора од 29. новембра пр. г., држати ове године, у месецу септембру II. излог пољско-праивредни земаљски производи и домаћи рукотворина, и то у Топчидеру дан так, кад ће се излог отворити в други пунји унутрашњи излагаче, објаза ће се општиро доношење. У једној је закључено: да се умолог т.г. гредини сечују у Београду излазећа листова, да предходну објазу, која ће се у „Текслу“ почитати, и у својим листовима препечатију.

Бр. 176.

Како за II. излог пољско-праивредни производи и домаћи рукотворина, нема у Топчидеру за смештај тих производа пунји и угодни града,

решено је, да се високо управитељство наше унока, да на њим подигнућа пунји зграда и смештај за излог у Топчидеру, кратече друштву овоме у покло са извесном сумом пописа, која ће се у представљају друштвеним, а во учињном предратину, назначити.

Бр. 177.

Да би се о друштвеној трошку издава књига „Све о племени“ што лаже по народу разните могла,

то одбор решава, да се у седамдесет књижарнина да решава књига у колико са 25% проширење.

Закључено и подписано.

ПРЕДХОДНА ОБЈАВА.

Како је „друштво“ ово на своме главном збору, државом 29. новембра пр. г., закључило: да и ове године у месецу септембру, приреди излог пољско-праивредних производа и домаћих рукотворина, и то у Топчидеру, — то се овим предходно горњи закључак главнога збора сваком објакљује, ко би шта изложити хтео, како би се што боље за излог припремити могао. Већ при сејању пролетни усева, треба и на излог помислити, и бар један део њиве боље и приљежије урадити, како би па излог боље и савршеније производе послати могао.

Прощле године се тужиште ишти: да нису за времена знали да ће излог бити, — зато им ево сада 6 месеци у напред овој јављајо.

Обширан програм за излог изаји ће и разаслаје се доношење, у ком ће и дан означен бити, када ће излог почети. ГГ. уредници српских листова, који у Београду излазе, умљавају се утврђено: да ову предходну објаву у својим листовима препечатати изволе.

У Београду 17. марта 1871.

СЕКРЕТАР:

Др. Ђ. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК:

М. Спасић, с. р.

О ГЛАСИ.

(ЗА ОДЛУКЕ ПЛАЋА СЕ ОД СИНОГ РЕДА, ИЛИ МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАВИНА: ПРВИ ПРТ 1 ГРОШ ЧАРИЋ, А СВAKИ ДРУГИ ПРТ ПО 15 НАРА.)

4-12.

OCKER & COMP.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато спађевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умерено то-плој соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

4-16.

!!КОМЕ ТРЕБА НЕК' ПРОЧИТА!!

ОДОВИМ ТАЗЕ СЕМЕНА

04.

ЛУЦЕРСКЕ ДЕТЕЛИНЕ

II

ВОДЉИКАВОГ ВАТРЕМА

за живу отраду

може се једино добити у Београду само код нас поштани. Да је наше саже од детелине врло добро, о том вишло довольно сасвјета. Што се наше семена бодљиковог багрја глачи, то упуњамо склоп, који објавио да ће саже живу отраду да диже, да најпре прочита чланак у "Телеграфу" бр. 7. од ове године.

Због рата немачко-француског, скочила је цена детелини, која се у француској највише тајала, па сако је генкок мукон у већој количини и до-богти могао.

Цена је такве:

Детелини 16 грона чар. окви, и

Ватрењу 16 грона чар. она.

Ко жели добро и чисто семе имати, нежа се обрати на нас.

У Београду,
на Сави.

Трајковић
и

Јосифовић.

500
ВРСТИ ДИЊА!

Угарско баштованско друштво бави се од неколико година нарочито са производењем и аклиматизовањем најбољи и најукуснији врсти динја, које се по целом свету налазе. Испало је токе друштву за руком, да је на ове наше околности већ 577 врсти динја обвикло. Као члан тога друштва, умолно сам га, да ми пошље семена од више врсти динја, како би се вазале динје и код нас у земљи разпрострањити могле, и тако ми оно пошље семења од 500 најизирнији врсти из своје збирке. Динје су са белим, жутим, зеленим и првеним месом. По изверности динје стаје порција једне врсте један до пет грона чаршијски у оригиналним пакетима; име је сваке врсте на пакети означено. Добити се може код мене подписанога.

У Београду.

Др. В. Радић,

СКРЕТАР «ДРУГИЋА ЗА ПОДСУКУ ПРИВРЕДУ».

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ II.

Цена: 10 пф. 55. и 10. дака
у масици.

ИЗДАЈУЧИ ПРИШИВЕНИЦА:
МИЛОВАН СПАСИЋ

Стаза: 40 стопа ч. или 4 мр.
године.

15. АПРИЛА 1871.

Опис јака, што се ватају ројеви, како се ватају, и какви бивају они ројеви, који се у јаку увате.

Ја сам у почетку запањана кошница добро један пчелар помоћни на прочиташе, да би се могао из њега штогод користити. Између други у њену ствари најем опис јака, што се ватају ројеви. То ни се пајвења допадне, и том се ја врло обрадујем, да ћу моћи сачувати, да ми се ројеви не мешају. Будем у том намерезу, да направим такови јака једно осам, по најпре направим само један, да видим како ће бити. И то сам гледао што скорије начинити, по јон сам га згодније начинио, него како је у пчелару описан.

Јак је овај био, што сам ја направио, шест стона дугачак, од бела и редка платна, што се комарницама праве; ширина јвога јака така је, као од пајвења решета обод; изнутра четири обручка танка, тако да јак стоји расширен. Уста су тога јака ужа, таво од прилике, као у лопци од седам бора. На усти јака пришивен је пети обруч од дрота, мало накрив, тако да се добро склапа са кошницом. С обе стране ти уста од јака били су од дебела платна заливни као какве уши; зате су уши пришивени канапи, што се с њима привеже јак за кошницу, тако да неможе ни једна чепла на другу страну изићи, него све да иоражи у јак ући. Јак овај нема дна, дно је обашка.

Задни обод од решета са дебелим платном, и тако је изгледало, као кожни протак; ширина је јвога обода четири прста; изнутра сам поставио по платну то дно црном чојом. Насред тога диз изнутра начинио сам од прве чоје једну киту на подобије гроуда; то сам на сред тога обода пришио, где ће се ватати ројеви. Спома на том ободу на среди пришивен је канап. Сад тај обод увучем у јак, тако га задвијем; около смежем канапом јак по ободу, и сад је јак свесним готов.

Кад сам видио, да се пчеле почнују играти, скоро ће рој да изађе, онда привежем уста јака на лепо тако лено, да ни једна пчела не може никада изићи, него све иоражи у јак ући. Ону другу страну јака где је дно, колико је јак дугачак, ударим колац у земљу, и обесим јак о колац, да стоји дно више од земље четири или пет стона. Онда кад видим, да је рој већ сав из кошнице у јак ушао, онда уста јака свежем и однесем у лад, обесим га о дрво, уста доле, а дно горе, и тако стоји једно по сата, докле се рој не скупи у клунче. Кад се скупи и примире, онда одреним онај канап, чим је везан јак за обод, и тако извадим обод из јака на поље. Рој тако лено се упати за ону киту, која је на сред обода пришивена; виси

као евенка. Саде узмем приврзану кошницу, и тако се лепо и лако унутра стресе, да ни једна пчела неће на земљу пасти, него све у кошници.

Ја сад ово видећи помислих: да сам већ на кову. Тада остане ми рој у миру. Аз' сутра дан око осам сата, мој се рој узбунио, обе да из кошнице изиђе. Моје невоље! Видим, да прелазе натраг на матер. Мислим, да ће сав прећи; напам га, нека иде. Но после видим да се ишле преполутите, пола отишле натраг на матер, а пола остала у кошници.

Ја и даље још пробам, како ће се други ројеви владати. Ништа другчије, него све тако једнако; и тако пробају увјатине петнаест ројева у чаку; између ти петнаест само је један остао у целости, како сам га стресао, а друге све сам морао поправљати.

И тако ја изгубим вољу у чаку ватати ројеве. Тако треба да представимо, да је пчелама тако Богом дано, да оне кад се пешају и роје, са великим помпом и ларном то чине као и сватови код воде девојку. Па онда пису оно све сватови, што из домаћинске куће изиђу, него изиђе и много пратиоца, те их доникле испрате, па онда опет дођу домаћинској кући натраг. Тако и наше пчелице, кад се роје. Није оно све рој, што изиђе, него ту има и много пратиоца, па би се и оне вратиле опет натраг на своју кошницу: или кад су у чаку с ројем заједно ушаље, не могу се натраг вратити; зато буду прикупљене с ројем ту остати и увјатити се. Но сутрадан чим дав угрије, роју надие на ум, да он није по нарави и обичају свом то учинио; пратиоци такође држе рачун да њима треба натраг на своју старију кошницу ини: и тако се узбуње, и пратиоци стану натраг полазити. На ту буњу и више се пчела с њима побуни, и тако се извиђају па рој остане мали. Осим кад се додада, да је други и трећи длан киповити или ладно, па онда пеће изиђи и може остати читав рој.

Ројеве је најбоље пунштати нек се роје по својој природи; но само они су мали и касни, те треба састављати. Цак не препоручујем никоме. Преко тога по обе, нека проба, па ће се уверити. Р.

Новије вате.

(СВЕЧАТА).

V. Шљиве.

434 *Бела мармица*, ** †. Ову прсту сви вођари хвале.
1. Слатка је и пријатна. Видео сам ју први пут у Парижу на налогу 1867. године.

435 *Ізабела*, **. Сазрева у септембру. Ово је врло лепа и крупна турѓуња. У ладнијим предједијима није тако слатка као у топлијим.

436 *Ванијитон*, ** †. Није за кувањавање; крупна је испина, жуте боје, на соври угледла, аз' није дољно слатка и не рађа доволјно. Ја сад управо неизнам, да ли је ту земља, аз' каква друга околност узрок.

437 *Хановеранска ѡрма*, скоро **; сазрева у половини месецда септембра. У Хановеранској зову је „угарском шљивом“. Кожица се да добро и лепо слушти, аз' није доволјно слатка.

438 *Шпански дамасена*, ** †; сазрева концем септембра, аз' и много пре. Месо није на коштици предједијено. Особитог је лепог укуса. Богато рађа.

439 *Крупна смекска*, ** скоро †. Ову сам врсту највише у Хановеранској најављено, а тамо обильјато рађа.

440 *Нормански педрагон*, ** скоро †; крупна, слатка обильјато рађајућа турѓуња.

441 *Меродова жута бардаклија*, ** †; Бира земљу, па зато не рађа обильјато, а иначе једна од најбољих турѓуња. Због њене особите доброте, добила је на парижкој најодбији 1867. године прву награду, која је за турѓуње одређена била.

442 *Траутембергерова којсјама*; по себи је врдо добра, аз' на кишовитом времену тако попушта, да се не може ни зашто употребити.

443 *Бела лестојка*, ** скоро †. Обильјато рађа, а добра је за продају. Ако је година по њу угодна, онда се и слуштиши даје. Укус је пријатан.

444 *Шарени педрагон*, **. Рађа обильјато; пупа је, пренуја соку, па зато и врдо пријатна; за мајчину је врдо добра.

445 *Лукомбова прекрасна*, ** и †. Крупна је, врдо слатка и богато рађа.

446 *Шамалова јесења*, ** †. Даје се добро слушти. Месо је особитог укуса. На сунчаном месту најбоље и најслатче плодове рађа.

447 *Пругаста мирабела*, **; за сушење је врдо добра. Ако јој је слабо, а плод као што видиш; врло је укусна.

448 *Слатка, крупна*, ** скоро †. У сваком обзору добра.

449 *Рана*, жута, скоро **; сазрева у почетку августа. Рађе обильјато, укус би баш могао пријатнији бити. За продају је неизказано добро.

450 *Краљевска*, у лошијој земљи * †, а у бољој ** †. Воћарим ју хвали: је ју извлаче неизвлачејим. Веде, да јој је месо чврсто и накисло, које се баш много довољда.

451 *Шиласта*, *; сазрева концем августа. Лепа је, крупна и добро рађа. Укус је пријатан, нешто наликео: за кување врдо добра; за продају је угодна, јер је на оку лепа.

452 *Жефенсон*, **, крупна и слатка; неда се слушти; око коштице је мало пакнела. За кување је врдо добра.

453 *Обична мађарска*, ** ††. Зову је и „цепача.“ И за продају и кућевну употребу је добра.

- 454** *Пресек марка,* ** †; плод је крупан. Кожица је дебела и даје се слушити. Пепелак је јак, плавичаст. Месо је превасло, провидно, врдо сочно и врло пријатног укуса. Сазрева при крају месец аугуста. Дрво је велико у цвету осетљиво, пладно. Плод ради шупа и трутне.
- 455** *Ваменхаймова рима,* * †; осредње је крупноће. Дрво је снажно и врло родно. Месо је врдо сочно, зеленкасто-жуто и врло миришаво. Сазрева у почетку месеца септембра.
- 456** *Дијапро,* **; месо је потврдо, врдо сочно, жуто и врдо слатко. Сазрева у почетку месеца септембра.
- 457** *Лукас-ова кральина,* * †; расте снажно и врло је родна; кожица се даје слушити; пенељак је плав; месо је отворено жуто, сочно и слатко. Сазрева у почетку септембра.
- 458** *Крупна бардакија,* ** ††; боје је зеленкасто-жуто, на сунчаној страни нешто мало првена; пенељак је белачаст. Месо је неко, разтоњиво, врдо сочно, зеленкасто-жуто и врло пријатно слатко. Дрво свуда успјева, а у тешкој земљи је врло родна.
- 459** *Прески педригон,* ** †; кожица је дебела, црвеникастомодра и плавим пенељском обаснута. Месо је потврдо, врдо сочно, миришаво и слатко. Сазрева у подонијем септембра. Дрво свуде успјева и богато рађа. Лишић је ситни.
- 460** *Прески пектаримо,* **; сазрева у почетку месеца августа. Кожица је потврда, даје се слушити. Месо је чврсто, сочно, зеленкасто-жуто накисло и слатко. Дрво није било тако осетљиво на зиме, аз' за време циклуса вактена сунца и тоцну лежњу, а да добро роди.

VII. Лешњици.

- 461** *Штамски;* дрво осредње расте и добро рађа.
1.
- 462** *Енглески;* врдо крупне плодове рађа, аз' оне, особите у својој младости — сувине неге.
2.
- 463** *Барделонски;* рађа онда добро, кад је у топлој 3. и пљакној земљи усађен.
- 464** *Хале-он;* један од најкрупнијих лешњика. Да 4. овако крупне плодове даје, оне сунца, редке грane и вљажне неге.
- 465** *Обични баштегски,* који је мало боље неге штама.
5.
- 466** *Обични шумски — Дију.*
6.
- 467** *Пијемонтешки;* шабље су понисоко расте, аз' слаз- 7. до рађа.
- 468** *Рани фрајендорфски;* сазрева већ у половини 8. јула, обилјато рађа и не тражи баше особите неге.

Скоруп (најман).

Кад се млеко на мирю остави, само се собом на двоје одлучи, озго се увати кора, то је скоруп, а оздо остане само чисто слатко млеко.

Скоруп је кора од они ситни по млеку расути маслови зрица, која на мирю стојећем млеку, својом лакоти па вр млеку искоче и као одлуче се. Али одлука та, никад тако на чисто не буде, да сва баш и само чиста зрица горе изађу, а све и само чисто млеко (т. ј. сир у сурутки растопљен) оздо остане: већ увек у скорупу и млека понешто има, увек у млеку и зрица остане толико, да млеко исту ону непровидну боју задржи.

Како то одлучивање скорупа у лопцима бива, исто тако и у вимену; и виме се може као суд узети, не из једне велике шуљине, аз' из вишне уки канилића отворено, да са оном природном прављом топлотом, одлучењем скорупа на вр'ти канала још лакше буде него у лопцима, јербо је млеко точилије па тање и ређе; зато је главно краву до посledње капље измести, јер на послетку готово саин чист скоруп остане.

Скоруп није сав проз од исте доброте. Најгорњи је таван најбољи, најчистији и најмислији; а што који низи и млеку ближи, то све лошији, најнижи је најлонџији. Зрица скорупа ишу сва једне величине; што су највернија зрина, највише масла имају, због тог су најлакши, и та прва сасвим па вр' искоче; најгорњи таван скорупа само је од ти најкрупнији зрина. Сва ситнија зрина остају под тим. Зато је од оних најгорњих тавана и путер и масло најбоље и највише, а од дојни тавана и мање и лоше. Па зато би вазало обашка те таване скидати, и обашка нај' продајати ил' прутер и масло правити, а не сме уједно стрипати.

Ко је рад да сав скоруп из млека извуче, ваза да млеко у карлице одеђује и у карлицама држи: ту га се увек вишне одлучи, него у уским а високим судовима. Те карлице несумо бити вишне од 5 налаза дубоке.

За пробу би вазало да свака газдарница огледа у којим ће судовима вишне скорупа добити, у високим и узким, аз' у низким а широким, да се увери, па по свом уверењу да ради све штогод има.

Највише се скорупа добије, кажу, кад се млеко у цинковим карлицама држи, по 10% вишне него у обичним судовима; само су те цинкове карлице скупе, а ваза оне узети, што су од чистога цинка саливене.

За брже одлучење скорупа врло је нужна топлота. Лети после 12 сати већ се скоруп увати, а зими мора млеко по 24 и вишне сати да стоји, док се одлучи. Топлота начини млеко мало ређе и тање, па лакше могу зрина да изађу кроз њега, него кроз ладно па гушће млеко. Зато су за ско-

руп оне коморе најбоље што су најтоплије. Најбоља је тошлота 10 до 12 гради.

И варење млека помогне здраво, да се пре скоруп одлучи, само што варење ако изтија бива, укиснуће млека убрзано.

Неки, да би сав скоруп из млека а број одлучи, туре у млеко мало соде (10%), коју најпре у мало тошле воде расгосте, и кроз крпу у млеко уцеде, исто као и они што против укуснијућа чине и веле, да се ту сав скоруп одлучи, па макар судови које му драго висине ил' материјала били, и макар у којој одји стајали, само да није баш по све студена, ил' посве пресла.

Окром тога ваља јеш и на ово назити, ко је рад да добар и да највише скорупа добије:

да краве добро ранги; са травом рађене краве ладу до 13%, са детелином до 20% скорупа;

ваља да близу оне коморе музе, у коју ће после муже млеко донети и држати;

ваља да одма после муже, док је млеко још тошто у своје стајање судове, у карлице одреди; јер је осведочено, а сваки се уверити може, да што се млеко после муже даље преносити мора, па ту и заједнички већма, и пренашањем тих већма разрешено бити, пре него што у своје судове дође, и малого мање и малог дошег скорупа буде и разбију се зрина; и у ладном млеку, па гушћем увате се, па немогу да у вис искоче.

Зато ваља млеко мирно музти, и мирно цедити, и процеђеном мирија дати, не овамо онамо га турати и трести.

Што се скидња скорупа тиче:

Ко је најбољег скорупа рад, ваља да га што пре скиде; најбољи је онај, што се после 4 сата (стајања млеку) скине, ту су све сама она крупна зрина.

Лети на јаким врућинама ваља журити са скидњем; ту се и напата пре, па се нема шта чекати; а врућином млеко узикисе пре, па и скоруп се укисли и уквари; још се и укири млеко, па онда више ни једног зрина искосчи у вис.

Исто се тако ваља журити кад бура ил' олуј који одкуд пође, јер ту маои млеко и скоруп узикису.

Најагоднији је час скидња онда, кад се скоруп одлучно већ, а још млеко није узикисло. Чим млеко најмане кисати пође, одма и скоруп киселине у себе увати, па низак онда није тао добар виште, ни по себи, нити за путер, као кад је саскини сладак; нити се да од њега путер тако број учинити, па толико држати, као од сладког скорупа.

Скоруп ваља у узак а високе судове скидити, па увек добро затворено, а на ладнијем месту чу-

вати. Незатворен скоруп ође број да ваздух у себе најчуче, и да узикисе; и из тошлом месту брже се оно мало спра, што мора да у себе прихи, разварати пође, те се шећер, а са шећером сав скоруп укисле, па одма за тим и уквари.

Ко је рад да му се скоруп дуже времена, по читав месец дана и дуже сладак одрихи, ваља да га са пода толико шећера смешти, да мало укува, и онда је те горепоменуте судове слије и добро зачени.

P.

Малајски петао.

Овај величанствени петао родом је са источно-индјијског полуострова Малаке и донешен је прево Енглезе у Европу. Боја перја му је различична, у кокошке је обично отворено црвено-жути. Петао је саскини без кане и има само малену душицу кресту и кућаст клун; и подбрадак му је мален; — креста у кокошке је тахођер малена, а лице је црвено масти; и врат је разне боје, као у опште цело перо. Према величини петла, и реп је мален; ноге су модре или жуте.

Најлепши петао ове врсте они су, који имају прса прса, црвен врат, крала исте боје, а труп прса.

Кокошке добро посе, па да им јаја пису одвећ тако крупна, — добро легу и воде, а поред тога се добро и угојити даду. Потом је ова врста кокошака врло крупна, то се радо с њима обичне земаљске врсте прстаре (мелезе).

P.

Сељак и његов задатак.

Сељак има тај задатак, да све оно из свом пољу производи, шта је год животу човечијем нуждно, т. ј. рाशу и одело; сад било то сејањем раше или производом марве. Тога ради је сељачки занат најважнији у једној изображеној држави. Кад се сељак неби за оне ствари старао, које има за одело и рашу служе, неби могао нико на свету обуставити, од најбогатијег до најсиромашнијег, јер сваки овај раше и одело треба, које сељак са њиве и стоке своје трудом својим збира.

Има и такови људи на свету, који о орању и сејању ни познатија немају, пак опет живе; али и се с тим светом несмеју, нити можемо сржити, јер ми на много већем степену изображења данас стојимо, пожели они, пак зато неизједи с оним бити задовољни, што би нам природа сама дала, као што су они задовољни, него морамо земљу обрађивати и марву умножавати, јер ми данас и виште требамо, пожел што они требају, који су скоро речи диви, и који само од овога живе што узлове, или што у шуми нађу где дише расте.

Што је свет изображењи, тим све нечеш вишен теки, а чим вишен теки, мора се и постарати да вишне производи, а ово је сељаку остављено да он прва рука буде, која произведи. Тога ради се може с' пуним правом казати, да је сељачко стање основа опстанка човеческог у једној изображеној држави.

И наши стари вајкалашица времена ишус за земљодјелство ишти знали, него су се с оним задовољавали, што им је сама природа дала, али што су вишне умножавали, тим су вишне и требале, пак онда потеше најпре скотове питомити, да од њи несмо и млеко за рашу, а куну и кожу за одело добију, пак су тим од ловаца на пастре дошли, и тек онда, кад и ово доста небијаше, дођоше на то: да она била умножавају, која су из искуства за рашу способна нашли, и онда су земљодјелци постали. Оnda је земљодјелство на врло писком степену стајало, и само се оно сејало што је најпотребније било; али сад, гдје су људи у много већем броју, где су расходи много већи, мора се и много вишне сејати. Зато се мора сваки сељак постарати, да у својим производима не пада, него да се диже, чега ради му је нужно свој посао са највећим прилешајем извршавати, и ни један тренутак бадава не пропуштати.

Из овог следије: да је данашњем сељаку много виште и боље свој посао извршавати нуждно, ако жели данашње потребе све измирити, него сељаку пре-

ћашњег доба. Пређе су била добра много већа и пространја, и издржавали су једну кућу у толико лакше, што је онда мање људи, и мање расхода било. Сад пак, гдје су добра много мања, где једна породица много вишне душа одрађивати мора пег онда, гдје су расходи много већи, а особито онде, где се једно, по себи мало добро јошт на виште делова делити мора. Зато не треба наши сељаци оних речи да се данас држе: мој је бабо тако исто радно, да ја што радим, пак је боље прошао, нег ја сад што при болем раду пролазим. Јест! ал твој бабо ивије живео тако, као што ти данас живиш, твој бабо ивије ти издатака имао, које ти данас имаш. А чим прво оћеш, а друго мораш, мораш и земљу твоју обрађивати, да пише с' ње добијеш, да потребе те наприши. Баците пријатељи моји те речи на страну, како је вам бабо радио, него онако радите, као што други свет ради, који поред мање земља све своје потребе и расходе наприје и јошт на страну оставља, јер, ако ће те увек тако говорити, а неће те радити, просјајци ће те код ваших лени добара остати.

Сад се негледи, колико ви са ваших земља скидате, него велико скинути можете!

P.

Машина за љуштење кромпира, јабука, келербе итд.

Фабрика земљодјелска и покућни стројева Шнајтлер и Андреја у Берлину, произвела је машину једну, која врло лепо и танко љушти кромпир, јабуке, келербу и т. д. Ова је машина сваком већем домоводству нуждна, јер време љуштењем уштеди.

Између три стубца укован је ваљак један; тај је ваљак од лима (блеха) и избонкан је на форму тренице. Овај ваљак има на споју дојвој чести дрвено дно, које је такођер с' таковим лимом оковано; али то дно није у сајузу са ваљком, него је за себе. У ово дно је углазијена осовина, која је с' точком снабдевена, а зубци тог точка ватају зубце великог точка, које је јасно на дрворезу

видити. У овај шупљи вазак успе се кромпир, или шта се љуштити жели, па се онда окретањем овог великог точка и дно окреће, а у њега усут кромпир таре се о нај избоцкани плек, и тако се браздо отчисти.

P.

О вуни.

Овце треба у пролеће стрижи, јер у то време нова вуна подрвиђује, а стара испада или учарти, а купац не воде чврсту вуну.

Кад би пре овце стригали, губили би тиме, што вуна пре пролећа није сасвим израсла, т. ј. нема још поднуву дужину, а нема ни она сва својства, која поднудно израшћена вуна има. Рано острижене овце страдају у случају ако би се доцније мало зими тревило.

Доцне стрижене овце имају опет друге неприлике. Кад већ нова вуна растити започне, онда стара врло лако испада, пак овце на сваком трпу, чбуни, драсту, и где год се очешу вуну оставе, пак зато што више са стрижбом оклевамо, тим ћемо мање вуне добити. Ими код задочињене стрижбе још и друга неприлика, а та је, што нова вуна ређа бива штогод је стара вуна дуже на овци.

Вуна се мора из овци прати. Овим прањем ослободимо вуну од којекакве гади, а тиме и онду јачамо, јер би се иначе вуна покварити морала; а осим тога познавање и газда споју вуну боље кад је чиста. Наши ваку: прлаза је вуна тежа! Јест, то је истина, а та нећеш трговца тим преварити, него ћеш то искуству, да ће ти вуни цену побити. Треба поиселити, да ће се овај тешко преварити дати, који целе године купује, од нас, који тез једаред у години продајемо.

Слабе јагавице потреба стрижи, јер су за зиму боље одевени и покривени, а вуна ће на другу годину јача бити, пак нам се опет напади, што смо лане изгубили.

Ако би одма после стрижбе какве знахе од шуге, свраба или сврабежа приметили, морамо одма машћом против ови болести мазати.

Најбоља је масти за овај посао ова: Ако је шуга приспела у лето, а ти узми: једну фунту лоја, растопи га на ватри, пак додај терпетински зејтина; што више тог зејтина, тим ће јача масти бити.

Ако је шуга у ладнијем времену приспела, тај тако исто ради, само уместо лоја растопи салу.

Да вуна лешша, светлаја, дужа и чешћа буде, препоручујем ово: „Намажи овце одма после стрижбе са зејтином и сумпором, пак маслом и сумпором, а после три дана са водом и солом.“ Овим

нећеш само лешу и велику вуну добити, него ћеш овце и од шуге сачувати.

P.

Парни плуг:

У том смо времену, где се паре, и у економији у место стоке употребљавује. Тако је плуг један са 6 раоника у мајарску из Енглеске донешен, с' којим је на добру Китесе ход Пожуна орано, о ком орању очевидац и донисник један ово преноведа:

Сад баш долазим са покушаја, с' Фовлеровим парним плугом, и велим: да ли једна економска машинија свој посао тако лено, мирно и слатурно испрвршила као овај плуг. Лешнигер другог часа неможе економ себи желити, него кад види овај плуг са шест раоника гдје ради, а особито онда, кад само плутове види и неиза да је једне стране земље машинија стоји, која те плутове вуче, а с друге ленгер, па ком је једек захвачен, који плуту правац осигурава. Кад се ово види, неможе ником на ум пости да сумња, да ова изванредна машинија свој посао неби у стању била извршавати. У овом магнитељу види човек све обичне честице на плуту, само у место да види да један плуг ради, види њи шест једно поред другог где вијредо свој посао извршавају. Шарина, коју ова шест раоника у један ма начине, папоси 5 стопа и 9 палада до шест стопа,* а дубљина по жељи 4 до 6 палада. Радило се пре подне од 10—12 сати, а после подне од 3—5, под управом Борђи Ј. Јулда управитеља добра Китесе. Тог дана се радило на једном јечминишту, и на земљи од 160 фати дужине, папоје је плуг 25 пута тамо и амо. Један ход на 160 фати дужине, (и као што рекосмо, да је сваки ход 5 до 6 стопа широк) паправи се за 3—5 минута. Други дан се радило само пре подне, и један ход је паправљен од $2\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ минута. Исти управитељ вели: да се с' овим плугом за 56 минута (дакле мање 4 минута за сат један) може једно јутро од 1600 квадратни фати узорати. Дакле кад се један дан 10 сати ради, може се узорати скоро 11 јутара. Машина је за 12 коња јака, а цела машинија, заједно с' плутовим тешком је 400 центи; цена јој је за једно са царином 20,000 фор. аустр. вр. Шулхов арендаши правитељствени добара у Чанаду и Дети у Банату, дао је донети за себе овај плуг; ћему ће се исплатити, јер има 16,000 јутара орање земље, за образљивање. Ми ћемо нашим читаоцима што скорије овај плуг у дрворезу показати.

P.

* Дакле је склана бразда скоро стоту широк.

Нашто треба пазити при одрезивању грана на дрвје?

Кад баштовани грање са дрва одрезују, или као што кажу подресавају, највише подкрему тако, да остане један комад од три до четири палца на деблу. Ово је погрешка, и велика погрешка! Грање се мора баш до дебла одсечи тако, да оно одсечено место број зарасте и с кором се пренуче. Остављајући нај комад, то ће требати више го-

дине, док се кора са дебла преко њега пренуче, и док рана зарасте. Ако је пак време неизгодно за прераштавање, онда почне овај комад трупти, и иструне чак до срче, пак тако најлакше цело дрво пропasti може.

Више пута можемо по баштама и виноградима наћи гдје је вођа с једне стране сва иструла, а то је само узрок, што се при подрезивању није до дебла одсекла грана, јер рана није зарастити могла.

Р.

ГЛАСНИК

„G. I.“ ПОУЧЕЊЕ НАРОДНИХ УЧИТЕЛЯ У ПОЉСКОЈ ПРИВРЕДИ. Угарско министарство издало је још прошле године наредбу, да се у време јесене школског одмора, од августа до октобра, народним учитељима држе предавања из пољске привреде, те ће онда они младежима боље у тој струци поучавати још. Сад је изашло извеште о првом предавању за прошлу годину, из кога се види, да су у Мађ. Аустрији, Кестхелу и Добрецину свуда по 24, укупно дакле 72 учитеља, о правитељственом трошку предавања слушали, и ту је угарско министарство потрошило 6120 форината. Свега укупно бијаше 129 учитеља, дакле је 57 о сопственом трошку научио училе.

Поред ове науче о пољској привреди, што ју угарски учитељи у народ понесу, било је у интересу наше пољске привреде, вели „Господарски лист“, кад би се овака предавања и за хрватске народне учитеље у згодно доба отворила.* — А кад би се такона предавања у Србији запела, било би за нашу отаџбину запета од неочекане користи.

Р.

„G. I.“ УГАРСКА ПОЉСКО-ПРИВРЕДНА ДРУШТВА. Осни главнога земљскога друштва у Пешти, или у Угарској 33, а у Ерделу 4 пољско-привредна друштва. Средоточно пештанско друштво има главницу од 179.000 фо-

рината, и посебну аграду за излоге у Пешти, „која — како „Wiener Landw. Ztg.“ вели — хоће да буде више ратарски парламент, него пољској привреди изненађена аграда.“ Иначе чини угарска влада велике жртве, да се пољска привреда у земљи подигне: набављају се машине за обрађивање ковчоле и лана, чиме се овакти са руским дављеним семеном, купују се сејаче машине кошица, давају се награде. То су наравно средства и начини, како се пољска привреда у земљи једноје деше. Р.

* Аустријско министарство за пољодјеље одобрило је 800 форината једном стручном човеку, који ће пропутовати Ческу, да види стање воћарства у тој краљевини и о теме свој извештај ческом пољско-привредном друштву да поднесе.

Р.

* Ц. и пр. пољско-привредно друштво у Бечу броји 9736 чланова. Годишња му је преход 62.350 фор. Р.

* Како у Русији пољска привреда јако напредује, то ће руска влада економно одељење да одеди од министарства финансије — као што је у Аустрији и Угарској — и установи ће засебно „министарство за пољску привреду.“ Р.

ПРЕДХОДНА ОБЈАВА.

Како је „друштво“ ово на своме главноме збору, држаном 29. новембра пр. г., закључило: да и ове године у месецу септембру, привреди излог пољско-привредних производа и домаћих рукотворина, и то у Топчидеру, — то се овим предходно горњи закључак главнога збора сваком објављује, ко би шта изложити хтео, како би се што боље за излог припратити могао. Већ при сојању пролетњи усева, треба и на излог помислити, и бар један део њиве боље и привљењије урадити, како би на излог боље и савршеније производе послати могао.

Прошле године се тужише многи: да пису за времена знали да ће излог бити, — зато им ево сада 6 месеци у напред овој јављамо.

Обширен програм за излог изаби ће и разаслаће се донације, у ком ће и дан означен бити, када ће излог почети. ГГ. уредници српских листова, који у Београду излазе, умлађавају се учтиво: да ову предходну објаву у својим листовима препечатати изволе.

У Београду 17. марта 1871.

СРЕДСТАВА:

Др. Ђ. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК:
М. Спасић, с. р.

О Г Л А С Н.

(ОД ОДЛСЕ ПЛАЋА СЕ ОД СЕТНОГ РЕДА, ПЛЕМ МЕСТО КОЈИ ОН ДАВАЕМА: ПРВИ ПУТ 1 ГРОШ ЧАРЧИ, А СРАЗЕ ДРГИ ПУТ ПО 15 ЦАРА.)

1.

OCKER & COMP.

Saaten-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним првећем. Нарочито има велики избор падине, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умерено то-
плој соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

2.

5—12.

5—16.

500 ВРСТИ ДИЊА!

Угарско баштованско друштво бави се од неколико година нарочито са производњом и аклиматизацијом најбољих и најукуснијих врста динја, које се по целом свету налазе. Испада је томе друштву за руком, да је на ове наше околности већ 577 врста динја обвилко. Као члан тога друштва, умоляо сам га, да ми пошаље семена од више врста динја, како би се виљане динје и под нас у земљи разпространити могле, и тако ми оно пошаље семена од 500 најцарснијих врста из своје збирке. Динје су са белим, жутим, зеленим и привремени месом. По изврсности динје стаје пораница једне врсте један до пет гроша чаршијска у оригиналним пакетима; име је сваке врсте на пакети означенено. Добити се може под мене подписанога.

У Београду.

Др. Ђ. Радић,

СКРЕТАР «ДРУШТВА ЗА ОДЛАСКУ ЗРИНГОВА».

!!КОМЕ ТРЕБА НЕК ПРОЧИТА!!

САОВИМ ТАЗЕ СЕМЕНА

0.3.

ЛУЦЕРСКЕ ДЕТЕЛИНЕ

И

ВОДБИКАВОГ ВАГРЕМА

за живу отраду

може се јединно добити у Београду само код нас подписане. Да је наше семе од аетељеа врло добро, о том имамо довово сведочење. Што се таје семена болљаког багрња тие, то упуњујуко сакон, ко га је од тог семена живу отраду да дине, да најпре прочита чланак у «Тексту» бр. 7. од ове године.

Због рата немачко-француског, скочила је цена детелини, која се у француској највише тајала, па се ју теком муком у већој количини и до-
бити могла.

Цена је данас:

Детелини 16 гроша чар. ока, и
Вагрену 16 гроша чар. ока.

Ко жели добро и чисто семе имати, нека се обрати на нас.
У Београду,
на Сави,

Трајковић

и

Јосифовић.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 12.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Извлаки склоници 15. и 20. дана
у месецу.

УРЕДНИК ПОСЛАРСТВО: МИЛОВАН СПАСИЋ

Огласи: 40 трука ч. Кан 4 фор.
Годишњи.

У БЕОГРАДУ.

30. АПРИЛА 1871.

Кад треба свилене бубе лети?

Кад дудови већ здраво напуне, тако да се јди која пупа и развијати почне, онда треба семе за лежење спремити. На ово је пуждано за то пазити, јер иначе бубе пре, пижели лист нарасту.

После 20 дана кад се већ излегу, морају се здраво ранити и онда би, ако лист доста велики не буде, морале глад трпнти, и чаурице би ирло слабе биле; или би морале више дудова брати, чим се опет дудара пвари и нарушава.

Треба даље ствар тако шаредити, да у време велике рије бубе већ, велико, добро, зрело, и здраво лишиће добивају. Гди је могућно, ту већ се најише мали дудови беру, да се на високом листу добро суврстне. Но с лежањем буба писмено ни закаснити, јер се иначе ранење њиву продужава, гди опет брање листа дудовима, кад по други пут крену, шкодити може. Осим тога настају и за селанина други посодни, а и врућина, који у ово доба расте, иније за бубе најбоља.

Ако у време лежања напрасиша ладиоћа настуши, која наравно и листу се развијати неда: онда се лежење буба мало закаснити може, које бикав овако; то јест: престати треба семе утонути држати, него га на какво ладно место оставити, и тако ће се лежење задржати.

Често се догађа и то, да прве пупе и први лист дудова од мраза пропадне, и баш онда немамо рије, кад бубе измиле; зато већа част од глади посказала, и зато би те године од рањења и свилоделија престати иорали. Зато је добро свагда више семена имати, да у случају ове несрете, па ново обићи можемо. Ко даље определено число од 100.000 буба ранити жели, за које је 5 лота семена пуждано, тај треба барем 8 лота да има, да му за време првог лежења, оно друго семе гдје год у ладу и резерви стоји, док слане и мразеви не прођу.

Кад већ згодно време наступи, онда се ти 5 лота семена по кутијама, и по заклоницама од кутија, које нај сме чисто бити мора, тако разреди и раздели, да највише на пол прста дебело лежи; јер што је мање семена у гомили, тим се оно боље и једначије леже; но кутије се те и заклоници морају најише чистим паниром поставити, а после тога такођер чимгод и покрти, да не би прашина на семе падала, и да се неби паук и друго што унутра увукло, пак се онда на мирно место остави, где нит' се пуши, нит је зима.

У почетку је најбоља температура од 15 степени по Ромировом топлометру, која се за 8 дана и

Ђенарија, у свези са сујевјерством, по селима.

на 20 степени подићи може. То није тешко учинити, треба то јест собу често умерено грејати, тако семе најпре за 4 дана дводесет на земљу, од 4 до 8 дана сасвим у висини собе и. пр. за гредом или на иконом, где је обично топлије, држати.

На сунце не сме се изнести, а такођер ни па суруну метнути, јерба би бубице или са свим по-скапале или се нездраве падале.

Ако се исприча семе није баш са свим на ладном држало, то ће за мало дана побелити, и та је белоћа сигурни знак, да ће бубице скоро измалити; аколије пак семе на ладном месту стојало, то ћеду се тек десети или дванаести дан почети леђи. Морамо ји даље често надгледати. Што се дуже легу, тим су здравије и крепчије.

Како ћи неколико измисли, таки се на семе, да га не би ладним лишћем разладили, једно парче чистог папира метне, које се са две стране нало савити мора, да се уватити може. Овај се папир мора сав избушити, да бубице кроз њега проникнути могу. По њему се после сливне граници се иладим лишћем положе. Постављене бубице повећеду се мало по мало све на лист, и тако ји 2 или 3 пута дај купину можемо, које на један папиром обложени кревет остављамо. На том се кренету једна прта с кредом направи и после га у најнижи кат или раф спустити.

Границице, па којима су се бубе скуншиле, треба предосторожно из путње дигнути, да не би оне бубице, које су још на папиру, прегицелили. И на то пазити треба, да не би која на земљу пала, зато је добро, да се кутија, пре него што границицу из ње извадимо, сама на кревет метне.

Други дат чинимо то исто и с другим излеженим бубама, те ји постављамо и на други кревет, ког с две прте бележимо на други или трећи кат мењемо; трећег дана се бубе међу на трећи кревет, који се с три прте забележи и на највишији раф поставља.

При том мора соба тако топла бити, да нам је у њој врло угодно стојати; но на младе бубе не сме велика врућина долазити.

Они семена, која се четвртог дана излегла пису, треба бацити, јер ће свакојако слабе и нездраве бубице дати, које су са друге школдњаве, а обично је свагда пета част семена за лежење не способна.

Узрок горе наведеног оддављава буба по данима, креветима и нумерама, вазају после кад о сравнивају и једначују века или доба њивоговорио будем.

Р.

Између свију наука, вада ни једна тежа није, и ни једна толико вештине и знања не изискује, као љекарија; и опет се ни у једну толико не мешију онакви људи, који је никад ни учили пису, као у њу. Нека се твој потужији међу десетак људи, да му чештиго фали, пак ће се између та десет зацело један наћи, који ће му најбољи и најсигурији лек казати љош; пак шта више и у таковим случајевима, где би и исхуки љекар посла имао и промињавати се морао.

Више боба прођу без љекарске помоћи; ако се дакле средство напојо употреби у овој времени, кад бади боба пролази, онда се то средство, или онай који га је препоручио, извиче, пак је та вика све већа, што год се онакви случајеви чешће догоде. Од туди и долази да се многе, по себи неважне ствари, па велики счепен у сељачком љекарству подију, као: ладив и врућа вода, тврде земичке, комадари ријаки, башни сок, и т. д.

Све се ове ствари за мало или дуже времена од људи употребљавују, пак онда у вредности својој падају. Безобразљиви и објављани по новинама може се и да какво трице за најбољи лек извикнати.

Ако баш онакви љекарски невештаци свуда своје верне задобију, опет јим сељаци помажу славу своју онако увећати, пакову је ни пајбољи љекари недобију. Многе такве чудновате љекарске невештаве на далеко вику, и многе им ипак дају. Истина, сваки не дође до такове славе, јер их има свакојаки: један зна „разтерати“ гроzinину, други зна „бјати“ од главоболје, трећи „зна“ нешто против kostобоље, четврти опет „зна“ прв зауставити, пети „разтера“ брадавице и т. д. Сељаци држе здраво на онакве људе, кад се извичу по окolini, они држе да такове лаже неку особиту мој у себи имају.

Штета, воју онакви људи износе врло је голема, и за многе пределе паде ни претерано, ако се каже, да онакви невештаци здравље људима руше, и да више тако умиру, пижел од других опаснији болји.

По народу има више љекарских средстава, пижели у једној љекарници. Пак поред употребљавања онаквих ствари, још се којејата говори, створења нека призивалу, који или пису познати, или јих ни познати на свету.

Врло много средстава, која данас наши сељаци противу једне или друге болести употребљавују, заостала су још, од стари времена, кад су ји стари љекари још употребљавали. Сељаци се наши још и данас они стари средстава строго држе, која су

од новији лекара дано одбачена, и која управо много и непомажу. Виш пута оде сељак у лекарницу и залиште некак лек, који лекару није ни познат.

У старијем добу су многи на то држали да и умна својства некоји била и животиња за лек служе; тако су и пр. употребљавали првени власак против првог ветра, и мисили: кад првени власак око тела веже, да ће му ова болест уминути; на ранију вад нешто једе метални су, пак и давај међу, од оног исца испршјене длане; од променљиве грознице, веле помаже, кад се вокти отеску и под тополу закопају, јер онја у грозници тако држе као лишће од тополе; од жутице веле да је добро ону воду пити, где се дукат исте и т. д.

Особито је пуштње крви у наш народ ушло. Он ипти ишта лекара, ни никог, нег кад му ишта фали, а он оде берберину дајму прв пусту. Бербер то уради плате ради; аз кри пуштње, нек се нико неусуђује, пре него што искусног левара не запита, јер узалудно пуштање крви, може лако смрт напети.

Код наших сељака има виш ефли којекакви масти, фластерса и други изазла, нег у једној лекарници; сваки то зна, од такови невештака, масти какву направити, и за једну или другу болест употребити, пак сад помогла она или не помогла.

Псећа, курђачија и амијска масти, вроја се разноко код наших сељака употребљавају.

Кад твој зуб изпади, а он га мете у комадић леба, и баци га ису, а то зато, да му буду остали зуби, као псећија јаки.

Има предјела, у који се скувани миш против велике болести употребљује.

Кумираје у собу, и јарца у штапи држати, веле да је због болести добро, али какве нико незна да каже, он је само тако чуо, пак се тог држи.

Боле се онакови ствари окапнути, пак у куби чистоту одржавати, а кад је ко болестан, лекара дозвати, нежелан онакове ствари употребљавати, које су виш пута и смрт налеле.

R.

Како се може познати, која ће кошница скоро ројити.

При концу месеца априла, ако је добра година, то већ треба да се почнује кошнице ројити. Кошницаја треба често да прегледа кошнице. Ако је која дотерала саће до земље, такову кошницу треба подићи па флоку; ако ли немаш флоку, а ти исконијај јаму под такову кошницу, да може

радити, да не данигуби. Ако је не би подижао, или у земљу укопао, то би је само у ово време мучио. Неке кошницаје тако верују, да ако је не дигне па флоку или укопа уземљу, да ће онда пре ронти. У том се сваки онјај вара, који тако мисли. Сваки ће се уверити, да је то велика потрошња, кад такову кошницу не подиже или не укопаја, која је дотерала саће већ до земље, а има матичњака затворени, па неће да роји, а народ не може у кошницу да стапе, ишто се пати, споља на кошници стоји, и неколико дана ипти шта ради, ипти се роји. Учини дакле па таквој кошници пробу, подижи је увече па флоку, видићеш сутра-дан, ако буде лено време, да ће ти рој изашти; зашто матица докле год не види свог народ скупа, дотад неће да изађе, а матица никад неизлази на поље, само онда кад рој изведе. Дакле кад са тако догоди, да је кошница мала, па свак народ не може да стапе у кошницу, већ је принуђен напоље изашти, и тико очекивају матицу да изађе; матица пак неиза за тај народ, што је на пољу и зато се запашњава, онда рој дуго неће да изађе. Кад је пак подигнен па флоку, народ дође свакупа, и матица види свог народ свак; то је одма готова ројити се и свог народ извести.

Ако си кошница с пролећа гледод у шуму однео, то гледај јоште док ишус ипче ронти и саће докле паје оптерећено са младим народом и медом, па се за ралије сели из шуме; зашто у шуми је тешко ројати. Где су дрва висока и густа, ту се губе ројеви; ватају се васобо, па с великим трудом једва га стресеш, а и сам живот ризи堪и. За то ји треба мало разије одселити, и то далеко тако, неко може човек пешак за један сат отићи. И то гледај, кад је време облачно и кашовито, да народ никада у нашу не одиће барем два и три дана; с тим ће свака пчела своје место упознати. Ако је гледод близу однесен, и ипје киновите време, то ће ти се половина пчела погубити. Зато је боље ако ји можеш па таково место још у пролеће наместити, да ја никада не крећеш до саме јесени; зашто у преносењу сила се ипчала губи. То ће се сваки кошницаја уверити, да је тако, само кад ји пресели у време ројидбе, па ће видити, да оне кошнице, које су се већ припремиле, да роје, пак ји преселиш, онда ће престати са ројидбом.

Сад, како сам казао, да при концу месеца априла, ако је добра година за плете, можемо се најдати глекојен роју. Кад прегледаш кошнице, коју мислиш, да је најбогатија са народом, пред саму ноћ закади је мало димом; па види, како јој стон саће у кошници, има ли по врту саћа матичњака

запечећени. Матичњак ћеш познати, он се разликује од други чаурица; док још није запечећен, нагледа као мали напрстак; кад га пак запечате, онда изгледа, као сисина очија. Кад тако видиш да има (искакар да је само један запечећен), то сутра дан, ако је лено време, можеш очекивати роја: јер чим ичеле горе матичњак запечате, то се онај дан горе у саћу млада матица излегла, и та води свој народ одма сутра дан на поље, само ако је време удесно. Онда други рој можеш очекивати девет или десет дана, да та извиђе. Јер матица вад метне јајце у матичњак, и прилепи га на дво у матичњаку, тако се мало види, као вр' од иглице; тако стоји три дана, па онда јајце пукне и буде као масло, и тако стоји онег три дана; од тога масла буде прв, и тај стоји три дана; онда ичеле затворе матичњак, и тако затворен стоји девет дана, па се онда излеже матица. Зато обично други рој излази девет дана на поље. Трећем и четвртом роју не зна се термин; онда већ има матица сумкине, па кад науме, само ако је време лено. Мени се само једашут додгоило, да ми је једна кошиница ројила у јутру, у седам сата пустила првака, а после подне у три сата пусти другог роја. То се зато додгоило, зашто је било више од недеље дана ладно и кишовито, па се није могла ројити, а за то време налегло се више матица, такођер и ичела, па се истигле и једва су дочекале лен дан, да изађу.

P.

Капорак.

Оделене капорасте кокошке врло је големо. Ни зону и „пољским“ кокошкама, а то мисле зато, што им је вана она ипак на шубаре пољских севака.

У Холанду сам ових капорастих кокошака највише виђао, и они тамо са особитом неком наклонишићу гаје, пак зато најлепши капорасте кокошке и певци из Холанда и Белгије долазе.

Јаја су им осредња, ретко посе и несигурно легу, а због оне велике капе, која им на очи пада, не воде добро пилавље. Нису за приплод, а нису ни за гојење, него виховом величанственом њују красе јата.

Најлепше су ове врсте оне кокошни и певци, који су по целом телу прени, а капа им чисто бела; што је перје у капи чистије т. ј. без прни пераја, тим су драгоцености.

P.

О расаћивању биља.

Код више биља, која се обично расађују — као и. пр. целиер, купус, келераба и тд. — примјестити можемо, да се за дуго после пресаде немогу да опораве, и да им друго треба, док се мале жилице изреде и док се са земљом поднудно смешају. С овим заостаје биље у свом развијту и расту, и редко од њега крепко биље после бика, као од они који се на месту оставе где су посјејани. Др. Вајта, један од најискуснији баштоване држи, да је боље онде семе бацати, гдје ће биље и у будуће остати моћи. Кад се пак ово чини, онда је пундно опу земљу, у коју ће се семе бацати боље урадити и припремити, и може се на једно место у место једног, два или три семена бацати, па кад изникне биље, најснажније оставити, а оно друго изчупати.

Код биљака, које се као крепки расад расађивају мора, као и. пр. дулан, разуме се по себи, да овај начин није употребим.

Расаћивање гореречени биља и зато није пробитачно, што се семе: купуса, келерабе, каронола итд. у масну, и најубренију или најхубретом лежећу земљу бацати, пак одатле дође расад обично у слабију земљу. Од оваквог расада тешко може крепко биље израстити; јер је прелазак из масне и најубреније земље, у мршаву врло прек.

Јошт је најбоље, кад сваки себи сам семе запати, јер куповно је семе обично неваљало.

Ја сам прошлога пролећа сам то искусио, да сам семена од једне, токоре уважене трговине из Пеште семена купио, пак ни 5-ти део при доброј земљи, добрим надгледањем, изникнао није. Најбоље је даље сам себи семе запатити, пак онда онако поступати, као што смо горе навели.

P.

Сач (врбовник, силина).

Стабло сача нарасте до 3 стопе високо, с прстаје дебело, и у више, с лишћем обрастају споредна стабла подељено. Лишће је стреласто, усечено и модро; цвет је жут.

Као сва трговачка биља, захтева исто тајо и сач добру, вагнојену и добро урађену земљу. Сач се сеје с пролећа, или јошље месец па аугуста и почетком септембра; 8 фунти семена је довољно на једно јутро. Кад се с јесени сеје, много је издашији и болни. Ако би биле ово с јесени још

новелико нарастло, онда се обично покоси и стога с њиме наранчи. С пролећа се мора сач из њизи разредити и од травуљине оплесвити. Биљка од биљке треба да је бар једну стопу једна од друге.

Бад је лишће с једног педаља дугачко, и кад се цвет указивати почне, онда се највеће лишће одузме. За неколико недеља истера на ново друго лишће, које се онда опет покида, и то се све једнако тај посао продужује, докле се год може. Неки жалују сач прео године четири пута, неки три пута, и ови боље чине, јер је онда лишће много веће и боле. Са добре земље се од првлике 150 центи на годину свежа лишћа скапију може.

Покидано лишће се најпре изнере, пак се онда на сунцу осуши, или се остави да само пропене.

Тако затим доле у сувату где се вазида и угњечи. После овог се све мете на гомилу и покрије да не покисне. За 8—12 дана се открије ова гомила, пак се цело на ново добро измеша. Затим се направе кугле од те масе, које се на ветру — ал иништо на сунцу! — добро осуше, пак се онда продаду. Ово је обичан начин готовљења, који би се и поправити могао.

Њега има две врсте; једна је што се код нас сеје, а друга је тако звана Француска. Разлике између ове две врсте скоро никакве нема.

Болести друге нема, осим што по некде лишће труне, а томе је подводно земљите узрок, које одводњити треба, пак ће се болест одклонити.

Нарцијатела нема.

Из лишћа му се њеди жута боја, за бојадисавање свиле и вуне. Р.

Уплив поднебија (климе) на биље.

Давно је већ познато, да биље једно и исто, пре лишће и цвет свој развија, што је год јуту ближе, од онога, што је северу ближе, и то све по степену иде, како се којој страни, северу или јуту приближава.

Они се исти случајеви такођер и на нашим бреговима и долама пројектити могу. Биље које је већ одавна у долу прецветало, можемо, соразмерно висине брега, на брегу у најлепшим цвету вади. Они људи који на високим бреговима станују, уживају плодове њивни дрва много дуже, нежел они у долу, јер на високом брегу онда тек воће зрети почне, кад се у долу већ давна обрадо. Так зато: што ладије тим доџије.

Више су у овој стручји искуси људи, тражили време, за колико биље једно и исто по разним степенима земље наше, једно од другог пре или

доције цвета и зре. Сравнивајући дакле предјеле по површину земље, нашли су: да једно и исто биље у 4 дана доције цвета и зре — у даљини од једног степена што је у степену ближе северу, од овог, што је у степену ближе југу.

Цветање била неускорала само тоњлота, него ту има јошт много други узрок, али је тоњлота тек најглавнији узрок. Ми паше цвеће у собу међемо, да пре до цвета у пролеће дођемо, а то зато, што је у соби тоњло, иако ћемо пре цвећа постићи, пажел да чекамо природно-законом време па даљу.

Кад би се доказивати хтело, колико је овом или оном биљу тоњлоте и влаге, за потпуни свој развијатак, пуждно, морали би најпре унутрашњи састав у призрење узети.

Познато ће бити, да на дивјем нестепу, виш пута преко године, после свог времена, по гдивоји цвет наћи можемо, так је славни професор Де-Кандол, много пута изграживао узроке, зашто и како то била, иако није пашао, да су токи доцном цветању тоњлоте и влаге узрок била, него је сасвим други узрок пашао, а то је: електричитет, с којим је ваздух у пролеће и у лету препуњен, osobito после велике лише. После велике кишне с' муњама и громовима, можемо из гдикојем биљу са слободним оком видити, како се линије на биљу развија и како у висину расте.

Овако бројом развитку, неможемо само тоњлоте и влаге приносати, него што је по свој припалици највероватније: тоњлоти и влаге у сајузу са природним електричитетом.

R.

Начин, како у Енглеској дрва од гусеница чувају, и како тим начином, дрвету бољу плодост доприносе.

По гдекојим предјелима у нашој отаџбини окрече дрво са кречом, да од гусенице сачувају, ово истини ползује, али је следећи начин, који се од неког времена у Енглеској употребљава, много бољи и користнији. Они раде овако: скувају у води осушену кору и линије од ора. Кад се ово на гушће мало скрува, успе се у то вариво мало мокраће, али та мокраћа несме од три дана старија бити. Ово мора сад 24 сата тдегод на миру стајати; после тог времена се кроз редко листино процеди, и ишо обична, угашена креча, к' томе дода. Кад смо ово учишили, морамо светле чаји из орака скрути, у врућој води растопити, таде волове жучи са мало истученог жутог сумпора с' чајом помешати, и ову смешу са првом добро измешати.

Кад давље линије с' вођака опадне, треба с' овим добро дрва од озда па до највише граничице са четком једном добро намазати, пак си од гусеница сигуран, да ји нећеш имати. С кречом се само, већ из своји чаурица изашавши гусенице тамане, али ова смеса угуши и јаја она, која су гусенице под кору оставиле, и која би се па проље излегла.

Овом смесом писају једну од гусеница осигурао, него ју чисто па ново помладини, и здравије, веће и укусније ћеш плодове са ње забрати. R.

Да сачуваш ждребад од слепоће.

Млуге болести и невоље нападају на ждребад, а највећа је слепоћа. Млуги ждребачни и то управо они, од који се надамо пајденим војњма, једу с таком поленом, да скоро очи избуле, и с тога ове ослабе и па последту сасвим ослеће. Да ово зло препрече, дају економији ждребадма вишесена, а измеђе овса, јер ишле напротив, да је том злу овак узрок, да он има својства због којег ждребе ослени. Но тиме није ждребету ни најмање поможено, него му се још одпомаже, јер опо треба крене раније, да може расглти; а сено му је недаје, те се мора ждребе мучити извадањем ове грубе раније. Отуд се излежу многе друге болести, особито смиљајност, за коју је доказано, да долази од тога, што је ждребе прејиног сена јело. Свака овака невоља ћеш доскоћити најсигурије, ако ждребадима наземену оставиш у води преко ноћи, те ће до јутра одискинути. Ово је средство свакојако пробитативно, а не стоји трошка ни труда. У најзанеменијим војњским заводима употребљавају га с добрым успјехом: зато би се овај поступак имао свуди и одија завести. R.

Да млеко дуго неускисне.

Да млеко дуго неускисне, држи га у древним судовима, аз судове врло чисто чувај, јер ако се највише киселине у њу увуче, часом се онда и млеко квари. Држи га с' млеком суде у чистим одјајима, и полкогод је могуће па промаји, још лети у кадама у ладију води, и удеси каде тако, да можеш воду одпускати, чим се мало загреје и другу ладију напустити, ада не мораши каде ни где да судове покретати. Притом варење млека сваки дан, држи га много дана да неускисне. R.

МЕСЯЧНИ ПОСЛОВИ-

Mai

Одога весна цвета кестен, раст вине други дрв; лаванду већ снажни и разничи пачећем називише; издаје граде пчелама агуру јаја; пренепаде долазе; ловачке се инвотнице паре; прозрачнији најдев.

Презо изнадите објек и пролећн-ег јестив залоз преби
ако си рене војеја, а та је сад расадуј: иако икога ће детелну
поеја, а та је сад ез; кудаља ћеј; изнодија јесенског
поејана и конински крушар, најлаја јесенца скончат; Лам-
каја детелну жаден прати посоком, јер је сади најбоља з-
најважнија ране у њиви хра; друга јесенца скр бостан.

Бумс је већ раскинен, ако се то прошлој месецу још изједи-
чавати може.

Свога се месеца тврзе на утвар тераду и целе. На стоку паше да се по гробљу озеленује вакон и вакон.

Ради се овога месецна ватрају, како сво једнако до месеца ив-
густа.

Пчеле се зочишу ројити, и искуси вчелари веле, да у оном
месецу уважени појаси најбдај.

Каренов и здеси кунус на деји сејати; ако су расада за расађивање, треба је расађивати у то посљедије време, или тада пак при кунусу, како је врзано пре кунуса расађивати. Ако је нека кунуса, а које е спорој кунус падате, овда је без алине јутром, аз' боле с' ретора садати и добро заливати треба.

Около расада, који је пропао месец расаден и ако се при-
ми, треба матичник земљу распустити и то одма ходне прве
канице; ико да нема кине, а онда га ће с' ветера добро за-
лати, па ујутру без озледава озлати. Добро ћи бити и око
хрног лука матичним почиње земљу сад распустити.

Растакло јадних љубља треба прилагођено прелегати, паје ако се појде каојем није пратио, а гравитација тешко изнесеши још имамо, то је још у гору нискајамо. Ако у растаклу из корена каликса издадим избргу, треба јасно поучавати, а место где су одлучујаш, боље ређа одесетак, треба кален-воксом запаљавати. Ако је онога несвесна сушна, треба распаћени дрија, а и цедо растло извадити. Растакло од траје часе држати у митинговим гравирањима. Манде вадити, који су потерили, изната петровца сад држати, по озлатити је да у миру расте, алих и онет пазити да сваки споду
захтеви.

Ако која гравиц на њоја куја, треба јој под покладати — ако на њој иша, — пак ће сада боље успјевати и веселје разговарати, а ако рада нека, треба је одредати. Претпоставјујуће јаруге треба после сушица са чвршћем заливати, ако је време суво, јер штапе неће волати дотезнати, а иако било, било би купљено.

Одна из первых аудиокниг

ГЛАСНИК

ГГ. предплатницима „Тежака“ и члановима друштвеним!

Како је ово већ пола ове рачунске године протекло, а многа гг. претплатници јошт предплату своју на лист неуплатише, то се овим учтиво унољавају, да дугујућу предплату што пре „Друштву“ овоме послати извеле, јер на тај начин искље друштво никад своје рачуне на чисто имати можи. Исту ову полбу упућујемо и на чланове помагаче, који своје улте до данас не послаше. Нарочито се пак унољавају она гг. претплатница и чланови, који јошт и од прошле године друштву овоме што дугују, и који су особеним расписима умољени: да дуг свој друштву овоме најскороје одужити извеле.

глобу 1—10 фор., или се осуди на 1—8 дана затвора. Ко убије славја, тај плаћа глобе 5—15 фор., или се 1—8 дана затвори, а ко га узгњи жива, тај га мора пустити и отпет 2—5 фор. глобе платити; ко му тако гњедо је јадно утапаши, тај плаћа 20 фор. глобе или се на 10 дана затвори. — Ко бије неподнеш и без угроза кома, кобалду ил' золу у коли, тај плаћа 5—10 фор. глобе, или се 3—8 дана затвори (ала би се код нас сокли дан бар по 20 дуката на тај начин склонили могло, већ би изглежда претпукне са таким грешницима биле); а ако је кобалда жељестна, или права стегона, које и за суј откупља димљачу стоку вазжен, плаћа глобе 10—15 фор. или се ако неки био у стапу платити, мора издржати 8—14 дана затвора.*

Ја држим да би и за нас овакова правила од предвидите користи биле, под ногадаште наше рабаше и сељаше, како своју стоку немиланце сатиру. Водорни им под куће гладају, једна себе саме од слабости вуку, а глада им поговориш толико им кола, да бам пису у ставу да изовзум; е, сад шта овде следију: мотком их вије, (не вићем) да ће вести да им исприеба, а полове под попадају, а он онда с' кола терет на путу забаци. Стотину такох примера сваки дан код нас у сред престо-
шаве има. Р.

* Снажнији даном све се више друштвата састављају у Немачкој и Швајцарској „за чување птица и домаће стоке“. Тако је једно друштво установило и утврдило правила за себе. Даден ју пријериј да наредом само „Ко убије птицу грабљивицу, н. пр. кобицу итд. тај добија од друштвога награду од 2 фор.“; — а ко убије птичу пазичину, коју се од гускина и бублица разми, које нашили усеклима и шумалама икоде, као н. пр. царина, жују, дестриба, итд., или им гнезда разори, тај плаќа

* Ц. и вр. ческо земаљско намјестничтво, опредједило је назлату овим особама, који се са патњем и утамнићавањем бубе шампакре (хрушта) у романе замијају. Ко дакле ухвати и поубија 5 овај речени буба шампакра, тај ће од власти добити 32 крајнаре а. вр. Полак од ове суме издаће се из касе дотични општина, у чијем се заброју ухвате бубе и ронци, а подак ће се дати издржавне класе.

О Г Л А С Н.

(ЗА ОГЛАСЕ ПЛАКА СЕ ОД СЕТНОГ РЕДА, ЕЛИ МЕСТО КОЈИ ОН ПАТВИМА: ПРВИ ЕШТ И ТРОС ЧАРС., А СВАКИ ДРУГИ ПУТ НО 15 ЕПА.)

1. 6—12.
OCKER & COMP.

Saaten-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умерено топлој соби.

GEITTNER & RAUSCH
Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаџинма воденица и сувача своје велико стварниште камења, сита и све потребне сувазарске и 2. воденичарске ствари.

6—16.

Ручно **мататло**, као што је ово у 1. броју алиса, овог насликаног, које је уведеног за 2. човека, издржан за један час 40—60 спона штапите, јечма па, онда, и које постоји здраво у слами, а тако да с' паке рукује — пројаден ја, од коповог *звера*! Тако састављено, да га и сваки чигани опразни може, ако би се што пореметао, **за 27 дуката** цесарски, а ол. *зверовог зефира* (Проме) на 22 аутата цесарски.

Мататло за 2 коня ил' вола, налик на прво, али је ставу 3 пута онолико за лан мири, — пројаден за **55 дуката** цесарски.

Нарубнице за *изду Србогу* прика сајераг «друштва за пописку привреде» г. др. Борбе Гадић у Београду, с' којим ја у сваки стояјим, и који ће у свакој музичи извештајати моли.

У Францбургу.

Мориц Вајл.
1—*.

Извесник је у Берлину за очваре прво пакено ледо под насловом: «Bildliche Darstellung der Merinowelle, von H. Settegast». Berlin, Wiegand & Најстрем. Cреје 30 грађа сарп.

!! СВАКОМ ЕКОНОМУ НУЖНО !!

C. PLATZ & SOHN
in
ERFURT.

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу. Послују најтачнију и најсолиднију обезбеђају. Цјевовици се могу од њи на наплаћено писмено захтевање у свако доба добити.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за *сејање* меса у следећим пет сортим:

№ 1. за обичну пшћу по 6 талира пруских.
№ 2. што искесе сат. за сат 30 фун. меса по 9 тали. и.
№ 3. * * * 50 * * 12 *
№ 4. * * * 100 * * 22 *
№ 5. * * * 500 * * 45 *
Има такође машине за *најеваше* кобасица по 8—12 талира пруских. 4. 1—*.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 13.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

ЧАЛАВ СКАНО 15. и 20. ДАНА
У ВЕОГРАДУ.

СУПТОРНЯ ПРИМЕРНО: МИЛОВАН СПАСИЋ.

Стаки: 40 гроша ч. так 4. фор.
Година.

У ВЕОГРАДУ.

15. МАЈА 1871.

О гајењу коња.

1.) Ко ове коње да одгаја, тај мора имати неку особиту најлојност за боње и њиво одгајавање. Земљоделство без стоке неможе обстојати. У повијешем добу што покушаваше, да обрађују земљу с' машинама, без стоке, могу се замети тог окапнути; али' и заиста су само покушаји, јер машина може радити, али неће гноја дати, без ког нема земљоделства. При нашим околностима је најужедније одгајавање говеда, относно и овца. То су до данас сви доказивали, да је у економији одгајавање говеда и овца преко пукада, али за одгајавање коња није нико још рекао, да је и то исто тако пукада, као и прво. Так шта више, налазе се људи, и у оним предсједништву, где одгајавање коња на вишем већ степену стоји, да за њи и немаре. Так зато, ко нема особиту вољу и наклоност на то, већко се тог посла и окане.

2.) Ко ове коње са усцијехом да одгаја, тај мора и знања за то имати. Говеда, која у економској предности најближе коњима стоје, могу се одгајати и без особитих знања. Ма се и догодијала каква несрћа при телену, опет на послетку ослаје телећег печења, али код ждребења тог нема, зато се мора на сваката пазити при одгајању коња.

3.) Ко ове коње да одгаја, мора се постарати

за добре кобиле, и кад на добру нађиће, нетреба ни за које новце да је прода. Због добре кобила може, и да и лошији ајтир (пастув) уважења добити, али због хриљана кобила може и најбољи ајтир своје уважење изгубити. С другим речима: Кобила је при одгајавању коња у већој важности, или бар у толикој истој, као и ајтир. Ово нас подијено уверава, кад кобилу од једне, а ајтира од друге пасме спаримо. Малов, проналазећи од кобиле и магарица ајтира, сасвим је другачији свет, нежели онaj, који проналази од магарице и ајтира коњског.

4.) Ко ове коње да одгаја, мора за своје добре кобиле и добре ајтире набавити, нежалећи ни трошка ни труда. Ако држаш, да оно ждребе, које ће се охдредити, не преди толико да се за доброг ајтира мало више плати, то ти онда цео посао невреди иништа, и онда је најбоље: оставити се свега.

5.) Ко ове коње да одгаја, мора се јако за то задузети, да му кобила ждреба остане. Јалова кобила исто толико штете напоси, као и јалова крава; то је при одгајавању све једно. Да кобилу примајућу задобијеш, мораш је после ждребења на 9 до 11 дана под ајтира пустити, али тако, ако кобила није болестна. У сваким случајевима је пуз-

жно, кобиду дотле ајгиру пуштати, докле се код ова врати пепочис, т. ј. докле ајгира неусхте више. Онда се може узети, да је ајгира примила.

6.) Ко ове коње да одгаја, тај песме на брановчани добитак разумнати; одгајање коња се најкасније — од свију други скотова — исплаћује. То је одвей тешко, добитак какав при одгајању коња израчунати, у обите би могао човек рећи, да при одгајању коња нема штете; јер колико нас поне кошта док га одранимо, не то би га могли и купити. Корист коње сам одгајати у томе лежи, што је коњ скоро рећи из руке ми израстao. Трошак, који при одгајању коња имам, неосећам такојако, као кад морам на једаред велику суму новаца за њега издати; а друго знам шта сам однегово, нећу се морати при куповању пренартисти дати. Добро одгајање се и добро исплаћује, само што је тај добитак јако променљив, због тога, што је и цена јако променљива.

7.) Ко ове коње да одгаја, мора имати и стрпљења, и мора с' мањим производом започети, пак онда сме тачно прорачунати, и тек онда свој посао продолжити. Код већег производа паје се лажне вакве потрепника, искели код млађег; код млађег се све да боље удесяти и извршити.

8.) Ко ове коње да одгаја, мора за то све оправде имати. Коње као теоце везане у штали одгајати, сасвим је паопачке. При таквом одгајању добијамо скотове, што као коњи изгледају, али онија својства немају што треба коњи да имају. Коњ мора имати kostiju, а кости се скакањем и ходом добију. Због тога је ливада и пространа авлија нужна.

9.) Ко ове коње да одгаја, песме ране штедити, јер величина и јачина коњска лежи у — зобној торбици.

10.) Ко ове коње да одгаја, мора ждребад као ждребар, а не као коње смртарати. Ждребе, ма оно како велико и јако било, само је ждребе, и још не одрастао коњ. Ко неможе дочекати, док му ждребе неодрасте и недође до своје јачине, 'ко га већ друге године у штаг и у кола вата, ко га пре времена подклина и седла, тај никад добре коње имати неће. Пре времена употребљавана ждребад, закрњлаве већ у трећој, четвртој години и остану таки док су живи.

P.

О ројевима који остављају своју кошницу и беже, неко ји треба зауставити.

Месец јунија се већ у велико роје пчеле. Треба пазити какова нам је година за пчеле; ако

је година добра, и недјана, то можемо пуштати и трећаке ројеве, пека сами за себе раде. Тако се може до копца овога месеца радити; после пак није савестно такве мале ројеве башка остављати, него треба састављати трећаке, зато још за сад имамо времена поправити такове мале ројеве; боље нам је сад у време од два мала роја, начинити један добар.

Ројеви други и трећи имају више матица, него колико потребују, зато се роди међу њима велики раздор и рат. Свака матица има на своју страну по нешто паргаје пчела радилица; пчеле пак не потребују више од једне матице. Сад, кад стапи из толики матице једну матицу себи за поглавара брати, свака паргаја ове своју матицу да задржи. Из тога се дакле роди међу њима рат, тако се једна на другу устриши са отровним оружјем, и чим се испечеју две и две, једна другој пуштају жаоке и обе мртве остану; и тако више пута се догоди, па да се сав народ упропасти, и то све због матица, ако није кованација искусан, помирити ји и помоћи.

Такове ројеве кад у кошницу стресеш, треба ји често прелепати, како се владају. Ако видиш, да смеће матице мотају и даве одма у почетку, то је добро, они су се већ поразиле и сагласиле; и тако ће све матице, које не потребују, подавати, а само једну, коју су себи за поглавара избрале, оставити. Таки ројеви обично не остављају своју кошницу нити беже.

Они пак ројева, који су, кад ји стресеш у кошницу, у почетку марни, матице не мотају нити даве; од таквих ројева треба се бојати и на њи треба пазити. Ту ће се родити између њи побуна. Неки тако остану два и три дана, па онда кад стапи матице мотати и давати, матице пагну бежати на поље; тако онда и народ, један за другим побуни се и на поље из кошnice изиђе. Неки ће се опет ту близу уватити, но то се ретко догоди, него како из кошnice изиђе, одма пагне бегати.

Кад приметиш, да су такови скварни ројеви неизирни, жагор да је унутра међу пчелама велики, па такву кошницу треба добро пазити. Кад видиш, да се пчеле тако испред кошнице играју, као кандиди би се хтели ројити; а најскорије ако би то видио пре подне, онда треба такову кошницу у најбољо добро земљом обргнути. Видиш ли да све више и више пчеле из кошnice излазе, а у кошницу не улазе; то је знак, да ће тај рој бегати; то не чекај даље, него на њев троја неколико пута кроз лето у кошницу дима заданути, нека се добро

и челе опију, и тако ће престати од бежања. Ако ти је слуčајно већ рој из кошице почeo изазвити-зато пишта; само га треба што брже надамити- па ће се морати и оне, које су већ на пољу, патраг вратити, кад виде, да јим друштво не долази.

Ако ти је слуčајно већ рој из кошице утекао, онда друга спасења нема, него из ширине кошице из њега воду бацити. А добро је и од рогоза направити широкила, и тако широкили; добро је и прашак бацати и тако забуњивати, докле матице не сустану, па ће се онда где увалити.

Рој која оне да бежи, тога ћеш по овом по-звати. Тад се не разилази, кад из кошице изађе, као други ројеви, већ одма у иве више лети, него други ројеви, и чела је сва скупа, и толико се ту бави около кошице, док сва чела из кошице не изађе, а кад сва чела из кошице изађе, онда одма предузме пут бегању.

Зато, кад би тако приметио, гледај па им одма лето мање начини, како може само једна чела ући и изаћи. Са тим ћеш ји задржати дуго време, што ће тако по мало изазвити; а оне које су већ пре изашле, по за другом времену летећи већ су уморене, и тако ћеш ји лакше зауставити.

Кошица која ти је већ изројила, треба је после подне добро димом закадити, пероз ичеле са сађа озистити и видити, има ли још у сађу млади чела неизлежени. Ако видиш, да још има, остави ји, нека се сва чела излаже; кад се сва чела већ изалегла, онда је изнеси изван повалука, па имено место мети празну кошицу, а ту, која се изројила, добро закади и дубоко ју подржи. Кад си је већ подрезао, мети је на своје бивше место, тако је остани до 14 дана. Кад прође 14 дана, захади је мало и гледај, има ли у сађу новога народа запечаћено. Ако то не видиш кроз толико времена, ту кошицу треба често преследати, да није остало без матице. Пресад, који остане после ројидбе и подрезивања, тад већ до 14 дана има прилично новог народа у сађу запечаћеног.

И то се много догађа, да матица од многог ионе јајца ослаби, и тако сирота мора скапати. Неки пута се догоди, да и од своји чела удављена буде; јер већ кад неће више да роје, а матица је још доста заостало, које се ишче биле излегле, то ће челе ове матице све подавити, па у тој побуни иченуј сироте и стару матицу и удаве је, и тако остану сироте без управитеља.

Таквим давље пресадима треба гледати што скорије да им се помогне. Сад се тако може таквим поквареним кошицима помоћи; јер сад имамо матицу и суниште. Кад изиђу други и трећи

ројеви, толико има матица у њима, да се може из њи бирати. Кад стресес рој у кошицу и стапеш код ње, ту ћеш видити много матица, где тумарају около кошице, а не смеду да уђу унутра; јер знају добро шта ји тамо чека. Такове матице, које шире око кошице, треба ји повратити и у цевициде од трске помагати све башка, и цев затворити, но одушку на цеви начинити да се не би угушила; и тако после заода сунца подај онима матицу који ју потребују.

Ако немаш потребе на такове матице, да ји остављаш, а ти колико можеш оне што око кошице облећу, ватај и убијај; јер су такове матице врло опасне. Оне не само у своме роју да ће заметити рат, но тумаре и у коју кошицу, и тамо страшну побуну и рат заметну, да више од половина чела похосе и изгину.

Зато треба кованција да у време ројидбе често надгледа кошице, да се не би таково штогод дододило. Ако се пах догоди, а кованција није узео ни ум, или може бити и да је видео, а није им искусан помоћи: тако мора трити штету. Но ако такво што приметиш, да се челе косе и пред кошицом има јрти чела: то треба одма ту кошицу подићи, уста горе, и гледај у кошицу унутра међу челама, има ли гдегод каково клупче чела; ако има, ту је сигурно и матица у томе клупчету; то клупче гледај каковим пругтићем извлаји па поље и потражи у њему матицу, па уби, а челе мало закади димом, па ће се помирити. Ако видиш такви клупчади више у кошици, са свима табо поступај.

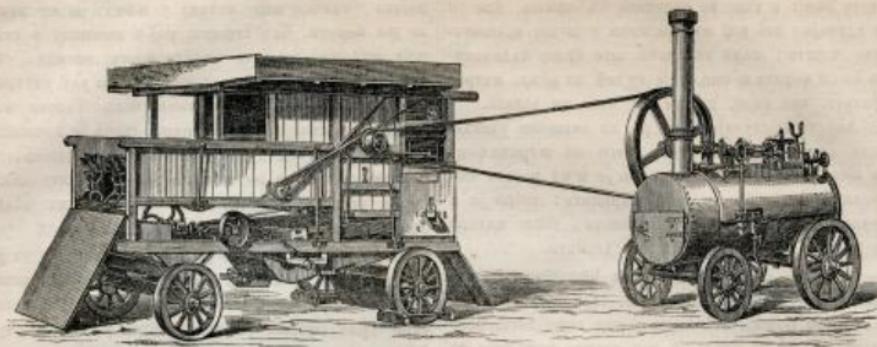
R.

О вршетим машинама (матилима), за мање газде.

Ја сам већ једном у овоме листу говорио о парним, за коме удешићем и о ручким вршетим машинама. Но о овој ствари није згорег сељаку нашем и више пута коју реч у име разјаснила и обавештены његове и оните користи ради, рећи.

Кад строго узмемо, није далеко ни жетва; усеви на хвали Богу добро стоје, а кад жетва, а нарочито пршитба дође, онда неизамо довољно руку, да оно урадимо и у који смештију, што назу је Бог поклонио, него нам на очиглед ишеницица, овас, јечам и друге стрмнине пропадају.

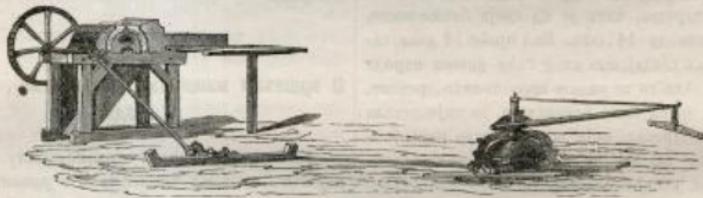
Проналазачи и произвођачи разних машине, у тој су свом делању и сељаку са својом вештином у помоћ притељи, те пропађоне и произведење

СЛИКА 1.

СЛИКА 2.

СЛИКА 3.

машине за орање, сејање, кошћење окопавање, крућење, пршење итд.

Због тога, што српске земље нису још све извршени, а ишу као што треба ни урађене, то за сада неможе о машинама за орање, кошћење итд. ни говора бити; — али зато ћемо коју реч више да рекнемо о машинама за вршење, које се на сваком месту поставити могу и које су сваком селажу од прве потребе.

Прошле године у 10. и 11. броју, листа „Техника“ на страни 122. и 123. насликао сам и по-

казао машине парне за вршење и то искључиво за велике газде. Ја сам ју еамо зато показао, да покажем нашим земљорадницима, како је земљораднички свет у напреднијим од нас земљама: у сушетму далеко од нас напредовао и како у неволи сам себи помаже, употребљавајући у своју корист сва могућа средства.

Зато хћу данас да говорим о оним — ма и парним — машинама; које би нашим околностима одговарале.

У Бадену, Виртембергу, Хесену итд. где су најве-

у исто тако малене комадиће подељене, као и код нас у Србији, — нестаде раденички руку, па се се тамошњи пољоделци најпре за то побринули, да вршење је машинама отаљају, јер је то посао, који вади најбрже урадити и то онапо, да му никаква непогода смештати неможе, а да га у скако доба, кад год хоће, предузети и без престанка сршти може. Та код нас пропадне сваке године толико пшенице и другога зрија, због хрђавог времена за време вршиће, да би се, за на тај начин изгубило новак 500 и више вршећи машинама купити могло, којима би се све неизгода у Србији — у том погледу — одклонити могле.

Има, као што сам мало пре рекао, и парне вршећи машине за мање газде, ал' коју би лако општине набавити могле, да ју под кирију приватним лицима на послугу дају, а од добијеног десетка да се машина у добром стању одржава и човек један највиј, који ће с' машином управљати, па њу пазити и увек ју у добром стању одржати. Такове машине са целом оправом стају до 540 дуката цесарски, а позре на један сат 150 до 200 спонова. Ево тако изгледају мале парне вршеће машине, као што ти слика I. показује.

Онима су машинама најверодојца она млатила, која уместо парне машине имају витло, које 1 или два коња или 3 вола okreћу. Овакова машина стаје ово 50 дуката ц. а изплати за сат 50—70 спонова. Она овако изгледа, као слика 2.

Надик овој, са витлом за једног коња само, али која у $\frac{1}{2}$, мање по сату изплати; па почем на тој много гнојишта има, то она стаје 50—56 дуката цесарски. Слика 3.

Ал' на послетку требало се је и за највећи део сељака побринути, који немају ни толико места да млатило са витлом поставе, ишт' имају толико усева, да им је такова машини нужна, — пак је и њима поможено са ручним млатилом.

Ваљаним саставним деловима, нарочито у пренашању брзине, и могуће избегавање узувудног трсења оних делова, кад усев пролази, склонише једну машину са 20 палца широким млатилом, ког два човека лако okreћати и с' више за један сат 35—45 (по вештини уметача и више) спонова оплатити могу. За послугу пужне су јонит 3 особе (једна жене и двоје деце), који ће елану одгртати и зрио удаљавати.

Да су овакове машине врло добре, види се и отуда, што немачке пољско-приредне новине од прошле године известиле свој читалачки свет, да су те машине од *Бајла* из Франкфурта најбоље, и да их је прошле године једино та фабрика само до 2000 направила — а камо остале фабрике?

Овакове лаке машине за праштбу (млатење) стају: од кованога гвожђа, тако направљене, да их сваки ковач оправити може, ако би се скр'ало, 27 дуката ц., а од ливеног гвожђа (бронзе) 22 дуката ц. Прве су за нас и наше околности боље.

Приближују се време где ће нам ове машине требати, а ако их на време имати желимо, онда их треба сада наручити, како би нам из време и стигле, јер бадава после више и пискарања, кад не доле из време у сљед доцне наруџбине.

Сваки у Србији, који би хтeo овакову машину набавити, нека ипак пошље иконе, а кад машина приспе, ја ћу сваког купца у обхоењу с' машином том обавестити и пужна му упутства за чување те машине дати. За унапређење наше пољске привреде, и те сам се дужности радо примим и стојим *сваком члану "друштва"* нашега на услуги. (Види оглас у данашњем броју). У првом броју листа онога наслажао сам ту машину кад не ради, а ево је

Када ради.

Др. Б. Радић,
секретар „друштва за пољску привреду“.

Нешто о краставцима.

Како у мају започне непрестане лено време, а ти у априлу неколико семена од краставца и метији у један обичан цветни лонац, с' једног трста од краја. Земља у лонцу нека је обична црна баштенска са мало песка помешана. Семе треба само онако површино помешати на земљу, не забадати, него га треба са дном другог лонца земљом пријубити, пак онда с' таком истом земљом само га толико покрити, да се баш непровиди.

Овaj лонац сад треба метути у чинију какву која је водом напуњена, да се земља у лонцу том водом од озда накваси тако, да буде површина сасвим наквашена. Ту чинију с' лонцем треба метути на точло место какво, и. пр. на отворите

Већ после 24 сата издигну семена, ону на њима лежећу земљу, и онда изгледа као каша би каква кртина у лонцу рила.

За то време док је лопац на огњишту, треба увек воде у чинију досипати, ако је место где лопац стоји сувише крло, да би инцијуће семе добро влаге имало. Овде у лонцу остане семе обично до трећег дана, а онда су и билке већ 1—2 палца високо нарастле, а жиле им вадакад и до 4 палца нарасте.

Сад се ове билке из лонца разсађивати морају. По сред леје, па коју ји разсадити желите, мора се изкопати јарчић од своји 3 палца дубљине. Кад је ово учинено, изврне се лопац са билкама, азлагач, пак једну по једну билку пазљиво, да се ни најмање и ни једна жилница неповреди, узима-

јући, међу се у тај ископан и за њу приправљен јарчић. Жиле, које ши додирнуты негреба, пуждно је са ситно посејаним земљом обасути тако, да биљка на свом месту управо стоји. Ако је време лепо и јако топло, потреба никад више од 25 комада пресадети, и тај је са зализачом залити, да буде земља кроз мокра, и да вода у јарчићима још стоји. После овог пак може се даље пресадјивати.

Оно је неверојатно, како брзо разсад расте, кад се овако поступа.

Билка од билке мора бити у расстојању од једне стопе.

Шта је још при оваквом поступку користно? То, што при немогу семе покварити ни прогристи. Овако веле француски баштовани. Р.

ГЛАСНИК.

Радња друштвена.

Записник XXXIV, седмице одбора „Друштва за пољско привреду“, држана у Београду 3. маја о. г. под председништвом друштвенога председника г. М. Савића.

Присустви чланови г.г. Чедомиљ Поповић, Јован Енер, Ад. Стојковић, Срећко Станковић и секретар др. Радић.

Бр. 178.

Ц. и кр. патротско-економско друштво за краљевину Чешку у Прагу, одозвало се на популар друштвога овога: „да са тако храбрим народом као што је српски, и у везу пољско-привредних односија ради ступа.“

Овај је одлик пријемљен са особитим задовољством.

Бр. 179.

Императорско вољное економическое общество у С.-Петербургу, јавља такође: „да с' овим пољско-привредним друштвом једнокрвне браће своје, драговољно у свезу ступа“, и шаље друштвеној књижници два своја дела, а) 100-годишњу историју друштва тога год. 1765. до 1865. и б) радну његову од год. 1865.

И овај је одлик са особитим задовољством пријемљен, с' тим, да и ово друштво своје спасе томе друштву у замену шаље.

Бр. 180.

Г. председник јавља, да су г.г. Арса Растић и др. Ђ. Радић, као пресудоноци дјела о „производству шума“, које је на распис друштвога овога под девизом „Гајимо и уређујемо шуме“ стигло — своје пресуде њему предали и он их сада одбору подноси. Поништо су обе пресуде прочитане, видио је одбор, да су обе пресудоноци зато, да се дело под речевим девизом са определеном наградом од 50 дук. награди. На позив г. председника, отворио се је писмо, које је делу са истим девизом приклучено било, па ког се видило, да га је написао г. Алекса Стојковић секретар у министарству финансије.

На ово је решено: да се господину А. Стојковићу изда на празници одређена награда од 50 дук. на партије буџета, па награђивање сручи делама; да се

дело ово о друштвеној трошку у 1500 експендура штампа, а коректуру и редакцију да писан води.

Бр. 181.

Г. председник предлаže, да се расписане награде за једно дело о „человеком аматерском промету, производству и чувању зиме“, с' обзиром на својство наше земље и наших вина.

Решено: да се награда за таково дело од 30 дук. ц. по досадашњем начину у „Технику“ и у другим, у Београду издавају политичким и белетристичким новинама, расправама. Рок, до ког се има речено дело „друштву“ овоме поднети, оставља се до Бурђена-дне 1872. године.

Бр. 182.

Заведење економије топчидарске инте од „друштва“ овога 264 гроша и 24 паре чарши, за воће, које је исто заведење на основу посредне друштвеној наруџбине г. А. Попа-Мијовићу у Неготину послао.

Горња сума да се заведењу из друштвених каса међутим исплати, а „друштво“ г. Попа-Мијовићу да пише, да паведен сукуп од 264 гроша и 24 паре чарши друштвеној бајагији час пре пошље.

Бр. 183.

Председнице подружнице шабачке јавља, да је подружнина, од пожара покварене друштвене плаугове дала оправку, и инте да „друштво“ по приложеном рачуну за ту оправку одобри издатак од 1120 гроша чарши. Но да ћећи дрвни делови тих плаугова од кине и влаге већим квиру и трулежу изложене бил, и коли подружнина, да може те делове одјаквом бојом бојадасати дати, за који посао бајација 80 гр. чар. зактена.

Решено је да се подружнице овласти: да оправку и бојадисање из друштвених доходака исплатити може, а издатак овај да у јубогодишњем рачуну покаже.

Бр. 184.

На предлог г. председника одређује се у одбор који ће саставити програм за идући II. најав пољско-привредни производа и домаћа рукуторнича г.г. Чедомиљ Поповић члан одбора и др. Ђорђе Радић секретар.

Заклучено и подписано.

* Издата пољско-привредни машини у Угарској, биће ове године много. До сада смо дознали за ове: Пољско-привредно друштво у Кечкемету, државе налог пољско-привредни машини од 7—9. маја о. г. — У Министарству ће бити таков налог од 14—21. маја. Осим тога биће у Бечешу 29. јуна, а у Министарству З. југа надтица косећи машини са државним наградама; у Бечешу је прва награда: златна колајна, а друга 100 дуката, а у Министарству ће бити прве награде: златна колајна, а друга 50 дуката. Даље ће бити налог такова у Вел. Вараду, Диче-Ст. Мартону, Сенедиму, Целледу, Кечкемету и т. д.

R.

* У Москви ће бити у месецу септембру ошти налог вина. На ову је ајел руска влада опредељила суму од 25.000 рубала, од које ће се суме 20.000 рубала употребити на награде, а 5.000 на остале трошкове. На овај налог могу само они наступити (хајгира) и кобиле

довешени бити, који су у Русији охадрењени; они ногу 4—8 година стари бити и моражу поднудне форме јахања и тегдећи коњи платити. За наступе су определене изграде од 200 до 2.500 рубала, а за кобиле 100—1.200 рубала.

R.

* Бихешко пољско-привредно друштво (у Угарској) државе налог и надтица косећи машини, које покашеној стрмини одма у руковође куле и у сопо везују, и то у пароши Бихеш-Чаби из дан 10. јула о. г. п. р. Прва ће награда: златна колајна, а друга је сребрена. То је друштво дакле позвало све фабриканте, који косеће машине праве, да му се до 1. маја о. г. пријаве: објели од своји фабриката послати и каквог ће састава бити, да се раније може свету објавити, налогових ће машини бити.

R.

РАСПИС НАГРАДЕ.

Сваком је Србији, а и многом страним свету познато, да у Србији рађа прекрасно вино, о чему смо се и на прошлом налогу поднудно уверили. Ми имамо вина у Смедереву, које — кад би се као што виља обједавала — неби мађарскоме уступило, за које толики новац из Србије у Угарску одлази; па брдимо око Неготине рода прино вино, које, кад коју годину престоји, не уступа ни једном јужном вину. — Ал' наша вина: нити могу дуго да се држе, нити могу дужи пут да поднесу — пренрате се. Овоме је узрок неизриодно поступање с виноградом и неумесно дотерирање и прављење вина.

Да би се ти узроци једном одклонили, да би наши виноградари своје винограде онако обједавали као што природе лозе зактеца, да би при прављењу, дотерирању и чувању вина онако поступали, као што нас наука учи, а искуство уверава, да другчије с виноградом и вином поступати морамо, — „друштво“ је ово у својој XXXIV. одборској седници закључило: да разнише награду за виноградарско дело једно, које ће горенчидене незгоде у нашем виноградарству одклонити.

На основу тога закључка даље, расписује „друштво“ ову награду за најбољу и простки, јасним слогом написану књигу

О ЦЕЛОКУПНОМ ВИНОГРАДАРСТВУ, ПРОИЗВОЂЕЊУ, ПРАВЉЕЊУ И ЧУВАЊУ ВИНА*,

с' обзиром на својство наше земље и наше околности, нарочито пак на предјеле и винограде крајинске жупа, смедеревске, страгарске, јеличке итд.

Награда је 30 дуката цесарски.

Рок је Ђурђев-дан 1872. год.

Ни једно приносало дело несме бити руком писачевом написано и мора без имена са једним знаком обележено бити. Уз дело мора и једно, туђим печатом заштетаено писмо бити, на ком, у место адресе исти овај знак да буде, који је и на делу, а у писму да буде име и презиме писачево разгледно написано.

Дело, које награду добије, остаје својина „друштва за пољско привреду“ и оно може изменити у том делу све, што нађе за нужно, како у тексту тако и у облику, па било да то сам писац учини, или други, кога „друштво“ за то преиначење умоловио буде.

Писмо ће се, као обично, само оно отворити, на ком се исти овај знак на досуђеном делу налазио буде; остала ће се писма спаљити, а дела ће се писцима за зактевање повратити.

У Београду 8. маја 1871.

ПРЕДСЕДНИК ДРУШТВА ЗА ПОЉСКО ПРИВРЕДУ:

М. Спасић, с. р.

О Г Л А С Н.

(ДА ОДЈАСЕ ПЛАКА СИ ОД СУПНОГ РЕДА, ЕДИН МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАВЕНА: ПРИВ ПУТ И ГРОБ ЧАРК, А СВАНЕ ДРГИ ПУТ ПО 15 ДАРА.)

1. 7—12

OCKER & COMP.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато слабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и свакогрног цвећа, за гајење у умерено топлој соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаџина воденица и сувача своје велико стварниште камења, сига и све потребне сувачарске и 2. воденичарске ствари.

7—16.

Ручно млатило, кадо што је ово у 1. броју апета овог насладитеља, које је уведенко за 2 човека, изврши за један час 40—60 споне шишење, јечка ћа, онда, и које неоставља зрак у скамни, и даље се с воле рукује — прајаје је, од којега може би тако састављено, да га и сваки чигани праји може, ако би се што пореклјато, за 27 дуката цедарски, а од њивског земљишта (брозе) за 22 дуката цедарски.

Млатило за 2 љубана ил' вода, велико па прво, али је у стапу 3 пута онолико на дан изнади, — пронађеје за 55 дуката цедарски.

Парујуће за чукурју "Србљу" приказ секретар „АРВ“ итака на пољском првасуду г. др. Ђорђе Радић у Београду, с' којим ја у свим стояњим, и који ће у слачаку пужка извршила дати зоне.

У францускру.

МОРИЦ ВАЛД.

1—*

Изаша је у Берлину за ончаре право највије дело под насловом: „Büdliche Darstellung der Merinowolle, von H. Setzgast. Berlin, Wiegand & Наупел.“ Ораје 30 грона чарк.

!! СВАКОМ ЕКОНОМУ НУЖНО !!

C. PLATZ & SOHN

in
ERFURT.

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу. Послугу најчачију и најсомдију обезбеђају. Џејновићи се могу од њи на напаљење писмено захтевање у свако доба добити.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сецкане леса у следећи пет сортн:

№ 1. за обичну кућу по 6 талира пруских.	
№ 2. што искчес сист. за сат 30 фун. меса по 9 тал. п.	
№ 3. * * * 50 * * 12 *	
№ 4. * * * 100 * * 22 *	
№ 5. * * * 500 * * 45 *	

Има такође машину за надевавање кобасица по 8—12 талира пруских.

4.

1—*

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 14.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Плати спаси 15. и 25. дана
у месецу.

ПРЕДСУД ПРИВРЕМЕНО:
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Стати: 45 грави у. вак 6 фол.
тадацки.

У БЕОГРАДУ.

30. МАЈА 1871.

Р А С П И С

ГОСПОДИНА МИНИСТРА ФИНАНСИЈЕ СВИМА ОКРУЖНИМ ВЛАСТИМА.

Е. № 1732.

Нема сумње, да и најбољи закон не може представљене користи народу принети, ако се тачно не извршује и власти, кметови и општине својски не настајавају, да се слово и дух закона у дело претвори.

Па како сам са вишег страна поуздано дознао, да се закон од 14. априла 1866. године о потесима не врши свуда, и онако, како користи нареда захтевају, особито: да се стока из потеса благовремено не изгони, па народ са усевима закашњава; да се свиње на ливаде, па и оне, које су детелином засејане пуштају; да се живе отграде еко заратних земаља и потеса слабо подижу, него се гора за то употребљава, одкуда велике економне штете произлазе итд., — то се налазим побубијен препоручити том начелству, да свима подручним му властима, кметовима и општинама изда наредбу, а и само својски настојава, да се определена горња закону тачно извршују при-

државајући се при том и расписа министарства финансије од 28. априла 1866. год. Е. № 991.

А да би парод садржину реченога закона боље упалитио, нека начелство нареди, да се закон о потесима почешће у општини и зборовима општинским, кад се ова држе, прочита и тим приликама и закључења чине, како би се ова или она неприлика од пољске привреде одклонила.

О извршењу овога налога, нека ме начелство у своје време извести.

У Београду 15. маја 1871.

МИНИСТАР ФИНАНСИЈЕ
Панта Јовановић, с. р.

Више чланова „друштва за пољску привреду“, јављали су „друштву“, да им стока ливаде, винограде и више квари; да стока по потесима тумара кад треба радити итд., па не могу у пољској привреди да напредују.

Како је пак гospодин министар финансије горњим расписом учинио пужне мере ради одклонења свују неизгода, относећих се на пољске усеве, — то нека исти распис служи за одговор оној г.г. члановима „друштва“ овога, који су му се тога ради обраћали.

О роидби и стресању ројева.

Месеца маја у почетку већ се можемо падати, да ће нам се они јачи пресади ројити. За то кованица ако није прошаста месеца празнице оправио и оленио, то нека оправља и лени: зашто кад се стапу већима ројеви просинати, онда неће имати кад кошилице оправљати.

А где има задоста кошилица, ту треба у време ројидбе више друштва, а домаћин, ако само може, не треба никада да пропусти у време роидбе, од седам сата у јутру до пет сата после подне. Онда зна, да му је његов кованица точан и прав; јер шта мари кованица? Кад се најбоље пуштају ројеви, он лети спавати, а ројеви, што њим драго! Кад устане, он каже „који је наш, тај је оаде, није отишao“; не зна, која му је кошилица ројила, ни колико је ројева изашло, него колико нађе, то стресе. То се тако чини, кад домаћин пије на пољу код кошилице у време ројидбе: за то се и не треба на самога кованицу ослонити. Ако и неће лећи спавати, док он једнога роја стреса у кошилицу, за то време могу се пустити и два и три роја; па онда не зна, ни колико је изашло, ни однуд су изашли. Један да је у то време увек у кованцуку; док он рој стреса, овај да пази.

Кад видиш, да обе и други рој да изађе, а онја што је већ изашла, наје још стресен у кошилицу; то се она ројеви могу мало зауставити. — Ако си дуваница, а ти на цев задуни да излита три дима кроз лето у кошилицу; с' тим ћеш ји мало зауставити, па ће она опет после мало ројити. — Ако иши дуваница, а ти кад видиш, да се већ почне излете испред кошилице играти, припраља се да изађе рој; а ти онда мало пошкрони водом оне ччеле, које се пред кошицом играју, на ћеш ји таким начином зауставити. Тако ји можеш све једног по једног пуштати на поље, да се не мешају.

Домаћин треба добро да држи рачун, колико празних кошилица имаје у кованцуку. Треба да пазиш, да нема близу кованцуку где год у потпуности кованица кошилица туђа; зашто с' тим кованице тргују, гладиле ројеве продају. — А добро је сваки дан да пазиш, кад у кованцуку изађеш, јесу

а'ти сви ројеви на броју, а особито они, који су се сад на скоро ројили. Он га неће онако са кошиницом, у коју је уваљен рој, продати, него га у туђу кошилицу претресе, а кошилицу опет остави на своје место. Домаћин кад дође, он броји кошилице; на броју су кошилице, али ројева нема!

Кованицу не треба онога погодити, који има и своји кошилице; јер онда његове кошилице највише и најлепши ројеве пуштају. А није саветно ни с' киме заједно држати ји, него само своје обашка, јер с' киме заједно држати кошилице у време ројидбе, то је само једна свађа и омраза; друго може и сам кошиничар сила неправде употребити. — Кошилице у време ројидбе не треба ни на туђина оставити; јер само да иши по сата код своји кошилице, туђин може од они скорашњи ројеви у своју кошилицу претреси, па нећеш ни на ум узети, још можем и сам помислити да је прешао на другу кошилицу, као што се то обично догађа код скорашњих ројева, те пређу на другу кошилицу. Кад се тако догоди, то је ишиша, то сам само извади новац из једног цепа, па метнуо у други: аз' кад ми туђин извади новац из мог цепа, па метне у свој, већ онда није новац мој.

Кад ти се већ рој пушта из кошилице, добро пази; ако је првак, стани код те кошилице, што се роји, па добро гледај матицу, кад ће изаша. Она излази обично, кад је половина пчела већ изашла на поље. Матицу је лако познати; она је мало већа од ччеле радилице, трупом стражњим дужа и жућа нежели ччеле радилице, ноге су јој дуже и жуће. Ако је сназни, да је изашла, па не може да лети, то је врло млада, или је саката крилом или ногом. Треба је увратити па видити, шта јој фали. — Ако јој ишиша не фали, него је само млада и за то не може да лети, то ћеш се лако помоћи. Матицу мети у ону празницу, коју си припремио за тај рој, па је мети на место оне кошилице, из које је рој изашао. Тада ће рој летити по задругу, па кад виде пчеле, да им ту ишиша матице, они ће се вратити натраг на матер. Но матер треба подалеко уклонити и покрети буди чиме за то време, докле се рој са свим у своју кошилицу не смри. Кад се пак рој смри, онда рој однеси на своје место, а маторку донеси натраг на њено место. — Ако је пак матица саката крилом или ногом, то је боље убати је, а рој ће причекати, док се друга матица излеже, па ће ји онда извешти.

То се само са прваци ројеви чини, јер обично они имају по једну матицу, и та се догоди да је врло млада. За то прваци ројеви ретко ће бежати,

јер имају мало матица и то млади, па не може дуго да лети, него се што скорије вата. Други и трећи ројеви ти су са свим немирнији, што у њима има више и старци матица, па су јаче, и задуже лете, и теже се ватају.

Рој кад је већ изнешав и увратио се, ако се на згодно место увратио, остави га мало, нека то место мало занови, па ће се на то место увен ројеви ватати. Кошницу, у коју још рој да стресеши, натари је изнутра мало пеленом или вратичком; пчеле тај мирис ради имају. Унутра у кошници исту у вр' исти почетак, од воска га начини на подобије кремена оптре, прилени добро, нека ти сечимице дође на лето; кад прогледаш и подижеш кошницу, да ти сађе у свакој кошници сечимице стоји: јер ако јој не истиши почетак, пчеле ће почети сађе маскар како, и тако друге окрену сађе пљоштимике на лето; тако кад се сађе напуни млади пчела или мела, а прућине су, па је онда подигнеш, то се може сађе лако полонити: за то треба у сваку кошницу почетак метути.

Кад си већ кошницу тако оправио, рој онда пошироки водом, онда су пчеле много мирније, да лиши ји можеш стрести у кошницу. Кад ји пак већ стресеш, мети је на то место, где се увратио, близу, нека се сва пчела приbere у кошницу; и тако нека стоји на томе месту, докле не седне сунце. Кад сунце седне, онда је однеси на место, где си је наумио метуги; одатле је потреба повратити до саме јесени, док ји кући не понесеш. Тако треба са сваким поступати, који се посамде ватају.

Али случајно ако ти се чује више ројева, па сви оје на једно место да се ватају (бао што обично тако и раде, ако ипак магао зауставити); онда гледај, ако су се два првеница састала, ту веће бити велика рата; подај им велику кошницу, па нека раде. — Аз, ако се све више и више пуштају, то гледај, кад се толико уврати, колико је доста за један рој; онда стреси у кошницу, и ту кошницу однеси на двадесет коракаља даље од тог места. Тако и после ради, ако ће колико ројева изићи; ако видиш, да се толико паватало, да има за један рој, одма стреси, па носи даље. Истини да ижеши моћи толико ројева начинити, колико је изишло: али то је иштила, ако је и мање, биће боље.

Сад треба често такове смешане ројеве ноглати, да се не косе. Ако су прваци, то је и Боже помози: али ако има међу њима други и треба да ројева, то ће се без сумње косити. Зато ји треба често ноглати, па кад видиш, да се косе, онда па чев чути да су три или четири лима кроз лето, па

ји тако једнако забуњуј, како видиш да се косе. Све ји треба редом прогледати, докле год сунце не седне. Кад сунце седне, онда пчеле немају више између себе рата; но такови смешани ројеви обично се обезматиче.

Рој кад се стресао и па место однео, то га за осам дана немај устима горе окретати, него ако онећ да видиш, је л' ти ту рој, а ти подигни кошницу управо, како стоји, па подвирши само унутра, и онет је тихо спусти на место. Кад му пређе осам дана, онда га слободно можеш подићи са устима горе, и мало га закади димом, па види, како ти рој ради, тера ли сађе лепо? Ако тера сађе лепо, то имају матицу: ако ли је сађе неравно, ширбазо и има по сађу матичњака, — видиш ли тако, то је знак, да немају матицу; то гледај што скорије, па им подај матицу, докле се ипак погубила пчела.

Када ће првак рој из кошнице изаће, ту кошницу одма онај дан, која је рој пустив, пред поњу трутнаташи. Закади добро димом, изнеси је изван кованалука ишљо даље; па њено место мети празну кошницу, нека тамо стоји, докле ту, коју трутнаташи, најтраг не донесеш. Кад си је већ изнео и закади, онда гледај, које је трутнаташко сађе, па пчеле пером са сађа лепо очисти, и докле год видиш, да трутнаташи има у сађу затворени, толико треба другим кованалиским ножем подрезати. Ако видиш, да је година добра, медљана, онда истреби сађе трутнаташко напоље падити, него треба ножем само главе трутнаташке скретати, па ће пчеле трутнине пљошве све из сађа извући и сађе очистити; јер чешта кад има мела доста у ројадби, а она треба и места за мед; па онда, кад пеша места, а она вуче пчеле радилице које су још у сађу неизлажене; њи вуку на поље и тамо мед уносе јер пчеле мед не пропуштају. Р.

О природи кућевног и баштеног пауна.

Кућевни је паук средње величине, угасито цепељаст, нешто мало вунаст са првом бојом праморисан.

Стражња му је част врло мека, и пуне кад га најмање додирнемо. Паучина је пљоснатла, и састаљена је из више оделња од изпрекриваних кончића, врло је дакле честа и обично праом и димом обложена; паучина је па форму сими котурчића, гдји муве упадају; паднели пак какво веће насјекомо у путра, коме се паук несме приближити, а от га остави и повуче се у ћошак.

Кад већ оје научину да иреде, а он отвори његове 4 предеће прадавине, и онда се укаже

нека ленкаста кাপ, коју паук на вид заљепи, пак онда конац пуштајући другом лицу оде и опет такову кাপ остави, пак своје пластине продужи. Тај, од једне до друге капи превучен конац најдужи је. Кад је овај први конац превукао, а он оде у по лиције даље и превуче други конац; пак тако једнако, докле год не напреде све споредне кончиће. Сад почне у преко прести. Оне у преко превучене кончиће завеже паук за оне споредне и тако научиша добије јачину. Крајне кончиће узете су троструког и четвртоструког, да јаче држи. Наук пушта кончиће све једнако, где се год макне, и зато, ватањем мува или шта му у научину упадне, и сотим пуштајући кончиће, тако западе своју научину, да ју је кадкад тешко разтргнут. Ако јим научину покваримо, а они 2 или 3 пута изплашту и изкрипе опет, али јим после материје нестане, и тако или угинут или у другу остављену отићи, или вакву освојити морају. Они врло мало јаја лежу. Кожу једнинут преко године мењају, живе 4 године, за које јим време само ноге нарасте.

Баштенском пајку није тако лако научину направити, јер с' великом муком се мора он, од једне грани другој довлачити. Ако је време тијо, а он седне на једну граничницу, пак се само са б ногу држи, а са 2 стражње ноге изизда полагају кончић једно два, три аршина дугачак, пак га онда пусти да лети, док га гдигод ветар не захвачи.

За то време повуче он кадкад кончић, да се увери, дали га је ветар већ гдје запео, или јонит виси; кад се о том увери, да га је ветар закачио, а он се по том кончићу, шеће, и тражи, где га је ветар закачио, пак онда кап пусти и залези конац на то место. Овај конац му сад служи као мост, по ком се он неколико пута тамо амо прошеће и више пута преплете да му је јачи. После тога стане на среду овога кончића и спусти други конац да лети док се и овај гдигод неизважачи, пак и овога онда преплете боље. Ово све једнако тако ради, докле год толико кончића не исплате, да може на све стране ићи. Кад је ове праве кончиће на страну изпрепрадао, а он после пласти око среде и т. д., затим се стави преко дана у среде своје научије главом доло, сигурно зато, што се од сличних зрака боји.

Ноћу, или кад је време хиљавито ил' ветровито, повучесе у мањи један сплет, ког је под каквим листом направијо, да се има гдји скривти. Ако каква мала мува у овај сплет падне, а он је исчена и однесе у бунац да јој крв исиса; ако

је пак јувна већа, пак се крима и ногама по сплету леприша, а он је најпре са својим кончићима танко увеже, да се ни мањи неможе, пак је онда у свој стан одведе и исиса. Неможели је пак освојити, а он раздере сам научину и цести је, пак онда или научину искрипи, или нову направи под другим листом, а ову остави. 5—6 музђјака пису тако тешка као једна женка, што је обично код других животиња патрашике. Јаја многа лежу, пак ји с' научином обвију и на њи седиу. Ако научка са његовог тог места отерамо, а он зграби јаја с' његовим ногама и однесе са собом. Како се млади излегу, а они почну пласти, и расте сасвим видимо, једно 2—3 дана увек у дупло љубове величине, али неједу ништа. За један час се 100 излегу и по башти разделе пак земен квасе; да ћи растераш и утаманиш, успи само мало терпетина на њи.

P.

Капорка.

У предијашлом броју показао сам ти како изгаја петао капорак, а сад јео ти слике његове ћеке капорке. Она је угасито-прног перја, само су јој прила угасито зелена и врло светла. Подбрадак је румен, а капа чисто бела. У осталом што се припода тиче, важи оно, што сам и за петла рекао.

P.

Пепео као особито средство за обдружавање здрави и плодни дрва.

Сваки пеп'о ма од чега му драго бијо, има у себи тако особита својства, за здравље и благостванье дрва, да је тешко такова, у другом ком средству за исту цјел наћи. Пеп'о је као сланика особите средство за побуђење и ускоравање клиjanja семена. Кад се семе пре сејања покваси и несеком посне, тади се за кратко време дејство укаже. Осим тога је још и пислено, што насе-

кома (први и т. д.) на така, пепелом обасута семена ради нешталазе. За чишћење ваздуха у честим вођњачима преко је нужно пепело око дрва посипати; а да је чист ваздух у башти нуждан, за обетанак и адралње била, то ће снажом баштовану познато бити.

Даље је неисказано средство у влажним земљама, јер из ње извуче ону киселину која вођу и другом билу шкоди; зато треба у пролеће тајкову земљу увек пепелом обасути.

За утамнивање баштенског гада, врло добро пеп'о служи; младе семењаке воћнице, на које обично баштенски пужеви наилазе, треба само водом поширокли и пепелом обасути, пак ни један неће више доћи.

Кад пеп'о са песком, водом и нешто мало кречом па танко замесимо, и тиме воћке напајамо, то је онда неисклатимо средство за искоренити гад из дрвета, за одржати здраву кору и за уништити маљину и линџај са дрва. За утамнивање ронаца и свију у земљи живећи насекома неисказано је средство, особито кад се пепело по земљу разтрпе и прекопавањем са земљом помеша; јер гдје се пеп'о у земљи налази, тамо се никакав при нездржава, а пуж сваки угине, који са пепелом у додир дође. Дрво које трупнути почне, само са оном горереченој смесом, додавши јој мало жуте земље, зареди, пак даље трупнути неће.

Чеће у лонцима, које си из собе у башту изнео, пак ти на њега први и други гад насрће поспи само оно место, гдје ће лонац метути, пепелом, пак ти неће више гад насртати.

За глојење воћака је пеп'о неисказано средство. Посли у пролеће пеп'о око воћака, пак је после обконај и пепело са земљом измешај, пак ће видити корист таки. Што је земља влажија тим је пепео кориснији. У сувом сасвим земљишту, око воћака пепео често закопавати, може воћаки и шкодити.

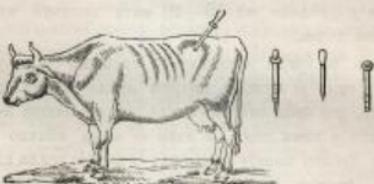
P.

Надун.

Многе ми се гађде потужише, да им говеда од најдуга гину. Није ни чудо, кад се при ранењу говеда не пази. Сад, где је изобиљно, и то одвећ водњачаве, траве, сад се то највише и догађа. Нави сељаци покосе траву на детелину, пак предложе говечету да једе онако сочну, без да су је најпре оставили да мало провене, или да су је измешали мало са сувом сламом ил' сеном. Ако се при ранењу са пепелом пижом тако не поступа, онда ће се говече најлајчише надути, и ако му се одма не помогне, угинути може.

За такове случајеве, нарочито на пољу, где пижома лека при руци имати неможеш, најприте ћеш говече твоје овако од смрти сачувати.

Добро пази шта ћу да ти кажем! како видиш да ти се говече надуло, а ти узма један нож, исти ћеш увек при себи имати, па убоди говече с' леве стране у слабину — добро пази! — између последњега ребра (то можеш напинати) и кука, као што ти слика јасно показује, — а то зато, да ваздух

из говечета изађе. Кад си пробо, а ти утури у ранију један комад пробушене трске, да ваздух боље извирати може, ал' само не суниш даље!

Бо има више стоке, пак му се и чешће међу, јаком по које говече надуле, тај ће добро урадити да набави себи за то удешену справу, тако звану „трокар р“¹, коју поред краве ни слици у три вида стављам. Одма за кравом прва сличница показује ти трокар у целости, а састављен је из једне гвоздене шипке (слиница у среди) и једне металне цеви (последња сличица). При убоду, умете се шипка у цев, и тако у слабину убоде, а шипка има један убод, до ког треба у слабину да уђе. Како си убо, а ти извади из цеве шипку, а цев остави у слабини, да кроз њу ваздух на поље извире. Кад је говече спасијуло, онда извади и цев на поље, пак је цела ствар на живот и на здравље говечету спрешена.

P.

О подруму.

Каква разлика! ново вино које кад га пијеш грао пара, и кад преври са оном мутном јошт пе-разборитом бојом, а после исто то вино за једну или више година, или како које, пре или касније сазре, — она, предела ведрица и боја, она кристална бистрина, она љубкост са мирисом и укусом! А целу ову чаролиску промену претрило је вино у подруму; тамо је вино дорана и дотерао.

Добро људи веле; да подрум вино рађа!

Да се вино дотера и сачува, пуждан је пре свега добар подруга. Но велико пута налазимо на подруму, који су као у пркос снабдевени са сима оскудицама.

Да видимо даље, шта је нужно за један добар подрум.

Из искуства, као и по уверенују искусни знаци дозидало се, да треба да је у подруму стапна температура (стапне ваздуха) од 8 степени Ромирски.

Основ подрума треба тако удеосити, да у њему ова температура превлада. Вода изворна у дубљини слаже се са топлотом честа. На пример да је вода топла 5 степени Реон, а бунар да је 30—40 фата дубок, то се може изјестито рећи, да је у дубљини од 15—20 фата топлота од 8 степени Реон.

Ако је земља песковита и смешана са шљунцима, онда је нужно подрум дубље копати него обично, јер кроз онакову земљу прорде лажне лети врућине а зими зама, и тако се онда обично 18 стопа дубоко копају подруми; а ако је земља иловача, довољна је дубљина од 15 стопа, да буде топлота стапна.

Најбољи су подруми у свом песковитом, каменују којима.

Свод треба у среди даје 12 стопа висок од дна подрума. Осим дубљих подрума треба назнити и на улазак, на предулазак, на одушке и на положај подрума.

Лежишти подрум под захваним зданијем, то треба да буде улазак увек унутри у зданију, и да има двоја врата: једна горе код басамака а друга доле код правог улазка у подрум. Али ако се неможе начинити улазак унутри, то мора бити увек између обаји врата прем, и то што дужи тим бољи.

Улазак не треба окренути ни к' јеверу ни к' југу, него к' истоку и западу.

У Србији и Војводини су најчешћи ветрови од јевера и југа, а из искуства је познато, да се за временска јеверни и јужни ветрови узмуте вина у оном подруму, ког је улазак јеверу и/ југу окренут.

Подруми или лагумови у бреговитим предјелима, морају се изравно поплати, као брег донута. Но у том случају треба да је пред подрумом предвратница или цедилиница да сазије улазак од прилаже сунца, од зије и од буре. Сотни ће се добити једно и једнака температура и сачуваће се подрум од различити ваздушни утицаји.

Ако су врата од подрума окренута к' истоку, то треба врата од предвратнице окренути југу, а ако је улазак к' југу, то врата од предвратнице треба к' западу окренути.

Одушке. Кад се подрум зада, треба окренути одушке к' јеверу; на свака два фата довољно је

једна одушка. Одушка несве бити ни превелика ни врло мала, него колико је нужно за ветрење, и нек је дланут дужа neg' вина. Подрум нетреба ни да је премрачан ни пресвететао. Прозори који се могу помицати или капци на одушкама, врло су удеоси, јер се с' њима може у подруму удешивати потребна топлота и вино се може по воли дотеривати.

Као што је прво условље доброг подрума постојана топлота, тако је и друго условље сувоћа. Влага покрије бурад, и прорде временом у дрво, а за мало дуже времена добије и вино пласнив укус.

Зато нико нетреба да зида подрум у блатњавој и мочарној земљи и на местима која су с' ћубретином увишена. Тако исто већа удаљавати подрум од канала, бара и јама. Зато је најбоље, где је можно, сазидати подрум до свода са тесаним каменом, јер је овак против влаге и других негоди најудеснији. Има много подрума неоделени, а ово се више пута чини из обичаја, а више пута из штедње. Но на овак нетреба жалити: јер 1. лажне се ветри подрум, 2. сливне руше и пукотине у неоделеном подруму приносе много да више хлебе а 3. зарад и чистоће треба подрум оделити.

Тако би исто било полезно подрум патосати и пагнити патос на једу стране, тако, да ако у случају које буре пукне, да се спо вино у какву капу или од камена изнадну зглу слити може.

Ако у оближњини има текуће воде, то треба кроз удеосне спрave процусти воду и проз подрум; једно због чишћења бурада, а друго што је онда лаги у подруму ладовитије, а зими тоpline.

Кад ко зида подрум, треба да пази, да се вода где и одводите може, јер кад су јаке кишне, или кад се снег пагло топи, да неби вода у подрум појурила, што подруму највећима шкоди.

Преко пута од одушака, може се начинити кроз зид олуци, и то право горе тако, да се почини од пола висине подрума. На ове олуке може се и пећ наметнути; кад се берба задоши, или кад је температура у подруму ладнија но што треба, то се подрум може донекаш затрејати колико је нужно, да вино својим путем преври.

Тако исто нетреба зидати подруме близу друмова и фабрика, јер се непрестано земља потресава и тако подигне и киселницу у бурадиз, и ова с' вином помешана диже се горе, и вино може да више ускиснити.

У дубоким подрумима, са рђавим одушкама, где нема никакве промаје, скупи се за време док вино при угљену киселница у годијкој множини, да је за људе врло опасно у подруму виње.

У то доба треба овако поступати.

Сам човек нек не иде никад у подрум такови, него увек двојица. Један нека стоји на врати, а други нека иде унутра са горећом свећом. Ако свећа мирно горе нема никакве опасности. Но будући да је угљена киселина тежа од ваздуха, зато ће се она скупити увек ближе на дну; треба даље свећу ниже пустити, и ако се пламен смањива, мути, или се свећа угаси, то је знак да је живот у опасности. Угљенита киселина прекине дисање и угини човека, без да му органе за дисање у чим повреди.

Ако се случи, да се који човек онесвесишен стропашта, то га вала жарно из подрума изнети на чист ваздух, и поливати га ладном водом, како ће опет у живот, к' свести и здрављу дођи.

Онај који га избавља, мора бити најразвојнији на опрезу, зато нек увек нос и уста мармом која је добро водом или сирћетом накашена и нека иде у подрум, свећу у висину држећи. Други нека унесе унутра буре с' водом, и нека набада у њега негашена креча. Врела пара разложи угљену киселину и поправи ваздух у тојлико, да се несртевни може спасити.

Да се изтера сва угљена киселина из подрума, треба отворати врате и одушке, и још даље загашавати кречу. Или треба узети 2 оке загашава већ кречу $\frac{1}{2}$, оке пиншадора и добро једно с' другим промешати. При овом раду дигне се паре нека, која подрум сасвим очисти.

У подрумима, који су добро спађевени с' одушкама и одузима, и кад су исте за времена док вино при отворене, нема никакве опасности.

Колико подрумова налазимо, који су овако са свима потребама спађевени? Врло мало! Није чудо даље, да се у многима вино препреце или ускисне, или удари на буре и на буђавину.

Који даље могу недостатке својих подрума поправити, ти треба да исте поправе, а који нов подрум зида, тај нека га тако удеши, како ће избези своју штету, а прихвати хасну и користи.

Побуђен тиме, што је код нас Србаља пак и у нашим предјелима редко где добар подрум наћи, написао сам нашим читаоцима чланак овај, да се с' њиме при зидању подрума помогну, и да своје рђаве поправе.

R.

Енглески рецепт за добре сељаке.

„Подрањијајте земљу, док није огладила; одорите је, док се није уморила; плевите је, док није травом зарастла“.

С' овим опоменама енглески фармер или земљодјелац, сваја у једно правила за обрадавање земље, и она нас могу на достојно промишљање довести.

Дворстни су земљодјелац и домаћини. Једни терапују дотле ствар једну док иде, и само онда промену, кад више неиде.

Они ћубре онда своју земљу или је оставе за угар, кад већ неће из њој ништа да роди; онда је плене, кад трава посејана биље угуши већ; и као што на земљи раде, исто тако раде и на дому.

Они онда маршу рани, кад им марва од глади риче; кола и коњи дотле терапују, док им они од умора не стану; они онда ћубре с' прага одбеле и почисте, кад већ преко њега ћији немогу и поресну. Они само то чине, што чини морају. С' овим се пак такови људи свуди закасне, они увек за другим људима заостану, а штета, губитак и пропашту су свуди следства оваквог примерног газдованства.

Овима напротив су они земљодјелац и домаћини, који оно чине, што треба да чине. Они нечекају да је во зоне, турка ни приморава.

Они икакву марну рани, пре него што ова изгладни, гноје земљу, пре него што ова онемогне, остављају слугама и падничарима одмора, пре него што су они изнемогли, а травуљину и гад као златворе сматрају, које разтерати и уништити већа, ма гдје се они видити даљи.

С' овим су они приљежини у дуплом добитку:

1.) Пре свега требају мање рани, мање гноја, пак и с' већом хасном, а лењинци су увек у штети.

Напредах и добитак су једно с' другим спончани, а назад, лењост и губитак опет исто тако једно друго налаже.

Ову истину треба сваки земљодјелац за иконом да држи, јер то човека дуже у првом, а пропашћава у другом случају!

P.

Како треба с конјом поступати?

Многи мисле да ће конја виком и бојем укротити, а то није тако, јер такови конји ће се свога госте бојати, али му никад веран ни поклоњен бити неће.

За пример верности, морамо узети зрапског конја; јест, али како зрапин са својим конјем поступа?

Арапин негује и одржаваје свога коња љубавно и милосрдно, али му је зато и увек веран пратијод; а такова верност је у другим земљама непопуларна. Арапин, његова деца, кобила и ждребе, сијајају под шатором безбрежне живе. Јубав и наклоност је тако велика према своме господару, да ће на позив његови и ергеду оставити, и умешавајући му се пред њега стати и заповест чекати. Кад Арапин са свога тако одигранога коња падне, пак неможе да устане, а коњ поред њега остане и вришти, помоћи мада си. Кад се пак Арапин са коња сађе и поред њега на земљу лети да се одмори, хоће он у пустињи чинити мора, коњ поред њега стоји као стража камина, а кад види човека или авер да се њему приближује, а он га ногом, носом или врском пробуди. Арап-

ин свога коња без сваке муке из сваката научи, и сматра га као члана фамилије своје.

Гадио је гледати, како наши гдикоји сељаци, са својим коњима тирански поступају, то нити је човечно, нити тај поступак цели овој води, којој такав човек жели.

Леп и милосрдан поступак води овој цели: коња укропити и верност његову себи задобити. Р.

Да полегло жито подигнеш.

Да полегло жито подигнеш, повагај га у рувоведи, подигни и сламом повези, а да потврђе притеши, да се боље држи; тији ће се и земља пре исушити. Један радни може на дан јутро повезати. Р.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Јуна.

Ко је рене садно, нека је овога месеца добро окупи и скопај, да ће узети, да ће рене његовој крунији бити, а и треба бити на то да имено, да их што крунија добијемо, јер за стоку сејемо.

Ко има толико детелине, да је ово и за виму да остани, тај се мора добро у пакет узети како ће сунчан, да му не добије детелинске блеце, пац с' тога да му попаснеми. Комн је год могубе, нека је посуша на земљи, то кадац не њала, најлипче се увара, а и његов се време туба чешћим преретам, него на кулемон прону.

Стогод треба да рвачи на редну терате, а пред воде да њала из јарма пасних и на изку оставати, јер је опада највећа креана.

Овога треба пред подно на ладонију терате, Кад је воласка пренесена, и кад се много зелене трзеле једу, могу се орао лако разбодети, зато је добро да им се по вешто соли да да лаку — то ће их од сваке болести спасити.

Симе сећаје требало у овој превези истеризати, него се зала вобринут да на баниу доста воде и ладоније буде. На љадију труњака, ако пису занапојени, могу воду нају, а то им ће чини добре, него им љадонију и году за купале тргнати чисто.

Цајаји овога месеца радо на кошниче најсрђу, зато треба ћебог тога на кошниче пасити и чистати је.

Бахтозин ће смак овога месеца на скопашње и на паскење пасети. Кеб, карамба, кадерабу, крупе и келор може садити, а и то си гре пресадија, треба сада да скопаш и дајен део паском

сагрениј, јер оде доле да одрвени број, а овако је земља од тога скупча. — Стани, гра и пасу са једн још сјати треба, иако би од скоков и под јосен хлада. Сеј и роткице месецаре, исто тако и докшу (имају) салату, јер иако због краставице, тали пресекови ову дују и расади никну склупту. Сад треба в занују рогату да зосеји.

Растећи мајди најлемана треба од тракулнина оправити и око паснати, осимоје при влажнији земљи, ам' паси да жилице не потвардии. Стани калаж треба поред себе да има тачку, да га неби вејстар предломи, или га жилично прерада. Ако би се најдација из једног појаснији, треба је одма одложити, пај је са јантиком пасак да би засаје, а разу ову најлемену замасати. Ако би било суже, треба је засавати. Ово замасе, која иксу до сада изједи, треба оставити да из дебла издавиши расте паси би за кадаље каласене (захтјеве) кифлик било. При крају овога месеца могу се трпније, иншаје и кајсје на терјајуће око каласене (очите).

Пад још има на воћкама гусеница, јеје вала отистети, јер јеје јонц донеки.

Почеј је овога месеца обично ѡедина суша, вала пасити на ове кује и стаје, које су сламом, роготом, слатом или трском по-прављено и с' затгром изводио обходити, пај и своје маље на то озможи, јер је после бадњака, паснија, маљ и кујаше нај је теч ухвачен. Особито тога ради на дену вала пасити.

Дан је овога посека 15—16 $\frac{1}{2}$ сљати дутак.

Р.

ГЛАСНИК.

Гг. предплатницима „Тежана“ и члановима друштвеним!

Како је ево већ пола ове рачунске године протекло, а многа гг. претплатници јошт предплату своју на лист неплатише, то се овим учтиво умљавају, да дугујући предплату што пре „друштву“ овоме послати извоне: јер на тај начин неће друштво никад своје рачуне на чисто имати моћи. Исту ову молбу упућујемо и на чланове помагаче, који своје улоге до данас не

послаше. Нарочито се пак уиљавају она гг. претплатници и чланови, који јошт и од прошле године друштву овоме што дугују, и који су особеним расхищњим умљени: да дуг свој друштву овоме најскорије одужити извоне.

Радња друштвена.

Записник XXXV. одборске седилице „друштва за пољско привреду“, држане у Београду 20. маја 1871. год. под председавањем друштвениог председника г. М. Спасића.

Приступни чланови: г.г. А. Стојковић, Чед. Поповић, Јов. Еккер, С. Станковић благајници и др. Радић секретар.

Бр. 185.

Контролори „друштва за пољску привреду“ г.г. Коста Лекић и К. Н. Х. Селаковић подносе извештај о прегледаним рачунаима за рачунску годину 19**/е с' изјасненим, да су како издавања тако и примања по билансу тачна.

Да се годишњем извештају друштвеним и овај извештај са билансом јејдно штампа и једно да се у прошлогодишњем извештају напомињају и имења редовних, почасних и похажућих чланова.

Бр. 186.

Подружина шабачка јавља, да је члан друштва овога г. Ник. Трифковић секретар суда окружног шабачког, друштвеној висини 10 гр. ч. поклонио.

Приказано је хвалом с' тим, да ту суму подружина у овогодишњем рачуну покаже.

Бр. 187.

Баштован Ј. Черненки подноси рачун за издату надницу за плаќање друштвених деја, на којима је зелен за семе засејана, у суми од 10 гр. ч.

Да се исплати.

Бр. 188.

Цр. кр. крајско пољско-привредно друштво у Љубљани одговора позиву друштвеннем с' тим, да је оно вољно ступити у савезу с' овим друштвом, и шаље једна 5 својих списона.

Оступање у савезу узима се с' радошћу на знање, послате шак извиге примају се с' хвалом, с' тим, да их секретар у инвентар друштвене библиотеке заведе, а истом друштву у замену овогодишњем списе пошале.

Бр. 189.

Прека председника „друштва“ овога г. Мил. Спасића послало је друштво „Московског общества сељског хо-зајства“ свога журнала V. и VI. свеску од 1870. године.

Приказано је хвалом, с' тим, да се у инвентар друштвене библиотеке заведе.

Бр. 190.

Секретар „друштва“ др. Радић подноси свој извештај о својству земље, којој је шабачка општина подружини за овите пољско-привредне дела, због чега је исти секретар по одборском закључку у Шабац ишао.

Одбор узима овај извештај за сада на знање.

Бр. 191.

Секретар Радић и члан одбора Чед. Поповић подноси пројект програма за II. излог пољско-привредни земаљски производи и рукотворина, који друштво у месецу септември о. г. у Топчидеру приредио намерада.

Овај је програм примљен с' тим, да се у идући број „Тежака“ јавност преда. А у исто време се одређује секретар др. Радић и члан одбора Чед. Поповић да упутице за налогаче саставе и називе спрове и предмете, који ће се у име награда раздавати.

Бр. 192.

Г. председник предлаže, да се раслиште награда за дело једно, које ће показати и разложити користи које од туда произлазе, кад се стожа у општуте у суштини, а нарочито зими чува и ријеши, и да представи начине, како се то изјашњава и најефтиније учинити може.

Одбор овај предлог усагаја и одређује да таково дело награду од 20 дук. ц. Рок је I. новември о. г.

Бр. 193.

На предлог г. председника решено је, да се од сада сва чланови помагачи у својем позову, да друштву до извесног времена јаве: каквата семена желе да им друштво као чл. помагачима пошаље, да им се леби као да сада семе сладо, које им може бити неби од потребе било, једно да може то семе за времена набавити, да се и члановима за времена послати може.

Бр. 194.

Секретар „друштва“ предлаže да се за друштво набави једно ручно издалило од Вајла из Франкфурта, са деловима од кованога гвозда.

Решава се, да благајници за овакову машину извесну суму за друштвено касе издати може.

Закључено и подписано.

ПРОГРАМ

ЗА II. ИЗЛОГ ПОЉСКО-ПРИВРЕДНИ ДОМАЋИ ПРОИЗВОДА И РУКОТВОРИНА.

1.

„Друштво за пољску привреду“ приређује у Топчидеру II. излог земаљски пољско-привредни производи и домаћи рукотворина, и то од 19—23. септембра о. г.

2.

Цјел је овога другога излога: да се упозрењем различних производа и раздавањем различних награда подстакну

а) наши земаљоделци и сточари на болни рад и производоње пољско-привредни производи и домаће стоке, и

б) наше сељанке, сваковрсне занатлије и прерадиоци наших земаљских производа: на савршеније израђивање различних рукотворина и други предмети.

3.

Да би се народу нашем олакшало, да у што већем броју на овом другом излогу учествовати може, „друштво“ ће се обратити надлежним путем, на окружне и срезске власти, а у љубиће подружине и све пријатеље народнога напредка, да се они, обавештењем нашега народа, постарају, да из детничог им

округа, относно среза и домаћаја, што више и бољи пољски-усева, домаћи сваковрсни рукуторина и што боља стока и пернате живина изложи.

4.

Сваки ће се излагач пријавити својој окружној, и относно срезкој власти, или лицу, које ове власти за пријаву одредиле буду, шта на излог послати жели.

5.

Сваки излагач треба преко своје местне власти да потврди, да је ово, што изложити жели, сам он произвео.

6.

Сваки ће излагач у своје време, које ће му окружна власт опредељити, предати истој оној власти, или лицу коме се је предходно пријавио, све оне ствари које је за излог намену; окружне пак власти послаће — ако се зато неби сам излагач саставати могао — пријавлене ствари са пријавним листовима друштву овоге, које ће их па излогу изложити.

7.

Све ће се окружне и срезке власти умолнити, да све за излог пријављене предмете друштву овоге најдаље до Крстова-дне (14. септембра) о. г. пошљу, или их сами производићачи донесу, јер доцније послате предмете: били пољски производи, биле рукуторине, неће друштво ни пријати ни изложити моћи; а стока и живина да буде два дана пре излога у Топчидеру додеведена.

Начин пак, како ће се жртви производи, тако и стока, на излог шиљати, опредељи ће друштво у споразулјењу са окружним властима.

8.

„Друштво“ ће се ово постарати, да се изложени жртви производи и рукуторине лено у изложбеној агради (која ће се парочити за овај излог у Топчидеру саградити) сместе, како ће их сваки посјетилац у изложби видети моћи. Стогакак долази у за њу саграђене стаје.

За време излога (и то од дана пријема), узима друштво дужност на себе, да све послате предмете чува и доведену стоку издржава.

9.

После излога ће друштво све рукуторине, преко дотичних посјашаљатеља произвођачима вратити послати, ако не би произвођачи цену опредељили, по којој се те ствари продати могу, како би им се онда новац у место продате ствари, послати могао. — Пољски производи, месо, вино, ракија, восак, катран сир, кајмак, судове и остале грубије ствари, неће друштво вратити слати; зато произвођачи тих производа треба одма при предаји цену да означе, по коју ће друштво наведене производе продати моћи, а производе квару изложене, продаје друштво пошто може, ако неби произвођачи са таковим производима други разпоред учинили.

10.

„Друштво“ ће, као и при првој излогу, све оне, који најбољега изложили буду, у име признања за њивов труд око гајења добрих пољских производа, лепе и добре стоке, пернате живине, око израде лепи домаћи рукуторина итд. наградити. — Те ће се награде састојати у новцу, пољско-привредним новијим и бољим спровадама, као плуговима, дрљачама, косама, круњачама, баштованском и челарском оруђу и писменим похвалама.

11.

За опредељење награда именова ће се један одбор од 5 стручних људи са председником и секретаром друштвеним.

12.

Награда ће се раздавати на светан начин при закључењу излога.

13.

Награде ће се, ако их излагач неби сам однео, послати дотичним награђеним лицима, својим путем и начином.

14.

Упутства, по којима ће се излагачи владати, штампаће се и разаслати надлежним путем свима окружним и ср. властима и општинама.

У Београду 19. маја 1871.

Из одбора „Друштва за пољску привреду.“

РАСПИС НАГРАДА.

Сваком је Србани, а и многом страном свету познато, да у Србији рађа прекрасно вино, о чему смо се и на прошлом излогу поднудио уверили. Ми имамо вина у Смедереву, које — кад би се као што вада обједавала — неби мађаратским уступило, за које толико новац из Србије у Угарску одлази; на брдима око Неготина роди црво вино, које, кад коју годину престоји не уступи ни једном јужном вину. — Ах! наша вина: нити могу дуго да се држе, нити могу дужи нут да поднесу — преврате се. Овоме је узрок неприродно поступање с виноградом и неумесно дотеривање и прање вина.

Да би се те узроци једном одклонили, да би наши виноградари своје винограде овако обједавали као што природа лове захтева, да би при прању, дотеривању и чувању вина онако поступали, као што нас наука учи, а искуство упераја, да другачије с виноградом и вином поступати морамо, — „друштво“ је ово у својој XXXIV. одборској седници закључило: да разлине награду за виноградарско дело једно, које ће горенаведене неизгode у нашем виноградарству одклонити.

На основу тога закључка дакле, расписује „друштво“ ову награду за најбољу и простим, јасним слогом написану књигу.

„О ЦЕЛОКУПНОМ ВИНОГРАДАРСТВУ, ПРОИЗВОЂЕЊУ, ПРАВЉЕЊУ И ЧУВАЊУ ВИНА“.

с' обзиром на својство наше земље и околности, нарочито вак на предјеле и винограде крајинске жупске, смедеревске, страгарске, јеличке итд.

Награда је 30 дуката цесарски.

Рок је Ђурђев-дан 1872. год.

Ни једно приносало дело несме бити руком писчевом написано и мора без имена са јединим знаком обележено бити. Уз дело жара и једно, туђим печатом запечаћено писмо бити, на ком, у место адресе исти овај знак да буде, који је и на делу, а у писму да буде име и презиме писчево разговетно написано.

Дело, које награду добија, остаје својина „друштва за пољску привреду“ и оно може изменити у том делу све, што нађе за нужно, како у тексту тако и у облику, па било да то сам писац учени, или други, кога „друштво“ за то преимаше умонало буде.

Писмо ће се, као обично, само оно отворити, на ком се исти овај знак на досуђеном делу налазио буде; остала ће се писма сналити, а дела ће се писцима за захтевање повратити.

У Београду 8 маја 1871.

СИМПАТ „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

Познато је, како код нас многа стока будује, закржави и скапава, због тога, што се остави да зимује у пољу на мокроти под ведрим небом, пак већ у младости овако од зиме пропада; краве нам мале млеча дају, волови и коњи за рад ослабе, а онде дају лошију вјуну и чемерне јагањце јагње. На овај се начин и ране више потрони и губи, јер се без јасала разтуре и гази, пак ју стока после неће да једе и тако под највише ране за радију стоку треба, онда је бази пестане, у оните, од тако гајене стоке никад оне користи имати не можемо, које би имали могли.

Узвени све то у обзор, друштво је у својој одборској седници од 20. маја о. г. закључило, да раслине награду од 30 дуката цесарски за једно дело:

„у ком ће имати писац да разложи и покаже све користи, које од туда произлазе, кад се стока у сувоти, а нарочито зими, чува и ране; да овиме зле последице за стоку, кад се ова остави да под ведрим небом без заклона и приклона презимити мора; и да представи начин, где се и како то најлакше и најјефтинije научити може.“

Рок је 1. новембар 1871. год.

Рукописи се имају послати друштву овоме на исти овај начин, као што је и у преднаведеном распису награде, означено.

У Београду 21. маја 1871. год.

СИМПАТ „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

О ГЛАСУ.

(ЗА ОДЈАСЕ ПЛАКА СЕ ОД СЕМНОГ РЕДА, НИЖИ ХВОСТО КОЈИ ОН ЗАВИМА: ПРВИ ПУТ 1 ГРОШ ЧАРЦИ, А СВАКИ ДРУГИ ПУТ ПО 15 ЦАРА.)

ПОЗЛАЧЕНИХ СТВАРИ.

ЈОВАНА ХОПА У ВЕЧУ.

Преподнесоје број који обнадавате стварима стакло везаним, па поклонак за праше, прска и боксит аркана; когоре у форми лам-
аона; осим тога варош и гардино сопре, папаки и занави; чосан,
протока за оптерет подлога, блеск и зрак. Позадине су стакло везано
којим су изложени чуки и кутрије на 4-5—8-9 струе кра. Исто тако
представља стаклер с популарношћу по узрасу до црногана, стаклара ит. а
изградио са то излагатеље по највећему добрију поезији. Старе ствари
такође варош и дала је широру и промакну и така колаје.
Адреса је: Јован Норре из Уиста, Wieden, Hennigsdorff, № 16. Еде-
дере Wentztrasse.

!! СВАКОМ ЕКОНОМУ НУЖНО !!

Ручно млатило, као што је ово у Ј. броју
листа овог испасланца, које је уведено за 2 зована,
изврши за белан сат 40—60 спона шишење, јегла
и овса, и које испостала зрио у салам, а зато
се с' наше рукеје — профад ја, од конца месецбр
тако састаслено, да га и слизи питанчи опралти
може, ако би се што пореметало, **ва 27 дуката**
цесарски, а о. месецбр мозбра (бронзе) за 22
акута цесарски.

Млатило за 2 зовна ил' воли, налик на
профад ја у стапу 3 пута овако за дан изврши, —
профад ја **55 дуката цесарски**.
Најубичне на зелу Србогу први српсегар „Дру-
жина за пољску пропреду“ т. др. Ђорђе Радић у
Београду, с' којим ја у свим сточим, и који не
у сличну пушна извештаји мозбра
у Франкобургу.

Мориц Вајл.

— * —

Извештај је у Берлину за овакре
врто пако и то под насловом: **Bill-
liche Darstellung der Merinowelle,**
von H. Settegast, Berlin, Wiegand
& Hartmerl. Одржи 30 гроша чарци.

ПРОДАЈА ВИНОГРАДА.

Више точнијерске прве лежењије мој виноград,
продадјем у слободне руке. Овај је виноград 8
мотика велики, са разном и изабраном је лозом
засађен. У њему постоји на најлепшијем вису
кула; под њом је зидан подрум. Осим тога има
девет начара са вужним посуђем, бравима и један
ладник лозом украсен. Цела околнина нема леп-
шега нагледа!

Које је купац, нека се подпишаноме ногодбе
ради јасни најдаље до 20. јула о. г.

У Београду 20. маја 1871.

Сер. Станковић
Чиновник у минист. финансија.

C. PLATZ & SOHN
in
ERFURT.

препоручују своје велике
производе у цвећу и воћу.
Послуту најтачнију и нај-
солиднију обећавају. Џе-
новици се могу од њи на наплаћено писмено
зактеваша у свако доба добити.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 15.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Назаду пакет 15. и 91. даква
у Москви.

УРЕДЈЕВАНИ ПРИВРЕДНО: МИЛОВАН СПАСИЋ

Статија 40 година ч. ван 4. фр.
године.

У БЕОГРАДУ.

15. ЈУНА 1871.

На каквој земљи који усев најбоље напредује?

Славонски забавни лист „Slavonac“ доноси један чланак под насловом: „Ко ћејш људи гостодар“, у ком писац назије осталог покушава да настави најобичније усеве, и затати, на каквој земљи који усев најбоље напредује. Он вели:

„За зимну штеницу потребна је најбоља, јака, добро нагнојена земља, даље темка, то јест по-мешана с њеном песком, или блага смољача. На слабој земљи слаба штеница расте, тако је зато боље по слабијој земљи и несејати зимну штеницу, него јарину, која може и на слабијој њиви прилично родити. Од штенице је најбоље брашно за леб и свако тесто.“

Раж добро рода и на средњој земљи, само ако није мочарна. За тим она добро напредује и на песковитој земљи, особито добро рода на њиви упарложеној одгреје, после угара, а слабо на ланском кромпирништу, ланишту и решишту.

Јечам, као и штеница захтева добро најубрену смољачу, али му може поднести и много лакшија земља, даље и кречна земља, и земља, где у смољачи има повише принце. Особито добро рода на њиви говејим ћубретом нагнојеној, а добро успева и на ланском кромпирништу.

Зоб или овас добро напредује и на кречној и у обште иршавој и слабој земљи.

Проја рода најбоље на потини, на ледини први пут узораној, и у обште золе више снажну земљу као и јечам и кукуруз. Добро напредује посејана и на стрњаке и подноси скорашње ћубрение. Мора се пак пасити, да пролетњи мраз не нападе.

Елда рода на најлепшијој земљи песковитој и шљунковитој, где се неби могло ништа друго сејати; а иначе се сеје на штеничној стрњаки. Елду већа посејати с пролећа у таково доба, како јој не искодити пролетњи мразови.

Кукуруз рода добро само из доброј, ћубреној, некапој и спикој њиви, даље на благој смољачи, доброј пречаници, где у обште има више принце.

Нега сеју обично и у бразду; и треба га, ако је земља лакша и мека један пут, а ако је тешка и тврда, два пута окопати, и једанпут подгрнити. Између кукурузних кућица сеје се обично талкани часул, који се пење уз кукурузно стабло; а ако је кукуруза ређе посејан, онда се може по прањини свуда посејати и бундеве.

Кромпир воле снажну, али у једно и тројину, сплику земљу; зато је за њега најбоља земља песковита, но која је добро урађена, и прошле године ћубрена. Напротив на смољачи неможе бити тако

добар, јер је она грудна стјаја. Кромпир је најбоље сејати у пролеће наредно, јер се и кућице боље и лакше окопају и подгрују, а и сам кромпир кад има довољно места, боље расте и курицији бива.

Пасуљ добро рода и на средњој земљи, на смљачи и кречаници; ал сочиво и грашак већ захтевају болу, мекшу, синку земљу баштенску. Осим грашка сви ови усеви неприје заму, и зато се мора гледати, да се тако сеју, како ји пролетни изрази неби могли убити.

Лан и конопче (кудеља) требају уобичате добру и ћубрениту земљу. Лан може прилично непредоловати у средњој земљи, а особито добро рода на кречаници, купусишту и кромпиришту, а захтева да се оре синко, јер иначе неједнако ичиће. Кад мало порасте треба га плевати од травуљине. И кудеља и лан захтевају иного труда; али кад се с њима добро поступа, онда роде добро и доносе велику корист земљоделцу.

Дуван добро усјева на онако исто доброј и објединој земљи као и конопча. Најбоља је земља за дуван искула в снажна смљача. Кад се дуваниште најубри говећим ћубретом, онда роли на њему најбољи дуван. Да је дуван зрео, познаје се по том, што се на листу показују загасите и жућкасте пеге, и листови се обарају земљу. Р.

Телесни састав и знаци спољни добре краве музаре.

Поводом једнога описа добре музаре, у „Техију“ од прошле године на страни 216. под насловом „Знаци ваљане музаре“ рад сам да тај опис попуним још следећим описом:

Добра крава музара има дугаљасту узану и мршаву главу¹⁾ на којој је кожа јако разапета, чело и висни кост узани, рогови малени и танки²⁾ особито до главе у корену са белом или жућкастобелом, очи велике, поглед врло смрзан и суморан, уста велика са јаким добро се склапајућим вилицама и устнама, врат дугачак танак³⁾ и што више хоризонталан, нарочито горња површина од рогова па до гребена која треба да има више кожни вазбора, средње величине висећи подгушњак, плеће и рамена мршава, гребен треба да је што нижи, широки обал, јер висок и ширљаст гребен показује слабу плућу, деђа са свим хоризонталама, прес широке, више натраг пружене леже ли спуштене

и међу предње ноге, ребра обал и од ртњаче на више јапо новијене да трбу изгледа обал, стражњи део тела, а особито карлица треба да је широка, бутине мршаве а ноге особито од колена до почиња танка и суве, стражње ноге треба да стоје раздалеко једна од друге, реп хоризонтално усађен са кратком и танком длаком обрастао. Цело тело треба даје танком вожом покривено, а ова са кратком и танком длаком обрасла, каквоћа коже и длаке стоји у свези са роговима, где су рогови мале и танке, ту је и кожа танка, длака танка кратка и мекана, а ово је двоје први знак добре краве музаре, танкоћа коже обично се проба на врату до саме плећке.

Кој добре музаре тражи се обично велико виме, преима количина млека независи од његове величине, него од количине и ваквоће ѡјади, које у вимену илеко музе; кожа па вимену треба да је толико танка да се крвне жиле јасно виде и да је под помукнуте праве што више смежурана.

Као најбоље музаре од свију Европски сојева познате су Холандска и Швајцарска.

а) Холандска је крава средње величине⁴⁾, цео састав тела иежан и покрiven са врло танком кожом и сјајном длаком, рогови средње величине⁵⁾ и доста новијени, чело узано и нешто унгнуто, очна kost доста испучијена, карлица јако развијена, реп дугачак са великим китком, боја длаке бела са првим повељским флегмом или бело и прино пре-шарана⁶⁾, ноге од колена па ниже су увек беле што је знак да нема смеше крви од ког другог соја. Телесне тежине око 500 ока, ако се у штади не-гује и рани, може се лети и транутна музти⁷⁾ са особито великом количином млека, задовољна је и са мршавијом раном, а са добрым пашњацима врло је задовољна. Цене се од 35. дук. цер. па више, транспорт издрже врло добро, у старости од 2 и по године поднудно су развијене и способне за тељење, музти се може 10 до 15 година при доброј неги.

Сва говеда која из Холандске амо долазе, имају на десном рогу жигосаца дза писмена латинска Н. V. (Hollaendisches Vieh) што служи за контролисање прави Холански говеда.

б) Швајцарска крава. Имећу иного швајцарски сојева особито се одликују у кантону бернском

¹⁾ То зависи од соја. Р.

²⁾ И то од соја зависи, јер у Мађарској има крава са великим роговима, а особито су добре музаре. Р.

³⁾ То таноћа од соја зависи. Справљено симетрично са антер-лерском кравом — обе добре музаре, здј. ће те се узертити. Р.

⁴⁾ Има их и са првим, занадавним симетријама, а има их скоро сасвим бела и скоро сасвим крни. Р.

⁵⁾ У Холанду се без разлике музу леже и пази три пута на дан. Р.

својом крушићом тела, затворено првеном бојом са белим флексама и великом количином млека, и. пр. Шуди, тако називане дају 40—45 фути дневно, даље у општини Фрутни такође су чувене по количини млека, ове имаду рогове средње величине танке и навише повијене, уши повелике војаја су окрајци великим длаочом обрасла, врат средње дужине^{*)} са многим наборним кожним и величним вишећим подгушњаком. Што се пане тиче, Швајцарске краве пане за штапе, него да добре наше имају, или знатија нега у штапи нуждна јим је као и сима добром музарама.

Хонехајм.

Љ. Б.

Упутак при поступку с' ждребетњим конитама.

Ждребад проведу њанове прве године живота свог у штапи на неком ћубрету и на наши. Овим се коните мење одрже, и толико се неоједу, колико нарасте. Повојдом тим, израсте коните и сувише преко природне мере, и онда се изворде разне мање на конитама и на положају ноге, ако се за премена јошт коните не подрежу. Те су мање сљедеће:

1-во Конита расте једнако и право: онда се латица сувише од земље удали тако, да није устапу конита дјејствујући терет одржати; остаје дакле мала и слаба; а зато, што се и поједине частице немогу по природи стиснути, остане у конити ждребе скагато.

2-го Ако је са стране конита сувише израстла, онда се направи у конити шупљина, у коју се ћубре, земља и т. д. настава. Ово препречава испарење табану и латици; табан започне трупну, пак и латицу поквари, те се тако њен конични створ у мену неку смрђливу масу претвори. Онде се изворде отоци и сирад латице.

3-ье Кад кора сувише израсти, осуши се дојни део коните, пак постане тврдим и кртим и тако одвећ лако чукотине добије, које се више пута и до адраме коре продуже, шта више и до круне конитине дођу, а ждребе је у том случају болестно, и мора се лечити.

4-то Израстели конита у нарамку (горе) јаче и дебље нежели на стопали, онда се изроди тако називано „јарећа конита“. Дојно прегибalo ивије се у стању доволно превијати, мало помало се настраг превија, те тако кови при ходу посртати и кљецати мора. Конита у овом случају добије као што смо под 2. рекли, труду латици.

5-то. Израстели конита доле јаче нежели у нарамку горе, онда нагледа конита као нека цев;

цев терет тела, на тај начин падне неједнако на кониту, дојно се прегибalo мало по мало савијати ивице, и тако ждребе тако називане „медвеђе ноге“ добије. Овaj неједнако падајући терет на кониту у обите, растегне латицу, спољашње стране коните сабију се у нутра, кора на нарамку дође у више лежећи положај, и ето ти одма „пљоснасте коните“.

6-то Спољашњост коните израсте јаче нежели унутрашњост, и тако се ова налаже више напоље, а она више у нутри; конита се искриви и има узучене стране. При ову се предња част искриви напоље; дојна се част ноге, пак и више цева исто тако искриви, а ков станове прекрштати с ногама.

Спољашња страна коните одјусле се од стопале, а чешће се и од меса чак, и тако се највише изроди „набој.“

Да би се сви ови недостатци конитни избегли — који се још под ждребада замету —, треба сваке недеље коните прегледати, сувише израстлу кору пазљиво сасећи, а она места на конити где кора није добра израстла одвећ иштедити. Најглавније је условље то, да се конита доле на стопали једнако подсеће, а латица одвећ чува, а од коните горње само оно одреже, што је запста одјуслуто.

Да конита расте, има одвећ много масти с' којом се налази, али су те масти у толико нехористичне, у колико коните од њија отврдну и одвећ су после крте, пак лако цуцају и квare се; неће дакле назада никаква употребљавати на ту цјел, но само коните с' задном водом облагати. Р.

О упливи „суше“ и „влаге“ на ватње.

Сува и држећа зима, кад има само мало пољедице, пак баш и да је зими хута, много мање воћкама шкодити може, нежели променљива и спносна зима, при којој многа поледица постаје. Ако је месец априла, маја и јуна суша, над воћке пунити и за развијати се свој приврзлати ивицу, увек је воћкама шкодљиво. Највише влаге изискује воћка за време развијати свога, а вода је само једино средство којим се она, за развијање воћке, нуждна ранија растопити може и мора, да га дрво у себе усисати може; немали дакле воде, то сме онда у расту своме заостане, закржљави и болести се многе изроде. За произвести налог плодски код биља, такођер је нуждна влага по времену. Дуга суша за време цветања смеша оплођену, а без оплођене нема плода. Дођели пак дужа суша доцније, у јулију, августу и септембру,

^{*)} У долинском је соја врат дужи, а у брдоватог соја је кратак, дебљи, јер она више уважа узбрдб, пак врат не пружа тако дакле као траком, као крава долинског соја. Р.

то ће онда зацело бити октобра кине, а ова не само да смета поднупом израсту плодова, него чини и војку саму осељавају за идућу зиму. Млуга кина после дуже сунце преобрази скокове у дрвету у нов живот, и дрво би онда изнова растло и јачало. Догодиле се даље ово тек октобра, онда неможе скок у дрвету пред зиму одебљати, и таво се сила пре дрва сирате. Због тога нетреба никад дрва пре новембра подрезивати, и то треба друге половине овога месеца чинити.

Ако би суво време у пролеће напишало, то се морају особито скороусађена дрва заливати; ово се може на каквом, ал само устојајом водом чинити и то увече. И доције ово чинити није агорег, ал дрва много пре у јесен сушу подржати могу, нежели у пролеће. Школана и маленим војкама поред лицова и у шипалирама усађеним, врло добро чини, кад јим кадаљ лишће водом пред вече испрскаш при дужој сунци.

Влага је војкама, као и сваком биљу много шкодљивају од сунце. Истинा, да суши предупређује растење, ал нема тако разоритељног утицаја на биље као влаги. Ако је зима и у јесен влага велика, то нема горе на свету за биље. У пролеће, за време цветања, кад оне буџе обично дођу, покваре нам сву бербу од војника. Ако највеће пише дрва отресено — и обично после сваке кине за време цветања —, онда опет већу част избавимо воје од пропасти. Морао је сваки баштоград већ оплатити у свом животу оне, пре кине у леном цвету китњасте јабуке, како им се цвет после кине и гриљавине збрчкао. Ако је време преко лета влажно, онда лишће пожути и опадне јонт пре времене. Осим тога обично влажном лету јака зима следи. После влажног лета, морају се војке у јесен чешће обклонавати и изложавати се и ћубрим мора, с почетка децембра мора се круна подрезати.

R.

Собшта правила за оне, који сире праве.

1.) Соба у којој се сире прави, треба да је чиста, да је увек чистог ваздуха пуня, даље мора бити удаљена од штале, свињца, и прохода због јаког испарења, јер они не само да су шкодљиви, него и киселење предупређују.

2.) Ова соба треба да се често промаја.

3.) Воздушне јаме у тој соби нетреба да су горе, него највише 1—2 стоне у висини од патоса, јер се доле угљенито-кисео издух са излажењем водним парама споји, које је писелењу врло

паждно; а горе би само чист ваздух са јонг врљим парама, који су овде пуждан, излећао.

4.) Киселење зе прекида јако у једној видној и сунчаној соби; због тога је пуждво, да се виселење остави у древним судовима и у тавијој соби.

5.) Да би се оно, из same воде, ширитра или ражије праљено сире дуго одржати могло, најс и винско сире, треба му слатке какве честице — шећера и. п. — додати, да би га с тим дуже одржати могла. И ове се слатке честице временом поднагано у сире створе, служе даље за ојачање, а оно сире, које само сирћета и воде има, обављају браз и поквари се.

6.) Доказано је, да се оно праљено сире, које више воде има, пре укуснији, него оно које више јачи додатак има; с друге стране пак, чини сире већи утих на човечје тело, што год више јачи ствари у њему има, или другим речима рећено: јаче је и боље. Кад би и. пр. метнула у водено сире вратставце, пак кад би додала том сирејету мало ширитра, много би јаче и држење било.

Врло је добро кад се воденом сирејету налоји вајиштнаја дода, јер ово сире бистри и попрала. R.

Јапански петао.

Започели мој посао, у описивању страни лепи кокошака, обу да продужим, и још обу да опишајем данас јапанског петла, ког је у слици показујем.

Живинара ову врсту кокошака врло радо гаје. Али је тешко у највише другу коју врсту кокошака, која се тако брзо и добро угојити да, као ова. Копуни кокошке ове врсте, тако се брзо гоје, да квалитетом кукурузом разнене за десетак—четиринаест дана по 3 оне и више тешки буду, а месо им је обособљено.

Петао има малу кресту, а перје није на сваком једнако. Кокошка добро носи, а перја је понејишише црног.

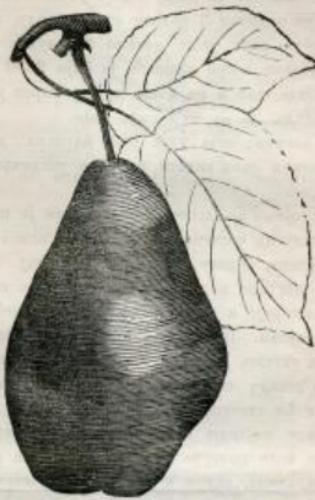
R.

Дуван и наше здравље.

Многи се свет препире о том, дали пушчење дувана човечијем здрављу више школи, вег користи, негледајући на внатрне трошкове, што их дуванија свакадо има. У Лондону има „Anti-Tobacco-Society“ а то ће рећи: друштво против дувана, а цјел иу је и намера, да се пушчење дувана сасвим укине. Ако би се код нас такова цјел и немотивија кому учинила, треба да помисли, да у Енглеској већ сада ни један човек не пуши, који оне да га држе за изображену. Поменуто друштво имало је лане велику скупштину, и позвало је гласовитог лондонског лекара Коуланду, да буде том друштву почастни предсједник, овај прими ту част и председаше у скупштини. У свом дугачком говору изјавио је г. Коуланд пароком и посве против пушчењу дувана, оснивајући се на своје простирано искуство, које га научи, да се пушчењем довиша квани тело и дух човечији. К' њему долазе сваки дан људи, којима је дуван здравље покваријо, да моле савјет, о чему би могао читаве књиге написати. Обичне послједице пушчења су слабост живота и жељуда; но највише, да се ово зло ијевља једнако на сваком дуванији, него највише на лудим слабог телесном створу вежели на јаким људима. Пушчењем голи смотака (цигаре) без луцице квare се очи димом, и дуванија таков може лако добити опасну болест „западење мозга“ а особито се и „рак-рана“ одтуда замење на усти. Што се обично каже, да дуван чува од заразе и прилежичних болести, др. Коуланд каже, да му се није до сад десијо ни један пример, где би се могао осведочити о истини тога. На против је навео примера, да су деца пушчили дуван добила од њега „падавицу“ (песвест), и зато позва родитеље нека прече што више могу, пушчење дувана код своје деце. Што се тиче штете, коју наноси пушчење духу, напомене Коуланд, да ни једна чуvenа звездар (астрапом) није пушчио, као да слути, да би му од дувана ум ослабијо, а звездарству треба особито општуруји: међу великим мудрословцима да није такођер нашао ниједнога страстнога дуванију, а управитељ гласовите париске политехничке школе, да је занамтијо, да јоште ниједна дуванија није добијо велику награду онога завода. — Беседа Коуландова, била је с' великим похвалом примијена. — Код нас би је (похвали) слабо стежко, јер се код нас обично овако суди: „Овај је био дуванија, па је опет здрав живио до своје 90. године — дакле дуван нешкоди.“ — А ја сам познавао пијаницу, који је живио 80 година: па во ће казати, да пијанство нешкоди? — Нешкоди свакоме једнако,

аљ школи сваком: јер да онај није толико шијо, живео би 100 година, а бијо би здравији телом и што је главно, духом. Н.

Дугачка, зелена, зимска крушка.

Овај је крушка истинска ствар, а' је врло добра и пријатна. Осим тога је и то добро, што успјева и багато рађа у свакој земљи; сазрева у новембру и дуго се држи. Чеси, који добро познају воће, препоручују ову врсту крушке за ладије предјеле. Р.

Сљедства претераног гојења.

При претераном гојењу марве, укажу се нека особита појајалска, о којима се до данас није знало ни доказало од куда долазе. Дисање отешчја, куцање је срди тајно, ноге су ладне, и на мање наше и смрт, која се несреща са пуштањем крви само привремено уклонити може. При претераном гојењу дебља марва једнако, а тежина не расте иштина. Најпре се то сумњало, да се при претераном гојењу у марвничету сувине крви ствара, и да је то најглавнији узрок овим појајалењима, а у ствари је баш противно, јер што је марвниче богатије на икслу, тих сиромашније на крви.

Енглези је неки свима којих се ово тиче разјаснило ову ствар. Он је прегледао древа највећима угојеним марве, које су године 1857. у Лондону на земљодјелској изложби највеће награде добили. Код овација, свиња и говеда нашао је, да је у те

марве цео дроб нездрав бије, прна чигерица је била препуњена с' крвљом, у бодој се налазило чуно чворића, у којима је или први или кречне масе било, а прена су сасвим са широфуловозном материјом обасута била. Срце није имало праве своје боје, а из нутра се скоро све у сало претворало. Све ово се дало одвећ јасно видити на једном, ни поднуде 3 године старом волу, који је осим друге ране јошт дневно 21. фунти олајве проје добијао, а при излошћи је бијо 2800 фунти тежак. Овде, као и на више другој марви је само мало фадило, да од маја сирт дође.

Ова награда, која укус месу одузима, неможе се слободним оком видити, но само увеличателним стаклом.

При гојењу се слегне маст, као што је познато на одъснутим честицима марвеног тела испод коже, па бубрезима, бурагу, превима и на срцу. Кад су већ ове честице машњу препуњене, онда се масти даље разширује и слеже на жиле, то је већ већи степен гојења. При овом степену је јошт месо здраво и укусно. Претерадалис се ове границе већ, онда се некако све жиле у масти чисто претворе, немају међу стезата се, а будући је овим променама срце највише изложено, није у стању сад крој кроз тело протурати, него се крој на гдикоја места нагомила, успира, и онда она сљедства дођу, која сио горе навели, пак шта више, и срце се распости мора.

То су даље сљедства претераног гојења. P.

Примјетба на неговање овација.

Од природе већ има некако крој овчија наклоност против природном делану, јер она нема толико тврди честица у себи као друге животиње, него су јој честице већа чест сувише водене, и тога ради се овца због најманы узрока разболе. То је узорак што овчије болести највише од по-кварене крви долазе. За предупредити ово, пуждано је овце добрым сеном, олајном пројом, и зриом ранити, а поред тога добре им воде за шије давати. Кад је пак мора човек у штити држати, онда треба да је штита висока, видна, добра пространа, а јасла за зрије нека су округла. А како се код нас данас овце рâне?

Ја незнам, наши овчари као љанда немају праву цјел код овце рâне, т. ј. вуне ради; јер код би ову цјел пред очима имали, зацело би другије своја стада ранили и неговали.

Наши овчари негледе да добију од своји овације дену, здраву и јаку вуну, него код њи нека је

само вуна пак каква била, пак се онда чуде, кад им трговац неће вуну добро да плати. Никакво чудо! јер заиста, изузимајући некоје овчаре, вуна од наших овација се само зи ординарна јувна употребити може, сад у овом стању. Зашто даље да побијамо сали цену нашим производима, у место да повисијемо? Зашто да овцама добрим ранењем својства вуне не повисијемо, и од горепоменуте болести ји не чувамо?

То је врло уочло, да се неговање и одржавање овација код нас врло узмалава; а због шта? Ја сам више наших гајда који су имали овација пређашњих година, запитао, због чега сад овце не држе. На ово им је један одговорио: „Знаш, слабо се вуна плања, пак није предно!“ Поншто сам му разјаснио зашто се вуна наша слабо плања, рече ми: „А ко ће то све чинити?!“ Е даље наши људи би хтели да им све лако надне: да хрђаво семе посеју и добро да им роди; да хрђаво ору, а да у земљи доста влаге и топлоте буде; да са сламом овце ране, па свакој непогоди и времену изложењем отвереном месту, а да добру вуну имају, то бити неможе! јер је то против природе и руфета сељаког.

Добро семе у хрђавој земљи изроди хрђав плод, исто тако и овца ма била она од облагорђеног соја, ако добре неге нема, неможе ни добре вуне донети; а наше, јошт у правом виду необлагорђене овце треба ју много више и боље неге, кад жељимо вуну нашу на ону цену дотерати, коју вуна од облагорђене овце има.

Ово на штапе:

„Зашто је вуна од наших овација данас тако јефтини?“ P.

Да књељ у земљи дуже траје.

Обично се код нас сваки колац на ватри опали, пак се онда мисли, да је све учинено шта треба. Ал није истинा. Свакидашње искуство учи, да управо угљен вуче у себе влагу и пару, те ју довлачи до самога дрвета, и ово онда јошт пре труне, него да није било опаљено. Да ти ово опаљивање буде збила користно, а ти опаљен колац код оладни мажи катраном дотле, док угљен од колца катран ције. Тако ћеш попунити угљевљу све јамчице, катран ће се претворити у чарчу смоду и неће пропустити ни влаге ни ваздуха у дрво. Овако поступају код законавања брајавних стубова. А да колац неопалиш, не би га се катран чврсто пријмио. Овакав катран (Theer) је врло јефтин, а осојито од каменог угља.

P.

РАСПИС НАГРАДА.

Сваком је Србину, а и многом страдом свету познато, да у Србији рађа прекрасно вино, о чему смо се и на прошлом излогу поднупно уверили. Ми имамо вина у Смедереву, које — кад би се као што наља обдјелавало — неба мађарском уступило, за које толики новац из Србије у Угарску одлази на брдима око Неготина реди прво вино, које, кад коју годину престоји не уступа ни једном јужном вину. — Аљ наша вина: нити могу дуго да се држе, нити могу дужи пут да поднесу — преврију се. Овоме је узорак неприродно поступање с виноградом и неумесно дотеривање и прављење вина.

Да би се ти узроци једном одклонили, да би наши виноградари своје винограде онако обдјелавали као што природа лозе зактева, да би при прављењу, дотеривању и чувању вина овако поступали, као што нас наука учи, и уметност уверава, да друштве са виноградом и вином поступати морамо, — „друштво“ је ово у својој XXXIV. одборској седници закључило: да разшире награду за виноградарско дело једно, које ће горенаведене исагоде у нашем виноградарству одклонити.

На основу тога закључка датле, расписује „друштво“ ову награду за најбољу и простим, јасним слогом написану књигу.

О ЦЕЛОКУПНОМ ВИНОГРАДАРСТВУ, ПРОИЗВОЂЕЊУ, ПРАВЉЕЊУ И ЧУВАЊУ ВИНА“.

с' обзаром на својство наше земље и околности, нарочито пак на предјеле и винограде крајинске жупске, смедеренске, страгарске, јељачке итд.

Награда је 30 дуката пешарски.

Рок је Ђурђев-дан 1872. год.

Ни једно припослато дело несне бити руком писчевом написано и мора без имена са једним знаком обележено бити. Уз дело мора и једно, туђим печатом запечаћено писмо бити, на ком, у место адресе исти онај знак да буде, који је и на делу, а у писму да буде име и презиме писчено разговетно написано.

Дело, које награду добија, остаје својина „друштва за пољску привреду“ и оно може изменити у том делу све, што нађе за нужно, како у тексту тако и у облику, па било да то сам писац учини, или други, кога „друштво“ за то преизначење умодило буде.

Писмо ће се, као обично, само оно отворити, на ком се исти онај знак на досуђеном делу најавио буде; остала ће се писма спаљити, а дела ће се писцима за зактевање повратити.

У Београду 8 маја 1871.

СИКРЕТАР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“.

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСДАНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

Познато је, како код нас многа стока болује, запржави и скапава, због тога, што се остави да зимује у пољу на мокроти под ведрим небом, пак већ у младости овако од зиме пропада; краве нам маље малка дају, водови и коњи за рад ослабе, а онде дају лошију пуну и чемерне јагање јајце. На овај се начин и раније више потрош и губи, јер се без јасала разлутра и гази, пак ју стока после неће да једе и тако кад највише раније за радећу стоку треба, онда је баш нестане, у опште, од тако гајене стоке никад ове користи имати не можемо, које би имати могли.

Узвеши све то у обзор, друштво је у својој одборској седници од 20. маја о. г. закључило, да распиши награду од 30 дуката пешарски за једно дело:

„у ком ће имати писац да разложи и покаже све користи, које од туда произлазе, кад се стока у сувоте, а нарочато зими, чува и рани; да описане зле последице за стоку, кад се ова остани да под ведрим небом без заклона и приклона презимити мора; и да представи начин, где се и како то нојакише и нај-јефтиније учинити може.“

Рок је 1. новембар 1871. год.

Рукопис се имају послати друштву овоме на исти онај начин, као што је и у преднаведеном распису награде, опачено.

У Београду 21. маја 1871. год.

СИКРЕТАР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“.

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСДАНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

САДОВАЯ ПЛАНКА СЕ ОДНОМЪЩАЯ, КОДЫ МНОГО БОЛЕЕ ОН ТАКИХЪ: ВЪРХЪ ИГРУШКИ ГРУППЫ ИГРУШКИ, А СРАЗУ ДРУГИЕ ВЪРХЪ ИГРУШКИ.

θ F A A C H.

ПОЗДАНИХ СТВАРИ,

JOHANNA ZONITA Y BEWLY,

упрощенное существо не может существовать. Следовательно, оно не может существовать в реальности. Но это противоречит тому, что мы говорим о реальности. Поэтому мы должны признать, что существует нечто, кроме Бога.

Sieg Wittenberg.

РУНО МАЛДАЮ, нао што је ово у 1. броју
пунстручнији овој наслеђано, које је уведен за 2. топови,
који је неостављен арно у сваки, а даље
које се виме рече — пројаснјен ја, од којега дошаћа
који се састављају, да га и сваки цигани спровести
које било може, ако би се што променило, **за 27 дуката**
цесарска, а са **извесном појуби** (бронзе) за 22
дуката пасарен.

МАЛАДО ЗА 2 КОБЯ НА ВОЛЯ, ИМАК НА
ПРОВО, АД ЈЕУ СТАВ У ПУГА ОНОВАЦИО НА ДАН ВИВРНА, —
ПРОДРАЗИМ СА **ДУБКАС ЦВЕДЕСАР.**
Наруџење за послу праштавача — Г. АР. БОРНЕ Радиц У
Београду, са појамом да у ствари стога, и који ће
у складу са овим нулацем изнанти дати волја.

МОРИЦ ВАЛ.

4

Измама је у Берлину за овога
јапанског ахоя по наименованию: «Бид-
личе» представљена је у Меринволе,
улица Х. Сеттегаст, Берлин, Витганд
и Гајенмел «Cresce 30» трошак 50 пф.

ПРОДАЈА ВИНОГРАДА

Ваше тончидерске цркве лежећи меј пногограда, продајем из слободне руке. Овај је вицетргад 8. мотика велика, са разном и изабраном је дозима- засвећен. У њему постоји на најлемашем ивер- кућа; под њом је андан подруги. Осим тога има једна катара са вужним посубем, брамба и један ладник дозим упраћен. Цела околина неца леп- шег нагледа!

Ко је купац, нека се подпишемо погодбе
ради јавног најдаље до 20. јула о. г.

у Београду 20. маја 1871.

Сер. Станковић

C. PLATZ & SOHN
in
ERFURT.

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу.
Послуту најтачнију и најсолиднију цену.
новини се могу од њи нацаљено писмено захтевати у складу добити.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 16.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Платак: свако 15. и 30. дана
у месецу.

ГЛАВНО ПРИЧЕШЋЕ:
МИЛОВАН СПАСИЋ

Статије: 40 пруга ч. ваг 6 кн.
годишње.

У БЕОГРАДУ.

30. ЈУНА 1871.

УПУТСТВО

за излагаче „пољско-привредни домаћи производи и рукотворина“ за II. излог, који ће „друштво за пољску привреду“ од 19. до 23. септембра о. г. у Топчићдеру држати.

1.

„Друштво за пољску привреду“ приређује у Топчићдеру II. излог земаљски пољско-привредни производи и домаћи рукотворине, и то од 19. до 23. септембра о. г. и позива све наше земљороднике, сточаре, кованџије, свалоделце, виноградаре, воћаре, баштоване, сваковрсне занатлије и домаћице: да своје најбоље производе и рукотворине, и у опште смислу земаљске производе и човек за своју корист употребити може, као лековите траве и билјке од којих се боје добијају итд., — у што већем броју на II. овај излог пошту, како би их „друштво“ ово по заслузи њеновој око гајења пољских усева, стоке, пчела, свиле итд. и око усавршења домаћих и у опште сваковрсних рукотворина награђети могло.

2.

Награде, с' којима ће „друштво“ ово излагаче награђивати, састојаје се — то изложеном предмету — у новцу, добрим птуговицама, дрљачама, косама, машинама за крунене кукуруза, сечкама, машинама за вршење и ветрењачама; даље: у баштованској, виноградарској и пчеларској оруђу и у похвалиним писмама.

3.

Излагачи могу своје производе и рукотворине, па њима најугоднији начин, сами овамо у Топчићдер послати и/или донети, или се својој општинској власти пријавити: да извесне своје производе и/или рукотворине, па излог послати жеље, а општинска ће им власт казати, како ће они те своје производе овамо послати моћи.

Ако своје производе и рукотворине сами донети и/или послати жеље, онда морају тако удесяти, да ти производи буду најдаље до Брстовадце (14. септембра) о. г. у Топчићдер донешени и/или послати; ако пак неби сами то учинили могли, онда нека своје производе за времена својој општинској власти предаду, која ће, све за излог примљене производе, преко окружне власти својим путем овамо у Топ-

чидер послати; са предајом тих производа треба произвођачи тако да удесе, да сви производи, из свију крајева Србије, до Крстовог-дне у Топчидеру бити могу, јер доцније послате производе неће „друштво“ ово ни примити, ни изложити моћи.

4.

Стоку пак, биће најбоље, да ју газде саме или преко своји млађи у Топчидер доведу, и то да удесе тако, да два дана по Крстову-дне (у четвртак 16. септембра) о. г. са стоком својом у Топчидеру на место налога буду; а од доба кад ју доведу, издржавање за време излога сву доведену стоку и пернату живину „друштво“ ово о свом трошку, као што ће и водити бригу о чувању свију изложених ствари, од часа, кад их пријшло буде.

5.

Од производа нетреба ни један излагач мање од 2 оке да пошиље, како би се према већој количини, бола и праведнија оцена, а относно награда дати могла; а изложеном предмету да припада од општинске своје власти уверење, да је излагач сам тај производ производ.

6.

Полjske производе, даље вино, раквију, посак, мед, сир, кајмак, суво месо, судове и остала грубије ствари, веће друштво излагачима натраг слати, него ће их — пошто се излог спрши, оцена учини и награда пада — у колико могуће боље буде, на јавној лicitацији продати, пак ће у место производа новац произвођачу послати, ако произвођачи неби другав разпоред са својим производима учинили.

Излагачи пак рузветорина и стоке, нека на сваки начин означи предност својих производа, пак ће друштво, ако узможе по означеној цени продати и излагачу поенци послати, ако пак не, а ово ће „друштво“ ово производијачу дотичан производ у добром ставу натраг послати.

7.

На излог послате ствари прегледа ће и оценити одбор од 7 лица, а награде ће се издати после налога (у неделу 26. септембра о. г.) на свечан начин; а ко је највећу награду и зашто добио, штампање се у нарочитом извештају о излогу и у „Тежаку.“

У Београду 8. Јуна 1871. год.

СОВЈАР „ДРУШТВА ЗА ПОЛJSКУ ПРИВРЕДУ“:

Др. В. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЛJSКУ ПРИВРЕДУ“

М. Спасић, с. р.

О паши марвенској, у обзиру њиови болести.

Највећима несрћама и болестима, наши кућни скотова, узрок је хрјана, слаба и зло обједавана ливада, па којој марва пасе.

Хрјава ливада зове се она, па којој оне траве расте, које пису за ону марву, која на њој пасе, т. ј. које за такову марву паша у себи немају.

Слаба ливада зове се она, која је пре времена погажена, па којој је пре времена крава на пашу истеривана, а може и поред добре земље слаба бити, ако је суша била.

Зло обједавана ливада зове се она, која се није надгледала, која је пуша неразграбуани ривотини од кртице, па којој се ћелава места пису дотеривала, с које није вода у своје време пропуштена, него на њој остављена, па се раште на њој униксала и т. д.

Коју год ривотину не растреш, губиш то место, јер ту само око растети може, а у среди се загуши. Ако си на ливаду изнео ћубрета, а писи у своје време, т. ј. кад трава ипак почне, расстрој, то губиш опет то место, а трава ти изникне

около те гомиле врло у густо, а ту угусто и око ћубрета изласлу траву, обично марга неједе.

Ако воду са ливаде где марва пасе непроцнствиши, него је оставши, то ће ти се ливада убарати, а па њој растећа трава униксали, а ту траву неједе свака марва, а ако је баш из нужде јести мора, падне врло често у болест.

Ако су у пролеће изнаоди ливада своју, за зиму припраћену рашу потрошили, пре него што су ливаде затравиле, т. ј. пре него што су било још за пашу нарастле, онда су наранко принуђени и на такову ливаду марву истеривати, јер „ужуда запон мења.“ Тек што је даље трава на ливади клајнати почела, и сарвештиште своје још достигла није, а марва се из горенаведеног узрока на њу истера, да глад своју колико толико одржи. — Овим поступањем греши сваки против природе који то чини, јер се ливади не само оно одузима што она драговољно нама даје, него се гажењем сасвим уништава.

Више пута не нађе марва на оваковој ливади доста раше, него чупа и жиље, тиме и земљу хледре, а опет се ненасити, а следство овакове паше

и рâне је то: да марва пролив добије. Овај је пролив пак у толико опасности, ако је пролеће влажно и кишовито, а може лако и у већу болест настти.

Говор је био горе о гађењу млади травака, Речи ће когод, може бити, да марва и на израстлој ливади траву газити мора. За цело! аз ју веће, нити може угњечити, јер на израстлу траву, на марва газила, неће је угњечити, она се опет по природи подигне, аз кад траву у њеном жељном, тек изненадом саставу марва изгаси, не може се вине подићи, него је ту одма уништи.

Ако с' оваке паше дошавиши марву код куће недаш добра сена или друге суве рâне, пак је мало са сламом не пропреш, не смисли да ће марва слабити, него је лако и изгубити можеш.

То је позната ствар, да и она марва, која је преко зиме добро рађена и у пролеће на добру пашу истерана, вине пута пролив добије, а то само онда бива, ако је прелазак са зимске, то јест суве рâне на траву, врло преки. И краве у таковом случају, губе млеко, а то све горе бива, ако је пролеће мокро.

Код добро преко зиме урађене марве, мора човек узети, да притежатељ јошт толико суве рâне има у препрavnosti, да јој може, пре теравља на пашу и после, кад с' паше кући дође, те суне рâне дата, да је задовољни и наранчи, ако на пашин доста имала није и да се с' оним воденим пашом смешати може. Неузхтели марву код куће ову суву рâну јести, то је знак, да на пашин доста рâне има, и да је трава већ толико сазрела, да марву задовољити може. Тако се после овог марва опорави и вине млека даје.

Другчије пак стојиши са оним марвом, која је преко зиме ингладила, а у пролеће па нужде на хрђаву пашу истерана; пак ако је још к' тому и време пегодно, онда марва слаби, држке и клене, нема вољу јести, јер је ослађена, пак с' угнутим лејма и скупљеним ногама, стражњи труп ветру окретајући, жалостно стоји. Ако су јој бутови и рец од пролиза укаљани, а нема доста рâне код куће да се опорави, то најпре и најпре краве побиде, а после се павуче јошт каква болест, пак најлакши угане.

Зато треба сваки имаоц марве то себи да предузме, само толико марве држати, колико је у ставу добро изранити, само ће овако од своје марве радост и хасне имати, а у противном случају само греде штете!

Др. Ламбл⁸⁾ управитељ земљодјелске школе у Крижевцу у Хрватској, о ливади.

Економском свету су довољно познате заслуге овога човека, који се и пером и практично трудио да род свој, особито у Ческој, на прави пут у земљодјелству изведе. Ми овде стављамо један чланак о подизању ливада који је он написао, и који им овде и нашем економском свету на видих износимо, да и он, право поплатије о важности једне ливаде задобије. Он вели:

„Летина наша све је слабија, вине је пута пак тако малена, да недотиче ни за памривање тежака, и свакојаки пореза — а о чистом каквом добитку ни говори онда нема. Што нам је летина онако слаба, тому је узорок гдигди хрђаво орање, државље, једном речи хрђаво тежење пашти обједавање земље; но највише је тому узорок слабо гнојење оранице, а пашаче онде, где се много жита сеје, или се често саде цијадови, који земљу однине сисају и слабе.

Слабо, недостаточно или никакво гнојење, сљеди од малена броја, пак и од слабо храњење марве, јер много и добра гноја добива се само од марве рађене изобилном и добром пшћом. Где ове пшће доста, онде се марва изразно неможе добро разити, а ни на средњу руку — онде дакле неуспена свако газдовање.

Много има мâна и погрешака, од који болује наше газдовање, по главно им је врело недостатак пшће. Ако дакле желимо излечити ову болест нашега газдовања, треба да почнемо код пшће.

Зашто нам ишу ковы тако јаки и велики као што су у Египатској? Зашто су нам говеда попајине кржалава и мршава? Зашто се држи тако мало оваци? Свему тому је узорок недостатак пшће; јер, ако желимо одранити лепу марву, осим довољног реда и неге, и паметнога облагорођења, највише је затим стало, да ју ранимо довољном и добром рâном.

Ако запиташ наше земљодјелце, зашто несеју плодове, који се скупљеје плајају од жита, зашто несеју решице и горушицу, решу и број, конопљу и лан, мељ и дувал — свако ће од њи одговорити, да нема доста гноја. Због недостатка гноја страдају и наши виногради и воћњаци; да их редовно гнојимо, вине би нам рађали, а овако нема вољка рâне, кад потроши ону, што ју беше у земљи нашла гдји је посађена. Али највише осећа газда, да му фали гној, кад онде да остави трчање, т. ј. наш обични начин газдовања,

⁸⁾ Потасни члан овога друнта.

када две године жита сејемо, а трећу годину стоји поље празно. Умним газдама непочива земља никада, они с' ње сваке године корист ваде; во наравно несеју увек жито, него на изменце, сад жито, сад бурац или речу (или другу окопавину), сад шипу и сле на изменце. Оваково газдовање доноси много више добитка; него онда треба дубље орати и тако уважити мекоту. Ал том треба и гноја, јер у прашају земље, што је има под подножијем мекотом, коју смо узорали, неће успевати посејано било. Тако дакле, немајући доста гноја, не можемо прионути за овај користни, начин газдовања.

Пак ако је толико стало за гнојем: зашто неизводиш више гноја? Защто недржиш више марве? Защто је боље не ранији да добијеш од ње више и врстијег гноја, пак ћеш онда сејати моћи шта ти је волја? Узрок је тому што мало имамо сена, и изводење шипе је увек скупље од изводења сена. Ту дакле нема друга спасења, него уважити сено на наравним ливадама.*

Ово су у кратком изводу речи дра Ламбла, из којих сваки газда разумети може шта се обе. Код нас снуди, где се год окренемо, највећа је оскуђица у довољној рани, и вод наша земљоделца ће се редко где видити добри, здрави и добли волова, од којих — добра гноја и поуздане снаге при раду, очекивати можемо. Ал ипак би то и могло бити, кад наши земљоделци волове своје преко дана над не раде на хрјаву нашу изтерају, а над им с' такове паше, скоро ређи изгладијела кући дође, а она мора у штапи или да дрежи, или добије какве пожарене и иструле сламе, а сена редко. Марву, која треба земљу да нам обрађује и гнојем подржава, треба ранити добром раниом и сеном, а сена само с' лизаде добити можемо, коју, ако доброг добитка од ње желимо, гнојити ваха.

P.

више врсти ових огрова, те ће тако и речени завод за коју годину имати сађеница од овако крупни огрова на продају.

Код гајења ових огрова једини је неагода та, што ради најсрећи неке врсте гусенице на лист — на род неће — те тако ружно гола лоза изгледа, а лишена листа, не рађа ни довољно крупне огroeze.

Зато епо средство против ти гусеници:

Највећи су непријатељи огрова (морског грожђа) гусенице. Нараво-испитачи називају ову гусеницу свакојако, а у обичном животу знамо и да три разне гусенице, и то за ону прву велику, после ону зелену и белу.

За време заме, од фебруара месеца, највишем оне прве гусенице пуно, сре начичкао, на дојној чести стабљике и у покотинама утврдиле. За 8 до 10 дана, измеле из ти њивови гњизда, нападну на пупе, поједу ји, пак се пред вече опет у своје покотине повуку. Бако се лишће од огрова развијати почне, таки се од тог времена с истим лишћем ранити почку, сре док не сазру, које у месецу јунију бива. После тога времена се повуку на дајне частице стабљике, и ту се учауре. У јунију се ту развију, падаје, а своја јаја (полог) оставе на дојној части лишћа. Овај се полог излеже месецем септембра, који се, док је јошт млад, од оног јошт налазеће се лишћа рани, а после завуче у своја гњизда и покотине, као што је већ горе речено. Ово је време за утамањивање најзгодније, јер су сад све уједно, а то се најлакше овако чини: узми једну заливачу (канту) пуну кључале воде, и кроз

Најновија „огроз“ (морско грожђе).

Лубитељи воћа, знаје врло добро, од какове је важности у воћарству вадију одгојена огров.

За чудо је то, да ову врсту воћа одгајише најбоље, да датас, Енглези. Што год крупније огрове имамо, све нам из Енглезе дођоше. У овој крупној, као што верна слика овде показује, има је у жутој, зеленој и првеној боји, има ји маљави, а има ји и без маља. Маљаве као да су слатке.

Ја сам заводу економије топчидерске — на захтевања г. управитеља тога завода — набавио

решетку ји добро почи, да се скривају и поцркају, а ово преливање не шкоди биљки ни најмане.

Зелена фела лежи уплетена у земљу, у дубљини од једног палца. Априла месеца вадете неке мале мушкице одатле, и налегу своја јаја на жилницама и на дојној части лишћа. Из овијаја налегу се у мају гусенице, које се до јунаја и јулаја лишћем раше, пак онда прикасту кожу добију и тако са лишћа и стабла у земљу спузе. Овде се у земљи сад уметују и учауре, у ком ставу до идућег априла остану.

За утамнивање ове гусенице, најбоља средстава су ова: око избунова земљу дубоко обкопати, овим начином се много утамни, јер дубоко у земљу дођу, и немогу више горе; или месеца априла кад мушкице излете, лишће покидати, на којима су јаја напушена. Овај други начин је трудаан, али га деца играјем извршити могу.

Бела фела није тако многобројна, као ове две пређашње, али је у толико више шкодљивија, јер петељку од плода подгризе тако, да плод одисти мора. Ове се задржавају преко зиме исто тако као и оне пређашње у земљи дубље од једног палца, а излазе из земље исто тако као и оне пређашње и у исто време као мушкице. Јаја своја легу у цвету; из овијаја јаја у мају излеку гусенице, које се листом изразе, пак онда опет у земљу с'мле, гдје преко зиме западене остану.

Особито је добро средство за све оне гусенице које се у земљи задржавају, кравија мокраћа; с овом виља у јесен избуне валивати, да се земља преко једног палца дубоко излеси.

Или: узми вегасену и у пра стучену кречту, поспи около избуне, а избун поли са водом, у којој је скувано лишће од првих рибизла и од зове (на 5 ока воде узми литру једног, литру другог лишћа); ово пак мораш онда чинити, кад је време облично.

Или: поспи избун са ситним исташеним кречом; ово не само да ће гусенице утамнити, но и униши са лишћем; сутра дан пак мораш избун најпре пречном водом, којој ћеш мало мокраће додати, пак онда чистом ладном водом испрати. Паде гусенице вади покупити и бацати, или спалити.

Најлакше је пак средство у јесен $\frac{1}{2}$ стопе земљу око избуне изкопати, ту земљу бацати и с другом чистом заменити. Ово средство чаурице будуће гусеници утамни, а плодност биљки увећава.

P.

Енертов плуг без колечни.

Знатан пруски фабрикант земљодјељских оруђа Х. Ф. Енерт у Берлину, склонио је један плуг од кованога, а од чести и од ливенога гвожђа, без колечни. Колечка заменује у пуном смислу она гвоздена мотка напод гредеља, која на крају свом једну кваку има, за коју се ојиште захвачи.

Овај плуг нема ни цртала ни цимера. Цртала зато нема, што је удешен за оране најлакше пекуше, а цимер му надовићава једна шинка у крају гредеља, која ону гвоздену потку изпод гредеља, баш до оне кваке држи. Та се шинка може, помоћу заврта (шраффа) у челу гредеља, по потреби спуштати и подизати. Ако даде шинку спустиши, захватиће плуг дубље, а ако ју подигнеш, захватиће лишће. Гредељ, ласцица и оглавље је од ливеног гвожђа, а рачник, ручице, мотка, шинка и квака су од кованога гвожђа.

P.

Како се вата сeme од репе ?

Пре него што се лишће при вађењу са репе покиди, набирају се најлакше, х. ј. такове, које по изгледу насу шупље, али су велике и чисте, које мало споредни жилица имају и које око листног срда много лишћа немају; земља се са такови отгреси, без да се једна о другу или о земљу туку, по напротив мора се то са највећом најлипом радити, и онда се одма тамо одисти, где ћеду се преко зиме заповати. При тваријавању мора се такође добро пазити, да се неутрувају, јер би свака утрувана у земљи изтрунути морала.

Оно место, на ком ће се репа законити, мора се једно 8 палца изкопати: онда се решама пазљаво лишће на 1½ палца сасече, да срце здраво и читаво остане, пак се онда на то изкопано место једна поред друге поређају тако, да гомила као неки трап изгледа. Гомила се ова најпре покрије са сламом, после по потреби на то са земљом, а при јачим мразевима са лишћем од дрза и пешчелом, да мраз не продре; покриват овај скине се после у пролеће, кад се већ мразевина немамо видати; аз ту треба и једно 2 до 3 завезљава сламе ту-

рнти, која се и вадити и онет уметути може, да се по потреба репе промајати могу. Преко зиме се морају виште пута прегледати.

Земља, у којој не се ове репе пресадити, треба да је од горњака заклоњена, да је дубоко узорана или изкопана, да је ћубрезита и да је трошина. Мора бити такођер чиста од корова и травуљина.

Ако се мразева у пролеће већ виште немамо бојати, и ако је земља поднудно сува, онда је пре забадања репе треба још једаред дубоко превопати и предрјати.

Сад се јуже преко земље превуче, и поред њега у даљини од 4 стопе јаме изкопају, у које ће се репе пресадити. Репе се позабадају сад у те јаме (ај сакај репа мора бити здрава), и с' руком са земљом затрну. Поред сваке репе мора се тачка заштите, да се проеклијало стабло превеже, да се при ветру скр'ао неби. По времену се морају репе ове обконавлати и прашити још чешће пег' кукурзу, да се коров и травуљина, што већима тамани и да се земља боље дроби и промаја, да стабло сажније расте. Кад репа већ високо изтера, треба само најсажније граничице оставити, а друге посећи, да неузимају у залуд другим болни рашу. Ако је већ

више од пола киле пресецтало и у семе се замећа, онда треба оно друго цвеће одсећи, да овај заметак боље, здравије и крушије семе да.

Семе се, кад је већ зрело, паливом скне, осуши и изврши, пак се онда на суво место, најбоље у кончаним кесицама остави до потребе. У трговини долази виште пута и незрело семе на продају, зато се после и разсади од таковог семена осуше. Незрело семе истини проклија, и једно 14 дана јошт може бити сажније тера пег' зрело, али после углине, пао кајда га нешто подгризује. Зрело семе спорије клија, али је у расту стапније и плода донесе.

Овај поступак при ватану семена од репе је на многогодишњем искуству основан. Р.

Да мраве од воћака одбијеш.

Да мраве од воћака одбијеш, намажи дебла јаком салуњавицом, или неће мрави на њи наилазити; или: намажи њих оздо са шаке широком катраном, ни на то неће наилазити; или: намажи рибњом масти, ни тај мирис никошто петрије; или: обмотај дебло комадом рибарског ужета ил пређе, што ни рибу удара, ни на то неће ни један мрав да нађе. Р.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Јуда.

Мосац јуда или селажа најчешће посада, и то посао такови, с' којима се посебно одговарајући, него брзо и паливно радити; најчешће ти посао је најглацији посао — лесот. Зад да је селажа база, зад да је овај месец киповит био. Овога месеца почнуће и пленени прстен, зато јуда посматра и укосине. Ако је јављајућа, она именини нагађа упоре, то треба пакити да ју не остављају, да се остави да се оправи и да се гроје расло и у икету ово, него ју јуда јутром рако и с' четвера посматри, зад да је најдуж вазнији, јер се онда неда гроје тико тако кипрости. Да је селажа још сматриваја да му неће прићи киповит, јуда му узесто ју киповиту, као што сам ју у 12. броју овога листа од 1869 године написао.

На узогаје раше треба плашибрати суво време, да се спошка суши у стог или кампари посљади, јер се иначе пропада увршила и под њим склопено бриство било бы горло.

Зрло је сеља зрео, кад га пег' прстима треси, а оно се у брзини размири.

Врло је добро, кад се поклонени раша један или најчешће два дана у рукоходима остави, да се опе, у појд још востале алале испоји и простиши, посебно ако је људа зрачка блата, те да се и трама осуши и да се пакажи још у кампари или стог исесада. Поклонени раша, у коју се икното таковој јуди зраче, који се кад прстима исада, треба мало душе у рукоходима оставити да прије отварде, јер се такоје крој у стогу без сунчија тада смекшуја, да сама помпна остане, а бранши врло мало даје. И то је врло нужно, особито ако је време пакажи, да се стручњак иши остане, да неби поклонен и пристапије раша саскин из году земљу пака, него да се стручњак мало придржи, хије би се тим изчинио боле и осушила. Споменети петреба икнада јавоје банди, особито сеља ве, ако је време одећи суво, исти како не треба споменето икнада пака да се киповије пруми, него даље икнада посљено поступити земља. — После којије треба и ово даље попуштити, што је запод посе остало, и у спомене га везати. У саскама обију треба с' поклоненом рашом истедано поступити.

Ако буде јако тресеке, или највеће на то кина, онда вади одмах перебаљуб, вел, паркет и кундуз заграти. У сумни доба вади салату, спасај, краставе и маслуни ротку праљиво влажнати, ако илажи, да нам речеши засени не оду у семе; крпе и најзарујије прастасије треба забележити и да семе је останти. У пољским овога месеца треба и за спире (турцију) прастасије сејати. Ако гравиши, наслади и ванну ротку лини пропланти семе поседајо, икоје сад. Од раше салате и од гравиши вади семе обијати, ако је довољно сашрело. Особито из салате вади ги пакити, да семе не пропре, да се не расце; зато, икоје и по пљеном таурима нека муква узаке, одна семе избраји, и погде у задонини остави да саскин дочеке, а посље пакажи, очисти, пак овот где у задонини остави да се саскин исуши, пак онда у кампу плаштену косуку обеси и да пропре остати. Исто тачо и са семеном од ветроказе, жуте репе, сивијаца ил посљади вади. У почетку овога месеца вади и кромпир добро заграти, да га најструјије виљаке врдљине у расту задржавају неби. При крају овога месеца вади власник и белак дукови, у венце олајести, пак овот где на промајно изло жесто обијати, да се добре исуши.

У растућу хлади најсличнији пакажи овога месеца клемаца вади, оски да најдеме од транујлика сачуваште, а икоје је вадија супа, икоје је салати.

Воћке коничнаве (шалпу, трешњу, винжу итд.) и са семеном вади на спадајуће сао очити. Ако би сунчија јака пресека била, онда је ово днејаше и да вадија ћен да очиш, вади с' четвера добро заслати пака онда у јутру очити, јер се пакаже пренеси азуме сок у шаљени, пак неможе кора да се онако с' слушти као што би вадија.

Стоку вади од снажне траве чулати, јер се, ако су вадије врдљине, разбогати и угинуту могу. Ако ти је икако могуће, купај стоку сваки дан, да га је најбоље од болести склупиши.

Овога месеца се и трогози у хомељадама туту.

Овога пак се месеца даг у један сакат скрђавати, јер вади

на 15 $\frac{1}{4}$ саката.

Р.

РАСПИС НАГРАДА.

Сваком је Србину, а и многом страном свету познато, да у Србији рађа прекрасно вино, о чему смо се и на прошлом налогу поднудио уверили. Ми имамо вина у Смедереву, које — кад би се као што вада обједавало — неби мађарском уступило, за које толики новац из Србије у Угарску одлази на брдима око Неготина рода прво вино, које, кад коју годину престоји не уступа ни једном јужном вину. — Аз' наша вина: нити могу дуго да се држе, нити могу дужи пут да поднесу — преврну се. Овоме је узрок неприродно поступање с' виноградом и неумесно дотеривање и прављење вина.

Да би се те узроци једном одклонили, да би наши виноградари своје винограде онако обједавали као што природа ложе занте, да би при прављењу, дотеривању и чувању вина онако поступали, као што нас наука учи, а искуство уверава, да друкчије с' виноградом и вином поступати морамо, — „друштво“ је ово у својој XXXIV. одборској седници закључило: да разпише награду за виноградарско дело једно, које ће горенаведене нешоде у нашем виноградарству одклонити.

На основу тога закључка дакле, расписује „друштво“ ову награду за најбољу и простим, јасним слогом написану вину.

О ЦЕЛОКУПНОМ ВИНОГРАДАРСТВУ, ПРОИЗВОЂЕЊУ, ПРАВЉЕЊУ И ЧУВАЊУ ВИНА“.

с' обзором на својство наше земље и околности, нарочито пак на предјеле и винограде крајинске жупске, смедеревске, страгарске, јеличке итд.

Награда је 30 дуката цесарски.

Рок је Ђурђев-дан 1872. год.

На једно приносало дело несме бити руком писачевом написано и мора без имена са јединим знаком обележено бити. Уз дело мора и једно, туђим печатом запечаћено писмо бити, на ком, у место адресе исти онај знак да буде, који је и на делу, а у писму да буде име и презиме писачево разговетно написано.

Дело, које награду добије, остаје својина „друштва за пољску привреду“ и оно може изменити у том делу све, што нађе за нужно, како у тексту тако и у облику, па било да то сам писац учини, или други, кога „друштво“ за то преимачење умоловило буде.

Писмо ће се, као обично, само око отворити, на њом се исти онај знак на досуђеном делу налазио буде; остало ће се писма спајати, а дела ће се писцима за заклењавање повратити.

У Београду 8 маја 1871.

СЕКРЕТАР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

Познато је, како код нас многа стока будује, закржави и скапава, због тога, што се остави да зимује у пољу на мокроти под ведрим небом, пак већ у младости онако од времена пропада; краве нам мање млека дају, полови и конји за рад ослабе, а овце дају дошију вуну и чемерне јагањце јагње. На овај се начин и раније више потроши и губи, јер се без јасала разтура и гази, пак ју стока после неће да једе в тако кад највише раније за радију стоку треба, онда је баш нестане, у опште, од тако гајене стопе никад оне користи имати не можемо, које би имати могли.

Узвиши све то у обзор, друштво је у својој одборској седници од 20. маја о. г. закључило, да распиши награду од 20 дуката цесарски за једно дело:

„у ком ће имати писац да разложи и покаже све користи, које од туда произлазе, кад се стока у сувоти, а нарочито зими, чува и рани; да овим зле последице за стоку, кад се ова остави да под ведрим небом без заклона и приклоне презимити мора; и да представи начине, где се и како то најлакше и најјефтиније учинити може.“

Рок је 1. новембар 1871. год.

Рукописи се имају послати друштву овоме на исти онај начин, као што је и у предијаведеном распису награде, означено.

У Београду 21. маја 1871. год.

СЕКРЕТАР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

Др. Б. Радић, с. р.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“:

М. Спасић, с. р.

О Г Л А С Н.

(ДА ОДЛАСЕ ПЛАЋА СЕ МА СВЕТОВН РУДА, ИЛИ МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАРВИМА; ПЛЕВ ПУТ И СРОД ЧАРИВ, А СВАКИ ДРЖАВ ПУТ ДО 15 ЕРАД.)

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,

ВЕЛ. ОД 30 ГОДИНА ПОСТОЯРЛА И ГЛАСОВИТА ФАРМАЦИЈА

ЈОВАНА ХОПИА У БЕЦУ.

Превозује стопе брзото спајајући отпадак сине волнице, прасета за прасе, прста и болота пешчара; отвор у дробима велики; осава нога, здрави и јеравни соре, испадни и дистрибутни, отрова на сине волнице, бела и црна. Плодови су симптом неизлечивог највећег узгаја и здравља, бела и црна. Неко тада испадао спаситељ е послан да уради по кривада - стапала, а да извади он ко начиња по најчешћем обирати га. Стари спасије су користиле ову употребу а она узгајају је добро чисто поједијују је така љубавље, а троши руку којима је слично издаје.

Адреса је: Јован Нори в Wien, Wieden, Herrengasse № 16. Ecke der Wientraße. № 3-12.

1.

9-12.

OCKER & C O M P.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велика избор палми, камелија и сваковрсног цвећа, за гајење у умерено топлој соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико ствариште камелеја, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

8-16.

!! СВАКОМ ЕКОНОМИ НУЖНО !!

РУЧНО МАШИНО, као што је ово у 1. броју аустријског часописа, које је уведен ја 2. чињеници је један са 40-60 снопа пшенице, јечма и пшенице, и које неоставља зрино у садам, алико се њим ручује — проходије ја, да ће ходникоји таго састакнуће, да га и сваки циљани опразни може, ако би се што пореоцтало, **у 27 ДУГАТА ПЕВСКОРИН**, а о. лијеновија зијада (броне) за 22 дуката цесарски.

Машини за 2 коня ил. вола, налик на прво, али је у стапу 3 пута онапако на дан пороби, — пројајен за **55 ДУГАТА ЦЕСАРОВИ**.
Наручује на чулу *Српскија* први српетар „Артишта за пољску прашку“ г. Ар. Ворће Грах. У Београду, с' зојија ја у сваки стояји, и који ће у сплатију пушта најмаја дати моли.

У Франкфурту.

МОРИЦ ВАЈЛ.

Испаша је у Берлину за оваде зрао вакојеје по наставок: „Bildliche Darstellung der Merinowolle, von H. Settegast. Berlin, Wiegand von Haempel.“ Овде 30 грона зари.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У ВЕОГРАДУ.

БРОЈ 17.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

ПРЕДСЛОВИЕ КРИГИМЕНО: МИЛОВАН СЛАСИЋ.

Стапа: 46 стопа ч. или 4 фу.
Размак: 10 стопа.

15. ЈУЛА 1871.

О нези стеоне краве.

Обште правило поставити се не може, ишти се дају позитивно определити године и време, кад су говеда обојега пола за парење способна, јер ово записа, са једне стране, од бржег или споријег телесног развија, а са друге стране од њивове раније и пете, што ће такође имати утицај на то ће и способност бика, па колико се крава један употребити може.

Бика за припад, не треба узети млађега од две године и то на 20 до 25 крава, од три године на 40—50, а од четири и пет година на 60—70, и ако се ове сигурно на плод да рачуна, то ишти треба узимати бика старијег од пет година, ишти једног истог два пута на дан употребити. Уосталом треба да је бик без икаквог телесног недостатка, и да је поднудно здрав.

Бод краве треба да гледамо на сјој, на телесни састав, и у обште на сва својства, која добра музеара треба да има, па ако је још као тело добро развијена и негована, а телесно развијена, то се може за припад употребити од $1\frac{1}{4}$ године, које време истреба процутити, јер су тада како полини тако и млечни органи највећима раздражени, која се раздраженост код јунаци дају уталах пак се тоје и слажу на себе лоја, а познато је, да дебеле краве дају мање млека неголи иршавије.

Да крава води, то јест да је раздражена, поиздаје се по њеном немирном понашању, као и приче, престаје јести, скоче на друга говеда, из прхода материце тече бала, а под крава које се музу, млеко или застане или сасвим пресуши. Ово стање траје 24—36 сата, па ако се за ово време под бика неподваде, стипа се све и тек се између 20. и 25-ти дана раздраженост на ново покаже. Ако крава од први пут неприими, што се попиша по њеном предосторожном ходу и понашању као и дуготрајној раздражености, онда је онет под бика треба подвадити, а ако и други пут без успеха буде, то се даје закључити пре свега на жестоку крв коју треба пустити $2\frac{1}{2}$ —3 оке, или терати краву до самог умора, па ју одма подвести под бика, па ако се цељ и тада непостигне, онда је извесно, да је иста крава, по склону материце, беспособна за припад. Да је крава примила, куша се најсигурније са биком, кога доцније петри; а при сајмом водењу крави леђа притискивати, као неко средство да стеони, негреба никак употребити, не само што то средство ни најмање некористи, него може по краву хрјаве посљедице имати.

Нега стеоне краве има великога уплива на телу.

Рана треба да је проста и блага, а нарочито да није укварена као и пр. буђаво сено, горке

мекиње, кисели пиварски остатки (требер) и груде бундеве и кромпира; осим овога прелаз од суве на зедену рашу треба полагаји да иде, а краве, које се на пашњацима раше, треба их чувати од рошне траве, за своје време док су стеоне, а особито од ладне воде; у осталом стеону краву треба поштедити од прекомерног трчја, скакања, падања и т. д. и на последку праве, које се у шталама раше треба сваки дан да се пропиши, бар толико, колико док се на полу напоје и натраг у шталама врате; даље се мора стеоним кравама увек довољно простирати сувог простирајала (сламе).

Крава се престаје мути обично на 6 недеља, пре него што ће се отелити, или пре речевог времена са музевем престати није саветно, јер би се отуда породиле болести у вимену као и. пр. запалење.¹⁾

Крава исти 40—42 недеље или 280—285 дана, кад кад 8 дана пре или доцније, или има случајева да се крава отели тек једанаестога месеца; кад дакле последни дан, или сани дан телена дође, млеко почне из сиса теша, виме и матернички отеку, па крава се примете грчевита стезања, час леже, час устаје, риче и у обите се покаже врло немирна последњегата сата, док се најпосле неотели, које 5—10 минута траје, а често и неколико сати, што је узорак узнећивање или лармом или гледаоцима, или горећом лампом у шталама, и стога је саветно при телену оставити краву са свим самој себи²⁾ која се после неколико минута дигне, међу тим се пупак прекине, почне јести или теле лизати, које се такође после пола сата на ноге усправи и почне тражити да сиса.

Телад се одранију на два начина, или се остављају да сисају, или се млеком из каквога суда доје.

У Хоенхајмској шталама телад се никад неостављају да сисају, него се једма од краве одвоје и матерним млеком одре, на који је начин јалога сигурије теле одржанти, јер онај који краву музе, не може извесно знати, колико је млека у вимену за теле да остави; ако остави јалога, пропада из-

¹⁾ Иако крава, које по 2 и 5 месеца пре телена је само засуто; а то је потврдено узимањем између крвог и другог телена, од самог газда. Ако се пред друго телено, по музу крава на 6 недељама пре телена неостави, најмање је и славо било, онда ће у блудује крвни хред савио узимање у ову добу обично пасушићи, у које са доба пред друго телено зрестаја музти и оставију је до смрти. Дакле пре другог и трећег телена идију до пре 6 недела засути, тако ће будуће несе њена и сама пре пасушићи — а то ће га доводити смрти, да је крава засути у матерним и млечним органима.

Р.

²⁾ Кад се тога жади, да ће му се права стентан, потреба никад да остави горећу смрну или викик у шталама, дозађајо со је, да у шталама никога не било, само је лажах горећо, тако се крава по 2 сата наје нога бремена слога озростати.

весна количина млека, а ако остави мало, тиме гладије и закува и најпосле при одбијању телета од сисе и мајке наступи велика жеђа једно за другим, што би могло улекојако сметати развијању телета, а код краве се количина млека смишља.

Телад одвојена од краве, добију за први 8 дана 5 ока млека, у три пут дневно; после две недеље 7—9 ока и ово траје 10—12 недеља, од кога се времене почне од млека одузимати, а воде присипати, тако, да се шеснаест или осамнаест недеља телад сасвим од млека одбију. Од времена кад се од количине млека почне одузимати, даје се теладма лепога сена и мекини, или прекувљена овса.

Први дана пуждано је давати теладма млеко од собствене матере, или се доцније може сваким млеком ранити; негда се од четврте недеље, у место млека суртујом телад доје, или се на сваки начин, као природне раше за развије телесно, млеко сутрикне предпоставити мора.

Из Хоенхајма.

Љ. Б.

О упливу месеца на растење биља.

Араго је доказао да је неосновано мишљење, да месец на биље захладитељни уплив има. Месечина је светлост, по овом изучеванку, само знак чистог неба, и баш у сљед ове чистоће постану новији мразеви; месец нема овде баш викају уплив, а мразеви би и онда бити морали, кад би овај испод хоризонта био.

Ова теорија нам, као што се види, то пред очи ставља, да месец нема великог утицаја на умереност ваздуха (температуру). Дали је тако питање решено, дали месец у обите неби вакав уплив, не на топломер, но на биље имао, и дали је месечина месец припари биљу школдњива или не? Ово питање стављају више пута научни баштовари и земљодјелци, а ни ћемо ево покушати, да на ово питање одговоримо.

1.) Свако биље потребује за свој обстанак нека спољашња условља, међу којима на прво место долазе: умерени степен топлоте и благе. И то је познато, да свако биље за подлупни свој разватак, кад и кад и светлости треба; и светлост је оно условље, без којег би лишље свој посао променити морало. Лишље раше из ваздуха себи прибавља; увлачући у себе из ваздуха угљезиту киселину, ово чини за дана, кад је светлост ту, а почије најпротив, кад светлости нема, издаје ову рашу из себе, дакле је посао лишља преко почије. И у тиме биље расте, али каква је разлика између биља које је у тами,

и оног које је при светlosti растло. Оно у тами прорастло биље нема никакове јачине у себи, јер му је цео састав водеаст и балав, дакле је само у висину растло, без јачи жилица, и без да би никад до цветања дошло; оно пак на светlosti израстло довлаче у себе угљевите честице из ваздуха, које га чврсте и усавршавају да до цвета и плода дође. Дакле, да до плода дође биље, мора имати светlosti.

2.) Сад долази питање: дали је ова светла свага само супчаним зрацима својствена? Највеће Искуство је доказало, да се исти они горенаведени појави и са умјетном светлошћу постизују. Данас можемо дакле закључити, да је и месечина исто у ставу учинти, докле се год противни појави не докажу.

Ако је дакле тако, то је и месечина за разитак биља преко ноћи исто тако нуждна, као што су и сунчани зраци преко дана нуждни: јер се она, даје биље кад је месечина и ноћу веселије, нежели кад месечине нема. Теоретично узето, мора дакле бити, да месечина растење биља ускороја.

3.) Дјејство месечине на биље, тим је већиншто је поднећи — ваздух — топлије; и будући је прва половина ноћи топлија од друге половине, то је дакле биљу растећа или пре поноћни месечина увек угоднија од опадајуће, или посде поноћне месечине, а то се најбоље искуством даје видети кад је месец пун.

4.) Ако дакле за време пуног месеца месечина мање или више на биље дјејствовати може, кад ово цвета или зре, то онда следије, да месечине преко године, не дјејствују једнако на биље.

5.) Исто се тако лако увидити може, кад је биљ тек изникло, пај је то за времене пуног месеца, да брже расте и јача, нежели кад пуног месеца нема, то онда да расађивање и сејање време изабрati треба, кад је месец пун или кад расте, т. ј. у мени између прве четврти и пуног месеца; јер је то препоноћна месечина, дакле за биље угоднија и топлија.

6.) Није дакле истинито, да месец на биље недјејствује. Само би се ту посумњати могло, дали је то дјејство примјетимо, јер зрака месечина само онде дјејствовати може, тада је месечина, а у ладовници не, или врло мало.

7.) Наравно, да ово дјејство кад је примјетимо, не може у свим земљама једнако дјејствовати. Највеће дјејство месечина у оним земљама имати може, које су на екватору, где је небо увек чисто и где га изравњавање ноћи и дана поднојаше.

8.) Месечина месеца априла је тајо ређи билу шкодљива, зато треба наши баштования да добро месеци априла и маја на месец пазе, пај биље добро чувају, а пресађују га кад је месечина топлија и препоноћна, јер јим у противном случају биље најлакше пропасти може.

Б. Н.

Болести ћурчије и средства против њи.

Ћурве су оним истим болестима подложне, којима и кокошке, само ћурке још три друге биље више имају, а те су: нека фела ослица (богињица) слабост при дана, и указивање пунка.

Слабост. Ако су ћурвија слабе и немоћни; треба им дати мало топлог првеног вина.

Ослице. Оне се указују око кљуна с' поља и изнутра, пај онда испод крила, између батајкова, на голим честима тела, и на пунку. Од две болести највише гину ћурве, пај ји зато многи одма и болу, чим ослице на њима примете.

Средство. Одели болесну ћурку од адрави, угреј гвожђе, пај излеги сре те ослице, гди ји год видиш и наћеш, и подај јој онда врела вина да лочи и добре јаке ране да једе, као и. пр. зоби и т. д.

Указивање Пунка. Кад ти ћурвији после два месеца неће да једу, то знај, да ће пунак добити. И ово је опасна болест, пај зато нам толики склопи ћурвија, обично после два месеца гину, а ми неизнано узрок.

Средство. Како примјетиш да ћурвији после два месеца кувају и неће да једу, а ти ји тера, пај сунце, или ако сунца нема, а оно у угрејану собу, да се отреју. После једно по сата узми једну чинију, напуни је водом, пај је са шећером ослади, и том, шећером ослађеном водом очи им пери, рана ји са лебом у приом вину замоченим, или кујдельником семеном, изсечком мирофјом или петро жељом (першуном), или пај с' најтоњеним јечијом. Кад видиш да су мало веселији, а ти им метги у воду коју пију, мало соли.

Пролив. Прекомерно влажна рана, узорак је ово болести.

Средство. Подај ћуркама у тај пар приа вина у лебу, или јим скрувај сочива са јечом. Ако јим ово неби помогло, а ги скрувај прстенака у првеном или белом вину, процеди, пај то подај да пију.

Затвор. Кад ћуркама пренишо зоби или друге какве јаке ране дајеш, онда ову болест добију. Да је ћурка у ову болест пала, видићеш одтуда, што више пута стане пај се напиње билегати.

Средство. Мана у води растоњена, са зобним брашном и мало изсечкане салате.

Гнојаница на тртици. Ову болест нечестоћа са собом доноси. Кад су легала или штала ћубретом напуњене, одма насрђе гнојаница на ћурке, и у обите па саоку живину. У овој болести је ћурка спуждена, лагано ходи, немирно спава, а на врху тртице се загнеји.

Средство. Кад ово приједиш, а ти узми оптар пох, пак просечи ту гнојаницу и изцеди сав гној напоље, пак онда ту ранију са спрјетом или слапом водом изпери; раније са месињама наквашеним и салатом.

Кашањ. Кадај нападне ћурке неки таван кашањ, који од туд долази, што се неки првени признају у гушчи нагомилују.

Средство. Скувај пелена, пак подај ову воду ћуркама да пишују.

Костобоља долази од влаге, и позна се што отеку, и што се уштаче.

Средство. Донеси све тако болестне ћурке из сувог, врућег и сламом прострто место, да леже или да стоје.

Бала. Кад ова болест започне, прорукне ћурка који пут, пак онда почне нека бала из поса изтицати, а очи су за то време, сасвим тавне. Будући је ова болест пријећчика, то треба тако болестне ћурке од здрави одељити, па тојло место држати и добре ранити.

Гад. Ова болест само од нечистоће долази.

Средство. Ухвати овако болестне ћурке, и изпери ји са добром сачувашицом; још је боље, ако се у ту воду кима скува.

Линjanje. Као што су и све друге птице овој болести подложне, исто тако су и ћурке. Ово ћеш познати по том, што ћурке неће да једу, чупкају кљуном перје из себе сами, врдају главом једнако, а гдикоје и цркавају.

Средство. У овој болести ји треба тојло држати, рано ји на легало терати, а доцкан ји на поље пуштати, пак јим проје вала дати да једу. **R.**

У чему се састоји разлика хранење снаге поједини биља?

Сваком је сељаку познато како су наше траве у својој хранећој сплизи различне. Узроци су томе:

1.) Ствар биљке. Биљке сртаног и сочног састава и с' многим меким линшћем, много су богатије на минералном садржају, од биља мршавог и сувог састава, са малим, уским и танким линшћем. Због тога су све прве детелине, вике и т. д. много питателније од жита, и други, које се тек у свом првом развитку с' првима сравнити могу.

2.) Век и степен развитка. Млађе биљке и честице њене су увек богатије на растопним, хранећим честицама, од старији, које далеко мање окавки честица у себи имају, које изврши више добрым недолазе; азбог тога је млада детелина за ранију много боља од старије, и због тога је увек погрешно, кад се детелина остави да превре, пак онда покоси. Исто је тако погрешно, кад се и трава на ливади остави да превре. Осушена и преврела трава иже много утекла у својој хранећој сплизи, од житне или разните сламе. И то је познато, да за временска покошена отаза, много више илека даје, од превреле траве.

3.) Поједиње честице. С' напредним растењем биљке је и веко путовање хранећих честица скончано, јер се за семе нужне честице и. пр. фосфор, из лишћа и стабла све већима цвету дижу и у семену се скапљају. Зато је семе најпитателније, и због тога је у зрејој биљки, стабљу и лишћу на хранећим честицама врло спомршно.

4.) Земља и положај. У влажним годинама је најбоља она трава, која је на брегу, а у сувији она, која је у долини растла. Сврљост и ваздух увеличавају доброту трави. У често растећа трава је много боља, од редкото растеће, јер је прва једрица и сочнија, а друга древнастација и сувља.

5.) Доброта земље. Трава на доброј, најубреној земљи, много је богатија на хранећим честицама, од оних која је на иршавој земљи растла.

6.) Годишње време. Што је време згодније, там је и трава боља. У суваше мокром времену напуњесе траве воде, а у суваше сувом, укриљаве и немогу се по свом могућству развијати; сува година недаје много у гомили, али много више хранеће траве, пак се онда некако полинцина са добром изравнава.

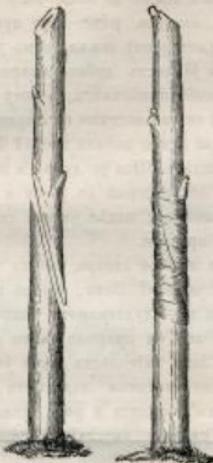
7.) Време, за време кошње док се не увезе. Покосил се трава, пак удари на то киша, онда врдо много хранећи честица пропадне, зато никад не треба онда траву косити, ако је време сумнително.

8.) Начин остављања. И најсуљље семе треба добро и тврдо саденути, да неби много ваздуха у њега ушло, јер се најлакше уцелесавати може.

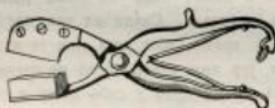
9.) Каквоћа зрна. Ако са зрном мару ранаш, избери она тежа од лакших; теже зрно оставити треба, јер је брашнавитије од лакших, а лакше је боље и сигурији за раније марве. **R.**

Калемлење воћана „спајањем.“

После калемљења „очењем,” т. ј. уметањем окца (пупка) облагорођене воћке у кору дивјаке — најприроднији је начин воћке калемити „спајањем.“ Овде се изаберет гранчица облагорођене воћке исте те дебљине, као што је и дивјаке, на коју ће се калемити, ево овако:

Ово резање се врши са обичним ножем, али много су удешије ове овде насликане маказе, с

којима се и дивјака и облагорођена гранчица у један мах пресећи могу, те се тако изјачаније спојити могу. Кад си дакле облагорођену гранчицу на гранчицу дивјаке метишу, а ти их обое добро лаком пај крипом привежи, па кад видиш да пупци облагорођене гранчице терати почну, а ти завој мало попусти, а кад си уверен да се сасвим добро примиша, а ти завој сасвим одреши, а поред воћките притку удари и за њу воћку привежи, да ју неби ветар преломио.

R.

Ситна проја.

Проја се за јело, исто тако употребљавје, као и пиринџа, а осим тога се рани у кућевном отопашају, живица с њоме. У Босни, Старој Србији и другим јужним пределима европским, међе се

проја као и жито, и међе се са житним брашном, које укусан леб даје. Слама од проје је добро сено за марву, особито за овце, и много је питање одражне, испечиче или јећмене сламе. Кад се ова у пола зелена кравама даје, добију краве делог, густог и доброг млена. Може тако служити и за отгрев.

Проје има две врсте:

1.) *Наша обична проја*, које цвет у висеће, палик на овесено влађаје; семе јој је бело, жуто или жуто или угасито, а стабљика са пласом нарасте 3—4 стоне високо.

2.) *Талијанска проја*. Ове проје је и цвет и клас другији од прве; она врста више, али ситнија је зрма даје.

Проја изнекује исто тако поднебије као и кукуруз, и где се год кукуруз сеје, може се и проја сејати. Друга врста, талијанска проја, захтева дуже лето њега првога обичнога. Земља средње доброте одговара сасвим природи проје; проја воле сушну, и због тога јој прија, кад ју у пескуљи, која влаге пропушта, посјемо.

Проја се слуди исто тако сеје као и код нас, и може се одма у пролеће посејати, или после какве летине, кад се она скине. Ово последње можемо ми овде чинити, будући је код нас лето доста дугачко, али у јевропским пределима, где је лето краће, мора се у пролеће као гланци узес у чисту земљу посејати.

Што се тиче препрљања земље, у коју ће се проја посејати, то је доста једаред је само преорати, пак после сејања једаред предрлати, то је доволјно; али после проје се мора земља ћубрти, јер она јако земљу исиска и ослаби.

Проја се сеје одма, чим се летња рана скине, ово је код нас, добро уведен обичај. Препоручити је проју јутром пре исхода и вечером после заода сунца сејати, јер голо семе на земљи нетрпи сунца; семе се мора таки загрунти чим се баци.

Код нас се проја на широко сеје, а има људи који је у браздама сеју. Које је боље, неможе се казати, при доброј радњи је и једно и друго добро.

Ако проја изникне, без да је кишне на њу пало, то можемо добру жетву изчекивати; а паднели кишне пре него што изникне, то онда нагло проклија, а број после застане.

R.

Користи сејања зелени у редовима.

Ону зелену, која се обично непресађује, сејемо сви из руке на широко, као и пр. салату, перун, и т. д. пак је после разредио, ако је на којим

местима врло често изникда, и то најслабије назавлачимо.

Ми смо на овај начин сејања већ научени, и тешко ћемо се одучити од њега, но дужност је наша баштованима паштима иззати, како су у баштовањуку искуснији људи провидили, да је сејање у редовнија много користније од сејања па широко. Они вели, да је на широко сејање због тога незгодно, што се између поједињи биљака неможе земља кад је потребно, мало раздробити, пај аво се мало с'мотичицом и сисе прокопати, песме се дубоко, јер се може жила поједиње биљке повредити, а може се врло лако и просећи, које би биљци смрт напево. Зато је много користније сваку земљу у редове сејати; далина реда од реда управља се по величини зелени, јер, што је биљка већа, тим редови даље један од другог бити морају. Између ови редови пај може се земља копати и дробити, а ово копање велики утилив на величину зелени има.

Сваки ће читаоц увидити морати, да се земља у прављу линији дубоко копати даде, без да се жиле с'једне и друге стране стојеће зелени и најмање повреде; а онако се лакше и племните даје.

Стојели пај биљке без реда на леји разширкане то се онда не може од 2 палца дубље копати између њи, пај оне и раздлаже једна од друге стајаје; без реда пај увек на леји стајати морају, кад се из руке на широко сеју. Кад се пај земља између зелени неконка, то јој јако шкоди, особито при непрестаној сушини. Дробна земља се никад тако дубоко изсушита неће, као кад је горе опорела; кад је дакле земља дубље издробљена, немора се тако јако и често заливати, а биље ће се много већима усавршити моћи, јер се у поддробљеној земљи много лакше и боље инсирта може.

Сваки нека покуша, пај нека мете на једну леју на једно 2 палца песка, пај ће се уверити, да је та са песком покривене леја много влажнија од они други непокривени, пај и при највећој сушини. Дубоко копање пај има иста та својства, што и покривање са песком. Ископана и издробљена земља, увек дуже влаге у себи држи; а влага држи и подржавају биље!

P.

Како треба виноград копати: дубоко или плитко?

Лоза је рашће из јужнији предјела, и оне тоналоте у земљи и тоналоте у ваздуху. Тоналоте неможеши правити; али тоналоту, коју блага сунчана

зрака земљи и ваздуху даје, можемо употребити, и треба да гледамо да је увек сходно употребимо! Ову тоналоту можемо тим више повиши, ако виноград на подне усадимо. То је сваком познато, само што је потребно, да тоналота и ваздух у земљу прору, ако ћемо да нам лоза добро прти и добар плод доноси. У темпојем и затвореном земљишту се ћубре уплесниви и педа чуботу никакве рашће; затворена земља не може росу у себе прими, ни из ваздуха рашће себи прибављати, а култивирана (дотерана) земља, само је онда култивирана, ако је доста дубоко измрљена, да из ваздуха рашће себи прибављати, и росу у себе упти може. Све се ово постиже са смодним копањем.

Кадо дубоко давде копати треба? Темпојем земљу дубље, а лаку плање. Шта је дубље и шта је плање? Дубље је кад се виноград до једне и преко једне стопе дубоко копа, а плање је кад се само 4—6 палца земља преврне.

Сад нам се питање ствара: зашто треба темпојем земљу дубље копати? Зато, јер се тешка земља копањем никад тако култивирати неможе, као што је лака земља већ од природе за то створена, и. пр. песка. Зато није доста само је копати, но и сваку груду мотиком издробити, да лакше у себе ваздуха, тоналоте и росе увлачити може; у противном случају заостаје у своме развијању како лоза, тако исто и грозд.

Казато је, да се лака земља плање копати мора. Променити и превртати се мора свака земља, дакле и лака, како би више рашће у себе из ваздуха изнесала. Сваки од ови послова има своје место и време, због чега нам је нужно на ово пазити, јер нам иначе посао не преда пиншта. Лака земља прими лако у себе вишну и росу, аз је исто тако лако или пропусти, или је пај у ваздуху испари, и од таковог течаја немају жиле никакове хасне, јер влаге доста недобију. Овде је случај и место, где се здравица песке копати, да не буде пропуствана, но да влагу жилама задржи, јер и тако нека част влаге усакуји мора. Лаку земљу дубоко копати, значило би земљу изсушити и чотоп упронашћавати. Напротив темпојем земљу није можно доста дубоко ни копати, само да што дубље влагу жилама прустити може.

Ово је разлика давде између копања темпојем и лаке земље, то јест како коју земљу копати треба; али мы смо казали да се и време, кад земљу копати треба, у обзир узети мора.

Копањем, загртањем, и прашењем се земља на све стране меша, зато нам треба сходно време за сваки овај рад изабрати и употребити. Виног-

град прашити и загртати има своје већ сваком познато време, а копати се може увек, а онда највише, кад је земља трапом заражена. Трава сиса земљи снагу узлуд, а чешћим копањем се трапа тамани.

- Из свега овог се закључују ова правила:
- 1.) „Тешку иловачу треба дубље копати“
  - 2.) „Лаку, искушулу плиће“ а
  - 3.) „Кад год нужда закте“.

P.

Употребљење „коприве.“

Др. Кнајтингер је написао о употребљењу коприве, следећи чланак.

„Ми ово биље сматрамо као и други коров; сличне се новац више пута, Бог те пита куд нешиље, за оне ствари, које и ми код нас имамо, а најније пред посом стоји, и ни невидимо! У лекарiji нема коприва скоро никакве знаменитости, али на против у домоводству и обртности је знаменитија, особито пај она, овој „фамилији“ принадлеже „велика коприза,“ сваком познатија трава, која за проковане пишаке неше не захтева; она свуда расте; њојин је све једно, било место где расте каменито иза песковитог, влажног или сувог, шинта јој не скоди. Она се плюди на семеном, на жилама, које се разсађе и праве високе изадајке терапија. Посадили се пај у добру земљу, тин бола и већа стабла бивају. Она нема никакви баш непријатељи као биље, јер љојин пинт велика суша и влага, пинт пренека пинт зима шкодити могу, пинт ју први подгризуј, с' једном речи: „Неће гром у копризе!“ — Расте 4-6 стопа високо.

Младо љено лишће, које на детелину мирише и мало горчи, једе марина одвес радо, и краве добију дебело и добро млеко, полови се гоје, и то је чува од болести. Зредо сене даје се живини као лек, и од њега добро носе, исто се тако употребљује и осушене и у води скуване маторо лишће.

Стабло даје исто тако кончиће као и кудеља, истакна није тако јако као од кудеље, али се већим ублетим даје; као и кудеља исто се тако и коприза суши, потапа у туму конци на трљаци.

За обдјелавање коприве за кончиће, да је лајхе у његовој књизи о том сљедеће упутке: За време цветања посечи копризу, остави је 3 недеље да се суши, 8 дана је остави да се кисели у бари, после је испери, осуши, трљај и пререди.

Од ти кончића праве и врло лепу артију.

— Од пешчана поздерогов, (ити на трљаци одпадне) права се добра поташа.

Ето на шта се све и коприза употребљити даје.“ P.

Обдјелавање ћубрета на њиви.

Мненију поједини земљодјелаца о обдјелавању ћубрета на њиви тако су разни, да је текшко објашња прањила за то навести. Једни потврђују, да ћубре заорати треба, јер губи снагу, кад је ваздух и другим непогодама изложен; други пак из искуства потврђују, да је за ону земљу много боље, на којој ћубре презинује.

Исто су тако и разни мненија о том: да ли је боље ћубре, како се на њиву шине, одма разнти, па и преко зими у голима оставити.

— И пре него што је једно или друго мнение пресудити хтели, морамо питати — зашто ћубријо?

Бубре служи, да њиве, на којој је биље растао, ону, растењем овог биља одузету снагу надокнадимо, да нам онет биље одрањавати може.

Из међу свију хранећи гласи, пиншадор је најпотребнији одрањавању биља; само што онай то својство има, да при упавању ваздуха брзо изветри. Сад треба земљодјелац да се постара, да ћубре, чим је сазрело, на њиву да шине, простре, али таки заоре, да пиншадор не изветри.

Кад се земљодјелац постарао, да добро ћубре себи на голима саберне, онда је греота, да му се тај труд не наплати, а онда се никад не наплаћује, кад на њиви ветри. Најснажније чешице на њиву изведеног ћубрета или кишна изгре, или сунце извуче, а то је града штета. Улице кишне и сунца много је снажнији на растртом, нежели на голима лежећем ћубрету.

Зато је најбоље: полу зредо ћубре на њиву изнети, одма заорати, и оставити да неколико месеци под земљом зре.

Ово је од већине њи искуством доказано и заиста је најпробитачније, и тог треба да се држимо!

P.

Да црвена репа сладча буде.

Да црвена репа сладча буде, искувај је у води, него је у вреду пећ туре да постоји, док неодмекне, и издаћиће много сладча, јер сва сласност у њој остане, неизгуби се као кувањем у води.

P.

Да овца брзо вуну добије.

После стрижбе памажи овцу са маслом и сумпором, а после три дана са водом и солјом. Од овог не само да ће бити вуна лепа, честа и дугачка, него уједно сачувамо овце и од шуге, која врло често после стрижбе на овце пасре.

P.

О Г А А С Н

(за осласе плава се од сивога реда, или место који он зафади: први пут 1 грош чар., а следећи други пут по 15 пар.)

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,

ЈОВАНА ХОПА У БЕЛУ.

продавају своје беле слабљене ствари окојака пане хлебаче, са исплатом из продаје, продаје и бечкој исплати, јер су у бечкој исплати; осим тога продаје и украсни сопира, исплатија и држачи, пругови за ковреје исплатије, белт и држи. Популација са стапац исплатије до највећег језуја и кутубија за 4—6—8—9—10 годи. У тој тако прелазима складочак са поплаве као украсе по приступу, стапацама и врху, исплатије то изложију по највећему заслужу почињу почињу. Одре стваре узимају се дају у широку и дају на широку; дају је дају исплатије сака фабрика, а првакија чака и сака мадаре.

Адреса је: Johann Hopf in Wien, Wieden, Neumühlgasse, № 16. Едикт der Wienerstrasse. 4—12.

1.

OCKER & COMP.

Saaten-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и саковског цвећа, за гајење у умерено топлој соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаџина воденица и сувача своје велико ствариште камена, суга и сре потребне сувачарске и воденичарске ствари.

9—16.

МОРНЦ ВАЈЛ.
6—8.

У Франкфурту.

Малтило за 2 ковија ил' вола, налик на проно, ај, је у стабу 3 пута онолико за дан пашни, —

израдија за 55 дуката цесарски.

Нарубице за четири Јубобу време севергар "Бру-

шта за пољску привреду" г. Ар. Ђорђе Радић. У

Београду, с' којим је у свим стројима, и који ће

у складу нужна назнача дати мони.

Ручно малтило, најшто је ово у 1. броју листа овог насладника, које је удељено за 2 зонела, најнији за један сат 40—60 скопа шпенце, јечма и пса, описа, и које неостављају зрао у сладак, можда

се с' вине рузве — израдија ја, да га и сваки чиган оправиши

тако састаласио, да си што порекли, за 27 дуката може, ако би се што порекли, за 22 дуката цесарски.

Малтило за 2 ковија ил' вола, налик на

проно, ај, је у стабу 3 пута онолико за дан пашни, —

израдија за 55 дуката цесарски.

Нарубице за четири Јубобу време севергар "Бру-

шта за пољску привреду" г. Ар. Ђорђе Радић. У

Београду, с' којим је у свим стројима, и који ће

у складу нужна назнача дати мони.

Извештај је у Берлину за очије
изра знатно ћео под насловом: "Bild-
liche Darstellung der Merino-Wolle,
von H. Settgast. Berlin, Wiegand
& Naempel." Ораје 30 гроша цар.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 18.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

Чланак сваког 15. и 20. дана
у пошти.

ТРЕЋИЈЕ ЕПИФЕНОНО
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Стаж: 40 година ч. или 4 мес.
РАЗНОВИДНОСТИ.

30. ЈУЛА 1871.

Р А С П И С

СВЕДИ ОКРУЖНИМ НАЧАЛАСТВИМА.

„Друштво за пољску привреду“, саопштавајући ми, како је ово објавило и како се спрема други излог пољскопривредних производа и домаћих рукоизвода отаџбине наше приредити у Топчидеру дана 19. Септембра ове године, — молимо ме је, да упутство са пријавним листом за речену изложбу од друштва издато, преко дотичних власти народу доставим и надзорним властима препоручим, да оне давши общинама напедено упутство са пријавним листом, настану, народу саветују и у помоћ буду да своје најбоље производе на предстојећу изложбу изложе.

Како су оваке изложбе врло угодне, да се народ на боли и савршенији рад побуди и како су оне по целу земљу многоструко користне, — то се налазим побуђен препоручити слична началиштвима, па и томе, да оно од под % пошиљући се упутства и под % пријавних листа, по један комад преда свима општинама подручног му округа и срезским началиштима препоручи, а и само својски настане, да се на што више и што је могуће најбољи производи из речени излог пошиљу. А да би се ово што лакше и сигуранје постапи могло, нека началство нареди, да објави у договору са до-

тичним властима назначе на пријавној листи шта који произвођач из налог шиље, па те производе да датичне објави о свом трошку друштву у Топчидер благовремено пошиљу, придржавајући се напеденог упутства. Издатци ће објавних каса на ову цељ учвршћени, признаје се у рачунима објавним.

Да би народ што боље разумео и увидио, како је цељ имају оваке изложбе, нека началство препоручи подручним му срезским началиштима, да народ обавесте, да се све ово чини једино за подношење пољоделства и у обите производством народа нашег, које је у сравнену са производством других напреднијих народа, доста најтраг остало.

О извршењу овог налога, као и резултату тога, нека же началство у своје време известити непропусти.

ЕХ 2242.

2. Јуња 1871. год.
У Београду.

министр филозофије,
Панта Јовановић, с. р.

Папрад или бујад.

(Felix, Farrenkraut).

Питомих и брежуљастих предела становници отаџбине наше познају за папрад и за својство ове травуљине. Папрад има у планинским и врлетним пределима, и народ ових крајева имајући градине муга са овом травуљином, познаје ју тек са хрђаве стране.

Које путовао по Рађевине, Азбуковице, горњој Подгорини, горњој Колубари ваљевској, по Ужицу, Рудничкој, од Карапановца на више Студенице и Старом влаху, по Јошаници, Јастребцу, по срезу Бањском и Сирњачком, па од Ртња на ниже плањином до Дунава, тај ће знати шта су папради. Ту је видети, како је ова травуљина обузела не само шумске пределе, но и најлепши чисте пољане, њиве и ливаде; ту је видети, где огромни простори, хиљадама дана орава безплодни леже, готово без сваке користи.

Папрад има ситно лишће и за чудо инохијину ситнога семена. Ако се где у њиви или у ливади сајо један корен папради појави, тај се за неколико година толико умножи, да људи не знају себи помоћи, во напусте своје њиве и ливаде. Тако је видети у нас велике просторе напуштили њива и ливада, које ни нашто не служе, где се изузичиво само папрад шири, угушиши сваку другу травку.

Жалост је погледати ове напуштене њиве и ливаде; жалост је чути, где се становници горње Подгорине и тако аване соколске нахије жале, јадикујући: да су им њиве и ливаде издале; да је све обузела папрад; да им се стока нема где да напасе, и тако да немају о чему да живе.

Ово је доста жалостно погледати, да људи код својих баштина нити могу за своју стоку да имају паше и сене нити себи хране, во или се морају доле у Тамишу и Посавину да разсезлавају, или преко лета да слизе доле на разне радове, како би себи и својима зимницу заслужили. Избавити дакле хиљадама занемарених дана орава, то би била права благодет је Србију при овим економстима где се народ у Србији инохи.

1. Назнавање какојбос папради.

Све, што је нашим сељацима познато о папради, могло би се свести на ово: да се та травуљина гради инохи, да се томе множено доскочите не може; да је она добра за кровину, па је с тога ово мале господине, кад сајре, покосе и осуше, па с тим своје стаје и пуне покрију; да корен папради иде дубоко у земљу, које сваке зиме ради једу, када друге хране немају, па с тога и зану сељаци

зими с будацима по оним запуштеним својим баштинама, па корење ваде и с њим свиње хране.

Али сад још долази најгора каквоћа ове папради, с којом се наши сељаци врлетних предела имају да боре: а то је, што говеда неимајући друге паше, кад се принуђена нађу да се наједу папради, она промокре крвљу, и од тога скапавају. И ово је велика невоља и потри за наш народ оних крајева, а за отаџбину велика штета. Ова се штета збива и продужује, а томе се помору говеди не бање лека. И да не би наши сељаци изгубили вода, или краву, јувницу, или јунца, што промокри крвљу, они не знају другога лека, до што похитају с болујућим гончечетом у варош, да га касапину проладу, који ако дозна за болетиду, тек им пода пеше плати с тога, што и он мора да похита што брзе да болестово говече закоље и протури.

По овој неповољној највиој папради, народ наш врлетних предела због потрице говеда сматра ову травуљину као највећега непријатеља свога, а не уме да пронађе средства, како би тако градног злотвора утамнило.

2. О каквојама папради, нашем народу непознатим.

Може се видети у Лондону, да се разно вође, које се на продају доноси, у папрад замотава, особито крупије, вејније и скуподесије. Ово се чини с тога, што се испустивом доказало, да папрад има ту каквоћу, да живогту и балсаку матерју за дуже времена у свежем и добром — непокареном — стану одржи, кад се тело њом обмота. Даље прво, папрад има одржавајућу моћ. Узорак ове моћи приписује се инохини сланим саставним деловима, па с тога у прећашњим временима употребљаваху папрад за кување саунца и за тепљење стакла.

Узми папрад, обложи живу рибу њом и утурни папради у уста и у ширге, па ју можеш неколико дана свежу одржати и на далеко послати.

Узми папрад и здени у пласт, па у средини пласта сложи јабуке и крушике да једи другу не подира, па тако продужи слагање ређајући један таван јабука, а један таван папради, па ће се јабуке до пролећа одржати свеже и као тепар узбраве.

Тако се у трај међе папрад, где се обично има да утрапи кромпир и репа, па се одржи у добром ставу.

Но папрад има друго и ту моћ, да ју наскоком не могу да трне, па од ње бегају; дакле где би се помножила наскоком, па би становницима дошајивала, још леха којим се разтерати могу.

Али да узмемо још једну економију каквоћу, коју нам папрад подаје. Жиле папради воду дубоко

у земљу, и будући се силно упомажки из семена папрад, то се и живе ове травуљине у земљи разпростиру. Сад кад би било начина, да се потру папрад, а живе да остану у земљи и да иструну, оне би тине земљу нагноиле и снажну нам земљу за свако живота причиниле. Ова оквилност подаје нам прилику, да придобијемо себи неколико хлада дана орања, те да би у стању били наше земаљске производе умножити.

3. О начину, којим се папрад утаманити даје.

Коме није познато, како се беше у нас боца трава упомажила и каво беше притисла испусте, да чокек па и стока без велике нештијатности не могаше проћи, али власт нареди да се пред Петровдан боца посече, осуши и спали. И народ наш по заповести своје власти ову наредбу изврши, и за неколико година ту раду продужи, па се ослободи боде, а код немарањивих људи боца се шири.

На кад наш народ у стању би да сатре боцу, зар не би тако исто и досадну папрад затрги могао? Само ако власт изда сходну наредбу, па ево и те травуљине да се ослободио, и лепих поља за орање и ливаде да добијемо.

Да се боца пред Петров-дан по наредби мораде да посече и да спали, беше с тога наређено, што је вазалдо боцу посеби пре него јој сeme сазре; тиме се учинио приј, да је заоставши корен од прелеке сунчаних изгорео; а друго, да се потре сeme да се не може посејати. И тако се, неколико година продужују тај рад, боца утамани.

Ево онег истога начина и за утамањивање папради. Покоси папрад по Петрову-дне, осуши, скуни па гомилу и спали; тиме ћеш предупредити да јој сeme не сазре и да се не посеје; докле стаћеш јој на пут да се не припади, а овамо ће јој корење, ако би њега наступила, а да кишне не буде, да изгоре и да иструне, па си баштину и очистио и нагнојио. Но ако ге прве године не послужи срећа да се жегом сунчаном не затре корење, а ти продужи ту радњу и друге и треће године, па ће једноје тојо лето сијни корење папради повишијати.

Наши сељаци косе папрад око маје госпође за кровину, а то је баш онда, кад је сeme савршено зрело; тако том приликом кад косе, кад у паприље куне, кад товаре и кући посе, они сами папрад сеју. Дакле из незнана сами ту травуљину сеју и множе.

4. Лек, кад говеда кралју промокре.

Узми растове жира 25—50 драма, добро студи у прашак, и то с једним јајетом размути, па подај говечету јутром и вечером на оброк да прогута.

Или узми растове коре 50—100 драма, па скувај и ту воду подај говечету јутром и вечером на оброк. Ако говече не би само хотело да попије, срчетом извиј ми у грло, оно ће прогутати.

А. Николић,

БОТАСНЕ ЧЛАН «ДРУГИЋА ЗА ПОДСЮК ПРИЈЕДУДА».

Начин да се ројеви немешају.

I.

Господине Р.! Ја ваше листове читам, и врло ми је мило, да ви тако будите, упућујете и очи отварајте нашем народу, за које вам имају Србија благодарити, јер ји учите, како треба разне по слове обједавати.

Ја сам добно вољу и слободу, да вам описем два кованчишка рада, и то: о резидби кошица да се ројеви немешају; а други на бразу руку трутала таманити. Ово се чини месецда августа, или и пре ако се види да у кошици много труташа има.

Ова два рада нисам још постигао кад сам мог „Пчелара“ списао, зато вас сад молим да ставите ово у ваш лист, и у свет србски пошаљете, ако ће узима вољу да проба, јер пословица вели: „Бо непробира тај непрофитира“.

Да науставимо да се ројеви при ројењу немешају: треба оне воњице које се препрзаљају да роје, около са земљом обгрнути, и добро око ње земљу утапкati, да неможе ивијадна пчела на другу страну изаћи, него само на лето т. ј. на врату. С поља око врата треба такве кошице радије препрзвати, оленији говеђем балетом слуда у иако-око лета с' једне подланице. Онда треба решетице препрзвати од плеха. Решетице могу бити од стари плехани холби или другог старог плеха ногу сеја, или од стари решета. Решетка која је за ројеве, треба тако да је велика да лето затворити може, а ону чест, која ће на лето доћи, треба тако избушити, да пчеле неможе главу кроз рупину промолити, јер онда запуште одушку. С две стране ове решетке треба две шире рупице пробушити, како могу два гвоздена клина ући, да се може решетка за кошицу на лето прибости.

Кад се већ један рој пусти, тај се може пустити да се и не затвара, но ако се још овај није смрио, а други обе да се спусти, а у пред којој кошици се чини конешају, одма кошици ову решетком затворити мораши, јер је то знак да обе скоро да изађе, и тако треба са сличим чинити, које обе да роје, докле год овај у кошицу не-претреси, који је пре изашао; онда можеш све

**

једног по једног пуштати, и тако се неће ројеви мешати, вити се туши, а треба добро пазити које су кошнице кад затворијо, јер оне треба по реду пре отворити, које су пре затворио.

Што се заустављања ројева таче, то се само до подне чашти може, јер се после подне пчеле све играју, и онда се неможе познати, која ће ројити.

II.

Начин како се трутани ташаме.

Како се опази да пчеле мотају трутане, одма гледати треба да им се помогне, јер у неким кошницама има толико трутани, да ји пчеле савладати немогу, ако им кошницаји не притече у помоћ. Тим се кошницама број помоћи може онако: кошницу треба обгрунти са земљом добро у наоколу, а око лета облепити и то тако, да се решетка уметути може. Решетка ове које се онде међу, треба да су тако удешене, да су им рупице веће од оних што се ројеви затварају и то тако, да могу пчеле излазити и улазити, а трутови да се немогу пропуњи кроз те рупице.

Сад кад је већ све удешено, треба чекати до посље подне око два до три сата, онда трутани обично излaze из кошница да се играју, и оставити ји треба да изађу. Кад се види да су већ добрим изашли, онда треба да лета ти кошница оне решетке пробости. Трутани се поиздатим играју врбајају натраг на кошницу, али немогу унутра ући, него се купе сви на кошницу, и све леђају око лета. Сад треба стати покрај кошнице и све трутане око лета прстом потући. За један прст једна пчела може се за један читав рој потући. Овако се може више кошница позатварати и тако све од једне до друге виши и туши, докле јим год играје.

Ово је најчестији посао туши трутане, да не-убијемо ни једну пчелицу.

Кад се пак лопарicom туку, истини да је још брже, али и многа пчела погине; такође у трутоловци кад се ватају, много пчела остане унутри и посље на ватри спали.

Филип Ђорђевић.

Како ради ручна машина за вршење?

У листу овоме било је о овој машини први пут спомена у 1. овогодишњем броју, у који је и насликана била. „Друштво“ је себи овакову машину набавило, да се и само о њемоме раду увери.

Председник „друштва“ овога г. М. Спасић нареди да се једнота дана ова машина проба; на

основу тога издаје г. председник са гт. члановима одбора: Крстом Петровићем, Чедомиљем Поповићем, Сер. Станковићем и секретаром др. Б. Радићем на дан 24. о. м. у Топчидер где су две машине постављене биле: једна, код које и слама и зрно у једно излазе, а друга: која плаве са зрном од сламе одваја. Овој се комисији пријеузило и газда топчидерски г. Авт. Крагујевић.

У присуству нас свију излађено је и с' једном и другом машином: *измене, јечма и разжи.*

Резултат је овај: И једна и друга машина врло добро излазе све три врсте жита, само што она једна сламу од плаве са зрном одваја. Снопови се уметали лагаво и нагло, повише и пониже, тако се увидело, да је најбоље, кад се осредње уместе, да се не загуши; а да свако зрно из класа измлати, треба првиком уметати *споне разтресиваче.*

Јечмени спон измлатила је и једна и друга машина па гореречени начин за 1% минут, без да је и једно зрно на класу остало; *разжи* спон измлатиле су такође за 1½ минут, и у класу је само неваљало зрно остало, а *измене* спон измлатиле за 2 минута и по неково је зрно у класу остало, а то само зато, што је спон *изложио* био; даље, да чисто ради, мора спон је суво бити. Нагло, без разтресивача, песме се спон уметати, јер га неби машина у ставу била измлатити.

Овоблико на знање онима, који су машину већ набавили, и онима који би ју хтели набавити. Ова је машина за наше мање газде једна благодет, јер за кратко време може с' њоме своју лестину под једним малим наслоном у суготи, у свако доба омлатити. Цена јој је у огласу на последњој страни листа овога стављена.

P.

Машина за прекрупљивање кукуруза.

Одвећ је нужно за сваку кућу, да има прекуне за стоку, пернату живину, за свиње итд. Да се неби за скаку оку прекрупне у воденицу и да морало, направиши машинисте мале машинице за прекрупљивање кукуруза, јечма итд. с' којима се

у свако доба и колико се ходе може прекрупљати. Ко доволно стоже има, томе је овакова машина од преке потребе, и нију му препоручујемо.

R.

Новаци и земљодјелство.

Између непрестаних и свакидашњих тужби од дуже времена наши сељачи, највећа је та, да су оскудни на новцу. При свем том, што је сељак у ставу свога зајндјаца доволно осигурати, неизказано ми је текко новаци данас на зајам подије. Шта је даље тому узрок, и даљи би се дalo овоме помоћи?

Кад новац земљодјелству оскудно дотиче, то је узрок тому тако јасан, да би само узлудно и време губећи било, гад би се о овом што даље писати хтelo. Оно је сад у опште оскудица на новцу; узимајући пак данашњу потребу у обзор, слаба је понуда од стране капиталиста. Али није ова оскудица само код нас, у целом је свету то, и свуди производи нагомилана чекају само, да тко новац за њи понуди, те да се једаред оно докучи, које се данаш очекује. Све су западнискe и вештачке струке исто тако на новцу оскудне, не само земљодјелство. Без сумње би се јако напредовало, кад би се земља дубље орала и боље гнојила; али не мање желити је, да се и испољене благе на виши степен предности њинове подигну, те да тиме трговина и обртност на онај степен развијка свога дођу, на којим су се те две струке у Енглеској већ давно попеле; од гвозда и угљени су Енглези оно направили, што ове две ствари и јесу.

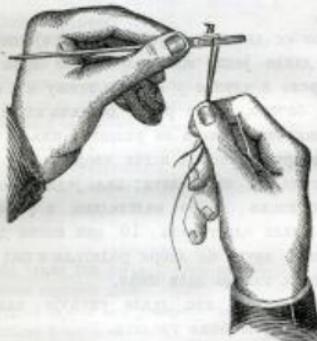
Оскудица у новцу је зло, које данас, може бити осим Енглеске и Холанда, цео свет осећа. Ми видимо данас у веомајем земљама, на каквом степену камата стоји, од које се сваки поплашити мора. У многим је државама сјеверне Америке камата 10%; у златом богатој Калифорнији је камата 3—4%, месечно а код нас у Србији плаћају сељаци „деленашими“ 4—6 гроша на дукат месечно, а законити је интерес 12%. Питање је у обште то: дали ће се сељак са обртником напољашајионом тргу мерити моћи? Ми овде без отлагања одговоримо: „никад!“ Доходици земљодјелства су сопственој добитници обртничким, врло познатим. Стара је то ствар, и овоме свету који своје рачуне точно води, одавно позната, да земљодјелјац на зајмљени новац никад више од 4—5% интереса платити не може, ако мисли да не пропадне.

На овом се прозматрају и оснивају јакатни закони од старији времена још, код свију народа. Овог законодавца је та намера била, да земљодјелцу, који криво до крајдара долази, јефтиње новаца набави, те да овај поред свог труда пронађи немора. Што је ова постигнута ивије — нити се постти је може — о том је цео свет једног мнења.

Нашим сељацима неможе се доста напреноручивати, да се зајма окану, где би више од 4—5% камате плаћати морали, јер ми на жалост нашу имамо данас више примера, где су наше, негда газде, тим начином, да су високе камате плаћали, сасвим упропаштени. То је безважност и нечовечанство од оних, који то чине, и тим начином човека до просијачког штапа доведу.

Земљодјелац је самон природом на то упућен, да са својим собственим почиње само ради. Његово место ивије на новчаном тргу, и од тога нека се далеко удаљава, ако мисли себи добра, будућност и обстанова у данашњем свету. Ако се пак једаред новчано општији, а оно ће га та судба постићи, за које му и латински стари јејсени Хорад завиди, да бе се од новчаних послова удавајући се, држате опет матице и рала, земљу своју с мирним чувством обдевајући, аз ће се за будућност тим опаметити, да се у оно не пача, што за њега ивије.

Нова игла (шивачка).

Да се веби са удељањем конца у иглу дуго задржавало, начинише игле као што је она овде насликана; удеље се конац за један час без затвртава конца и бодења очију. За старије очи је ова игла врло удељска, иначе све друго слика јасно показује.

R.

Шта је природа у стању чинити?

Природа је у стању врло много и чудновато чинити: један ћуби житна или јечмена влата из једног семена са хиљаду семена; једно дрво тако родно, да се гране покрају од множества; ливада са начиженим разним травама. Једне године роди на репишту, на детелишту и у винограду толико, колико други пут не у 10 и 20 година. У скотоводству обрадује домаћина кравица, која му 10 и више ока млека дневно да; један рој донесе једне године толико меда, да се нико таковог множства неопомиши из прећашњи времена. И тако изненади сваке године економа мењајући се радост и жалост.

Ми сад морамо запитати, шта нам је природа са њеним изненадним множством доказати?

Она је то да нам докаже: да је она увек у стању чинити, што је један једаред ученика, само морамо ишаћи, под каквим је околностима она оно наме изнапредно указајуће се, ученика.

Ништа у природи нема што би изнапредно било, јер је природа под управом Божијом увек у свој реду, и она се своји закона тачно држи. Они закони, по којима природа дела, нису нам увек јасни, пак кадкад много узрока уједно дјејствују на изнапредни најави случaji, од који нисмо у стању ни једно видети ни познати.

Кад би ми у стању били све узроке, за добар род, увек уједно спојити, то би онда заиста сигурни били, да би сваке године једнако постигли.

У том се дакле састоји сељачка умјестност.

Кад дакле једно житно зрно 100 зрина даде, јер је зрело и здраво у плодну земљу и у сходну дубљину бачено, а при расту доволно влаге итоплоте, заклони и места за развитак имало, то ће заиста и друго зрно од истог својства и у истим околностима то исто дати; кад једна крава од добри родитеља, добро надгледана и рињена, у здравој штали однегована, 10 ока млека да, то ће заиста и друга при добри родитеља и под истим околностима толико дати молја.

То изнапредно нас дакле упућује, како нам вала уредно још боље уредити.

Стаће нас истине промишљања, приљежности и пажње, али зато ће нас природа после са њеном изнапредношћу обрадовати!

P.

Колико насенкома поједе „сјеница“ за 2 месеца?

Сјеница је наш врло велики пријатељ у башти и добар радник, вођи за свој посао ништа друго незаветира, но само да га чувамо и да га неубијамо.

Она поједе за 2 месеца не мање од шест стотине хиљада насенкома; дај ми човека, који ће ји са то време толико потаманити.

Ово се лако израчунало:

Ове мале птичице су врло пождрљиве, и требају соразмерно врло много рије да живу.

Кад би људи у соразмеру технин њивог тела толико јели, то би врло мало људи било, који би толико па дан заслужили могли, да се снаги наједу.

Већа част ови мали птица требају ране колико су тешки.

Сјеница је тешка $\frac{1}{4}$ лота и потребује па дан $\frac{1}{4}$ лота насенкома јаја; то је од прилике 10,000 комада, а пај сваки дан за 2 месеца толико поједе, то су онда по милиону насенкома уништена. Из 3000 до 4000 јаја изнешавање гусенице, довољне су, да једну војку сасвим обелаве. Сад нека поштовани читалац израчуна: какав је то приљежан надничар.

И овај надничар нас ни днира некошта. Он има по цео дан пева, и све весело ради, где би други надничари тужно и нездраво узасдали.

Сенице треба дакле чувати, и гњизда им па миру остављати, да се у миру множе, јер што више ћи у башти имамо, имамо мање гусеница и први, а друго нам поред године ништа и нетреба.

P.

Добро надимљење шунке

овако се остављају, да се дуго непокваре: треба узвијају једну памучну торбицу, сено на ситно насећи и торбицу стим поставити, шунку у торбицу метути, и па суво место оставити.

P.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Август.

Овога месецима има темака најзначајнија посљедица: ту је дозривање још недораслоје жете, ту је прилаба, ту проравњава и утвара. Сад треба стравицу преоравати за пролеће/ујесен, а треба угар прерадити за сејање озимске. С овим веома немој оклевати, него како досежи, олма угари и оре. За озимски (пакши) уесен је боље, кад је ленка у време сејања мало сува, јер те-

жачка послопеха заслије: Усес много боље успјеша, кад у јесен сеје у држину, а у пролеће у блато базам.

У подземни изнад месец који се по други пут ома детелинко, која ће се за сено сушити и оставити; а и она се детелинко ососи, која је за сено остављена, ако је дозрела. Ако ћемо детелините под жито орати, а та остане мало виши стрвјану, пак је збор — па тој ће најви овај прекрасно жито родити.

Рођену месек при којем најдужа месечна сејати. Зима је репела у облику земље и ниног задовољства од проглеђе; археопла речика много болу земљу захтева.

Зрео је то када овакти треба, оставити једно 6—8 дана да се сунц, как га овда називају, посде тога још неко време пропустити, и кад лено време наступи, већа та затончи. Али га само нешто на голој речи сумнити, а и на стријнији јер добије прве пешке, које га квасе; најбоље је, у наше та кулине садењу.

При крају љубичега месеца у проји спасре. Жетва је привидна врло труда, јер неједанак спасре, как нико време и пропадаје, тако се хоре пазљиво и конспир и узгонти.

Кроноса се даје сада по мало зелено наје, да се и дајена на суну пази, и то треба ову неделу икада са суном изменити (изједно са сламом, или на сечији испас), а ја сам већ говорио ти и о сечији, овој вакупији страни за нас), да се неба приве и остало стоки, преједи и пободиши. После спасре разне испасала ји одма којите, икош мало после, дон бар арији пут добро не време.

Ако јошоме од овака још имаше чад, сад је већ време време, икоде ове јагаде испасе (пашаке), које ћеш па превлад оставити, јер ти треба увек мало дуке да скадају.

Чадома вади попоље да трудење туку. Нек спомен сејати треба, а ако чини од доњеје салате рападе, и да ти га расадију, да можеш још да јесене спасала и сваде врати.

Дрим лук, тако је перје суве, треба запати прајном времену, треба га од вејрија жада очистити, којој дан и даји потапе ранетри да се пресуши, пак га овда оставити. Сад је време да

се и одомиси ваде, ико му је звјезда саски суво. Пета с' почњем запади треба, јер је храст сијак и чест.

Сенење од раше зелени: жуте рене, ветрохеда, пантријала, пчеле итд. збогати треба, добре очистити, разлагрести у ладенцу да се осуши, а после у косине сасути и на промајно место оставити. Добро ће бити ова сенена преко лине која пут и потрогти. Кад гајеја зачурца икада изводима од крног дука почне пудати, тако се у плема приједи да је само хрио, онда треба блузове са корема свога одећи и у смочије ковчега. Чадре ова спомиња треба с' пакима пластаном измешати, јер грао ради пушаду на сушку, тако би се сене искушава, а сада ће у пласти остати. И ово, зао и скако друго сeme треба посас очистити и у пластици кесинама на промајно место обесити. И за семе од кристапаше треба се љубичега месеца добријути; за семе одређене прасташе треба уздуж по среди расејати, семе заједно са салом с' камашем измешати, у један донзи сасути и гдегод на тојаком месту једно 4—6 дана оставити, а за то ће време семе прити: после тога саси семе у већи суд, краја га чистом водом и дгардо га с' драстом измешај и то дотле, док се семе саски не очисти: семе, које гори на води чиније буде, побакај, то новља. Овако оправо сено простира на даску и остави га ту да се осуши, аз' плема па вратице и кокоши, јер су то келимажи на семе од кристапаша.

Овога месеца можем на спајају око очига (калемит). Заједо од старији калема почувај, а длане пидане сеци и базај. При крају овога месеца посјеј компакт од кајсија, бреслака и панчија. Једно и малине вада од једанајка очистити.

Р.

ГЛАСНИК

ГГ. предплатницима „Тежака“ и члановима помагачима „друштва за пољску привреду.“

Како још и данас много претплатника има, који не само да нису за ову годину предплату за „Тежака“ положили, него још и од прошле године дугују, то их овим утицивим укољавамо, да поинволе: да и „друштво“, нарочито сад пред излог, много трошка има, и да је чистих рачуна ради већ једном време да дуг свој одуже. Исто тако молимо и чланове помагаче да своје улоге што скорије „друштву“ овоме послати извеле; јер друштво ово подномагати не значи: *но две године му са улогом и предплатом дуговати.*

Радња друштвена.

Записник XXXVI. одборске седнице „друштва за пољску привреду“, држане у Београду 20. Јула о. г. под председавањем друштвеним председника др. Милована Спасића.

Приступ чланова: гг. Чедомир Поповић, Јосиф Пешић, Крста Петровић, Јован Елер, Сергија Станковић благајник и др. Ђ. Радић секретар.

Бр. 195.

Члан одбора Чедомир Поповић и секретар др. Радић, подносе списак оних справа и манифата, које би се на II.

изложу, који ће се о. г. у Топчидеру држати, излагатица у име награде раздати имаје, и то:

- 5 плаугова од ливеног гвозда,
- 10 плаугова од кованог гвозда,
- 3 дралака са гвозденим зубцима,
- 2 ветреначе са разним ситама,
- 6 машини за крушење цукргрубе,
- 1 ручна машини за преносе стривног жита,
- 1 велике гнојене снеглесне грабље за култивацију сена,
- 40 коша пасловати,
- 10 забрик баготовинског и виноградског орђа,
- 10 забрик чеснакарског орђа,
- 5 тръбица, за тръбице конопце и лажа,
- 10 маџаза за стрижење овација,
- 1 машини за жетве масла,
- 1 плут затртит,
- 1 сечка за кукурудозину,
- 4 кутије са различним спровадама за шивење и плетење.

5 мотовила и

5 машиника за одмотавање снаже.

Света дакле 125 награда, осим оних, који ће се уновак и почастима писменима дати.

Одбор је списах овај усвојио с' тим, да се те ствари одма набаве и исплате.

Бр. 196.

Секретар „друштва“ др. Ђ. Радић подноси одбору на опену и награду своје ново дело: „Све о кукурудзи (музиру, руметини).“

Одбор је дело ово примио, и изабрао г.г. Јосифа Пешића, Чедомира Поповића и Крста Петровића да дело то опене и о нему своју миши одбору поднесу.

Закључено и подписано.

O F A A G H.

ДА ОДЛУКЕ ЕДНА СЕ ОД СУДНОВ РЕД, ИЗМЕСТО ДОЈЕ ОН ЗАВИША: ПРЕД ПУТ 1 ГРОД ЧАРГ., А СВАКИ ДРГИ ПУТ ПО 15 НАРА.)

ВЕК ОД 20 ГОДИНА ПОСТОЈЕВА НА ГЛАСОВИТА ФЛЕРИКА

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,

ДОВАНА ХОНПА Й ВЕНЬ,

МЛАДАТА ЗА КОВАЛ' ИД' ВОДА, налик на чујата цесареја.
МЛАДАТА ЗА КОВАЛ' ИД' ВОДА, налик на пророк, ај јој стапи з гута онолико за дан изверни, —
затошне за 55. АУЖАТА ЦЕСАРЕКИ.
Наручите за жељу Србобран приказ секретар „Му-
нисипат за пољску привреду“ г. др. Томислав Глишић у
Београду, с. појас ја у свим стотијама, и који ће
поставити пленевану алати молова.

МОРИЦ ВАЈЛ.

Измама же в Египте за отважного раба Аенона, на котором «Богоподобная» изображение Мериновы, сделанное Х. Сеттегастом, Берлин, Виганд

OCKER & C O M P.

Samen- und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богато снабдевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор падми, камелија и сваковрсног цвећа, за гађање у умерено то-
плој соби.

GEITTNER & RAUSCH
Hochstrasse in Pest, № 2.

FINER & RAE

Hochstrasse 49 Post N° 2

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико
стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и
воденичарске ствари.

—10-16.

СРАКОМ ЭКОНОМЫ ВУЖНО !!!

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 19.

Извади скаков 15. и 20. дана
квотир.

УЧЕРГИЈА ПРИПРЕМЉЕНО: МИЛОВАН СЛАСИЋ.

Слатин 40 гроша ч. ван 8 фор.
Годишња.

15. АВГУСТА 1871.

Нешто о каламлењу високи воћака.

На питање: ођели се високе воћке доле на дебау, или горе у круни калемити, није до данас још поудано штето одговорио, пак данас у многим воћним школама познају, коме начину да сљедују, пак и баштован, који обади начина употребљавају, незад упрано разлику између ова два начина. Више су се пута воћари и земљодјелци скучували због овога, и много је гласова при сваком збору за, и против оба ова начина калемљења било, али ни једаред није се закључити могло, који је начин бољи.

Из овога нека наши читоци увиде, да је то код напредујућег народа важна ствар, како, и на кој месту воћку калемити треба, исто тако треба и код нас ово јако да назадимо. Кад је дакле та ствар како видимо да сваког воћара важна, то ће нам од користи бити да ју и ми овде мало изближе узмемо и противуачимо.

Кад то дакле чинити желимо, морамо доћи у земљу воћарску, у Француску, и ту ћемо наћи, да се тамо све дижаке доле — на дојној деблу воћке — каламе, и ми морамо овај начин за прави држати, јер они вештачка воћарства другачије нераде, а ми се на њи угледати морамо.

Ми видимо у истини и код нас досад такови воћака, које су у круни калемљене, да им је де-

бло танко, да су на калемљеном месту много дебље, и да им подупирачи и у старости њовој требају, да се не покр'ају, зато морамо признати, да је боље доле на деблу калемати због тога, да би ове незгоде избегли.

Узимамо пак сада теорију, која је за то, да се дижака у круни калеми. А шта вели на то искуство? Ми држимо да искуство то исто потврђује.

Штета што нисмо толико година преживили, да би могли узима оба начина на трајање, здравље и плодност воћака довољно научити. То, кога се ми држимо, и на основу кога ми ово потврђујемо, јесу старе јабуке и крушка, које поједиње по баштама стоје, и које су пре 50 до 80 година у глави — круни — каламљене, и које су и данас још здраве и плодне.

Ми држимо, да два начина навести можемо, по којима ће се сваки уверати, да се калемљене у глави — круни — калемлење доле на деблу предноставити мора.

Пре више година смо ми добили висока воћака. Ми се сећамо, да је између ти воћака и такови било, па иши широкорастећи врстти, које су у круни калемљене биле. Данас пак налазимо све

те у круни калемљене јабуке и крушке на деблу и круни здраве, веселе и родне, а друге, које су доле калемљене биле, незадовољавају нас у овом обзиру нијако нејаки. Кад смо баштовања за узрок запитали, одговорио нам је да се је калемљење у круни увек посматраније указало, само што гдакоје дивљаке дотле купају, док им се жила испуста, да мало вишне ваздуха мања за растење добију.

Други овоме једнаки случај, десило се је недавно у једној војној школи. Вишне сељака хтедоне овде воће купути. Слаки је прошао редове уадух, али се је и сваки натраг вратио, без да је себи воћнице изабрати могао. И тако се десило јошт једаред, пак нам је то у очи пало, и мы будемо приступени заштитни једног од вештији воћара, зашто се тима сељакима ове воћке недопуштају, и како да они из толико хиљада воћнице за себе нису у стапију бар неколико изабрати? На питавање нам је исти тај одговорио, неједу зато воћнице из ове школе да купе, јер су у овој школи све доле калемљене а очи челе, да су искусли, да доле калемљене воћке од прса од давна пате, да нису дуготрајуће и да брзо угину.

И тако је! Искуство од вишне година је овде преседло изредко. Стабло као дивљака је дужег века, нежели калемљеник, пак на дивљаку ненападаје тако лако бубе ни прије као на калемљеник, зато морамо на вишне каламити и ови непријатеља га удаљити.

Знамо ми и то, да ивого дивљака има, које се недају на круни калемити; те наравно онда морамо доле на деблу калемити. Гдја пак дивљака лен и здрав раст уваже, то ју треба у расту подпомоћи, да би ју после у круни њеној калемити могли. Само се овим начином може неутрајност једне воћке избеги!

Р.

Упутство при сејању кудељу (конопље).

Следеће упутство написано је тако као што Енглези при сејању кудеље поступају. Они су заиста у том послу до данас превалиши све оне народе који кудељу сеју; њимов се начин сејања и обрађивања свуда прима, пак зато и ми њемо овде нашим читаоцима тај енглески начин да са објективом, како би и ми бољу кудељу производили, а тиме се и боље за те производе наплатити дали.

1.) *Земља за кудељу и после чега је треба сејати.*

При добром и смотреном обрађивању, може се кудеља на свакој земљи сејати, она ће слугди растити, само је тек опет једна земља од друге

заштују бола. Најбоља је за кудељу здрава, сува и дубока иловача, а особито ако дубље лонтарске земље има. Нуждано је, да је земља на којој ће се кудеља сејати доста сува и дубоко узорана, јер ако је земља подводна, или ако баш на површину воде има, нећемо с' ње добре кудеље добити. У Белгији где се кудеља такођер у великом на енглески начин обрађује, сеје се кудеља после збива, и та је кудеља врло лепа; и ми би такођер могли с' добрым успјехом кудељу на збившту сејати, будући су код нас збившта врло добра. То се јошт примјетити мора, да се доброј кудељи са збившта само онда надати ишамо, ако је зоб (онас) на доброј и одмереној земљи посејана била. Мршава земља прави овде изспику, јер па иршавој земљи смо после напољице кудељу сејати можено.

3.) *Како волја земљу за кудељу припремати?*

Најзначајнији део при сејању кудеље тај је, да се има земља од травуљине изчистити, ако је подводна изсушити и велико је могуће дубље узорати. Дубоко орање помаже живљима, да дубље у земљу виду, а живе у земљи кадај тако дубоко урасте, да су скоро дуже од пола висине горњег стабла.

Ако се кудеља после жита т. ј. на житницама сеје, онда је доста ако се једаред преоре, па одма посеје, а иначе је свагда боље, ако се дваред преоре. На овејд тирдој земљи препоручујемо је и триред преоравати, први пут одма после жите у преко, а дваред у пролеће уадух. Прво преоравање у пролеће, треба што је год раније могуће предузети, да би травуљина сва изникла, и лакше се онда другим преоравањем истребити могла. После сејања одма се дрла и влачи једаред, пак после већа врхови добро преко и уздуж посејану земљу прећи, да је уравнамо и утврдимо.

3.) *Сејање.* За сејање мора се изабрати оно

дебело, тешко и светло семе. Пре него што ће се семе бацити, треба га добро пропрештати, да се неби семена разни други травуљине са семеном од кудеље заједно бацила, него добрији решетњем изчистила. Решето треба да је средње руке, најбоље је за овај послос оно, које има 1 квадратни налац — цоа — 12 жица изнекрштани има. На редко изразијена кудеља најбоље и најкрупније семе даје. У често посејана кудеља много је бола за кончиће, јер она танко и високо расте, и само једно стабло има, пак су јој кончићи врло меки и фини. На редко посејана кудеља добра је за семе као што смо рекли, а за кончиће не, јер су јој кончићи врло дебели, тврди и ражави. Ми смо напред рекли, да после сејања треба

добро преко и уадуж подржати, пак онда исто тако и ваљком прећи, само што се ваљком несме радити, ако је земља влажна или мокра, јер онда би се за ваљак лепила, пак би тим земљу покварила а не поправила.

4.) Плевљење. Код нас то није обичај куделу плевити, али је много боље кад се кудела опшеви, јер сва вишне и лешне расте. Ми нашим земљодјелцима плевљење препоручујемо, јер опшевљена кудела у трећину вишне и боље расте од неопшевљене.

P.

Како да се чува марва од омужења.

Будући да се прави марвенска куга никада код нас незалаже, него се увек са стране узлачи у нашу земљу: зато ће мудар домаћин своју ражу марву сасвим осигурати од оваквих кухињских болести, кад се постара, да се окужене марве недотакне његове стоке. Али домаћин вишне пута ни не зна, да има у близу окужене стоке. Често се и пркавице, које су код нас постале, извргну у кухињу болест, као што је већ горе казано; па кухиње, које се онда извија, може окужити и онакву марву, која се није мешала с окуженом. Мудар домаћин биће дакле и онда на опрезу, кад се иштица нечује за пркавицу, пак ће уклањати јое, што би могло крадом унети кухињу у његову стоку. Мудар домаћин неће дакле пуштати туђе марве у своју шталу, а неће онамо пустити ни стране људе, по имену оне, који ишају с' марвом посла, као што су месари, пастири, дерачи, кунари, пожарји, опанчари итд. Мудар домаћин неће се ни сам к' туђој жарави примаји, пак ће исто и својој дружини онтре забранити.

Марниче, које смо истом купили, неиза пушићи у ону шталу, где је наша остала стока, него га 10 дана осебише држати и поимињиво мотрити, пак се онда истом својој марви придржати, кад се уверимо, да је здраво адранцито. Ако се марва од свега села тера камо на нашу, нека обитински главар заповеди обитинском пастиру, да испасе стране стоке са својим стадом, да свога стада не-гони на близу туђе стоке, ни онамо, где је страна марва стојала или пасла.

Говеда истом купљења да не пушића пастир пре на обитински пашњак, док небуду 10 дана на симо, и док се не дођаке да су здрава. Нека пастир сваку болестну главу одмах одлучи од осталог стада, и нека то јави обитинском главару. Самоме пастиру није просто лечити, и којекакве лекове употребљавати око болестне стоке.

Местном месару нека се забрани гонити своју стоку на обитински пашњак; а марву за посјек купљену нека другде, никада не држи у једију стаји са својом тегљачом марвом. Исто тако се не-може доста топло препоручити поимињиво прегледање марве и меса, јер се онда више пути најпре улази у траг каквој кухињи болести, коју је донело какво марниче са стране, јер то се зија, да месари своју стоку од свакуда доводе. Кад се пак овом згодом опаш куга, ласно се могу паредбе учинити, да се ипераспостане даље. По § 401. аустријског казненог или криминалног закона од 27. маја 1852. преступа се закон, кад се говече са стране доведено, прије него што је прегледано, захолје или даље прода, и во учини овакав преступак, има се казнити затвором од 1—3 месеца, ако се пак оваквим преступком велика штета напесе, може се преступнику подвостручити ова казна, или про-мјенити у строги затвор.

Ако се је пак у самом селу или у оближњој овочици већ појавила каква кухиња марвенска болест, онда треба све ове паредбе јоште точније држати, да се запречи ширење пркавице. P.

О овчијим оспицама.

Осписе долазе на овце само јединим јединим начином, и то заразом. Кад-кад се одвећ брзо од оспинца поболе цело стадо, а кад-кад онет иде то одвећ полако. Зами, кад су овце заједно једна до друге у штали или прегради, рас простире се осписе по овцама много брже, нежели лети, кад су једна од друге раздаље. Једини средство, да бешисте прође, саставо се у том, кад се онде са оспинцима каламе (пелцују), а никад истреба то пре-небрегнути да се овце некаламе, особито онда, кад ова болест у овочини и у самом собственом стаду влада. Из мог искуства знам, да од 1000 каламљених овца, тек ако једна угине. Скоро свако време, изузимајући одвећ топле дане, способно је и угодно за каламљење. Ја сам у највећој зими 900 глава овца са оспинцима каламно, и то питанске насле, које су много осетљивије на зиме нежели наше, и ни једна од ти угинула није. узимајући у обзир, да је од некаламљених свака друга угинула.

Бако се даље осписе по оближњим стадима укажу, треба тачи једну овцу са сазрелим оспинцима донети, и од ње толико овца накаламити колико је само ногуће. Обично се осписе укажу посље 6 или седам дана послие каламљења. Ја сам и то већ искусио, да су се већ после каламљења

одма указале; даље је одвећи на то нуждно пазити, у које се време оснице уложи, да се оно време непређе, у ком материја (гњој) она поднапу снагу има да дјејствовати може, а каламити треба с' првом пајзрелијом осници, у колико ова није зле природе, цело стадо. Добре оснице морају увек округа и узвинени вид имати. Ако су оснице пљоснате, широке и једна у другу утране, с' тима неизље каламити, те нису добре.

Овчије оснице имају прво мало гноја, то јест те за каламлење способне материје, која се у бубуљици, између коже овчије и бешикице бубуљичне налази, и с' њоме се врло мало овца каламити могу; зато се мора бубуљица од коже изузетиво одсечити, кад је материја за каламлење већ изтицнута, и мора се с' палцом десне руке на длан леве руке притиснути, па ће онда овај гњој изтећи који се јошт у бубуљици нашао буде, ког после на вр' икле узети и овцу с' њиме каламати треба.

За каламлење су следеће справе нуждне: 1.) врла за каламлење; 2.) једна трпеза, на ком се овца поставити мора, која ће се каламити; 3.) пред трпезом једна столица, на којој онај седи који каламити, и 4.) с' десне стране столице једна кауза, па коју се она овца положи, од које се материја за каламлење узина.

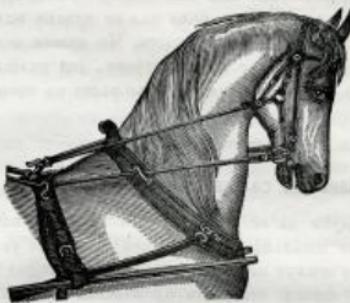
Овако се пак калами:

С' оне овце која је на кауну положена, скине се назално кожница са оснице, која ће се на каламлење употребити; овцу, коју ћемо каламити, треба на десну страну узети, ноге себи окренути, предасе на трпезу поставити, леву ногу предњу и обе стражње ноге искајајак чонек предржи, узме се онда материја од оне на кауну лежеће овце на вр' икле, увати десну предњу ногу, оно место где нема куне на ноги с' палцом и првим прстом јако затегне тако, да се кожа сасвим на месо приљби; сад се илом и материјом убоде, с' другом страном од икле материја месу боље узутка, а после се рана убршише; да би пак сигурији били, да се калам прими, треба таки и на јошт једно место то исто учинити. При целом овом раду треба добро пазити, да се исучини војешта. Вешта克 може на дан 1000—1500 овца пакаламити. Пластир треба на то добро да нази, ако која после каламлења размала, које је знак, да јој се на каламљеном месту оток извордејо, воја треба онда сваки дан по једанпут са осољеном педом прати, после вог бразду оток преће.

R.

Хајне-ова сигурина узда.

У следећим двема сликама, стављам овдј чијаоцима нашима верно и јасно наславкану Хајне-ову сигуруну узду.

Прва слика представља узду у миру, и. пр. при путовању, а друга у затегнутом стању, да се упори конј, сигурно укротити и зауставити може. Слика, једна и друга јасно показују, како је обична узда са Хајне-овом с' једним кајном спојена, који у једном истом правцу са кајном „оглаваром“ стоји. При обичном ходу је беочуг (карника) ове Хајне-ове узде, баш до харика од жиља, као што је у првој слици, са једним гвозденим „спојем“ спојен, и то, између обичне и Хајне-ове узде.

Кад хоће даље конја да зауставим, онда само кајас понучеј, па то ће конј главу дићи, као што то друга слика показује, и конј је укроћен. R.

О заливању.

Зачудо да има још и данас људи, који заливање за непотребно, пак шта више и скодљиво држе; аз зато неће ни једном паметном баштовану и љубитељу цвећа на ум настти, да своју биљку остави да се осуши, и да јој нужну влагу одузима.

Најбоља је вода за заливање наравно киншица, а после ове долази речна. У случају пак, ако ове последње у овоглини неби било, одвећ је нужно, да баштован себи изву набави, у којој бунарска вода пре заливања, бар један дан треба сунцу и ваздуху изложен да престоји, јер је ладна бунарска вода биљу одвећ скодљива; исто тако и повремена вода више је од његе нежели од користи.

Ако је човек принужден у онаково доба по гдје лије цвеће заливати, у којем би се још војни мразеви појављивали, онда треба заливати у јутру, и никако увече, јер би онда биље још више од зиме страдало. Лети при препеки је најбоље време за заливање одма после захода сунца; а кад је време облачно, може се заливати у склапа доба. С јесени је најбоље време за заливање подне.

При заливању треба пазити. Јер, кад се најло залива, онда земља није у стању ону воду упити, него се води с леђе дуге слије, а у ватром се заливању и младе биљке и разсаде крају в кваре.

Заливача се мора повише држати и загао заливати; што су јаме на решетки мање тим сигурније заливање. Никад незвала биље на једнократни залив, него помало, пак два и тринута, да земља добро воду упити, и да до жиле биљките боље допрети може. Оваково заливање наравно више воде и труда захтева, аз је бар као што треба заливено.

И на то треба пазити колико је којеј биљки воде и влаге нужно, које се лако примјетити даје на линију, јер ово клоне одма, како је биљка више заливана. Највише треба пазити на оно биље, које је скоро пресађено, јер овом сад пајине ране треби, да до снажне дође. При великој и држећој суши је заливање склапо биљки нуждно, особито пак оној, од које сeme добро изчекујемо. Скоро посјајном семену је тајофер нуждно заливавање, да се семе неби исушило, или да га неби први појели, по побијити се треба да што пре проклија и озелени. При суши је једино средство да цвеће неодпада; заливање, а и ону салату треба добро заливати, коју неби скоро у семе

пуштало, јер ју заливавање некако од тог мало придржава.

Колико се пута има једна или друга биљка заливати, неможе се опредељити, то од веће или мање пренеке зависи; аз се то да видити на биљке самој, кад јој је нуждно с водом у помоћ притећи. У обите се може узети, да, што је земља бола, снажица и дубље ископана, мање од суше пати, од хрјање и ало урађене, аз влаге т. ј. ране, склапо треба. —

P.

О проклијавању војни коштица.

Ко је никад имао прилике, тврде коштице разнога вида у већем сејати, тврје да зацело и у тој неизрјатној околности бијо, да му је већи део коштица у земљи пропао, без да је никада изнисао. Оном су се Французи досетили, и употребљавају већ од дуже времена тако названо „проклијавање“, за сваке војне коштице. Они то овако чине: метну коштице од бадема, кајсија, бресака, шљива, трешња, ораја, лешњика, мушмула, беза глога и руже на слојене (редове) из међу влажног песка, у један лонац или сандучић тако, да буде један слој од $\frac{1}{4}$ палца песка, а један од коштица. Они тако напуњене судови, оставе се на онакова места где им мразеви скодити нећеду, као и. пр. у подручеје, или се на једно 2 стопе у земљу укоцјају; ти се судови са заклоцем добро запуште. На пролеће, од прилике месецда марта, мораду се коштице ове прегладати, и сваки ће наћи, да су многе од њих проклијале, ако је само место, где су превозиле, топло било; а ако још проклијале нису, онда ји излај на влажно-топло место метути, као у ћубрењаку и тд. шта више и у штаду, где ће број проклијати. Ако се је песак осушио, треба га мало напасити, зл пазљиво! да неби сушише влаге било и клијајућим коштицама скодило.

Кад су већ све коштице проклијале, које ће кондес месецда априла зацело бити, онда треба суд с њима изврнути, пак ји пазљиво из песка повадити, — само чувати да се клица непробоје! — пак ји на приправљене леје посадити. Садити треба онда, кад је време облачно, и кад нема ветра. Треба им то пазити, да се из суда више коштица неизвади, по саму толико, колико ће се онај дан посадити моћи. Скако сејим, које из песка извадим, мораш одма посадити, да се на ваздуху неосуши, и при садењу треба па то пазити, да се — особито жиле неповрхаху.

Код пресађивања треба клицу управо уместу, да свој правац јошт из малена задобије. Ако си више редова посадијо, треба посађене клице неколико линија са фином просејаном земљом покрти, и онда треба га чинити, кад је клица из земље почирила, јер је клици у првим сушчаним зракама јако складљива. Леја, на којој си коштице посадијо, мора дубоко ископана и трошина бити, да се жилице по воли развијати могу. Коштицу невала никад на оно место посадити где би је желили за увек оставити, јер тим начином буде дебло воћке преко мере дебело, исто тако и она велика жила буде сувише дебела, и неизајово оца на страни споредни жила, које управо плодоносењу доприносе.

Мале коштице нетреба од песка при вадењу из суда очистити, него ји са песком заједно усавити тако малого сигурије прокијаду.

P.

Која су знања економу нуждна?

I.

Знања, која су сваком економу нуждна јесу:

1.) Лучба или Кемија. Ово је једна од најужданији знања у земљоделству. Помоћу кемије упозна земљоделца своју земљу у њеним појединачним честима; она га учи упознати вредност и употребљење гноја, а у новије доба је постала важна и за скотоводство, јер се пронашло, да се преимућства животинског живота: разнње исес, млека, млечи, воска, вуне и сличну честицу скотски, на кемичним законима оснивају.

2.) Познавање биља (Ботаника). Будући се земљоделцу највише са производом и растом биља занима, а биље од чести њему, а од чести његовим скотовима за рану службу, пак му је због тога одвећ пуждно знати виов сastav, да би ји могао што боље у сваком обзиру и свакој прилици употребити. Поред овог обитет знања појединачни честица и унутрашњег сastava биља, пак онда законе њновог раста и њновог образовања, пуждно му је још обширио знање газдачког биља, да би од њи за сејање оно изабрао, које му је за његово газдавање најспособније, и које он по својству његове земље, поднебија и реда сејања избрата мора. Шта више пуждно му је познавати и трапуљске — короз —, складљиве траве, да би на утамничење вијово дјејствовањи могао.

3.) Познавање скотова. Газдавање наше би одвећ хрјаво било, кад би без скотова газдавати морале, пак је због тога познавање скотова сваконе земљоделцу одвећ пуждно. И он само онда

може из добар усилје умножавања и облагорођења кујевни свој скотова рачунати, кад законе животинског живота тачно познаје пак и познавање разни болести и лечења су му пуждва знања, јер је сваки земљоделца више у том положају, да сам скота лечи, нежели што би ту лекара у помоћ звати могао. Кадо је лако земљоделцу сачувати своју марву од приљепчних болести, кад им знаке доста познаје и кад постојеће лекове употребити уме.

4.) Рачуница. Без рачунице неможе земљоделца обестати. На рачуници много у земљоделству дежи; тачно рачунање свога доходка и расхода, пак онда, разне потребе при газдавању које се на рачуници оснивају. Много би га стало, кад се неби могао у многим случајевима сам поноћи, него кад би за скота маленошт одма туђе људе сазвати и с' готовим ји новцем исплаћивати морао.

5.) Земљоделске умјетности. Ова га знања уче своје производе у друго стање преобрратити, како би тим начином такове производе много скупље пројати могао; в' овом се јошт спајају и други добитци, који би му пронашли морале, кад неби своје производе разно употребити умео.

6.) Земљоделска трговина. И ово напослетку је јошт пуждно земљоделцу вештина у трговини, код куповања и продавања разни производа земни и животински. Знанје процењивања они производа, пак онда са варљива употребљења, којих се прдавци више пута служе, и који купцу на штету служе, треба да су му позната. Због тога је чеше посјећивање варџара са поштеним знапним одрећ пуждно за сваког земљоделца, да би се тим путем са трговином и начином трговања упознао.

P.

О багрему — драчу — и јасену.

Пријажателе већи и мањи добара код нас, тешко је на то приволети, да дрва саде; аз не зато, што би може бити та места с' другим каквим скупљим производима засејали или засадили, но зато, што им је хла за то крајцару издати, која би им се после, тако рећи, у стостручила.

Зато се наши газдани препоручују, да такова дрва саде, која брао расте, мало пеге и трошка изискивају, која су за алате газдачке сасвим способна, и која се врло брао исплате, и на овај, за њи трошак капитал, добре камате донесе. — Од пређе пак и данас се чеше препоручује „брза“; истини, да ово дрво у младости, врло број расте, и да се лако одрани, и за гдикоје потребе добро дрво даје, опет — по бојим и тачнијим искуст-

вама — није препоруке достојно, због тога највише, што браз престане растти, што мало лада даје, и тиме земљу око себе слабо захлана и што одпаднути лист слабо глоја земља даје.

Бреза је само пише за љубитеље, који је у башти полу.

Другчије пак стојимо са багремом. Овај захтева одрешену земљу, без особите ране, он се подигне бес велике муке најбоље из семена. За задобити добра семена, вала узети оне меуне, које сваке године доноси, наутирати ји, и се с чисто очистити. Идућег пролећа се у пликтар јарчиће на редко посеје, ако се желе бљске после 2 или 3 године расађивати. Ови млади разсади су слатко јело за зецове, и због тога ји треба од ти внове непријатеља чувати. Због тога што браз расте, што му дрво особите својства има, и тога ради се свуда браз и по добру наплату продати даје, што лепа лада даје и што се број расплодљава, прекорутити се може сваком мањем и већем газди, да га сади.

Лашће му — у оскудним годинама — добро сено даје, које овде прво радо једу.

Јасен је најлепши дрво у нашим шумама, које се особито лепим лишћем одликује. Најјачу је зиму у станију одржати, и због тога га и далеко на северу наћи можемо.

О користним својствама и драгоцености плодо, вима овога дрвета, на које се до данас мало назило, говоријо је др. Маркерт ово: Дрво стабла јасеновог способно је за столарске послове, а старија дебела могу се за грађу употребити. Франшко склапено је лакше од растоног и буковог дрвета и осушене је у 0,1 теже. За огрев је исто тако добро као и буково, и врло је мало ломије од липовог дрвета. Од плода јасеновог прави се киселина нека, која се на више начина употребљава. У Јапану ове плодове соле, и носе у Кетај, где ји као лек узимају. Осим тога су плодови најглатија рана косовина.

P.

ГЛАСНИК

Г. предплатницима „Тежака“ и члановима помагачима „друштва за пољску привреду.“

Како јошт и данас много претплатника има, који не само да нису за ову годину предплату за „Тежака“ положили, него јошт и од прошле године дугују, то их овим утврдо умољавамо, да помисле: да и „друштво“, нарочито сад пред излог, много трошка има, и да је чистих рачуна ради већ једном време да дуг свој одуже. Исто тако молимо и чланове помагаче да своје улоге што скорије „друштву“ овоме послати изволне; јер друштво ово подномагати не значи: *ио две године му са улогом и предплатом дуговати.*

Радња друштвена.

Записник XXXVII. седилице одбора „друштва за пољску привреду“ држане у Београду 29. јула о. г. под председавањем друштвеног председника г. М. Спасића. Приступ чланова: г.г. Крсти Петровић, Јосиф Печак, Чедом, Поповић, Сергија Станковића благајници и др. В. Радић секретар.

Бр. 197.

Да би поднужији економска извештаји из внутрености г. министру финансије од сада долазили, испи г. министар

изнте да му у том обзору „друштво“ даде своје изншење и да каже: „која би по имену патња требало положити најелектротехнички оружани, тела она па ње преко станију сварни дужна буду одговорити при поднажију оваковог извештаја слуге министру финансија и да-да је дозвољено да начелства такве извештаје само месечно, или на краје, и за које управо време да буду дужна подножија.“

У том обзору подносе председник друштваг. М. Спасић и члан одбора г. Чедом. Позовни образац један, војни би начелство имала своје економске извештаје од сада г. министру финансије подноси.

Бр. 198.

„Императорско московско общество сељског ходства“ шаље преко г. интроверзата Михаила „друштву“ овоме 8 разлици писма паско-привредног садржаја.

Одбор је ове књиге је хвалом пријно с' тим да се у извештај друштвених књига западу.

Бр. 199.

Из узроку тога, што ће се друштво сваке године све већма разлагати и тиме у сваком обзору већи наддатак имати, нарочито пак трошкови око излога се више расте, пак их друштво неће бити у станију из своји представници, то г. председници предложе, да се г. министар финансије узми, да под надлежним местима најјефтинији изволне, да се помоћ коју је „друштво“ досада из државни представници у 500 дук. и добивала — на 1000 дук. и новиси.

Одбор је предлог овог пријно.

Закључено и подписано.

ОГЛАСИ.

(ЗА ОДЈАС ВЈАКА СЕ ОД СИНОГ РЕДА, ПРИ МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАВИМА: ПРВИ ПРТ 1 ГРОШ ЧАРИ, А СВАКИ ДРГИ ПРТ ПО 15 ГАРА.)

1. 11—12

OCKER & COMP.

Saamen-und Blumenhandlung
in Pest,

препоручује своју богату сладевену трговину са живим и осушеним цвећем. Нарочито има велики избор палми, камелија и смаковског цвећа, за гајење у умереној тоцној соби.

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и 2. воденичарске ствари.

11—16.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сечење меса у следећи пет сорти:

№ 1.	за обичну кућу	по 6 талара пруских.
№ 2.	што ислече саг. за саг 30 фун. меса по 9 тал. и.	
№ 3.	• • • • 50	12 •
№ 4.	• • • • 100	22 •
№ 5.	• • • • 500	45 •

Има такођер машину за најављивање хобасина по 8—12 талара пруских.

C. PLATZ & SOHN

in
ERFURT,

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу. Послугу најтачнију и најсолиднију обећавају. Џеновинци се могу од њи на наплаћено писмено замтезавање у склоно добити.

ВЕК ОД 20 ГОДИНА ПОСТОЈЕЋА И ГЛАСОВИТА ФАБРИКА
ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,
ЈОВАНА ХОППА У ВЧУ.

препоручује своје богате спађајевено стовариште огледала слике величине, са пољатом за прије, прости и богато исклена; склоно у форми медаљона; осим тога прости и украсни сокра, зодлаћка и лакирала посла, прутова за окваре пољаћени, бела и крај. Позлађеја са стаклом исклена по најновијем укусу к јустрака за 4—6—8—24 слича ид. Исто тако вредните спађајрет е пољате као украсе по првама, стаконине итд. и изнирају се то најсталије по најуверенијој фабричкој цели. Старе ствари узимају са фабрика она у вазражу и ода им изнирају; за добро захвале гајију са фабрика, а трошију рачуна холико и сама падаје.

Адреса је: Johann Hoppe in Wien, Wieden, Hemmühlgasse № 16. Ecke der Wienstrasse. 6—12

Илустрација је у Берлину за овакво
пра вакво дело под називом: "Bild-
liche Darstellung der Merinowolle,
von H. Settegast, Berlin, Wigand
& Haenepel." Оријиг. 30 гроша укупно.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 21.

Издано склад 15. и 20. дана
у месецу.

ЦРКОВНО ПРЕДМЕТНО
МИЛОВАН СПАСИЋ.

Страна 40 Гравија 8. ваг 4 фор.
ГРАФИКА.

15. СЕПТЕМБРА 1871.

Шта вреде рани крумпир?

Да су крумпир данас за већи и мањи газдалук необходно пуждиво, то нам вади да ће нико противословити, а и да до данас на шакаково биле написана писма, које би крумпире заневишило, и то је ствар јасна, јер и она, из Француске у Немачку донешени китајски крумпир, ишцу ни у укусу ни у роду нашим крумпирима ни близу; зато се морамо у овом обзору обдјелавању крумпира већим одати, и боље врсте упознавати.

Од више већег 10 година је највеће моје задовољство обдјелавање крумпира, и гда сам год за какве нове врсте чуо, дао сам ји донети, да се о њимовoj вредности уверим, тако, да је у мојој збирци више од 500 врсти било, па је сам се уверио, да једиз и иста врста по 12, па и по 20 разни имена има. Ја сам 1865. године сви ови купљени 500 врсти у једну земљу з једно време посејао, од цвета до плода сам ји пажљиво проматрао, плодове сам у укусу и изгледу точно испитивао, и резултат је из собственог искуства тај био, да су само 200 између тих 500 били, који су склојала имена у трговини носили.

Овакова искуства наградило је баштованско друштво у Генту, где сам и сам члан, са почасном дипломом, а баштованско друштво у Берлину, где

сам такођер члан, примило је ова моја искуства у претрес, а примило их је и у свој лист. Премда је између ови 500 купљених врсти заиста 300 врсти разни било, ишак је међу њима много и такови било, који су слабо родили, воденасти и болестним изложени били; сре сам склоје из збирке моје побацко, и само ми је 170 врсти остало, које обште распрострањење заслужују.

Ја ћу у следећем о предности раним крумпира говорити, о којима данас маши газда који мало земље има и онеј који га продаје, и нехаје, и то на литету своју собствену.

Кад се рани крумпир већ у почетку месеца априла посеју, где већ време допушта, тада већ има у половини јунју месеца раног и добrog крумпира за кујну и продају; онелик човек још раније да јих има; онда ји треба из њиног зимњег обиталишта у почетку месеца марта изнети, на тојло место ји метути, да прокалијају, пре него што ће у земљу доћи, и онда ће зацело 14 дана пре присети. Клиса се у земљи таки велича, и укаже над земљом као биље већ, кад други крумпир и не мисле ништа.

Ако би биљку мраз, која чешће маја доћи може, мало оштетијо, зато крумпир у земљи опет никак-

кве штете не претрпи, он на ново изтера и толико
всеко плодо донесе, као када и није од мраза
напрећен.

Добро је увек, зреле посађене крумнире што
дубље могуће у земљу затрпати (—1 стопе), јер
се догађа, да се јошт и месец априла појаки
мразеви указују, од којих се земља 4—6 палца
смаране; онда може плитко посејаним крумнирима
и покривати.

На овај начин је она земља, на којој је рани
крумнир посејан био, већ у половини јула празна,
нак се може јошт једашут засејати или крумниром
или земљом другим, а то је мањем газди од велике
користи. Ја сам после крумнира садијо келерабу
или репу за краву, нак сам лепе плодове увек
имао. После крумнира одвећ при зимска роткава,
и у време своје доснеза.

Споенети нормам јошт и то, да онај, који
крумнир не сеје за продају по само за своју по-
требу, не треба високо на гомиду да ји послаже,
но изјвиши на једну стопу, и то на ладно место,
јер после при топлијем времену јулија и августа,
радо непријатан мирас на себе најваку.

Код нас нема хвала Богу крумнирни болести;
није било ни винове, нак се већ и она пами
преближује, може нас дакле и крумнири посјетити,
нак је онда врло добро кад човек ране крумнире
има, јер кад ране крумнири дозревају, онда болест
захада, а онда се могу они из земље повадити,
нак ји болест утрабити веће, а после нак се увек
земља употребити може.

Крумнире треба после вадења једно 14 дана
на суво место растти, да се ту преошуме, нак ји
онда у трап за зиму оставити, нак се никак уквари-
ти неће, јер сам то виште година сам искусио.
Ако би се нак покварени крумнири у гомили смо-
трило, таки ји треба од других прећирати и на
страни оставити, јер ће у трапу такови бразо по-
чети трунути, нак и друге покварити.

З овога који крумнире продаје, велика је врло
разлика у добитку, јер што год радије крумнире
продати може, тим ће ји скупље продати моћи,
и то у много скупље; јер прода-ли ји само у 14
дана доцније, неће за њи ни пола онога добите,
што је пре 14 дана за њи добијо или добити мо-
ћао, кад већ и доцнији крумнира буде. Таковој
је човеку најпробитачије одвећ ране и брашнаве
прсте изводити, а да ово докучи, опомињем јошт
једаред: крумнире, који ће се сејати на тојло место
најпре метути да проклијају, док клице до једног
палца не буду високе, нак ји онда посејати; јер
крумнири без клица посејани леже по 3—4 недеље

у земљи без да се над земљом мало укажу, а с'
клицима већ за 8 дана из земље проникину.

Ма да у наглојеној пријој земљи крумнири ве-
лики бивају, опет нису такови шестонедељни крум-
нири у таковој земљи доста брашнави; увек је
боље песковита земља за ње, ту су мало мањи, ал
брашнавији. Ако је месец маја и јунја, у ком
времену рани крумнири најбоље расте, влажно
време, онда ће ти крумнири у првој земљи одвећ
водености бити, а па против у песковитој земљи
бивају брашнави и пријатни.

Ја држим, да ће за сваку кућу од велике ко-
ристи бити, кад до септембра месеца узможе ране
крумнире трошити, нак онда с' доцнијим врстима
започети; а друго, земља на којој рани крумнири
расте, од дупле је хасне, јер се после крумнира
и која репа за краву посадити може, а репа
млека даје!

P.

Како се јошт даје научити земљодјелство?

III.

Ја сам у прошлом броју казао, како се млад
човек научно-практично у газдавању изобразити
може, и то сам рекао: у неком великом газдалуку,
под надзором научног човека и у школи, Иако јошт
један пут, којих се до знања обичног газ-
давања долази, и то практика при мањем газдалуку,
и под надзором поштеног и раденог сељака.

Сваки дан све се више и чешће догађа, да се
млади људи, којих породице нису земљодјелске,
земљодјелству посветити жеље, јер врлина овога
руста у данашњем пртлоглавом времену, све више
поштовања задобија. Више сам пута упитао бијо,
и који се начин овакви млади људи у овом
красном занату најбоље изобразити могу, а будући
да ово штате сваки дан све важније и озбиљније
бивати започиње, то нека ми дозвољено буде, да
изјење моје овде слободно изречем. Ја напред уви-
ђај, да неће сваки мога изјења бити, али ћиша
зато, доцније ће и сами припознати и за право
имати. Ја би се срећним држао, да сам, поред
школе и помоћне економије на спацуџама, јошт
и код каквог предлога и уредног сељака неко време
бити могао, да и ту научим оно, што у школи и
помоћним снажним економијањем научити ни
видити нисам могао.

Код предстојећег питања, одступам са свим
од оних младих људи, којих су родитељи већ зем-
љодјелци, који су на селу при газдавању одрастли,
и који су земљодјелство тако рели с' матерним
млеком усисали и научили га; кога ја овде узи-

мам, то је млад човек, који је у вароши одрастао, који се у вишем школама изобразавао, и који тек после спршено гимназије или више реалке газдованти и земљу обрађивати жели. За оваког човека је прво и прво пуждио, да земљодјелство практично научи, и пре него што би се у земљодјелству теоретично изобразавати започео, треба већ оно, што у књизи чита да поша и да се у свакем наји зна. Без овог нема од целе његове науке испита, он без тога нема права темељ, на ком се осинити може. Ово се правило и само по себи разуме, али илоги не назе, на собствену своју штету, на њега. Пре него што човек земљодјелство започне учити, мора најпре знати шта је земљодјелство, јер иначе би стајала цела позија наука у ваздуху без практичног основа, дакле од малене, или управо реде никакве користе.

Такова млад човек мора дакле најпре земљодјелски шегрт бити, и земљодјелство занатски научити, баш исто тако, као и какав год други занат. Да ово докупчи, треба да дође у кавну сељачку — газдачу кућу, где се лепо газдује, где ће са сваким снабдевен бити мочи, и где ће као син поштенога сељака, а управо реби, овде као шегрт у правом смислу речи, бити мочи. Овај сељак — газда, или сада учитељ, не мора помодно газдованти, доста, ако је по обичном мјесецу вадиан земљодјелац, ако му је кућа уредна, и ако му је у кући ред и правдествост по старом обичају. Не мора ни добро велико бити, шта више, средње добро је најбоље, где сељак са својим синовима и раденима све послове у кући и на њиви извршавају, где нису послови одељени, где ученици под бољим надзором учитеља свога бити може, и где он лако и у штали, и у шуни и кону бити може, и где се цело газдованье лако уредити и прегледати даје. На тако средњим добрама је газдованье једностручније, разне струке нису тако једна од друге одељене, в тако може ученици бољи преглед од целога добра имати, пак је онда на таковом добру сигурнији од пенитнити, једнострани или несавршени поштатаји, него на већем добру, где је преглед преко целог много теже докучити.

За тавогов ученика који почине, није баш преко нужно да он помодно газдује, доста је ако обично економско биде упозна, ако краве ранити, неговать и мутити научи, ако око коња обходити знаде, ако ћубре употребљавати научи, ако научи траку и пшеницу косити, ако научи жијети, орати, копати, дрљати, сејати, врји, и т. д. И не само да ће код тавогов учитеља го научити, него ће и ово научити, што ће му за позије његово напредовање

од велике важности бити; он ће научити карактер, начин мишљења и извршавања, наклоности и погрешне прости земљодјелаца, оних људи, којих ће се он у будуће, кад својим газdom постане, послужити морати. Он ће даље код таковог учитеља научити, шта је ради у стању урадити, да га после неприморава на оно, што неби у стању бијо учинити; он ће научити, шта једном радену поверији може и шта не, научиће с' овим људима обходити, научиће на послетку све, што ни једна школа, ни једна академија не учи, научиће малене оне таје, усвојена земљодјелска правила, управо речи занатске тајне, које никад у књизи не стоје и које се никад у школи чути ни научити недаду; он ће научити са стоком и раном трговати, кад са својим учитељем вашаре и тржишта посећивао буде: с' једном речи, он ће овде научити ствари, које никад на другом месту научити неба могао, и које ће му донације од преке пужде бити, ако искли, да га донација наука малог скучије некончана.

За дело ће се глекојем размаженом сачићу овај савет, да код сељака у школу иде, смешним учинити, многи ће и родитељи помислити, да би то било опасно сина свога у просту кућу на земљодјелску науку дати, бојећи се, да би се ту само грубости и суворости научијо. Није тако! Ко зна чистоту и уредност наших већих газда, тај иже ће толико помислити мочи, а ко земљодјелство и његове тајне иоле позије, тај ће ми за поднудно право дати да тако треба да буде, пак тек после ове школе дати га, да научну и помодну економију учи. Овде, под добро припоздан газдачке куће је за цело боље склоњен, пижема у јаквој регементи, или другом вон занату, где је сваком већа прилика на суворост и развратност дата.

За једнога изображенога младог човека, који ове и воле да ради, не треба више код једног сељака да учи, по једну годину само, и кад узимемо, да је тамо слато од ускреа до болнића пуждан, да се за свој будући позив препривати и обучити може, јели то онда што много? У осталом, није ни две године малого, кад човек помисли, да се на пољу у највећем задовољству сви послови извршавају.

Тако приправљен младић треба сад у школу или какону академију да оде, где ће се помодној економији обучавати, која је такође из простој утемељена, и која без прости неби много важила. За тим треба да иде да путује, и пронайди како и други свет ради, да и од другог света оно научиши, што ни у првој својој школи, а ни у другој видио није, пак ако му је могуће, да и сам при

свој гајдовану јоно, што је видијо употреби и попуни празнине, и да направи једно иеразделимо цело у свом гајдовану, да погде и уничем запети немора.

Ово је вредно врло важно, а од немање важности је и избор учитеља и посјећивајући земаља и гајадуљ, ако сам заиста намеран да што знам и научим. Ово је напослетку и тренутак, где ће се млад човек осим земљодјелству и сточарству и другим споредним економским струкама и умјетностима научити моћи.

Ово је даваје трећи пут, којим се млад човек земљодјелству научити може.

R.

Шупа за сушење дувана.

Они, који сеју дуван, знају врло добро, како је вужна добра шупа за сушење дувана, аз' и то на згодном месту. У Пеалку, а од новије доба и у Угарској виђао сам овакове шупе за сушење дувана, као што је ова овде насликана.

Ова представља шуну једну саграђену на б стубова, а покрипена може бити и сламом, рогозом, шашком и т. д. Она је стављена на 2 осовине и наравно 4 точка, тако се може одвозити у свако доба тамо, где је гајди најгодиније. Величина се по иножиним дуванама, дакле по потреби упираја. Кад није дуван у њој, може се за што друго употребити, и. пр. за вејање жита на ватрењачи, за вршење жита с машином и т. д.

Овакве шупе не треба много препоручивати, оне се и саме довољно препоручују.

R.

О пресадима који су без матице, како се могу познати и поправити.

Месецма марта у почетку, кад подрезајеш кошнице, пази у средњем сађу, има ли млади пчела запечачаени. Ако има, то је добро; пресад има матицу. — Ако ли не видиш запечачаени пчела у средњем сађу, такову кошницу добро утбиши, па око средине најта месеца, кад је лен гориши дај у подне, добро је закади, па пером пчеле са сред-

њега сађа очисти и добро пази опет, оћеш ли видити млади пчела запечачаени. Иако ли онда пошта видио, то је знак, да нема пресад матице.

Други начин познати који пресад нема матице: У подрезајашу ако видиш, да има труташа у којој кошници, и то је знак, да немају матице, јер матица не трипи труташе, да они имају пре-ко зими квартер у кошници; него јоште у јесен ји растерију и потуку.

Трећи начин познати који пресад нема матице: Кад прегледаш кошнице, можеш приметити по зуки, која нема матицу. У тој кошници другије пчеле азје, цекајко раздорно, ходостиво; и када је на вено место оставиш, то дуже траје зука, нежели у онима кошницама, које имају матицу.

Четврти начин познати, која је кошница без матице: Кад почну пчеле радити, сађе понављати, лено сађе терапуј, то је знак, да имају матицу. Ако терапуј сађе ширбазо, и по вр'у сађа праће матичњаке, то је знак, да немају матицу.

Но и ту је разлика у безматичним пресадима. Има безматак, који сам себи може помоћи. Ако је матица почела већ јајца носити, па јој се онда дододило, те је погинула; то ће се пчеле лако помоћи. Оне изправе неколико матичњака, и тамо јајца матичнина унесу и запечате, па налегу себи матици не једиу, но више; па онда, кад се те матице налегу, неже пчеле потуку матице, а само једну изберу себи за потлазара, а друге пчеле веће да ји потуку, него се пусти рој пре времена. За то онакав рој, који би се у најрреме пустио, не треба га оставити сама за себе да ради, већ после зада сушца треба га награг вратити, односно је изнешао; па ће онда пчеле подавати оне матице, које им нису нужне. Ако би оставио таквог роја, да га не праћаш патраг, то ћеш покварити маторку, а рој ни до чега не може доћи; јер су се оно мало народа поделили на две стране, па онда ни једна не вала; за то ји треба саставити.

У таквом случајуј, кад ти се догоди, да се такови пресад у најрреме ројио, па има матичњака више запечачаених, с тим можеш помоћи и другим пресадима, који су без матице у оно време, јер се то ретко догађа. За то велим, кад ти се тако догоди, да се знаш помоћи, зашто су матице онда скуне, јер ји нема. Сад, ако имаш јоште коју без матице кошницу, а ти насеци из те кошнице, што се ројила и има матичњака, то насеци један матичњак из такове кошнице, па приходи у ону, која нема матицу. Но најпре мало закади ону кошницу, у коју обеш да прибодеш матичњак.

Други начин поправити оне пресаде, који не мају матицу. Ако је ројидба јоште далеко, дуго је чекати са таковима кошницама, зато од дана до дана пчела је све мање и тако се до ројидбе може утаманити кошница. Такове пресаде треба овим начином поправити и помоћи. Гледај који ти је пресад слаб, о малом народу, а иначе је здрав, има матицу; иако пресад састави са оним, који нема матицу. То треба чинити, кад сунце зађе. Мало ји завади диком, да се мало онију, да се не покосе. За сад нема друге помоћи таковим пресадима, који немају матице, него тим начином.

P.

Екертов подривач.

Ваљана сљедства дубоког орања, скаким се даном све вишег посвешодавају, па их се зато данас много занимају са дотеривањем оних оруђа, с' којима се дубље и обично орати може. Да се здравица подоре, употребљају се данас „подривачи“, од којих је Екертов из Берлина, до данас најбољи. Кад обичак падне бразду од 6—8 налада дубоко изоре, онда пусти за њим у ту бразду подривач, који је у стапу здравици 10—12 подривти, тако да орашица после 16—18 налада мекоте има.

Од доброга подривача се захтева, да буде јако склоњен, да добро рији и да у оните све посао добро извршава. Нарочито мора раоник јак бити, јер камење, и друге тврде ствари, које се у здравици налазе, изтуне бразду обично гвожђе, а тиме се и посао отешава и доноси боеву.

Овај овде насликанни подривач одговара до данас најбоље спом задатку. И при подизању шума овај падне добре услуге чини. Стаже са целим прибором 252 гроша чарши.

P.

Путер.

У сваки скоруп, макар најчестији био, увек се пештио и млека увати, т. ј. сира и суртуке. Мешањем, душањем и разбијањем скорупа, одлучи се сва та суртука и сир од масла са скини, и макло се сгруди, те је путер.

Скоруп како је који, даде по $4\frac{1}{2}$, до 24% , и више путера, када ће 1 ока скорупа 180 драма путера.

За чинење путера, има па то синишљена буренџета. Наша су најобичнија, стојећа и положена.

Са положеним буренџетом, лакши је посао, јербо је лакше окретати; али ту све у окретање дође, и све у једној маси напред кола бежи, а неће ни најчиње да се разбија; пак је онда неногод па њему то, што га не можеш иза сваког чинија разтворити па изнапрати и изривбати; а ко је доброг путера рад, вала да га у најчестијим судовима прави.

За то је оно стојеће буренџе далеко боље. Јесте же, развијати ово коло, па саништу дизати у вис, и турати га доле; али се стојеће буре разтворити да, па сваки будачи добро изривбати и изнапрати, да ни труника сира ни путера и т. д. неногодстане.

Чинење путера. За чинење путера нужна је нека определена топлота. У лето и на врућини текшко и споро иде, јербо је скоруп врло танак, па неће ваздан да се у грудве вата; а у сунчеве ладном месту и зими, ту је онет скоруп сунчев густ, па неда ваздан млеко изасе изнути; за то вала бирати место и час, за посао тај.

Најзгоднија је топлота између 8—15 града Ромир. Највише се изтуче путери у 12 града Ром, а најбољи у 10 града Ром, али вала знати, да се од самог рада по пуни 4 града Ром, више угреје, за то вала у месту од 6 ил' 8 града Ром, започети.

Кад се због ладиће неће путер да вата, зима вала најпре буренџе са топлом водом изнапрати, те тим га угрејати, а при чинењу, у топлу га воду који ред замочити, ил' мало време воде на' млека у њега усuti; зими у топлој га соби чинити.

Ако неби врућина дала да се путер увати, вала са ладном водом буренџе изнапрати и разладити, у ладну га воду који ред замочити, ил' ладном га водом поливати, мало ладне воде у њега сунути, лети јутром ил' па ладном месту правити.

Има у неки крава млеко, што се текшко у путер згрудавати даје; то су обично оне краве, што ил' врло мало пају ил' врло подводну пашу имају; ту ји удесяти вала.

Када ће паша узрок, вала праву на другу пашу терати.

Кад је узрок танка и задушљива комора (млекара); када ће буренџе непознано и нечисто, особито кад пешео ил' сапун у буренџету остане,

то бива при дужену и правју са сапуном кад се добро не изперу, а најглавније је, ако је буренце већ дигод, трупну почело.

За брзо чишење путера, има више чинова; кад се парче готовог путера у буренце и скоруп стрна; кад се једна шака соли па' нарченце саришта у путра баци; кад се мало ракије у њега успе, па' мало спрјета; или пола лимуна уцеди, па' љуска од првог лука баци, па' мало ситно стучене стипсе и т. д. свако то начини да се брже путер увати, само га свако оне да помалко и уквари.

Најбрже се и најбољи путер начини од скорупа што је за 12 први сати складан, а само од горња тавала, (ако га нема уједаред толико, онда га кроз више дана скупљати ваља) па кад се мало ситно стучене стипсе и мало киселог млека у њега смеша (на 12 ока скор. 10 драма стипсе и 2 оке кис. мл.) и све то мало угреје најпре, а после раздвојено у буре сасле, и путер чини; ту се за 8—12 минута учини.

Онај скоруп, којег ће се путер одма трошити, може се одма са тегала и карлица у буренце савати и одма у путер чинити; али које рад да путер које време дрижи, ваља да сас скоруп у обичаша судове слије, па неколико дана, лети бар 3 па' 4, а зими по 6 и 7 дана на мир остави, да се од свега млека и суртуке, што се са њим са тегала и карлица наваћа одлучи, па да се онда тај са свим чист скоруп у буре спље и у путер чини.

При чишењу путера искава се сувише лагано радићи, неће скоруп да се разбије, па неће изадан путер да се увати; али и сувише брзо, ту се скоруп сувише угреје, и никад путер добар не буде; већ вола средњи тај узети, па подједнако радићи. Лежећем буренцу ваља неколико реда канак отворати да фрешак ваздух у њега уђе: боли путер буде. Тако радићи најпре се мале ирве путера увате, после све веће, док се најпосле у лопте и труде не сабије. Како се ирве укажу, онда више искава прекидати посла, него радићи док није сва готова; прекидана радићи здраво путер уквари.

Испирање и солење. Кад се путер у лопте уважијо, онда се из бурета извади и изпери. Изперати га дотле ваља непрестано воду мењајући, док та испирања вода са свим чиста останати не пође; а при том га ваља непрестано и здраво гијечити, да свака мривица у изпарају воде умножена буде, и сва суртука и сир из путера изминеши; најчешће суртуке што у путеру остане, то увек узорак буде да се путер ужеже и уквари, и да се ли мало готово држати неда. Најбоља је за изминавање месана пода, речна па' кинина, кувана из олађена.

Тако спран и оцећен путер, ваља на чисту даску у танку јуфку размесити, па онда солити. 5% соли девољно је.

Со ваља да је здраво ситно смлешени, па да је крај патре ил' на топлој пећи осушена, па се лакше се по путеру разиђе.

Со ваља по целој јуфки подједнако расути, па онда цео путер добро и кроз изгијечити. Неки, да би се на соли непретрошили, узму крупну и рђаву, па толико је много патријају да се и неразиђе сва, него се после под зубма грицка и грабо пали.

Нека солењи путер, усну одма со заједно са скорупом у буре; ту се путер пре направи, али се та со при изваривању путера готово сва изпере.

Добар путер, ваља да је тирђи и чвршић, расечен да је кроз чист, лепо жут, мастан, пријатљив мириса, благ и сладак на језику, и толико слан колико је пријатљив; а ико ће за државе да буде, онда да се на мало висеље у њему неосећа, па мало суртуке да се не види на њему.

Ко би хтео зими, исто онако леп жут путер имати као што је онај пролетњи, може у скоруп мало стравени листића од веневоне крунице смешати, или мало соке од здраво угасите жуте реше падеците, ил' мало купоног шафрана у води раскувати, па са том водом путер после изваривања умити.

Устојање и коварење путера. После некојег стајања ове путер да се ужеже и уквари; ту посталие врло блутаве и гадан па онда и лут. Узрок је том оно мало сира, што је са суртуком морало у њему да остане. Но иложени те остајуће у њему суртуке, он се пре ил' после сас уквари.

Кад би семога путер са свим чист направити, да ви мало сира не остане у њему; он би се ногао више месеци држати; ваља даље гладати, колико је могуће, чистите га начинати. А то буде, кад се од оних први тавана скорупа прави; кад се скинут скоруп још који дан за себе остави, да се са свим од млека одлучи, и кад се добро изпере, а зарад оно мало суртуке, што мора у њему да остане, азог тог се соли. Кло што со суво месо и суву рибу и т. д. од струјења сачува, тако и путер од ужежења; па ко оне да му се дуго путер држи, ваља да га здраво населе, па кад га узхте трошити, онда да га у онолико воде пропнере, док угодно слан не остане.

За одржавање путера на дуже време, нужно је окром тог још и чување. Најгодија су места леденице ил' дубљи бунари. Ваља га у лопте од 1-2 драма размесити, па 1 па' 2 стоне изнад воде у кризму у бунару обешено држати; у већим лоптама се теже одржати да.

Ужежен путер даје се олете мало поправити: ваља га намрвти па у буренице у ову сладку суртуку, из које је баш нов путер извађен стрнати, поново пречинити, и поново изврати и усолити, аз' онда скорије трошти.

R.

О свинској рани преко зиме.

Зима неможеду свинији сами себи рану тражати; морамо се давле побринути, да им ни набавимо. Тако дакле није доста реше, кромпира и др. за свине преправио, може лако у нужду доћи, јер оне свине са кукурузом и јечом ранита, које само одржати желимо, дошло би врло скупо, а суртука се оним свиньама даје, које гојимо на масти. Ниншта друго нећено дакле имати него помије и мекиње; а ово није доста, кад се свини у велико држе. Морамо се дакле постарати да доста реше, кромпира, жира и т. д. набавимо, или пак доста млете из пивара или комине из ражинице, аз' ово би морали предвостити да нам је хажва пивара или ражиница близу. А иначе је реше и промишл најјефтинија рана за зиму. Ово треба на комаде насећи, када ће посолити, да злетит драки, помијама посметати, и свинама дати.

Зима је оно време, које изискује, да су свинци чисти. Највише може човек видети, где се свини у зиму по авалију пуштају да протрче, и ово је за њиве одраштати врло добро, само, као што реко, морамо се бринути, да нам свиницо — кочине — чисти буду, јер и онаво се урију и искаљају, кад ји по авалији пустимо, а још кад дођу у прљав и блата свиницо, онда обично закрњљаве, и немогу да расте ни да се шире.

Чистоћа је најглавније код производа свине. Наши вел: где је блато, ту се свине гоји, то није: где је воде, тамо се свине гоји, јер оно у блату из нужде иде кад воде нема.

R.

Разсађивање лозе, које је једна част коре огуљена.

Овај начин разсађивања је код нас још некознат, а врло је добар, ако се правилно поступи.

Године 1860. год су виногради већ једно 8 или 14 дана порезани били, написао сам ја чланак један, и послao у баштованске и земљоједске новине, о начину, како се лоза разсађује, којој је дојна част од коре огуљена; овај јси чланак зато написао онда, јер је мене овај начин разсађивања за руком испао, па сам га хтео свету обелоданити, да и други покушају.

„Ја сам покупио ону лозу, која је при резању на страну бачена и која још јасним исушенима била наје, — једно 10 комада —, подсекао сам ји на једно 3 стопе дужине, и оставио за там једно 8 дана у води, да мало ј' себи дођу, и разсадио сам ји после на следећи начин: узео сам најпре 5 лоза, и огњијим доле кожу па једно 5½ палаца, аз тако, да бар два — ако не више — ока неогуљена остану, па том огуљеном комаду; дакле се кора око ока огуљи, а ока оставе, колико ји год из ти 5½ палаца простора буде; па ово се лоза ова са огуљенимирајем у земљу усади на 1 стопу дубоко, после се лоза загреје, аз тако, да једно 6 палаца још позагрејено чипче изари. Други 5 лоза сам исто тако пресадио, аз јим кожу огуљајо писам. Сви десет лоза куњаше дуже времена, и недаље од себе никаква живота приметити.“

„Ја сам сву наду већ изгубио бијо, па да једаред поче се земља око оних првих пет огуљених лоза подизати, гдје је свака од оних лоза лепе и крепке изданке терала, који су за кратко време 15 палаца дугачко израстли, гдје је на против на оним неогуљеним врло лагано растење ишило, и изданци иши су тако крепки били. Ово сам разсађивање у пролеће 1860. године чинио, а 1863. сам већ лепе родове имао.“

„Овај је начин особито за шпалире добар.“

Писац овога чланка поднео је тако разсађене лозе, да би се сваки о истини овога уверио. Видили смо дакле, да је могуће и да је ствар истинита; ниншта нам друго неостаје, него и мы сами да се потрудимо и попушчамо, аз нетреба одма вољу изгубити чин први пут ценспадне за руком, и рећи: да није истината, па треба покушати и дваред и траред.

R.

Најјефтинији начин раонике челичити.

„Journal des connaissances utiles“ доноси један начин, како се раоници челиче, и заиста га је предно овде споменут, јер ниншта лакше ни јефтиније бити неможе. За челичите дакле раоника, дргала и т. д. ниншта више нуждно није, вели иста лист, него само један комад ливена гвожђа, (од разбијени гвоздени фуруна, ловача или другог чега ливенога).

Усцијај дакле раоник или дргало до прве боје, а усцијај и овај комадиј ливеног гвожђа такођер до прве боје, пак онда тари ово усцијај гвожђе о раоник, па пример вр или сеченицу, подуже, па ке ти на раонику оне прве частице као челик тврде бити.

R.

О ГЛАСИ.

(ЗА ОГЛАС ПЛАКА СЕ ОД СИНОВ ГЛАДА, ИЛИ МЕСТО КОЈЕ ОН ЗАВИНЯ: ПРИМ ПУТ 1 ГРОС ЧАСА, А СЛЕДИ ДРЕН ПУТ ПО 15 НАРА.)

ВЕЛБО СТОВАРИШТЕ ГВОЗДЕНОГА

НАЈЕШТАЈА

КАРЛА РЕКСЕРА

у

ШТУТГАРТУ.

КАРЛ РЕКСЕР

in

STUTTGART.

У овој фабрици се готове свакорсни најештаји за кућу и башту, било од жице вл. ливеног гвозда; само већа дати напрт, а за израду, по напрту сасвим тачну, јемчи фабрика. Цене су умерене. На наплаћено писмено зактеваше, шаље иста фабрика паустроване цјеновнике.

1—8

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

12—16.

2

ВЕК ОД 20 ГОДИНА ПОСТОЈЕВА И ГЛАСОВИТА ФАБРИКА

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,

ЈОВАНА ХОППА У БЕЧУ,

зреорујује своје богато спбдјено стовариште складаја сваке величине, са позлатом за прање, прста и богато искушена; сквера у дорма медаљон; осим тога прости и украсни сафи, позлаћен и покрајни посла, кутија за окнре позлаћени, бели и мрви. Позлађења са стаклом испечени по најновијем укусу и мустрана за 4—6—8—24 сантима вис. Исто тако предуџима свакога као украсе по храстама, стиловима и сл. в извиреју се то најтачније по изјуперености «забричној цене». Старе ствари уникатне фабрика она у попрому једна не извиреје; па добро паковане гарантује сама фабрика, а троши рачуна колико и скака издаје.

Адреса је: Johann Hoppe in Wien, Wieden, Neumühlgasse № 16. Ecke der Wienstrasse.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за сечкање меса у следећи
пет сортн:

- № 1. за обичну кују по 6 талера пруских.
№ 2. што исече сут. засаг 30 фун. исес по 9 тал. п.
№ 3. * * * 50 * * 12 *
№ 4. * * * 100 * * 22 *
№ 5. * * * 500 * * 45 *
Има такође машине за надевање кобасица по 8—12 талера пруских. 4. 7—*

C. PLATZ & SOHN

in
EREDIT.

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу.
Послугу најтачнију и најсолиднију обећавају. Цјеновници се могу од њи на наплаћено писмено
зактеваше у свако доба добити.

Испала је у Берлину за овоге
зрао важно дело под насловом: «Bild-
liche Darstellung der Merinowolle,
von H. Setzegast. Berlin, Wiegand
& Haempel. Cijene 30 троши вапит.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

У БЕОГРАДУ.

БРОЈ 23.

Издадено 15. и 20. децембра
у БЕОГРАДУ.

УПУЋЕНО ПРИВРЕДНИКОМ
МИЛОВАН СПАСИЋ

Стандард 40 грава ч. или 4 фун.
годишње.

15. ОКТОБРА 1871.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

С концием овога месеца излази рок предплати свима нашим поштованим предплатницима, зато их овим учинио умољавамо, да предплату што скорије поповити извеле, како би им се лист и даље испрекидно слати могао.

Важност листа овога по наш, у обраћавању земље и гајењу стоке, још врло неуки народ, — било би узалудно разјашњавати, но желити је само, да се нарочито власти, свештењици и учитељи својски заузму, те да се лист овај што већма по народу распроstre, како би „друштво“ ово са издавањем листа праву цјел постигли могло.

Многа господа предплатници дугују нам за лист; њи учинио умољавамо, да нам и друг што скорије послати извеле, како би се рачуни једном на чисто довести могли. — Када ћемо једном доживети, да бар „друштвени“ протоколи чисти од вересија буду?! — „Друштво“ је своју басу сада испразнило са подељеним наградама о прошлом налогу; „друштво“ има да исплаћује још и машине, које је ваљаним

производаčима поделило — дакле је опет у народ отишло; „друштво“ има и своји текући трошкови, које треба измиривати, — а то ће све само онда уредно учинити моћи, ако г.г. предплатници за „Тежака“ предплату, а г.г. чланови „пољагачи“ свој годишњи прилог што скорије „друштву“ овоме пошиљу.

Уједно јављамо поштованој г.г. члановима помагачима, да је одбор закључио, да се од сада г.г. чланови упитају: какова семења они желе имати, да им се пошиљу, да им неби, као до сада, слало „друштво“ може бити она баш семења, која они неби употребити могли.

Зато овим учинио позивамо сву г.г. чланове помагаче, да „друштву“ овоме најдаље до 1. децембра о. г. јаве: какова семења ишти желе, да их друштво за времена набавити и г.г. члановима разаслати може. Ко до овога времена не јави, тај ће морати после задовољан бити с' оним, које „друштво“ за добро нађе да му пошиље.

„Тежак“ стаје на годину т. ј. од 1. новембра 1871. до 31. октобра 1872. године:
у Србији 40. гроша чарш.

„Аустрији 4. форината а. вр.

Сваки, који чланом „номагачом“ „друштва“ овога постали жели, плаћа годишње 20. гроша чарш. или 2. фор. а. вр. и добије у своје време од „друштва“ диплому и семеље какво жели — ако се у своје време јави.

Сва писма, било је новци или без новца, вала адресирати:

„Друштву за пољску привреду“

у

Београд.

Награде

раздате на II. излогу земаљских производа и рурутворнина 26. Септембра 1871. год. најбољим излагачима, који радише на унапређењу земљоделства, пчеларства, воћарства, виноградарства, домаће индустрије и подизању стоке у Србији.

Округ београд. и вароши Београд.

Сергија Станковић, чиновник из Београда, за разне усеве у зрицу и класу, награђен са сечком.

Јован Обрадовић, земљац из Пружанеца у срезу космајском, за шишенцу и јечам, награђен са бурговим плутом и косом.

Трибид Ђорђевић, власкар из Београда, за мед и влас, награђен са збирком пчеларског оруђа.

Франа Вишетичка, економ из Београда, за шишену, ширитус од кукуруза, разни брашна и крис, награђен са похвалиним листом.

I. београдска жиједиџија, за разни брашна и крис, награђена је са похвалиницом.

Петар Лазаревић, земљац из Ресника у ср. врачарском за кукуруз, награђен са косом.

Иван Пауновић, земљац из Ресника у ср. врачарском, за мед у саљу, награђен са збирком пчеларског оруђа.

Алекса Огњановић, земљод. из Жаркова у ср. врачар. за првено шишенцу, награђен са Видачевим плутом.

Стојан Гадић, земљац из Жаркова у ср. врачар. за жуту кукурузу, награђен са круничком.

Павле Остојић, из Жаркова у ср. врачар. за бели кукуруз, награђен са бурговим плутом.

—J. M. Вајферт, пивар из Београда, за пиво, награђен са похвалиницом.

Димитрије Милутиновић, аптекар из Београда, за сиру, награђен са похвалиницом.

Димитрије Цехани, из Београда за разне цигље и пренове, награђен са похвалиницом.

Завод економије тоачидерске, за разне добре усеве награђен је са похвалиницом, а за поће баштовак заводски Иван Протић, награђен је са збирком баштованског оруђа.

Борђе Каџић, економ из Београда, за шишенцу у зрицу и класу, награђен са похвалиницом.

Евгеније Пејасаревић, салитраџија из Београда, за салитру, награђен са похвалиницом и 3 дук.

Др. Ј. Шађарик, саветник из Београда, за збирку разног воћа, награђен са збирком баштоваког оруђа.

Катарина М. Спасића, из Београда, за разно воће, награђена са збирком баштованског оруђа.

Дарина С. Станковића, за разно воће, награђена са збирком баштованског оруђа.

Драгашевић каметај, за воће, мадве и јагоде, награђен са збирком баштованског оруђа.

Ристима П. Атанасијевића, златовезда из Београда, за 1 слику књаза Милана, награђена са 1 дук.

Коста Кнежевић, и Душан Сувојевић, шмит-мајстори за 1 каруца, награђени са похвалиницом.

Борђе Чедић, из Жаркова, за 1 кефчу, награђен са 1 дук.

Милосав Т. Ришић, терзија из Београда, за 1 цамадан од кадифе златом везен, награђен са похвалиницу.

Јован Топаловић, из Винче у ср. врачарском за лубеницу, — награђен са 1 косом.

Анка К. Петровић, из Београда, за белу сику предену и непредену, награђена са 4 дук.

Риста Велковић, терзија из Београда, за једно либаде од кадифе златом везено, награђен са похвалиницом.

Стана мати Гаврила Љубинковића, свештеника из Београда, у ср. војсајском за 1 ћилим, награђена са 2 дук.

Анка Тешмића, из Београда, за разне художествене цвеће, награђена са 2 дук.

Милан М. Молук, за 10 разних дрвореза награђен са похвалиницом.

Максим Протић, терзија из Београда, за разне прикњене утвари на првеној кадифи, златом везене, награђен са похвалиницом.

Тодор Петровић, преседник суда унешаја, за разне дрворезе, награђен са похвалиницом.

Марија Тешмић, ученица III. разреда више женске школе, за једну израђену икону Свет. Ђорђа, награђена са збирком оруђа за женске радове.

Лука Маринковић, сапунија из Београда, за разне мисије сапуни и свеће широранске, награђен са похвалиницом.

Јован Тасовић, качар из Београда, за 1 буренце без обруча за вино и ражију са 2 славине, награђен са 2 дук.

Стојана Симић, из Београда, за 1 свилен чаршав, награђена са 2 дук.

Босарска дружина, из Београда, за израђени бели восак, награђена је са похвалиницом.

Димитрије Милутиновић, из Београда, за сита и решета, награђен са похвалиницом, а раденик његов са 2 дук.

Стојан Атанасковић, из Мал. Мокроглуга у ср. варачар, за круну белу раж — 1 косу.

Сима Лукић, из велике Иванче у ср. коњајском за 1 вепра и 1 прмачу, награђен са круничем.

Јован Ташковић, из в. Иванче, за 1 ајгира награђен са 5 дук.

Василије Јанковић, капетан артиљеријски, за 1 ждребе, награђен са похвалиницом.

Никофор Јовановић, мајор, за 1 кобалу, награђен са похвалиницом.

Управа државне срделе, у Јубичеву, за ајгире, кобиле и козе, награђена са похвалиницом.

Марта жена покојног *Николе Димитријевића*, из Венчана у ср. кодубарском, за два вола, награђена је са круничом и 3 дук.

Петар Богдановић, из Београда, за 1 ждребе, награђен са 2 дук.

— Борбе Симић, из Београда, за 1 краву са 2 телета, (близничад) награђен са машином за метење масла.

Милојко Лешјанин, мајор, за 1 кобилу, награђен са похвалиницом.

Алекса Радичевић, из Београда, за 1 ајгира, награђен са похвалиницом, а за 2 пловке беле са 1 дук.

Јован Симић, из Топчидера за кокоши награђен са 2 дук.

Франац Алјенхамер, шумар из Топчидера, за кокоши, награђен са 1 дук.

Франац Вистечка, из Београда, за краву и бика, награђен са похвалиницом.

Миља Драгаметњка, за гуске, награђена са похвалиницом.

Урош Алексић, из Топчидера, за 2 пловке ћубасте, награђен са 1 дук.

— Рада, виноградар код Јов. Богдана из Београда, за једну бундуву, награђен са 1 косом насловањачом.

Љубомир Михајловић, осуђеник из града за 1 астала за писање (канцеларију), 1 астала јасенов

двојрили, 1 сандук чамов обложен са платном за путнике, и 1 америчанку столицу за љубљање од јасена, награђен са 2 дук.

Марко Жеравица, осуђеник из града за 1 мали политирани астал ораов, награђен са 1 дук.

Гаја Шолајић, осуђеник из града, за 1 шамлију политирани ораону, награђен са 1 дук.

Стеван Николовић, осуђеник из града, за 1 кутију шаха, 1 огледало прино политирено и украшено металним прстеновима и дугмадима, 1 дивит при са целим прибором, 2 славине, и 1 гусле нашарапе востком разновојним, награђен са 2 дук.

Алекса Стамојевић, осуђеник из града, за 6 столице драксалованих, 1 дивит са прибором, и 1 огледало за толегу без никаквог металног украса, награђен са 1 дук.

Тодор Исаковић, осуђеник из града, за 4 столице ораоне политиране за склапање, награђен са 1 дук.

Алекса Стефановић, осуђеник из града, за 2 дивита са пескалоницама, 1 при а други бео, 1 кутију за дувас, и 1 чутуригу за ракију, награђен са 1 дук.

Филија Јостић, осуђеник из града, за 1 шестар гвоздени са федером, награђен са 1 дук.

Драгомир Манасић, осуђеник из града, за 1 маљину са 4 длета за коларе, награђен са 1 дук.

Божан Раденковић, осуђеник из града, за 1 буренце са обручцима и са два одећња, награђен са 1 дук.

Јован Алексић, осуђеник из града, за 1 штап са јеловским рогом, и 1 започете а још недовршене гравиране гусле, награђен са 2 дук.

Навле Павић, осуђеник из Топчидера, за 1 буренце награђен са 1 дук.

Округ Ваљевски.

Живан Читаковић, из горњих Мушића у ср. кодубарском, за суве шаљве награђен са спровом за чишћење гусеница.

Милка жена *Милутина Јаковића*, из Сөљака у ср. кодубарском за 1 њилни, награђена је са 2. дук. и збирку оруђа за женске радове.

Милан Алексић, из горњих Мушића у ср. кодубарском, за 1 пиштол, 1 нож, и 1 арбију, награђен са 3 дук.

Филија Љаловић, из Санковића у ср. кодубарском, за 2 вола, 1 краву, и 1 јуне, награђен са бурговим плутом и 1 косом.

Живан Читаковић, из горњих Мушића у ср. кодубарском, за 1 кобиду, — 1 крунач.

Округ Јагодински.

— Некола Урошевић, парох из велике Дренове у ср. темничком, за вукuruз, награђен са плутом окопачем и косом насловањачом.

Петар Јанковић, зем. из Црнича у ср. беличком за шиеницу, награђен са бурговим плутом и косом.

Вукојица Павловић, зем. из Реконција у ср. левачком, за посак награђен са збирком пчеларског оруђа.

Андреја Стасић, зем. из Реконција у ср. левачком за шиеницу, награђен са косом наслоњачом.

Милоје Немић, зем. из Маскара у ср. темнишком за коноњу, награђен са бурговим плутом и косом.

Ж. С. из Јагодине за 1 сабљу, награђен са 1 дук.

Даница жена др. Милосава Павловића, из Јагодине за 1 ћилим, награђена са 2 дука.

Јелена И. Урошевића, свештеника из велике Дренове, у ср. левачком за 1 ћилим, награђена са 2 дука.

Округ Књажевачки.

Владимир Здравковић, телеграфиста из Књажевице за дуван, награђен са похвалиницом.

Марка жена Живка Плика, из гроња Зубића у ср. тимочко-заглашком за 1 велики ћилим, награђена са 4 дука.

Округ Крагујевачки.

Живан Костић, зем. из Добриводице у ср. крајевачком за ракију Шљивовицу, награђен са збирком башта, оруђа.

Радоја Недоб, зем. из Кутлова, у ср. гружанској, за белу крупу руж, награђен са ветрењачом а за разне насуље са једним млатилом.

Стефан Јовановић, зем. из Стојника за 1 плут што га је сам израдио, награђен са 5 дука.

Округ Крајински.

Јован Мишић, тргов. из Неготине, за разна прија и бела вина, награђен са похвалицом.

Станоје Станојевић, зем. из Тамића у ср. крајинском за куделу, награђен са трљицом и косом.

Зорђе Илија, зем. из Тамића за мед, награђен са збирком пчеларског оруђа.

Округ Пожаревачки.

Ињет Бајалони и Синови из М. Црнића у ср. пожаревачком за разна брашна и крупице, награђени са похвалиницом.

Кирил Марковић, земљоделац из Мустањића у ср. винджском за јечам, награђен са бурговим плутом и косом.

Милоја Јовановић, зем. из Пругова у ср. пожаревач. за лапено семе, награђен са трљицом и косом.

Живадин Молановић, зем. из пругова у ср. пожаревач. за овае, награђен са бурговим плутом и косом.

Петар Јанић, зем. из Лучице у ср. пожаревач. за белу кукuru, награђен са круначетом.

Матија Живановић, зем. из Божевца, у ср. пожаревач. за првеју шиеницу награђен са бурговим плутом и косом.

Обрад Стојковић зем. из Божевца у ср. пожаревач. за првеју шиеницу, награђен са дрљачом и косом.

Стојан Павловић, дувачија из Пожаревца за бела вина, награђен са збирком баштовансог оруђа.

Стојана жена Милоша Крстића, из Ракинице за 4 шала разне величине, и 1 комад за албону, награђена је са 3 дука. и збирком оруђа за женске радије.

Ватрослав Бекић, академ. живописац из Пожаревца за слику књаза Михајла, награђен са похвалиницом.

Илија Прогловић, из Јабара, за судове земљане, награђен са 1 дук.

Округ Сmederevski.

Димитрије Петровић, зем. из В. Крспе у ср. подунавском, за шиеницу првеју, награђен са бурговим плутом и косом.

Живан Милосављевић, зем. из Коњске у ср. подунав. за првеју шиеницу награђен са видачевим плутом и косом.

Милован Милан, зем. из Друговца, у ср. подунавском, за првеју шиеницу, награђен са дрљачом и косом.

Андреја Митровић, зем. из Друговца у ср. подунавском, за првеју шиеницу, награђен са косом наслоњачом.

Радован Ђуричић, из Друговца у ср. подунавском, за првеју шиеницу, награђен са машином за вршење.

Живко Гачић, зем. из Липе у ср. подунавском, за срп награђен са маказама за стрижење оваци и косом наслоњачом.

Миленко Симић, зем. из Липе у ср. подунавском, за срп награђен са маказама за стрижење оваци и косом.

Зарја Угерчић, из Сmedereva за бело вино, награђен са похвалиницом.

Дамјан Спасић, трговац из Сmedereva, за бело вино, награђен са збирком баштовanskог оруђа.

Петар и Никола браћа Ратићи, трговци из Сmedereva, за бело вино, награђени су са збирком баштовanskог оруђа.

Јелена жена Амандија Ђорђевића, из Коњске у ср. подунавском за један зубу, награђена је са 1 дук.

Драга жена Светозара Николића, из В. Крсне у ср. подунавском за 1 њилим велики и 3 јастука, награђена је са 2 дука.

Младено жена покојног Панте Николића, из Сmedereva за 5 риби платна свилена, и 5 риби платна свилом претканог, награђена је са 2 дука.

Милена Митровић, зем. из Водња у ср. подунавском за 1 јарца, награђен је са 3 дука.

Округ Ужицки.

Степан Станковић, зем. из Љубиши у ср. златиборском, за првецу пшеници награђен са бурговим плутом и косом.

Милован Мишић, зем. из Сjeništa у ср. златиборском, за првецу пшеници и круни, награђен са видачевим плутом и косом.

Милован Смиљанић, из Љубиши у ср. златиборском за сир, награђен је са маказама за стрижење овца и косом.

Јеласика жена Вучића Марковића, из Стаблница у ср. златибор, за 1 шал опасаљи, награђена је са 1 дук.

Смиља жена Паола Станића, из Ужица, за 1 јастук на плини са грбом, награђена је са 2 дука.

Ристи Тешеб, сарадник из Ужица за 1 седло Енглеско и 1 машнику за ћеч, награђен са 3 дука.

Округ Шабачки.

Бураб Протић, зем. из Брдарице у ср. посавотамињавском за пшеницу белију, награђен са бурговим плутом и косом.

Јанко Милковић, зем. из Владимираца, у ср. посаво-тамињавском за првецу пшеници, награђен са видачевим плутом и косом.

Драгић Ераковић, зем. из Бреснице у ср. посаво-тамињав, за првецу пшеници награђен са видачевим плутом и косом.

Јанко Милковић, зем. из Владимираца у ср. посаво-тамињавском за кукуруз, награђен са крупањачом и косом.

Миладен Вуловић, зем. из Рађака у ср. посаво-тамињав, за јечам награђен са дрљачом и косом.

Лубенка Поповић, зем. из Лојаница у ср. посаво-там., за јечам и пшеници награђен са видачевим плутом и косом.

Стефан Јеротић, зем. из Спурљена у ср. посаво-там., за овас, награђен са косом наслоначам.

Сисоје Тапузовић, зем. из спр. посаво-там., за јечам, награђен са видачевим плутом и косом.

Истар Урошевић, зем. из Метковића у ср. поцерском за првецу пшеници, награђен са видачевим плутом и косом.

Јанко Адамовић, зем. из Мусулима у ср. поцерском за првецу пшеници, награђен са видачевим плутом и косом.

Павле Абимојић, зем. из Радовашице у ср. поцерском за ражију шљивовици, награђен са збирком баштоваског оруђа.

Мића Ивановић, зем. из Радовашице у ср. поцерском за власак, награђен са збирком чичлар-оруђа.

Василија Јовановића жена Милана Златогорића, из Метковића у ср. поцерском за ћетен, награђена је са трњицом и косом.

Ивица П. Симоновић, зем. из Добрива у ср. поцерском за првецу пшеници, награђен са ветрењачом и косом.

Алексија жена Ивана Радовановића, из Чокине у ср. поцер. за лан награђена је са трњицом и косом.

Линка жена Николе Туманогића, из Липодиста у ср. поцер. за 1 пешкир златом везен, награђена је са збирком оруђа за женске разлове.

Матра Ковачевића, из Богосаваца у ср. поцер. за 2 аршина платна ланена, награђена је са 1 дук.

Лиља жена Раде Чупића, из Ребара у ср. поцерском за 1 кеџељу, награђена је са 1 дук.

Петар Панић, берберин из Шапца, за 1 канабе и 1 столицу од прућа исплетену, награђен са похвалиницом.

Округ Алексиначки.

Петрака жена Богдана Голубовића, из Чигдука у ср. Алексиначком, за 1 зубу, награђена је са 1 дук.

Пијада Моровачког, учитељка женске школе у Алексиначкој Бањи за 1 простерац за миндерлук, награђена је са 3 дука.

Арх 189. — № 28. за 1 кеџељу, награђена је са 1 дук.

Арх 181. — № 17. за 1 тканице награђена је са 1 дук.

Округ Крушевачки.

Мара А. Чолак-Антића, из Крушевца, за 1 бенчалук свилен, 1 аљину од same свиле, 1 аљину

позу свилену, 6 јастука, 2 чијлата свиље, бројанице, и минђуше од руже, награђена је са 6 дук.

Члочак одбора за прајење залога и очимењивање на налог пословног предмета:

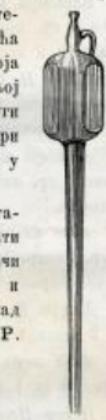
Крста Петровић, с. р.
Ј. Недић, с. р.
А. Стојковић, с. р.
Сергije Станковић, с. р.
Чедомир А. Поповић, с. р.
Ј. Екер, с. р.

Секретар „Друштва“
Др. Ђорђе Радић, с. р.

Које су натегаче најбоље?

Многи, који натегачом вине ил' ракију из буџета ваде, туже се често, да им се пише квари. И није другачије! Кад погледам натегаче, с' којима се при вадењу пина служе. Једни ти има од тикве, која није добро изчишћена, так се у њој свакојаки гад и плесан наватао; други има захрђану плекану — све те ствари пише кваре, кад се тако нечисте у пиве замачу.

Нема ти боље од стаклене натегаче, с' које се слака прљотина спрати може, јер се на стакленој натегачи свака, и најмана прљотина видити и отрати може. Стаклена натегача никад још пиње укварила није.

R.

Оплемењивање и облагорођавање биља.

У нашем економском и баштованском биљу, још наје највиши степен изврстности и савршености докучен; ни ћемо на више места посвежочити, да ћуда, али до века радећа природа, случајно гдикоје биље оплемени, које човечија промисао паметно за своје уживљење и за приплод употребити може. Пажњом и мудрошћу може се овим начином за облагорођење биља врло много учинити, — цјел највише савршености докучити.

Да истину и сам поступак јасније разјасним, обратићу се на страто, тако названо помодно биље. Шта је у овој струци за ово 10 година учинено! Ако се баш и највећем цвећу: камелије, членке, веларгоније и тд. као најсавршенији дивљим, опет зато наје још највише постигнуто! Непрестано још леже наши степен савршености у таним будућностима; непрестано ћемо се још племенитом биљу

дивити морати, без да ћемо икада највиши степен тога развитка угледати мόћи.

Негледећи на оплођавање, мора баштован од најдеште биљке најсавршеније семе за разплод узети. Он мора за семе определене биљке боље неговати, ако цјеља, којој при облагорођавању једне или друге биљке тежи, докучити жељи. Код овог посла је умјетност, основана на многим искуствима — руковођа, а природа је душа. Кад би ми дакле ову вештину и на земљодјелство биље пренели, морало би нам се и овде дивна појављења указати.

Овде је пак у тој струци врло мало учињено — а нарочито код нас; и ту је наш народ за свима другима економским народима изображене средње Европе страшио заостао, треба дакле да се научити даде. Ми имамо само примера од савршенији биља, које је сама природа изродила, које дакле није хотимице произведено. Има примера у Енглеској и Француској, где је жито из једног класа облагорођивано (које ћемо ми нашим читавима доцније с' дрворезом разјаснити), и тим поводом сасвим ново жито произведено, које је више пажње на себе највукло, него што се мислило. Ова је нега већ врло полезног постала, и од веће важности, него што се у првом тренутку и помислило је.

Свакон ће баштовану познато бити, да ће само тако доброг семена од роткве запатити, ако ону роткву за семе остави, која има мало стабло, а крупну округлу жилу — роткву.

По законима узајимог оплођења разуме се по себи, да у исто време неби смели на близу од друге велике роткве, у једној и истој башти, семе неговати.

Таковим поступком добијаву француски баштовари најбоље семе, и то не само једне и исте, него нове и боље врсте.. Тако је и, пр. најшао један француски баштован у леји својих белих роткница, на једну морду, и он је од те башке семе неговао и тако тих врсти роткви има данас по целој Француској.

И тако су више племенити врсти веља случајно произашле, из семена неговане и распространљаване. Без такове пажње, неби ми данас то у вељу имали, што имамо.

Да на земљодјелство дођено, морамо приједети, да је условље облагорођавања биља то, кад се на најдеште, најдрније и најенажније биље гледи, и таково за даље распространљавање и за семе оставити треба; а да се ова доброта што дуже одржи, то је даљи најглашнији задатак земљодјелца.

Недокучује се ова цјел само семеном, него има код нас земљодјески биља, која се живљама — гомолем облагорђавају и плоде.

Узмимо само кромпир, који се такођер из семена паразилојав, пак ће сваком у очи настти морати неједнаки род, на једној и истој земљи, код једне и исте врсте; јер у једном једном реду ћемо имашь па кућице, које су много стажније од другог која боље кромпире има нег' друга и тд. Ми ћемо дакле да нашу цјел оплемењиваша постигнемо, за семе из ове кућице кромпире узети, који је најздравија, најснажнија, пак ћемо одатле најљешше и најздравије кромпире избрати и посејати.

И нове врсте кромпира дају се пажњом задобити. Ево жива примера. Баштован један имао је

у својој башти врло добру плаву врсту ранога кромпира. Једном пак, кад је кромпире вадио наше у среду кућице те плаве врсте, па један бели кромпир, он тај узме, пак га је за себе неговао, и сада има беле прсте кромпира, који сва она својства има, која ји плава врста има. Ово оплемењивање је случајно природа дала, а умјетност је употребила овај дар!

О овом би се дала читава књига написати, и то је с тим доказом, да је при облагорђавању једне или друге биљке само вештинा, пажња и познавање поднебних услова једног или другог предјела, које ћемо временом на све појединачне доћи и обширијије рајасните. P.

Бик, угарско-ердељског соја.

Следећи опис садржи најглавнија својства горњега соја говеди: тело је спајно; ноге су соразмерно високе; рогови су дугачки: има волова овога соја, код којих су рогови

3 стопе дугачки, а вр'она рогова стоје по 5 стопа један од другога раздалеко; често се налазе рогови од 4 стопе дужине, а вр' од вр'а по 6 стопа раздалеко стоји. Глава је, кад ју успоредиш са главама других сојева, особитог састава: узка је, и у стима видићи ужа по код други сојева, посдерава је често извијена, а око је спасија дивјега ногледа. Врат је умерено дебео: прса су пуне, са умереним подвртком; тело је дугачко, узапо и затегнуто; бокови су широки и пупчasti; крсту су пинци. Боје су понадвише беле-отворено, или загассто пепеласте. Тежина је разлажита, а у средини руку узето, снада овај сој говеда, у сојеве теких говеда. Музаре у оште пошу пајбоде, аз' их има и прво добри; а илеко им је врло дебело. Што их хрђави музаре има, то је узорак и передећи мужи. Зато овај сој даје врло добре тегасе волове, а и за тојеве су врло способни, не само што добро месо, него и што много вине сала дају од других сојева, које неби човек по њиховој спољашности рејзо; зато их касали, који својства овога соја говеди не познају, исправа ба-

гателашу, аз' кад их сазнаду, онда их радо купују и добро плаћају. P.

Неговање јагода.

Јагода волије више влажну нежели суву земљу, аз' та земља мора бити плодна. У чистој и лепкој земљи испрти јагода, или бар плодови у таковој земљи небивају добри. Најбоље је за јагоду ово место, које је источно скренуто, и где је од подне ладовина. Ако је јагоде па јужно-источна страни усађена, гдје је скоро цели дан сунце, ту се сасвим добро иеразвије, а гдје је сувише ладовине, ту онеч плодови небивају слатки.

Свеврете јагода је најбоље пресађивати с' пролећа или пак месецда септембра.

Земља, у којој ће се јагоде пресађивати, мора бар две стопе дубоко ископана бити, и мора такођер добро најубрена бити. Горња земља треба да је сасвим трошина и лака, а ћубре треба да је више доле.

Расплодијавање и умножавање бива или пресадом изданима, или пак делезем старог корена. С' изданима се даје свака врста најбоље умножавати. За овај се посао узму изданици прошлог пролећа и пресаде, а тачним заливашем се после поднуду живе

умноже и задобију. До јула и августа могу такови издавци подупну охлаждавти, и могу се онда идућег — септембра — месеца за пресађивање на нове леје употребити.

Разделјивање бива, кад старије биљке после бербе земљом обкоцимо, а изложене изданике при том на друге леје пресадимо, а у време сушне заливамо, да би пре јаче жиле добити могли. Ово бина давле месец септембар. — Ред од реда мера две стопе раздалеко усађен бити, а биљка од биље 6—9 палца једна од друге у реду, и мора се приљежно заливати.

С пролећа се леје од старог листа очисте. После тога се лишће остало посече, и тек онда леја с' грабљавима предрьм. Сад се узме добро изварљиве баштенске земље, и помеша мало кепела с' љоме, пак се неједнака места на леји с' овим изравњају. С овим добију младе жиљице нове ране. Врло је добро за јагоде, кад се с' раног пролећа леја с' гинесом преспу, али мало сасио.

Пролеће је најзгодније време за расађивање јагода. Трогодишње обртаже је најзгодније. То јест: прве године се најчешћи изданици разсаде, и негруда да цетрају. Сваке идуће године се попи изданици на друге леје расађују. Друге године цвета и рађа први разсад, исто тако и треће године. Ова се леја сад ушишти, и расади новим изданицима, или разреде стари бокори. Други разсад до прве леје цвета и рађа треће и четврте године, пак се онда утамами и т. д. И тако сваке године се нов разсад прави, а третољетни утамами.

Пролетњи разсад је зато боља од јесенјег, што је први већ идуће године много јачи и рода, а чито је главно: и боље зиму издржи од јесенјег. У прочек је за јагоде најглавније условље, да су непрестано влажне, и да су од трапулјина и изданака увек чисте. Само на леји третољетни јагода треба после бербе изданак оставити, да би се јаче ужилали, да ли разсаде способије буду. И то је за јагоде врло добро, кад се пред зиму измезује јагода мало ћубрета простре, а упролеће се то ћубре пазично у земљу закона.

Што се понаособ месечни јагода тиче, ту имам пријејитети, да ји треба 5—6 палца једну од друге расадити, и увек, непрестано плавити и чисто држати, а први суши с' вечера првљено заливати. Изданак треба сваког пролећа порезати. Земља се кора чешће пазљivo прекопкати. С јесени ји треба садамо олако прегрнути.

P.

Попрavlјање суви ливада, које се немогу наводнити.

Сваки земљодјелац зна, да трава може само онда растети, кад има светлости, топлоте и влаге; а чим је боље подупире ове три најважне сила, тих бујије расте. Светлост и топлота у обите независе од воле земљодјелчеве; али влаге може избавити, шта више, може и топлоту повећати, пак је ово толико важно, да се тиме у многим околностима летица на ливади више умножи, него и самим твојем.

Светлост је врло запамитито условље биљевна живота: од њега добија биље своју мајст (боју), а понижавши и морис и укуе, пак помаже још и дјелатност осталих органа. Зато у тима неће трава да расте, а камоли да роди.

Топлота је јоште потребитија по биље; без стаповитога стечења топлоте неће ни семе паша, а камоли трава растети. Зато па зими пешапредређује биље иш мало, иш сасиа.

Ал' највише треба трави воде; водом праха у себе раздличите врсти зрака и уједно своју руку из земље, нагле и росе. Вода јој је даље рјана, и још осим тога топла, у којем се топе частине чврсте ране; а биље паше не само из земље својим жилама, него и лишће из ваздуха.

Пита се, јесу ли наша сенокоса, па које се вода неможе напустати, у реду? Могу-ли на њи дјеловати као што треба поменуте три најважне сила? Морамо то одговорити: дочим се око ораница много настојава, пак се је у том објиру већ и дотерало до некога степена савршености — а ливаде се нечврстини начином заштитију, где би се управо оне пажбрже, пајбоље и најпробитачије поправљати могле. Због тога нехјестиз морају оранице недостатак паше надокнадити. Сејање паше па полу важна је и потребита помоћ: али никад нека пе заборави земљодјелац, да оваква паша, док ју спровиши, задаје више труда и трошка него сено и отава, јер ју треба сејати и земљу орати; да паша у полу пре издаје него ливада, и зато да је само привреме, а глаши пак ствар код производа паше остају ливаде. За време мата практицирана под књаза Шварценберга 1859—60. године, имали смо на добру Врањи до 100 јутара добре ливаде, пак смо поред тога тако без паше остали, да смо краве на друго оближње добро отерати љорама, где је делими било, да ји заранији. И овде је баш ливада пре изадала, него паша на оранице посејана — деделима. Ово су оне краве биле, од којих чувили ониј шварценбергски сир праве. Овде нас давле главни производ паше — ливада — сасвим

Подручје на граници два миста

омануо, и да већа пропомоћи у детелини, зло по наше краве, које су чисто холандске пасме биле, и само па добру и крепку рашу научене. Држим даље, да се никад нетреба на ливаде саме ослонити, но увек поред ливаде и друге паше на ораницу — у случају пужде, посејати. Мала ти је даље слава, ако сејеш пашу на ораницу, а ливаде запушташ; сејање паше је само онда знак напреднога газдовања, кад су и сенокоси у најбољем реду. Нехемо нико претерати, ако рекнемо, да се сада, у опште говорећи, неизводи па наша сенокосима иц половина онакве и овонике паше, колико би се могло и писало. А да је газда има онолико, могао би вишег и лепије марке ранити, вишег и бољега гноја добивати, вишег и бољег летише са својим ораницама кабирати, и овако очевидно доходак свој умножити. Јошт вазда и то на уз узети, да ни један поправак газдовања писала тако брзо, сигурано и обављато уложени труд, као поправљање сенокоса.

..... Казаћемо сада само, како се могу без велика трошка и труда подићи оне ливаде, које неможеш наводити.

Мекота мора бити трошина, да трава може пуштати своје жилице у дубљину и вадити оданле рашу. Управо зато и оремо оранице. Него па ливадним травама треба трошише мекоте; јер ако је ова чврста и тврда, немогути жилице трава у њу прорадити. Тако то није једини корист трошише мекоте; исто она упуја још вишег од тирде земље ваздуха, то-плоте, кишне и росе, што је све потребито условље развијатку биља. Трошина мекота није вишег, а није и лакше воду; па њој неостаје кишница на врху, него се разилази у дубљину, где неће ласко излапити, па кад на површију нестане влаге, онда ју нију жилице из дубљине. Другачије је на чврстој мекоти, кад надне каша, сва вода остаје па врху, и то дотле, док на сунцу и а' ветру неизлапи. Тако се траве озгор гуше у воду, а жилице немају потребите влаге за свој раст и развитак. Уз то се земља озгор сипави, чврстне и стпдрне, да неможе у њу пробијати ни сунце ни ваздух.

Само се даље каже, да и ливадама треба трошише мекоте, осебито онима, којима и онако досађује често суши, зато што неможемо воду па њи напуштати. То и јесте главни узрок, што такве ливаде мало сена дају, ако је година иколико сува. Него се пита, како ћемо доскоћити томе злу, а да неморамо заорати бусен? Управо одговор на ово питање, предмет је ове расправе. — Да се овакви суви сенокоси поправе, томе има просто средство. Где земља није сасвим преплетена старим,

јаким а иртвим жилама од бусења; где је пажут доста чврсти, а састоји се већином из добрих трава: вазда ју подрезати, а земљу под њом умекшати и издробити. Само се каже, да се то онде има извести, где је земља доста дубока.

Ал како ћу ја пажут подсећи и подрезати? Томе су изумели особити плуг, „стругач“ то је рећи: подсекац бусења. Ово оруђе подсека 1 стопу широко а 2½ палца дебело помаће од бусења, које се онда скривају па једну гомилу; па кад се овако сва ливада као оструже, поравана се одкривена мекота, где треба, преоре обичним плугом 6—8 палца дубоко и предрђа уздуж и по преко да се све грудве размрзе. Овим орањем се умекоти земља тако, да може у њу пробијати влага, сунце и ваздух, те онда даје опет доста ране на њој растећим трапама. Кад смо већ овако мекоту раздробили и уредили, покрићемо ју опет онија комадима од бусења, попунити прорес земљом и попозлати бусење тешким ваљком. Да се жилице брже и боље примије, посни бусен добрым гнојем. Ово треба још и зато учинити, да отвратиш с' ливаде марву, која би ти ју сву разгазила и тако усјејах посла препречила, да тамо дође.

Најгодије време за ту радњу је иртва јесен и прво пролеће, кад се вишег нетреба бојати љута мраза. У један дан можеш овако подсећи 1 јутро ливаде, ако само имаш доста људи, да доспевају скупљати подсекен бусен.

Многи, читајући ово, помисаље у себи: „шта се све непотребује од земљодјела! Да се ја сада онако мучим с' ливадом!“ — Истина, да је то мук: да је комотије несејати и неорати, него само косати и кући поснati. — Благо оном, ком то може бити; аз сваком бити неможе — пак управо је онима чланак овај назиен. Нека си сима израчујају, шта је по њу боље: мучити се некодико дана баш онда, кад нема другога пречега посла, пак поправити своје ливаде на вишег година и имати доста добре и лепе паше; или пак мучити се од године до године с' недостатком паше; ранити кувајну марву тако, да зину само прегладује, а с' пролеће због иршавости и слабости није за пашта; или ју баш продати морати по што по то, кад нестане сваке паше. Чини ми се, да је ту лак избор за разборита и напредна земљодјелац. Немачки и енглески земљодјелац служе се врло често овим подсекацом бусења и то с' добрих усјејом; него наше никад неоране, а слабо и гнојене ливаде требале би та још вишег.

P.

Мјенимог газдовање.

По А. А. Шанду, од Г. М. Мајића.
(продужено).

2. Научна основа мјенимог газдовања.

Сматрамо ли две биљке, које за извесно време хоће подједнаку количину једнаких земних частица, морамо признати, ако су поред себе, да оне те частице измене себе поделе: што једна узме и у себе унеси, не може у исто време друга. (Две стабљике кукуруза, које стоје поред себе дају у половину онолике количине, колике би давале да стоји једна стабљика сама за себе). Сад, нема ли земља у извесном ограничном простору (у ораницама и адрилицама) више хранећих делова него што их потребују десет биљака, ту ћад би расли двадесет биљака биле пајнишне потребе, а које се највише разликују једна од друге.

У биље прве прсте долази: цвекла, бела репа, кукуруз, лобода итд.

У биље друге прсте долази: детелина, боб, грах, дував, пасуљ итд.

У биље треће прсте долази: пшеница, раж, овај, јечам, једла и уоните своје биље из реда стрнога биља.

Али то разделење није савршено ограничено, оно има својих изузетака. Тако и. пр. кромпир са лишијем својим долази, у другу прсту, али сама кртола, плод, у прсту прву.)

Из количине пешела и његове смеше, можемо израчунати, у колико поједини усеви испријују земљу и колико се тих делова мора у земљи налазити, па да биље добро расте, цвета и рађа.

У свакој земљи је извесна иконкина алкалија¹⁾ и фосфоро киселе соли²⁾, а у њима су у једно распушти саликати³⁾, које стабло потребује за своје развијање, а фосфоро киселе соли служе за грађење зраха. Но томе су у земљи сви услови, који потпомажу, да може усев на њој неколико година уастоице рађати. Непрестаним сејањем тог усева, троши се у земљи чим даље, тим више, растворна киселина фосфорна⁴⁾ и силицијумска⁵⁾, а остали делови остају у њој тако ређи неопрећени.

) Из тог простог узрока што лажње на своје развијање потређује друге хранеће материје, а гаји друге, они се у необичану разлогу.

) Алкалије хемијски кисели. У ту прсту складно метади лажи и скоро једнаких спротаја, то су метади земни лажи, лажни вегети. Најзначајнији међу алкалијима су: калцијум и натријум, као што их хемијари називају. Осим тек метада су још други који се у хемији називају алкалске земле (Alkalische Erde), овако снада свет: барјам, стронцијум, калијум имагнезијум.

) Соли у овите се у хемији називају она јединица, која постадује се једноге киселана кисла са базом (базе су јасада а оксидада су јединица пике пратљиве са кисоником), тада сада фосфоро кисела са јединицама киселине фосфоре са кисоником пратљиком, и. пр. фосфоро кисела проч, обична пост.

) Силикати су јединица киселинама са кисидним силицијумом. (Веда премеду даље о именама силицијума).

) Киселина фосфорна је хемијски једновремен кисоник са фосфором. У лемоделству је с тога значаја, што је бидеје стабљајућа (пшеница, раж итд.) успевају из земље у било узгаји на зрачу. Што више не у земљи, тада је зрач пружају и тзве.

) Киселина силицијумска је хемијски јединица киселинама са силицијумом, а бидеје излеже узгаји, те тиме добија оптерју, тзврђу и коришу стабљику, која ако не залеже.

Али земља на којој не прти више тај усев, иже неплодна за други усев, т. ј. за озимав усев који потребује за своје напредовање друге хранеће делове. Две биљке, које примају у се разлике делове, можемо корисно неговати једну поред друге, или једну после друге, оне једна другој не уде, по шта више, још добро расту. На једнасто и разлики хранећих делова земних осињава се старо економно искуство: да неко биље, које поред себе расте, не смета једно другом, а на тој се пак у неколико осињава научно објашњење користи мјенимог газдовања.

Премкота испитивања Бусензогтова (Bauessinghauß) потврђују, да различне биљке узимају и различну количину минералних делова из земље, и да

¹⁾ Што наше земље још рађају зрења се не џубре и не обрађују како земља, јест једнако с тима, што оне земље јаје, или друго је знатље докас ће та најнова јачина трајати, ако се остане по старим.

Ако дасле земља нема силиката, а доста има фосфоро киселих и кречних соли, онда им њој могу добро растети: детелина, дуван, грах, боб итд. Тако да се слободно могу сејати на једној земљи неколико година једно за другим, но за то време је мање и мање креч, а киселина силицијова, која је детеље не растворни биљ., раствори се и на ту земљу може опет доћи пшеница. Но опет у практици је то другије с тога, што су грах, боб и др. такође узели доста фосфоро киселих соли, које су потребне напредованују зрија пшеничног.

У земљи је доста јединица калијових, с тога на таквим земљама прти добро репа и подобни усеви.

Менјањем стабљикастог усева са детелином или с пртоластим усевом, можемо одржати у једној земљи мало више хранећих материја, а силу земље продужити на неколико година. И јасно нам је онда, да се користи мјесимог газдовања оснива на том, што биље узима из земље неједнаку количину неких хранећих материја (Либиг).

Али не само та оболност, по којој биље узима из земље неједнаке материје у пункој количини, него и различност самог биља, може нам објаснити начело, па коме се оснива мјесимо газдовање.

Сматрамо ли скономно биље и његова свеобичајна својства, онда их можемо лако разделити на четири велика дела, т. ј. на жита, на маунтасто биље, на пртоласто биље и на пику. Тако звано трговачко биље ћемо за сад изоставити.

Да сравнимо некоје биље између себс са тачке газдовања, како би читалац могао видити шта мислимо. Сравнимо напред какво живота са научним биљем, и пр. јечам и грах и видијемо у њиховом расту многе особине.

Обе те плодине, јечам и грах, најбоље ирте на уздрој, веома честој глинци, која ишје ни мокра ни суха; сушта, добро урађена кречна глина је најбоља за обе те плодине. Орапница, која је б плацда дубока, саским је добра за јечам, јер он не терје дубоко своје танко корење, него га ширја пантво. Трошна зравница је пре штетна него корисна јечму. С тога што му је корење плитко у орапници, ћубре учише на ње прекрасно. На послетку јечам (зрио) не сме никад доћи у земљу дубље од једног плаца.

Са грахом је ту сасма другчија. Он не ширји своје корење око себе, него га тера дубоко у земљу. С тога грах обје дубоку, урађену земљу, трошују здравницу. Тазе ћубре, ма како добро било, не дејствује на грах, јер не може у дубљину до корења. Исто тако зрио граха може и у земљу дубље доћи и зрио јечма, на 2—3 плаца.

Из тог налази ово: јечам се храни поглавито из орапнице, дочим грах налази храни и у дубљим врстама земље, у здравницу. Што је у земљи испод шест плаца хранећих материја то јечам не зна, али грах зависи од њих.

(подаждана се.)

ГЛАСНИК

Радња друштвена.

Записник XXXIX. одборске седнице држане у Београду 1. септембра о. г. под предсавданајем друштвеног председника гт. М. Спасића.

Приступи чланова гт. Чедом. Поповић, Крста Петровић, Алекса Стојковић, Срђаја Станковића благајник и др. Ђ. Радић секретар.

Бр. 203.

Одбор решава: да се посредством једне депутације умоли Његову Светлост, гг. намесници и министри, да изволе пријесловати при отварању II. излога земљских производа, ног ће „друштву“ ове године у Топчидеру приредити 19. септембра у 10 саати пре воде отворити.

Бр. 204.

Одбор решава, да се члановима одбора, који су за пријеслов излога одређени, да 40 грона чарши, дневно за подврс и рапу, у ове дане, кад излога ради у Топчидер изми корај.

У исто доба овлашћују се она господе одборнички, који су одређени да излог уреде, да могу у договору узети сумадији број посluжитеља, који ће им при уређивању излога уложити

бити, и да могу тима посluжитељима дневно пајчине до 16 грона чарши, платити.

Захвачено и подписано.

Записник XXXX. седнице одбора „друштва за војску припрему“ држане у Београду 5. октобра о. г. под предсавданајем члана одбора гт. Ерећа Петровића, пао поступника председника друштвог.

Приступи чланова гт. Алекса Стојковић, Срђаја Станковића благајник, Ч. Поповић, Ј. Пецак и др. Ђ. Радић секретар.

Бр. 205.

Одбор решава: да благајник друштвени г. Сер. Станковић и члан одбора гт. Ч. Поповић изврши продају на излог посљати волских производа и учини распоред са почињима онако, као што су излагачи у приједлаким листовима наредили и да изврши је продаји одбору поднесу.

Бр. 206.

Председник подружине избачке г. Ст. Обрадовић, као представник подружине, поднос ратни трактора, од 4 дув., које је за време излога потрошено, да му се од стране друштва приша и исплатити.

Одбор решава, да г. благајник може реченом г. Обрадовићу изплатити скру од 4 дув. исплатити.

Захвачено и подписано.

О Г Л А Д С Е Ј.

(ИА ОДЛОСК ПЛАКА СЕ ОД СЕЧНОГ РЕДА, КДИ МЕСТО КОЈЕ ОН НАПОДИМА: ПРВИ КРУГ 1 ГРОС ЧАРШ., А СЛЕДИ ДРУГИ КРУГ ПО 15 ЧАРШ.)

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ ГВОЗДЕНОГА
НАМЕШТАЈА

КАРЛА РЕКСЕРА у ШТУТГАРТУ.

КАРЛ РЕКСЕР
in
STUTTGART.

У овој фабрици се готове сваковрни намештаји за куку и башту, било од жице и/или ливенога гвожђа; само вала дати најбрз, а за израду, чо најбрзу сасвим тачну, јемчи фабрика. Цене су умерене. На наплаћено писмено захтевање, шаље иста фабрика илустроване цјеновнике.

4-8

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује изаочима воденица и сувача своје велико стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и 2. воденичарске ствари. 15—16.

CARL BEERMANN IN BERLIN.

Има машине за *свршење* меса у следећи пет sorte:

№ 1.	за обичну пуну по 6 талира пруских.
№ 2.	што исече саг, за саг 50 фун. меса по 9 тал. п.
№ 3.	• • • • 50 • • 12 •
№ 4.	• • • • 100 • • 22 •
№ 5.	• • • • 500 • • 45 •

Има такође машина за најављивање кобасица по 8—12 талира пруских. 4. 10—12.

C. PLATZ & SOHN

in
ERFURT,

препоручују своје велике производе у цвећу и воћу. Послугу најтачнију и најсолиднију обећавају. Џеновници се могу од њих на наплаћено писмено захтевање у свако доба добити.

ВЕК ОД 20 ГОДИНА ПОСТОЈЕТА И ГЛАСОВИТА ФАБРИКА

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ, ЈОВАНА ХОНПА У ВЕЧУ,

препоручују своје богато снабдјевено стогодишње огледале спаке једличне, са кошлатом па прасе, прстима и лекарским медовима; осим тога прсти и уздржани сојеви, подздана и лакирани воћеви, прутови па онакве пољашени, бели и црни. Позлаћено са стаклом искачени по најновијем укусу и мустрагама по 4—6—8—12 сечења итд. Исто тадо предузима санкторсег и појадете као украсе по приказама, стављени итд. и изварују све то најтачније по најумеренјој објекту иони. Старе ствари узимају сакија фабрика ова у поизразу и одма их изварује; за добро пиковане гарантују сакија фабрика, па трошак рачуна дољно и сакија адаје.

Адреса је: Johann Honpa in Wien, Wieden, Neumühlgasse № 10. Ecke der Wiesenstrasse. 12—12.

Илишо је у Берлину за овнаре
прао важно дело под насловом: Bild-
liche Darstellung der Merinowelle,
von H. Settegast, Berlin, Wiegand
& Naemel.* Одржи 30 гроша чарши.

ТЕЖАК.

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III.

БРОЈ 24.

Издаје: „Друштво за пољску привреду.“

Накнада слагат 15. и 10. дана
у мају.

ПРЕКУД ЕПИГЕМНОВО:
МИЛОВАН СПАСИЋ

Стапај: 40 трука ч. или 4. фор.
године.

У БЕОГРАДУ.

31. ОКТОБРА 1871.

ПОЗИВ НА ПРЕДПЛАТУ.

С концем овога месеца излази рок предплати свима нашим поштованим предплатницима, зато их овим учтиво умољавамо, да предплату што скорије поновити извеле, како би им се лист и даље непрекидно слати могао.

Важност листа овога по нашим, у обрађивању земље и гајењу стоке, још врло неуки народ, — било би узалудно разјашњавати, но желити је само, да се нарочито власти, свештененици и учитељи својески заузму, те да се лист овај што већма по народу распростире, како би „друштво“ ово са издавањем листа праву цјел постићи могло.

Многа господе предлатници дугују нам за лист; њи учтиво умољавамо, да нам и дуг што скорије послати извеле, како би се рачуни једном на чисто довести могли. — Када ћемо једном доживети, да бар „друштвени“ протоколи чисти од вересија буду?! — „Друштво“ је своју касу сада испразнило са подељеним наградама о прошлом излогу; „друштво“ има да исплаћује још и машине, које је вазаним

производачима подезило — дакле је опет у народ отишло; „друштво“ има и своји текући трошкова, које треба измиривати, — а то ће све само онда уредно учинити моћи, ако г.г. предлатници за „Тежака“ предплату, а г.г. чланови „помагачи“ свој годишњи прилог што скорије „друштву“ овоме пошиљу.

Г.г. члановима помагачима!

Одбор је закључно: да се од сада г.г. чланови упитају: какова семења они желе имати, да им се пошљу, да им неби, као до сада, слало „друштво“ може бити она баш семења, која они неби употребити могли.

Зато овим учтиво позивамо сву г.г. чланове помагаче, да „друштву“ овоме најдаље до 1. децембра о. г. јаве: какова семења имати желе, да их друштво за временна набавити и г.г. члановима разаслати може. Ко до овога времена не јави, тај ће морати после задовољен бити с' оним, које „друштво“ за добро наће да му пошиље.

„Друштво“ ће свима досадашњим предплатницима лист и даље слати, и сваког ће за свога предплатника и даље сматрати и са годишњом га предплатом од 40 гр. чар. задужити, ако најдаје до 1. децембра о. г. друштву не јави, да не жели лист даље држати, и ако послате му бројеве од 1. новембра „друштву“ натраг не поврати.

„Техак“ стаје на годину т. ј. од 1. новембра 1871. до 31. октобра 1872. године:

у Србији 40. грона чарш.

у Аустрији 4. форина а. вр.

Сваки, који чланом помагачом „друштва“ овога постати жели, плаћа годишње 20. грона чарш. или 2. фор. а. вр. и добије у своје време од „друштва“ диплому и семење какво жели — ако се у своје време јави.

Сва писма, било је с новци или без новца, вазда адресирати:

„Друштву за пољску привреду“

у

Београд.

Како дели земљодјелац земљу своју по доходну пољњевеног усева.

По доходку пољњевеног усева, овако се земља дели:

Први раздeл. Добра житница, богата прнца. Ова изгледа кад је влажна прна, а кад је сува, онда је угласито пепельаста; јако је лигаста и међ прстима се као масна осећа. Она је најбоља за сејање пшенице, која се на тој земљи, ако се мало само подграји. З и 4 пута једно за другим сејати може. Осим пшенице усјевају добро на њој: озимац јечам, насуљ, гра, овас, репница, кунус, дрвена и бела детелина и трговачка била скаке врсте. Она се тешко оре и захтева много снаге. Земља ова захтева даље, да се чешће на њој посеје и семе дубље затрпа, да не би после усев подегао; она даје саразмерно више сламе него зрма.

Други раздeл. Јака, богата јечменица, са прнцијом помешана смољача. Кад је влажна, она је угласито мрке, а кад је сува, онда је отвореније боје; она је истинска забијена, али се врло лако да изтроши. Кад ју међ прстима тареш, осећаш да има у њој песка, али једно се осећа и да је масна; у води се брао рарападне у пра. На њој усјевају јечам, бела пшеница, раж, гра, репа итд. а особито детелина. Она се лако обрађује даје у свако доба; ако је добро урађена, онда се може

ређе посејати. Рађа прекрасно зрао, а при том доста сламе; ако је дубоко узорана, неће на њој рана поље.

Трећи раздeл. Обична житница, добра зобница, обична глинка; у влажном стању изгледа ирка, а кад се осуши, онда је првенкасто-жуга, врло је забијена и цуда на сунчи. Пшеница само после гнојења на њој успијева; најсигурије роди на њој овас (зоб), па онда гра, грашац и детелина. Врло се тешко и несигурно обрађујути даје, зато се згодно време за орање такове земље уградити мора. Она захтева јако и почешће гнојење, ако се оне сигурије жетве; на њу се мора сeme врдо у често посејати, само мало сламе рађа.

Четврти раздeл. Слаба јечменица, добро разиште. а) Песковита смољача; изгледа кад је влажна угласито пепельаста, а кад је сува, онда је отворено пепельаста боје, слабо је забијена и осећа се међ прстима чврста и сува; воду брао прна и онда се за тим у пра сирви. Раж на њој најсигурије усјева, али може на њој да расте и јарин јечам, а особито пролетња раж, насуљ, сочјаво, и грашац, а кад се добро обради, онда може добро да успијева и првена детелина. Најизданија је на њој плодика промпир; и рена усјева. Обрађују се лако, и може се у свако доба орати. б) Глинasta прнција, изгледа прна кад је мокра, а кад је сува, онда је угласито пепельаста и врло је трошина. Раж и јарин јечам на њој добро роде, само се пешице сувише много преоравати. Обрађују се лако.

Пети раздeл. Средње разиште, глинasta пе-скуша; она је икро-пепельаста кад је мокра, а кад је сува, онда је те исте отвореније боје; међ прстима је оптра, трошина је и увек у форми прнка. Ако се добро нагноји, рађа добро раж и јечам јарин.

Шести раздeл. Ладна зобница, пршава житница. Кад је мокра онда је бело-пепельасте боје, а сува је много отворенија. На њој усјевају пшеницу само кад је добро нагнојена и добро урађена. Раж слабо на њој рађа и најбоље рађа на њој овас (зоб), још шта више, и чешће једно за другим. Тешко се обрађује и згодно време наља за обрађивање уградити; на њој се мора у често посејати. Нети сламе, нит доволно зрма даје.

По природном расту разних трава, овако ћеш земљу познати:

На пречвотој земљи расте дивје: првена детелина, њурови креста (примог, траторак), мрквала (мрквела) и волујак;

на земљи са мало креча: кунума, уграџа, жалфија (кадуља), боквица, чистац, најкина душница и росница (гушица);

на пећини: кисељак, дзи и воћ, горуница, цецеља, гладуш, стокласа, просо, власуља, млечика, краусљак и мрежица;

на иловачи: паламида (пољски српак), чичак, попино гувно (маслачак, млечић), волујак, женетрг, водопиши (водоплав, конјогриз, узлика), дивја елда, одолен, земитњак, мачков брк (приника, цевка, мохуница), смисљита, татрица (прстењак, вокорњак) и овесак;

на смольници: дикица, чичак, сртаница, кръглица;

на јакој призи: тарчужак, вртаљка, дивја горуница, лисичији репак, гостиница трава, мртва корница;

на ћубреној земљи: саса, пегава кукута, росница (димњача), пелен, бунника, и татуда (биков);

на смесама: кукња, чедебин, турчинак, различице, поповац, пиревина, папрац и друге.

Овако називање земље по растећим травама није сигурно, јер оно зависи од влаге и други околности, од којих је време најглавније; и од времена дакле зависи, дали ће моћи ова ил' она трава, на пескуљи ил' на иловачи, ил' на којој другој растећи. Зато се ти држи они пређашњи знакови.

R.

Мјенимо газдовање.

По А. А. Шанду, од Г. М. Матића.

2. Научна основа мјенимог газдовања.
(подједнако).

По испитавањима Мајеровим има у семену граховом у трећину више минералних делова него у зрну јечинском, али количина киселине фосфоре је у обе биљке скоро једнака (2.7%). У том случају вала да је у здравици, из које грах узима минералне делове, скоро још једном толико киселине колико је у ораници, која тим делом храни јечам. Али на једнаку количину киселине фосфоре, потребује грах још једанпут толико азота колико јечам. Допустим да обе те биљке узимају изот из земље,²⁾ што бар у граха није, онда би грах морао из дубљих врста двапут онолико азота узимати, колико јечам из оранице узима.

Кад се то биље на једној земљи више пута негује онда пре ослаби ораница, па онда здравица и биље не може да прти како вала. Да се плод-

¹⁾ Вала се не храни само из земље својим коренем, него и из ваздуха љубим. Једини доказ слуху билу да ксеропати и да тиме може примићи своју храну. Вала подсећа на ваздух узимајући љубим узимајући ваздушну коју дује вадину, а кама дују онет ксеропати, које та оне вадишу. Но осим ксеропати узимајући узимају биле из ваздуха и азот, азот не тешак азот, него једење него са ксеропатима, које се зове ксеропатија азота. А азот има доста у биљу, само што је сједињен

ност не узимају, ћубри се. Добар утицај ћубрета на јечам даје ћено поља: све делове узима јечам из оранице. Земља је за неко време опет плодна.

Али горе је са здравицом где грах не може више да прти. Јер својства оранице нас уче, да она обично задржава сав калијум, амонијак,³⁾ киселину фосфору, тако да једва мали делови од тога добије здравица ма како се сило ћубрило

То посматрање нам објашњава, зашто на земљи коју је грах исесао више грах не прти, зашто грах опет добро рађа на тој земљи тек после неколико година, или другим речима: зашто грах сам себе не прти.

Обраћањем земље иешају се плодни делови оранице са здравицом, тим здравица постаје мало по мало опет плодна и грах на њој може да прти време, кад то бива, зависи од бирања негованог биља, које се сеје на ту саму земљу и лежи пре маје у рукама самог газде.

Исто је тако од прилике и са детелином. Она се у томе баш и разликује од стрмног усева, што свој главни корен тера управо у дубљину — ако јој на путу изашта не смета. — Тамо у дубљини, када слично корење пишенице и јечма никад не дође, разградава се њен главни корен у много ситно корене, које се доле на све стране шире и опет из себе тера ново корење.

Посејемо ли детелину, онда семе узима из оранице у почетку рану, да може плијати и развијати се. Али чим више биљка расте, тим дубље тера корене, а тим се мање детелина храни из оранице. Израсла, доспела детелина узима веома мало хране из оранице.

Детелина дакле, као и грах, добија већим делом храну из оних врста земље, које су под ораницом, а именују њих два разлика је: детелина иономбу дужег корења још храни излази у здравици дочим грах више не. Природна последица је: детелина не исесава тако јако здравицу као грах.

Из тога излази, зашто детелина не прти на ораницу како била најубрена, но увек угине (од глади, како Либиг вели), ако само у здравици нема хране; зашто детелина може на исту земљу доћи тек после неколико година.

Погледајмо још најглавније наше кртоласто биље т. ј. промпир и репу, које у малом изменуше

²⁾ Амонијак је гас, јасније злата к воденика. Овај слаги жаре што злударе у популацијама и проходицима, што сује на оба тела, тај жар је произведео од амонијака. Амонијак је злога влажна матерјала по земљоделци, јер је биљка храна. С тога избито вала гадати да та што више остале у ћубрету, јер је ћубрету додеље Јашину. Ђубре се даде не сме оставити да се осуши на сунцу, ажојаје саса из пеге инетри, вала чешће ћубре золнати жарјајем и каскети ваде такве врсте земље. О овом други пут, јасније.

систем газдовања тамо где се одомаћише. Код нас се не негује репа ни кромпир тако како би за- служивали. — Кромпир се развијају у горњој врсти оранице, а корен репе иде дубоко до здравице. Кромпир прти на иршавијој земљи, на којој страни усек не прти. Репа хоће ситну, дубоку, силну земљу. „Све пантке и иршаве земље су штетне по репу“, вели Пабст.¹⁾

То ће сравнење доволно бити да се докаже, у каквом је односују особина корења наших биља, према користи мјенимог газдовања. Напомињемо само јеши: да је познавање тога како биле тера корење веома значајно: све радије, које земљоделац извршује, морају бити строго сазмерне са особином корења оних биља, које он негује.

Летња цимтара.

Род је у ове јабуке ситан, дугуљаст; најшира је у средини. Кожица је фина, танка, светла, зеленкасто-жута, а по це-лој осталој површини са руменим пегама обасута.

Месо је жућкасто, фино, сочно, слатко и мирише здраво па цимет. Семеника је повелика, а семе дугачко и крупно. Род здраво мирши и вад се не расене. Сазрева у месецу септембру, и добро се држи по више недеља.

Дрво врло добро и снажно расте, бива само средње величине и плодно је.

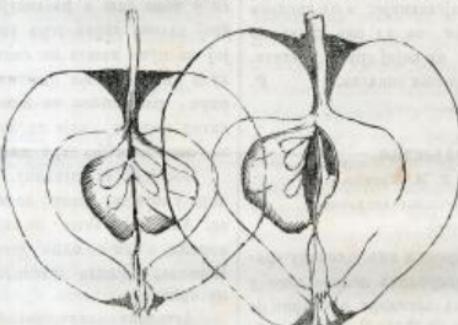
Ова је јабука врло добра за закуску, али и за продају у опште.

P.

Али не само корење, него и линејке биља вада познавати код се тражи строго објашњење научног основа ијенение система. Линејке стоји у некој одговорности за корењем, јер линејке усисава храну из ваздуха, а корење из земље.

Угљеничка киселина је предназначена биљна храна, а биље је прима кроз линејке. Две биљке једне врсте, једнаког линејака примају и једнаку количину угљеничке киселине за извесно време. Али биље са мањим линејем прими у половину мање угљеничне киселине за једно исто време.

(подударно ск.)

шаке празна места оставити, буре задни, и наспи у њега или свежа масти или стара вина. За такав бермет набери добро зре-лог, чистог и не пlesnivog gržđa. Неки, који мастом наливaju, поси-нају таване gržđa са слачицом, или ју у хесу снажу, и у среде бурета метиу; ово је врло до-бро, јер слачица задржа-ва масти од многога зре-ња, а и сласт му при-бавља и одржава; али је боље стари вином нали-вати. Сад завраћај буре добро, а само код врња, или баш и сами врња пробуши с' подебљом бургијациом, и тако после 14 дана удари славину и употребљавај вино.

б. Други начин.

Узми чисто буре, једно му дно одади, иетки у њега један таван добро зреог и слатког црног или белог gržđa, затим један таван простога пе-лене, и то толико, колико ће обе да му је бермет горав; за тим мети опет таван gržđa и таван пелена, и у среде буреница заневжи у круну стучене слачице, и тако поступај, док буренце испапуши. После га задни, с' призи или белим, добрим старијим насији, буре завраћај, поред врња јамцију пробуши и с' крлом је покриј. После две или три недеље удари славину, и троши бермет. Ово је вино пријатно, слатко, и осим пеленова укуса, никаква друга нема. Овај се начин због своје простоте најбоље препоручује, јер је на овај начин прављени

О прављењу бермета (пелењана).

а. По сремском начину.

Одади с' једне стране аковче, или колико величине буре оћеш, то јест, колико преоко зиме потребујеш (јер овако начином бермет може у својој доброти Мај месец дочекати, осим ако се он њега никада не пије, него се добро завраћено држи и сваке недеље долива), мети један таван белог или прног — каква оћеш — gržđa, а по њему таван пелена; после опет gržđa и по њему пелена, и тако једнако до вр'a. Ту мораш најмање сад са

¹⁾ Пабст је био савремени немачки писац економије и неко време професор у Алатенбургу у Мађарској.

бермет најукуснији. Овим начином направљен бермет, кад и није грожђе сасвим зрело, и много пута због киша већ на самом чокоту пlesниво постало, ако се само с' добрым старим вином насле, пријатан је због капитрог свог укуса.

У Мађарској и Немачкој (а сада већ и у Срему) међу осим пелена понајаше и друге мирисаве и горке траве, које у апотеци купују, и у затворене кесице у масти спуштају, али њона пеленаци (бермети) немогу се ни близу с' сремским сравнити, о ком смо изнад рекли.

а) *О прављењу Мињешког простог бермета.*

Укувај до полав или две трећине масти полагају на ватри; свежи једну подобру киту пелена и обеси у тај пријући масти, у којим такођер неколико изсечени губа прекувај; кад је масти до гореречене мере узварео, скини га с' ватре и остави преко поћи да се олади, а у јутре га проходи кроз сукину весу, али мету у акоче најпре лескова изверја с' педља високо, и онда успи онај укувани масти унутра; после тога наспи на тај масти свежа (фришка) масти са шаке ниже прања, покри јаму од врња с' крном и остави да преври, затим га затвори, и остави за употребљење.

з) *О прављењу Токајског бермета.*

У Токају праве бермет на вишне начина, али је овај изјубљи: У буре метну неизгажене сушке, а на ово успу врао слатког свежег масти, 24 сата га остави да преври, па онда пробуше дно и опеде тај преврели масти у друго буре. Овим начином врло добар и укусан бермет праве, а после ове сушке изглзе и праве од њега маслаш. За овај бермет никита друге неузамају по само чиста пелена. Овај пелен у кесицу с' педља дугачку у масти пусте, и од времена до времена кесицу цеде, док им се повољна горчинка неисциди.

Природно је то, да како Мињешки, тако и Токајски на ватри укувани масти, с' варењем губи своју воденост, одбацује стреш, и сушњен дуже се одржати може него буде које друго вино. И заиста овако вино много се година одржи, и увек је боље него икакво друго сушково вино (аусбрух). Кад се оваково вино у стакла отаче, увек се на то пазити мора, да је бистро и чисто. На вишестрано захтевање ћемо други пут о прављењу сушковог вина (аусбруха) говорити.

P.

З е л е н ј а к .

(*Mamestra brassicae*).

Ова гусеница ужасно шкоди свему купусном биљу на пољу и у башти. На које се биље ова

гусеница навади, то одма покуту и на где којем месту и труне. У сред ереде једне купусне главице увуче се, и кад такову главицу прстом претиснеш, ушиле ти прст у унутра, као да је метљава.

Ноћу, у месецу јуну, належе женка овога инсекта жута јајца, све појединце с' поља на линшу купусном. После 2—3 недеље излегу се мале гусеничице, тавно зелене боје. Исправа само острожу мало купусно линше с' поља, а кад попећи нарасте, а они се увуку у унутрашњост главице, пак је сву, тако рећи, разоре. Они не живе само од купуса, него се повлаче и на вел., келерабу, репницу и т. д.

Средства има више, но искусни баштовани тврде, да је врло поуздано средство, кад се купусне леје са поддером од конопље посну; или се купус и леја после са јечменом плавом.

R.

Нешто о говеђем штalamа.

На шталу, као непрестано, или бар најдуже обиталиште крава, треба земљодјелци добро да пазе.

Светлост, умерена топлота и здрав ваздух, то су најглавнија условља штала кућевни животи.

Светлост је нуждна у штала, јер кад ће тамо има, одма је животне веセルје. Велике врућине узнећиравају скотове, а зима јим шкоди и напосли болести, а што је за земљодјелаца најглавније: треба зими вишне рапе. Умерена топлота јим највећа прија. Чист и здрав ваздух је напослетку најглавније условље, за одржати здравље животи.

Прозори треба да су увек над јаслама, и да у штала валаžeњо се животи светлост на главу нађа; испод јасала треба да је валов, за говеда низи, нес' на коне.

Има штала, где су говеда главом једна другој окренута; то неваља! Говеда треба да су стражњим трупом једна другој окренута. У првом случају би морала јасла у среди штала бити, а у другом, т. ј. добром случају, спрам зида.

Штала треба да је од јасала натраг идући низа, да се сва монраша слати може; а од стражни ногу треба да има канал, који ће се монраша из штала одлити моћи; и тај канал треба да је на налазку стрменаст, да се монраша боле одлить може.

За краве треба да је подната мекала, да не- добију забијене и болестне панке, које је после текно налечити. Такова штала треба даје такођер увек и сува, зато и увећ дosta прострите сламе да има. То су најпажњија условија једне штала, у којој краве држимо.

H.

МЕСЕЧНИ ПОСЛОВИ.

Новембар.

Што иши од овогашине могло да посједи до сада, некури се да посједи. Како сејатљу спровиши, одма орх за пролећте успес; узар може пропрати, докле год вршење не поступе.

За пролећте успес ивичевине њиве можеје још до зиме гнојети. При гнојењу се верни оних пропаша приједавати: ћубре туби много од своје спасе испареју; зато треба скаки глада споје ћубре, које су у здравју на гомили леже, од времена до времена спуне смешком, аликако нај сламом да покрива, те да не туѓи саузу. Брао је добро кад се стока преко дана и крепо ноћи скаки простире, која су спасу у себје увјеја и веда да тој испаре; отуда се јако закачути може, како ово ћубре осавби и испаре, које су у здравју на гомили леже, и вако и суши испаде. Ако обнови ћубре на илуу да писиши, а ивичевине одма да са заори, а ти га немој по њима разпростирати сад, него га изнеси на илуу и сложи у проју илане у једну веду љомину и покри са смешком. Кад узимаш врескаса да орши, а ти једаш да пре изади на илуу, разатри ћубре по њој и одма га сутра дај каори; тај ће та посада од пајде бити и издајен од гвјозда храсте, а другачије, кад га оставиш да вегри и да га иланка спира — извлачење зајде од плема илане велечи.

Нарочито ову илану сад подгрој, на којој ћеји не пролеће куктуре сејоти.

Грој јавља једино по илану разматрети. Само кад бродијети и стрени илан треба гориши дао њемаца наљојати, јер илан га на дово спира.

Бубре — грој — никад дубље од 3—4 калда заорати не треба, јер илан и тако многе честице на дово однесе, пак онда неби у гориши слоју земље ни мало хранице честице остане. У лакију некогајето земље можеш га најо дубље заорати.

Ово је речено за згрло истигоре ћубре; а пресо ћубре именем једна заорати, јер ће уску земљу искидати, по што би му помагао, пресо ћубре треба оставати да најоре спире, жарете.

Где та је немаца поједијана, јакумрета, тако гасдијад јавоје испропај; док се иција земља смрзла, јер онда немогеш илану раздати, и сад је та то најбоље време.

Док је пресо и земља сува, пропралаш путове и стазе. У доденака, ипшод гора, ипшод вода и плауна и камене сависине спира, треба то скотрапло камене и плауна сад покупати, да илан чиста остане.

Где су илане подводне и где се води са пролећем обично подржавај, треба најразнати неколико јарчина пресо и подижу, да се

с' праћаја у илама слакши може и да се земаја што пре осуши, те да се одма тако се лепи длан узаку, обрађивати може.

Стому треба сад под западом умести, да не стоји на ладном, ваклоном и мотријаком времену без крова и ваклона. Како треба да ју прео зими ранини, казао сам ти у тројском брају.

Неросте пусти во други пут међу кричаће, да би се с' праћа опраскало.

Сокме се јоје, а гуске иљујају. За гојење је у опште нужно, да је ип. пр. сплате, кај' на које друго за гојење определјено маринично кадаро, да је па иншу и да му се добра, чиста и здрава ража даје. Што је узак сплавак, там ће се синча пре и боле угојати.

Зима слаби. Стога пора длаје знатно доловају ране, да се порад ранена и треје. Зато треба да су ове стаје топле, тај се стока тоји; а стока ће сама спојим испарењем стају утрејати, ако је она по величини стоке могуће испада. Ако је онтреба да је у стајама и снега вадујаш, да се марја не поболе. Да ти гојења се стока боље једе, кодај јој с' рашки и сола.

У близини кала даје врезинака и тај посно до мрзљава спирати.

Последњи разд љанке салоге треба сад раскладити.

Петрогаја и слакија слама покретијајаја да јата зника каснути.

У облику треба дјекаја у растину, а каламе у близине на своје стадо много уздади. У приграду, где сунчи и зима донира, можеш гравак посејати. Покујалено сене и концјацо од разног збога можеш сад јојт сејати.

Ћубре треба по лајкама разносити; ако је пресо, закотај га одма, ако јојт изре петруга, сејда га остави да интруне најзре, јер пресо ћубре паду инши.

Дасава вакова обградији тријем кај' узини сламом, да та венчија кипа не ушине. Суне гране сени и разчијемаји.

Комине не треба рано у гимахи уписати, него кад се добро зајади, јер ако ја рано уписес, а буди дана и дуга јесен, у тајнику пресада, а на полу креже топло, а косе такођер, где их је много. Голасте чине, онда искавајују на поле и кипа чиста се кутубе.

Упоменеје коминица у тијавији треби да буде унутру рано нај с' вечера доне. Нија треба поклатити од земаја када ћи у управу устри даје окренутим тако посати, да чиста чисто и посести да је посна.

P.

ГЛАСНИК.

Радња друштвене.

Записник XXXXI. седилице одбора „друштва за војску привреду“ држано у Београду 19. Октобра о. г. под председавањем заменика председниког, члана одбора г. Крсте Петровића.

Присустви чланови: Чедоњић А., Поповић, Савића Станојић, Јосиф Пешић, Алекса Стојковић, Јован Екер и др. Радња секретар.

Бр. 207.

Подружници шабака ипште од „друштва“ одобрени, да може дати да се ово јесени $\frac{1}{3}$ друштвене земље посре и

добрије јесенима усенима засеје, а $\frac{1}{3}$ да се сад добро посре и за пролеће усеној приједотови.

Одбор је решио, да подружници по њему предлогу поступи и да ову $\frac{1}{3}$ ли посрати и оставити да се па пролеће да друштвеним усенима засејати може.

Закључено је подјасмо.

Записник XXXXII. седилице одборске, држано у Београду 30. Октобра о. г. под председавањем друштвенога председника г. М. Спасића.

Бр. 208.

Цареко и краљево, земајдјеско друштво крањско у Луб- зану, позва друштво ово на главни збор, који ће се $\frac{1}{3}$ з

Новембра о. г. у Љубљани држати, и мола „друштво“ ово, да на тај главни збор од своје стране једног покеренника поша.

Пошто бага у то време и ово „друштво“ свој главни збор држи, то му иже ногуће да од своје стране заступника у Љубљану поша, него ће се речесок друштву имено изјавити братска благодариштво.

Бр. 209.

Председник љонка одбор да одреди дни за државе главног збора.

Одбор одређује дат 21. Новембра о. г. с тим, да се поши на главни збор у „Текаџу“ и у скама у Београду излазећим дневним листовима позама, а осим тога да се и сви у Београду стапнују чланови са посебним пошивама на овај главни збор пошов.

Бр. 210.

Председник љонка одбор да одреди на своје средине некоја лица, која ће буше на идућу рачунску годину саставити.

За овај посао одређују се г.г. председник и благајник „друштва“ и члан одбора Чедомир А. Поповић.

Закључено и подписано.

* У Москви ће бити 1872. године међународна изложба. Ово је прва међународна изложба у Русији, Угарској, а и Бечко земљоделско друштво спремају разне производе на својим земљама да на ту изложбу пошову. Свако ће од оних друштава послати од своје стране по два члана из средоточних својих одбора са друштвеним секретарницама, да као заступници реческих друштава на изложбу у Москви буду.

* У току ове године отворено је у Угарској 3. нове опружне земљоделске школе!!!

* Врао се пукно показало, да се установе заводи, у којима ће се земљоделци, (старији људи, који већ ише за школу) обуčавати у обхвешчу са различитим земљоделским машинама, да не ишави новода речи да су машине, с' којима они не гуру да обходе, на оне и пајбоде биле, — испадале (како што је то случају код нас). — Зато је аустро-угарска влада паредила, да поред сваке земљоделске школе и текија једна буде за управљење у обхвешчу с' машинама. Предавана ће се тај држави недељом и првником, кад земљоделци ишају посао у полу.

Р.

ПОЉСКО-ПРИВРЕДНА КЊИЖЕВНОСТ.

1871.

Радив. Ворбс, др. Отче, клајнене зобака на спасавају је првације око. Таџине конопије школа у Црвој Гори, ханесао — —, са 8 санка. У Београду. 1871.

П О З И В

НА III. РЕДОВНИ ГЛАВНИ ЗБОР „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.“

Пошто се овогодишни редовни главни збор, сходно §. 20. устава друштвеног, није могао држати у првој половини месецда Октобра о. г. због разних препона, — то је одбор „друштва“ овога у 42. седници својој од 30. Октобра о. г. закључио, да се:

III. РЕДОВНИ ГЛАВНИ ЗБОР ДРЖИ У НЕДЕЉУ 21. НОВЕМ. О. Г.

Овај збор држаће се у Београду, и то у здану код цркве вазнесенске, где је друштво смештено.

Седница ће се отворити у 10 сати пре подне.

Зато подписано сходно §. 29. устава друштвеног и начаст познати сви г.г. чланове, били они редовни, утемељачи, почасни и/помагачи, као и све љубитеље народног напредка, да извеле у горе одређено време и место на овај редовни главни збор доћи, где ће се ови предмети на претрес и решавање изнети:

1. Читаће се извештај о радњи друштва од 1. Новембра 1870. до 31. Октобра 1871.
2. Поднеће се рачун о приходу и расходу за годину 1870—71.
3. Вираће се председник, благајник и одборници, који ће наступити године са друштвеним пословима управљати.

4. Вираће се два контролора из поважајућих чланова, који ће рачуне друштвене за ову прошлу годину прогледати и о њима своје изјаснење дати.

5. Предузеће се избор нових редовних и почасних чланова.
6. Поднеће се на одобрение предратун издатака друштвених за 1871—72. годину.
7. Имаће се решити: хоће-ли се године 1872. држати излог земаљских производа, и где?
8. Предложиће се од одбора неке измене устава друштвеног.
9. Поднеће се предлог од подржина и/појединих чланова, ако би каквих било, које би у круг радње главног збора спадали.

У Београду, 30. Октобра 1871.

ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“

М. С П А С И Ђ.

О ГЛАСЕ.

(ЗА ОВАС СЛУЖИ СЕ ОД СЕДМОГ РЕДА, ЧИЈИ МЕСТО ПОЛЕ ОН ЗАВРША: ПРИВ ПУТ 1 ГРОШ ЧАРШИ, А СЛЕД ДРУГИ ПУТ НО 15 ПАРА.)

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ ГВОЗДЕНОГА
НАМЕШТАЈА

КАРЛА РЕКСЕРА

у

ШТУТГАРТУ.

КАРЛ РЕКСЕР

и

STUTTGART.

У овој фабрици се готове сваковрсни намештаји за кућу и башту, било од жице као ливенога гвожђа; само вадља дати нацрт, а за израду, по нацрту сасвим тачну, јечи фабрика. Цене су умерене. На наплаћено пишмено зактевање, шаље иста фабрика илустроване цјеви нозине.

8.

5-8

GEITTNER & RAUSCH

Hochstrasse in Pest, № 2.

препоручује имаџима воденица и сувача своје велико ствариште камења, суга и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

4.

16-16.

Г. ПРЕДПЛАТИЦИМА КЊИГЕ

„ГАЈЕЊЕ ДОМАЋЕ СТОКЕ

и

ПЕРНАТЕ ЖИВИНЕ“

овам училиво јављам, да је књига ушла већ у штампу, а то зато сада тек, што једно није било доволно предброника, да би се могли трошкова измирити, а друго, што сам на дрворезе чекати морао, који се због тога, што овде у Београду немамо вљаног дрворезца, у Штутгарту резати морао.

Како књига готова буде, одма ћу је разласати, так што училиво молим г.г. предплатнике, да се још мало претргне. Уједно молим г.г. скупљаче, да се за још већи број предплатника постарају, а и поједина лица да се предплате, а ја сам у напред ситуиран, да ће их књига ова задовољити. Цена јој је 10 гр. чар.

У Београду,
о излој Госпођи 1871.

Др. Ђ. Радић,
секретар „друштва за
заслуге природе.“

ВКЕ ОД 20 ГОДИНА ПОСТОЈЕКА И ГЛАСОВИТА ФАБРИКА

ПОЗЛАЋЕНИХ СТВАРИ,

ЈОВАНА ХОППА У ВЕЧУ.

презорујуће своје богато снабдјено стовариште отледала сваке величине, са податим за праве, проста и беското исплете; осима у форми медаљона; осим тога проста и украсни спире, подизани и заширили посља, крутова са оквирем подизани, бела и мрачна. Популарнија са стаклом исплете по најлонијем укусу и мустрама за 4—6—8—24 сребра итд. Нето тако предузима сљедећим поплате као украсе по архитектури, становини итд. и покријући све то најатрипно по најуморенијој ефирчичној пени. Старе ствари углави забрика она у поправку и олама их изверију; за добро паковане гаражије сама фабрика, а трошак расука колико и сама издаје.

Адреса је: Johann Hoppe in Wien, Wieden, Немишигасе № 16. Ecke
der Wienstrasse.

12—12.

Извало је у Берлину за овакве
врло важне дело под насловом: „Bild-
liche Darstellung der Merinowolle
von H. Settegost. Berlin, Wiegand
& Најемп.“ Овде 30 грона чарши.

PII
55

ДНИВ БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 8568

ТЕЖАК

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ.

ГОДИНА III. 1871.

ИЗДАЈЕ ГА
„ДРУШТВО ЗА ПОЉСКУ ПРИВРЕДУ“.

УРЕЂИВАЛИ СУ ГА
ДР. ЂОРЂЕ РАДИЋ, и МИЛОВАН СПАСИЋ,
СКРЕТАЦ „ДРУШТВА“. ПРЕДСЕДНИК „ДРУШТВА“.

са 51 дрворезом.

У БЕОГРАДУ,
У ДРЖАВНОМ ИЗДАВАРСТВУ 1871.

ПОКЛОН
УНИВЕРСИТЕТСКИЙ ОТЕЦИ
Г. Григория Мяголита

Създаващият художник не съвръхда.

САДРЖАЈ.

СТРАНА.	СТРАНА.		
Радња друштвена.			
Записник 27. одборске седнице	7.	II. налог у Топчидеру	173.
28.	15.	Предсказивање времена по месецу	176.
• П. редовног глав. збора	15.	Посао у месецу октобру Р.	178.
• 29. одборске седнице	23.	Радате награде на II. излогу	182.
30.	31.	Посао у месецу новембру Р.	198.
• 31.	39.	Пољодјелство.	
• 32.	55.	Ручно хлебло од Вајла Р.	1.
• 33.	79.	Узак и широкалини цир Р.	4.
• 34.	102.	Млатило за конјску снагу Р.	17.
• 35.	112.	О неговану конопље М.	36. 22.
• 36.	147.	Број Р.	25.
• 37.	155.	О дубоком ораму Р.	43.
• 38.	163.	Кукоб Р.	45.
• 39.	191.	Загријало Р.	65.
• 40.	191.	Сејте кукуруз Р.	73.
• 41.	198.	Сат Р.	93.
• 42.	198.	О вршћеним машинама Р.	99.
Чланци разног садржаја.		Да подлегло жито подигнеш Р.	112.
Помози им Бог! Р.	2.	На каквој земљи који усев најбоље напредује? Р.	117.
Посао у месецу децембру Р.	6.	Др. Ламба о ливади Р.	127.
Закон о установљењу земљодјелске школе	—	Енергетски плут без колачака Р.	129.
Од чега зависи доброта меса? Р.	9.	Како се вата сема од рене? Р.	—
Реч две о штапима Р.	21.	Стина проја Р.	137.
Посао у месецу дануару Р.	30.	Употребљење коприне Р.	139.
Које семе треба сејати? Р.	37.	Објелавање ћубрета на ниви Р.	—
Ванто из устојаја бира кло гвој Р.	38.	Шпир или бујад Н.	142.
Од какве нам је полас врба? Р.	39.	Шпир ради ручна машиница за вршење Р.	144.
Посао у месецу фебруару Р.	47.	Шпаја је природа у ставу учитељи Р.	146.
О неки душевине силе и нравствености животиња Ј. Е.	52.	Учење при сејању куделе Р.	150.
Жива ограда од бодљикавог багрема Р.	53.	Жута памук Р.	160.
Измамо-ли какву полазу од јежа? Р.	62.	Шпана за сушење дувана Р.	165.
Посао у месецу марта Р.	63.	Експорт подрињак Р.	169.
Подсечно-природна књижевност	14. 63. 199.	Мјеничино газдовље Г. М. М.	190. 173. 175.
Шећер од кукурузине Р.	71.	Одлемењивање била Р.	186.
Посао у месецу априлу Р.	78.	Попралављење ливада Р.	188.
Седак и његов задатак Р.	85.	Како дели земљоделци земљу своју по доходу по- жњевеног усева Р.	194.
О вуни Р.	86.	Виноградарство и воћарство.	
Парни плут Р.	—	О пробавају и ценењу вина Р.	2.
Лекарија у свези са сујевјерством Р.	90.	Нешто о пресађивању младе воћњака Р.	4.
Уљни подибија на биље Р.	93.	Орезавају подибијавају дудова Р.	10.
Посао у месецу мају Р.	95.	Црвенкаста ружала јабука Р.	12.
Распис награде	103.	Нешто о воћарству Р.	18.
Распис министра финансије о потесима	105.	Неколико прсти најлонији јагоди Р.	20. 28. 36. 44. 52. 60.
О природи кућњеног и баштенског наука Р.	107.	Јабука: краљица енглеза Р.	25.
Енглески рецепт за добре селаже Р.	111.	Крушица: Нападенона маслана Р.	33.
Посао у месецу јуну Р.	112.	Неколико болести на воћкама Р.	35.
Програм за избор	113.	Нож за чишћење рана на воћкама Р.	37.
Дуван и наше здравље Н.	121.	Дренажа за шинадре Р.	—
Да коле у земљи дуже траје Р.	125.	О разлагавању вина у стакла Р.	45.
Упутство за излагаче за II. налог	130.	О отварају и дозиђавају вина Р.	46.
Посао у месецу јулу Р.	134.	Новије воће Р.	50. 58. 66. 75. 82.
О удавини месецу на биље Е. Н.	134.	Да одржавају стара дрва Р.	54.
У чему се састоји хранења свага поједињег бадла Р.	136.	О гајењу воћака са штапском мокрањом Р.	54.
Распис министра финансије због II. налога	141.	Нож за налемење у процеп Р.	69.
Машина за прекрупљавање кукуруза Р.	144.	Поступање с' оним воћкама, које су од леда по- вређене Р.	71.
Новак и земљоделство Р.	145.	Како се долази до чистог и доброг дудовог се- мена? Р.	71.
Нова игла Р.	—	Најновије рибизле Р.	76.
Колико насејкома поједе „сеница“ за 2 месеца? Р.	146.	Нешто о високим болестима Р.	77.
Посао у месецу августу Р.	—	О дразњу бурјад Р.	—
Која су знања економији пунка Р.	154. 160. 166.	Средство против мрави и ушији на дрвима Р.	78.
Предсказивање времена по рашту, будма и живо- тнинама Ј.	157.	Нашто треба пазити при одређивању грана на др- вених Р.	87.
Појење коже с' машњом Р.	161.		
Посао у месецу септембру Р.	162.		
Најефтинији начин раонике челичнити Р.	171.		

	СТРАНА.		СТРАНА.
Како у Енглеској дрва од гусеница чујају Р.	94.	Болести курчје и средства против Р.	135.
Пенео за одржане здрави и плодни дрва Р.	108.	Да овчи брао вузу добије Р.	139.
О подруму Р.	109.	Како се чуја жарва од окружења Р.	151.
У уљани суше и влаге на војнике Р.	119.	О очијим осцинаци Р.	—
Дугачка зелена зимска крушка Р.	121.	Хајнова сигурка узда Р.	152.
Најновија огорџ Р.	123.	Нешто о нејкопању гусака Р.	159.
Да мрзе од војника одбацији Р.	129.	О свинској рани преко зине Р.	171.
Калемљене војнице смрђајем Р.	137.	Вик угарско-српског соја Р.	187.
Бако треба виноград кошати: дубоко или плитко Р.	138.	Нешто о говедњим штадама Р.	197.
О прошијавању војнике кошница Р.	150.		
Нова кеса за бриње војника Р.	153.		
Расијањање лозе Р.	161.	Пчеларство и свиларство.	
Савиће војника Р.	171.		
О употребљавању течнога гноја у војарству Р.	177.	Нова кошница Р.	5.
Које су најатеже најбоље? Р.	186.	Дали ичеле између себе разговарају Р.	13.
Летња цимтара Р.	196.	О произвођењу семена од свилске бубе. Р.	17.
О прављењу бернега (делењака) Р.	196.	Кад треба кошнице куповати? Р.	20.
		Нешто о убаду ичелином Р.	28.
За домаћи баштуну.		О користи свилодјелци Р.	61.
Чај као гној за зелен Р.	11.	О патању ројева Р.	62.
Против баштенског гада Р.	57.	Какве треба да су собе, у којима се бубе ране Р.	69.
Карфил Р.	66.	Које је место најбоље за кошнице? Р.	70.
Најбоља ћубре за баште Р.	70.	О својствима смислине буба, и плавој рани Р.	73.
О рисађивању билаја Р.	92.	Они пака што се ватају ројеви Р.	81.
Нешто о краставцима Р.	101.	Кад треба свилске бубе лењи? Р.	89.
Користи сејана зелени у редовима Р.	137.	Како се може познати, која ће кошница ројити? Р.	91.
О заливама Р.	153.	О ројевима који остављају своју кошницу Р.	98.
Негованье јагода Р.	187.	О ројидама и стресаљу ројева Р.	106.
Зеленак Р.	197.	Начин да се ројеви не мешају Ф. Ђ.	143.
		О пресадима који су бе матице Р.	168.
Сточарство и сточарска лекарства.			
Уздоца почетама вод оваци Р.	12.	Домаће уметности.	
О подизању коња Р.	13.	О усекивањању свеће Р.	14.
О хвочки Р.	14.	Да судово вино поприми Р.	38.
Паунастра гњетео Р.	21.	Да кромпир у заму шаљеш Р.	39.
О избору животиња за привреду Ј. Е.	28.	како виља платно белити? Р.	46.
О нези теготних животиња Ј. Е.	29.	Скоруп-кајмак Р.	82.
Бала (сакага) Р.	33.	Машина за луштење кромпира, јабука Р.	85.
О избору и нези музара Ј. Е.	41.	Да млеко дуго не ускисне Р.	94.
Зашто се праве јалове? Р.	43.	Општа привала за ове, који спире праве Р.	120.
Колико треба домаћи стока да сиса Р.	47.	Да првена репа слађа буде Р.	139.
Шта је боље: коње сам одржавати и/или куповати Р.	49.	Добро израдићење шунке Р.	146.
Бантиам-петао и хоковка Р.	53.	Путер Р.	169.
Капорости индиски петао Р.	57.	Добар сир Р.	178.
О стеноји краве Р.	68.		
Мадајска петао Р.	84.	Шумарство.	
Петао капорак Р.	92.	О багрему, драчу и јасену Р.	154.
Да сачуваше јдребац од слепоће Р.	94.		
О гајењу коња Р.	97.		
Кокоска капорка Р.	108.		
Надум Р.	109.		
Како треба с' коњом поступати? Р.	111.	Р. = Др. Ђорђе Радић.	
Телесни састав и спољни знаци музаре Ј. Е.	118.	Ј. Е. = Јован Екер.	
Јубрећеће кошите Р.	119.	Ј. = В. Јовановић.	
Јапански петао Р.	120.	Љ. Џ. = Љ. Ђеламин.	
Сљетоста претеграног гојева Р.	121.	Н. или Ђ. Н. = Др. Ђорђе Натошевић.	
Негованье оваци Р.	122.	М. = др. Ст. Мачај.	
О наши највећој у обзиру њихових болести Р.	126.	Г. М. М. = Гавра М. Матић.	
О нези стеноји краве Ј. Е.	134.	Ф. Џ. = Филип Ђорђевић.	